ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası * 1919
Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi * 1946
Vatan Partisi * 1954
Türkiye İşçi Partisi * 1961
Türkiye Sosyalist İşçi Partisi * 1974

5 PARTİ
5 PROGRAM

cilt 2 / sayı 7
1974 temmuz

ilke

Temmuz / 1974
Sayı : 7.

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

İÇINDEKILER

Kurucular: Oya Baydar, Aydın Engin, Yusuf Ziya Bahadınlı / Kurucular adına Sahibi: Oya Baydar / Yazıişleri müdürü: Aydın Engin; Yazışma ve havale adresi: P.K. 71 İstanbul / Yönetim ve Dağıtım Ankara Caddesi, Babıali Han kat: 3 - Telefon: 27 15 88 / Abone şartları: Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır. / Dizgi baskı : Murat Matbaacılık Kollektif Şirketi / Kapak düzeni ve baskısı: Reyo Kollektif Şirketi / İlân: Tam sayfa 500 lira. Diğer ilanlar santimi 25 lira Temmuz 1974

Görev: Partide Birleşmek

14 Ekim seçimlerinden bu yana, sekiz ay süreyle, Türkiye'de sosyalistlerin en çok tartıştığı konu Sosyalist Parti konusu oldu. İLKE başından beri, halkımızın devrimci birikiminin siyasi planda örgütlenmesi demek olan Sosyalist Parti'nin acil gündemde olduunu savunmuştur.

İLKE, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kuruluşunu, yıllardır süren örgütsüzlük anarşisine son vermek, işçi sınıfımızı, yoksul köylülüğümüzü, ezilen emekçilerimizi, devrimci öğrencilerimizi, yurtsever aydınlarımızı Sosyalizmin bayrağı altında kenetlemek, devrimci - ilerici cephedeki dağınıklığı gidermek yolunda en ciddi bir adım olarak görmektedir.

Ülkemizde, kendiliğinden gelişmekte olan ekonomik ve demokratik hareketin, siyasi hedeflerden yoksun veya yanlış hedeflere yönelik olarak yürümesinin getireceği tehlikeleri önlemenin biricik yolu Parti'dir. Bu konuda kaybedilen her geçen gün, halkımızın demokratik mücadelesi ve sosyalist gelişimi adına kayıptır.

İLKE, tüm işçi sınıfı sosyalistlerinin Parti'de birleşmeleri aralarındaki talî görüş ayrılıklarını örgüt çatısı altında gidermeye çalışmalarını gerekli görür.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tüm sosyalistleri kendi çatısı ve bayrağı altında toplanmağa çağırmıştır. İLKE, baştan beri savunduğu ilkelerin gereği olarak bu çağrıyı desteklemektedir.

İlke

23 Mayıs 1974'ten 23 Hazinan 1974'e

23 Mayıs 1974

● Celâl Bayar ile Süleyman Demirel beklenen görüşmeyi yaptılar. Bayar'ın evinde yapılan ikili görüşmeden sonra Demirel «milli cephe» ile ilgili soruları yuvarlak cevaplarla geçiştirdi. Demirel'in Bayar ile görüşmesinden bir buçuk saat sonra eski DP'lilerden bir grup Bayar'ı ziyaret etti. Aynı akşam Bozbeyli - Bilgiç ikilisi de Bayar ile görüştü.

● Birleşik Cephe Davası sonuçlandı. Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi 25 sanık hakkında 6 yıl 8 ay hapis ve çeşitli sürgün cezaları verdi. 32 sanık ise beraat etti.

● Affın CHP ve MSP'nin üzerinde anlaşmaya vardıkları şekilde kanunlaşmaması üzerine başlayan hükümet bunalımının çözümlenmesine çalışılıyor. MSP, Bursa'da bütün il başkanlarının katıldığı bir toplantı düzenledi. MSP kanadı toplantıyı bir karar toplantısı olarak kabul ediyor. Bu arada Ecevit koalisyonla ilgili bir soruyu, «Koalisyonun geçerliğini araştırıyoruz» şeklinde cevaplandırdı.

25 Mayıs 1974

● Buğday taban fiyatı 230 kuruş olarak tesbit edildi. Bu fiyat bir önceki yıldan yüzde 90 yüksek. Bu arada geçimini yalnızca tahıl üretimi ile sağlayan küçük üreticiye kilo başına 10 kuruş ekstra prim verilecek. Kararı

açıklayan Ecevit, ekmek fiyatının değişmeyeceğini, aradaki farkın hazineden karşılanacağını belirtti.

● Ege Denizindeki kıta sahanlığı konusunda Türkiye ile Yunanistan arasındaki gerginlik nisbi bir yumuşama eğilimi gösteriyor. Yunan hükümeti, konuyu görüşmek üzere masa başına oturmayı kabul etti.

● Portekiz Kabinesinde yer alan Sosyalist Parti lideri Soares ile Portekiz sömürgelerindeki bağımsızlık ve kurtuluş hareketleri liderleri Londra'da yapılan gizli bir toplantıdan sonra anlaşmaya vardılar. İlk ağızda Gine Bissau ve Yeşil Burun Adalarında ateşkes sağlanacağı sanılıyor. Mozabik'le görüşmeler ise sürüyor.

26 Mayıs 1974

● MSP il başkanları toplantısı Bursa'da yapıldı. Toplantı sonunda il başkanları genel merkezin politikasını oybirliği ile onayladılar. Toplantıya MSP'li 20'lerden sekiz parlamenter katıldı.

● Yunanistan ile Ege Kıta sahanlığı konusundaki görüşmeler 10 Haziran'da Caracas'ta yapılacak. İki ülkenin de, yoğun bir diplomatik kulis faaliyetine giriştikleri söyleniyor.

MSP'DEKİ ÇEKİŞMELER VE ERBAKAN'IN HESAPLARI

Geçtiğimiz ay iktidar ortağı Milli Selamet Partisi içinde ilginç gelişmeler oldu. Parti yönetiminde söz sahibi olanların birbirine karşıt olmasından doğan sürtüşmeler nerdeyse hükümeti düşürecek boyutlara ulaştı. Ancak her geçen gün biraz daha yıpranmakta olan Genel Başkan Erbakan'ın üstün gayretleri ve ikna edici, uzun konuşmalarıyla MSP saflarındaki muhtemel bölünmeler şimdilik ertelendi.

Hükümetin kurulmasına ortak olmayı kabullendiği zaman, partinin fanatik kesimlerinden gelen tepkileri güç bela yatıştıran Erbakan, çokuluslu petrol şirketlerinin güdümünde olan Kral Faysal'dan ucuz petrol ve özellikle kredi alabilme düşleriyle Suudi Arabistan'a gidince MSP örgütü, hükümeti devirmeye çalışan finans kapital taktisyenlerinin serbest at oynattığı bir alan haline geldi. MSP'yi bölecek ve af kanununu engelleyerek hükümetin düşmesine neden olacak zayıf nokta çok iyi seçilmişti. Çanakkale Seramik Fabrikaları yönetim kurulu başkanı İbrahim Bodur harekete geçirildi. Bodur, eskiden MHP'li olan, şimdi ise MSP genel sekreterliği görevini yürüten Gündüz Sevilgen ve eski istihbarat subaylarından Sıvas milletvekili İhsan Karaçam'ın yardımıyla «Komünistlerin affına parmak kaldırmak Milli Selamet saflarına ihanettir. Bu komünistlerin malı haram amma kanı helaldır» sloganı ile (!) 20 ler hareketini düzenledi. Bodur, ayrıca af yasasının oylanacağı güne kadar 20'leri dağılmadan tutabilmek için Fatih İskenderpaşa Camii imamı ile MSP İstanbul il başkanını da harekete geçirerek, af yasasının, Meclis'in ilk metnine göre çıkmamasını sanki Milli Selamet tabanı da istiyormuş gibi gösterdi.

Erbakan'ın Hesapları Ve...

Erbakan, Anadolunun küçük sanayicisi ile büyük yatırımlara yönelmek isteyen Anadolu burjuvazisini büyük üretim birimleri için de bütünleştirmeyi ummaktadır. Bu umudu gerçekleştirecek modeli de bulmuştur: Halk sektörü. Partisi içinde gittikçe yıpranan Erbakan Hoca, halk sektörünün ilk kuruluşu olmasını istediği 100 bin kapasiteli bir traktör fabrikasını Konya'da kurmak için Faysal'dan kredi almaya gitmiştir. Erbakan, Suudi Arabistan'a giderken bavulunda götürdüğü iki ipek ihramdan birini giyip, ötekini çıkartarak ve «Amerikan petrol şirketlerinin güdümünde olsa da Faysal'a, dini kulla-

narak, yaklaşır, Anadolu. nun politize olmamış ve cahil bıraktırılmış halkını etkilediğim gibi etkilerim» düşüncesi içinde Mekke'den Medine'ye koşarken, yurtta bıraktığı mutemet ve kilit adamlarından Şevket Kazan, Oğuzhan Asiltürk, Abdülkerim Doğru, Korkut Özal hükümet işleriyle uğraşıyorlardı. Böylelikle af yasasının kanunlaşması çalışmalarının yoğunlaştığı sıralar, MSP örgütü ve tabanı İbrahim Bodur ile Erbakan grubuna karşı olan «hayırsız» MSP'lilere kalmıştı. İşte MSP'deki 20'ler hareketi bu uygun koşullar altında ve bu amaçla oluşturuldu.

Halk Sektörü Ve Erbakan

Bilimsel verilerden hareket edildiğinde, MSP'ye oy veren bazı topraksız köylü, yoksul köylü ve yarıcılıkla geçimini sürdüren köylülerin önümüzdeki yıllarda, dinin kalıplaşmış baskısından kurtularak anadolu burjuvalarını temsil eden bir partiye oy verdiklerinin farkına varacaklarını kestirmek zor değildir, MSP içinde Erbakan'ın liderliğini yaptığı teknokratlar grubu da bunun farkındadır. «Her şey zıddıyla kaimdir» (Her şey karşıtından ötürü vardır) diyen Erbakan, CHP'nin ortaya attığı Halk Sektörü kavramına bu nedenle dört elle sarılmıştır. Erbakan, halk sektörünü MSP'nin temsil ettiği sınıf ve zümreler arasındaki çıkar çelişkilerini küllemenin aracı olarak kullanmak istemektedir. Halk sektörü adı altında Anadolu sermayedarlarına kredi verilecek, halk sektörü adı altında küçük sanayiciler bir araya getirilerek büyük birimlerde birleştirilecektir.

Nitekim daha koalisyon görüşmeleri sürdürülürken üzerinde en çok durulan konu halk sektörü olmuştu. CHP'nin beyni Deniz Baykal, MSP'nin beyni Oğuzhan Asiltürk'e halk sektörünün kapsamını anlatmış, böylelikle iki ortak arasında müşterek bir nokta da bulunmuştu. Koalisyon görüşmeleri sonuçlanıp, hükümetin kurulmasına karar verildiğinde Erbakan, MSP için düşünülen bakanlıklara kendi grubundan olanları getirdi. Erbakan'ın kendi grubundan olanları kayırması ve kilit noktalara onları yerleştirmesi, partiye oy veren kitlelerin dini inançlarını istismar ederek milletvekili seçilen ve bunu böylece sürdürmeyi amaçlayan grubu tedirgin etti. Çoğunluğu vaiz, imam, avukat, imamhatip okulu hocası olan bu gurubun liderliğini Gündüz sevilgen ve Hüsametin Akmumcu yapmaktadır. Erbakan grubunun dışında saf tutanlar, Genel Başkanı, sol parti diye niteledikleri CHP'ye fazla taviz vermekle suçlamakta ve Erbakan grubunun tabanda güçlenmesini önlemeye çalışmaktadırlar. Çünkü çalışkan ve genç adamlardan oluşan Erbakan grubu, her geçen gün parti tabanında etkin olmakta. Ancak Erbakanın kendisi eleştirilerin tek hedefi olduğu için, gittikçe yıpranmaktadır.

Bu çıkar çatışması gruplar arasında islâmlığın yorumlanışı bakımından da farklılaşmalara yol açmaktadır. Erbakan grubu islâm dinini, islâm inanç ve davranışlarını sosyal bir ideoloji niteliğine büründürüp, «masonik cephe» diye adlandırdığı tekelci sermaye zümresini ortadan kaldıracak bir sosyal devrimin dinamosu haline getirmek istemektedir. Bu da dinin donmuş belli kalıplarını yenilemek ve onlara kapitalist üretim ilişkilerine uyan yeni yorumlar getirmek demektir. (İstanbul camilerinde cuma günleri verilen vaazlar dinlenirse tüccarlardan çok fazla kâr düşünmemelerinin istendiği görülür)

Şüphesiz bu düşünce, 1969 yılı Odalar Birliği seçimlerinde Medeni Berk gibi finans kapitalin baş adamlarından birine karşı adaylığını koyacak kadar cesur olan Erbakan'ın beyninden çıkmıştır. Masonik Cephe'yi vurmak için onun baş örgütü Odalar Birliğini ele geçiremiyen Erbakan, tabana yönelmiş ve tarihsel bir kurum olan camiyi, finans kapitalin elinden almıştır. Ancak Erbakan, gelişen kapitalizmin keskinleştirdiği çelişkileri, donmuş dinsel kurallarla örtbas edemeyeceğinin farkındadır. İşte bu nedenle islâm inancını sosyal bir ideoloji haline getirmek istemektedir.

Erbakan grubunun karşısında olanlar ise dine do

kunulmasını istememektedirler. Onların var oluş nedenleri, istismar ettikleri di nin değişmeyen kurallarıdır. İslâmın günün şartlarına göre, yeniden yorumlanmasına karşıdırlar.

İşte finans kapital işbirlikçileri MSP içindeki bu çıkar farklılaşmasını yakından izledikleri için İbrahim Bodur'u harekete geçirip, Genel Affın çıkmasını engellediler. Ancak başbakan Ecevit'in sert çıkışıyla uyanan Erbakan, il başkanlarını ve 20'lerden büyük bir çoğunluğunu 26 mayıs da Bursa'da topladı. 136 MSP yöneticisinin katıldığı toplantıda Erbakan, aralıksız 4 saat konuştu. Toplantıdan sonra yayınlanan bildiri ile de MSP için de bir bölünmenin söz konusu olmadığı belirtildi.

Hükümete karşı olan Sağ cephe, MSP içindeki bu gruplaşmadan bir kez daha yararlanmayı, Millî Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ hakkında gensoru açarak denedi. Ancak MSP'de bir 20'ler hareketi hortlatılamadı, ve Erbakan iktidar ortağına şimdilik «MSP güvenilir bir dost olduğunu gösterdi» diyebildi. Ne var ki MSP içindeki çatışma «şimdilik ertelenmiştir» ve önümüzdeki günler MSP'deki yeni çalkantılara gebedir.

27 Mayıs 1974

● Demirel hükümetin tahıl taban fiatlarını düşük tuttuğunu iddia etti. Demirel aynı konuşmasında, tahıl fiyatlarındaki yükselişin ve ekmeğe zam yapılmaması kararının bütçeye 10 milyar liralık bir yük yükleyeceğini de söyledi.

● Odalar Birliği yöneticileri komünizmle mücadele eden yayınları desteklemek gerekçesiyle 500 bin liralık kitap satın aldılar. Satın alınan yayınların çoğunluğunu Töre Yayınevi tarafından yayınlanan ve sıkıyönetim mahkemelerindeki büyük ve önemli davaların iddianameleri ile mahkeme kararlarını kapsayan kitaplar teşkil ediyor.

● Fransa'nın yeni Devlet Başkanı d'Estaing, and içme töreninden hemen sonra Jacques Chirac'ı başbakan tayin etti. Chirac daha önce İçişleri ve Tarım Bakanlıklarında bulunmuştu ve Fransız istihbarat servislerine hakim olan adam olarak tanınıyordu.

● Türk İş'e bağlı Tarım İş Sendikasının Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğüne bağlı bazı işyerlerinde başlattığı grev olaylı geçiyor. Konya'nın Altınova Devlet Üretme Çiftliğinde bazı grevci işçiler gözaltına alındı. İşçiler çiftlikten süt çıkarılmasını engellemek istemişlerdi.

29 Mayıs 1974

● Türk Deniz Kuvvetlerine ait Çandarlı'nın petrol araması yaptığı bölgede deniz kuvvetlerine ait savaş gemileri de manevra yapıyorlar. Aynı bölgede Yunan savaş gemileri de bulunuyor. Yunan askeri sözcüsü «Çandarlı'nın gözlendiğini» açıkladı.

● Odalar Birliği Genel Kurulunun ilk gününde bir konuşma yapan Başbakan Yardımcısı Erbakan bazı delegeler ve dinleyici olarak salonda bulunan AP Gençlik Koluna bağlı dinleyiciler tarafından yuhalandı. Yuhalama olayı yüzünden salonda kavgalar çıktı.

● 44 bin üyesi bulunan Sosyal İş Sendikasının 4. Genel Kurulunda DİSK'e katılma kararı alındı. Kararın oy birliği ile alındığı Sosyal İş kongresinde, Türk İş'in kamu sektörüne bağlı işyerlerinde başlattığı seri grevlerin hükümeti yıpratmak amacını güden «sarı grevler» olduğu söylendi.

● Ankara'da Akbank Gençlik Caddesi Şubesi silâhlı 4 kişi tarafından soyuldu. Yakalanan soygunculardan Sevinç Aktaş'ın eski bir Fen Fakültesi öğrencisi olduğu ve soygunun siyasi amaçlarla düzenlendiğini söylediği iddia ediliyor. Diğer üç kişi yakalanamadı.

ODALAR BİRLİĞİ SEÇİMLERİNİ GENE TEKELCİ SERMAYE KAZANDI

Türkiye'de sermayenin ana örgütlerinden biri olan Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği'nin 29. Genel Kurulu Mayıs ayının son günlerinde Ankara'da yapıldı. İki gün süren toplantı son derece ilginç konuşmalara ve tartışmalara sahne oldu. Tekelci sermayenin güdümündeki delege (!) militanlar, tekeldışı sermayenin sözcülerine «komünist!» diye bağırdılar. Anadolu burjuvasizi yalnız böylesi suçlamalara hedef olmakla kalmadı, seçimleri de olduk ça açık farkla kaybetti. An cak, bu büyük sermaye örgütü içinde, 1969'larda Necmettin Erbakan'ın başlattığı muhalefetin sesi bu defa daha da gür çıktı. Gerçi seçimleri Koç, Eczacıbaşı gibi tekelci sermayenin ağır toplarının ve aynı kesimlerin siyasal örgütü olan AP'nin adayı, eski başkan Sezai Dıblan ve ekibi kazandı ama, muhalefet de 200'e yakın oy toplamayı başardı.

Tekelci sermayenin karşısına dikilip 648 oya karşılık 197 oy toplayabilen muhalefetin aslında güçlü bir karşı grup olduğu söylenebilir. Çünkü bu grup eski genel kurullarda görüldüğü gibi «şike bir muhalefet» değildi ve kredilerden, yatırım indirimlerinden, ithal lisans haklarından yararlanmaya göz dikmiş tekeldışı sermayenin taleplerini dile getiriyordu.

29 - 30 Mayıs günleri yapılan Genel Kurul toplantısının bir diğer ilginç yanı da tekeldışı burjuvaziden yana saf tutan hükümet ile tekelci sermayenin siyasi temsilcisi AP'nin, Odalar Birliğini ele geçirmek için açık bir çatışmaya girmeleri oldu.

Demirel, bu mücadeleyi kazanabilmek için bir yandan Çanakkale Seramik Fabrikaları (Kaleflex) Yönetim Kurulu Başkanı (bir başka deyimle sahibi) İbrahim Bodur'u görevlendirip, Fatih İskenderpaşa Camii imamını harekete geçiriyor MSP'yi içten vurmaya, hükümeti bu yoldan ele geçirmeyi plânlıyor, öteyandan da Odalar Birliğinin, hükümetin kontrolü altına geçmesini engellemeyi hasaplıyordu. Odalar Birliği'nin Genel Sekreteri Şadi Pehlivanoğlu (seçim kaybetmiş bir AP milletvekilidir) yönetiminde AP militanları, genel kurulun yapıldığı sinema salonunda uygun yerlere mevzilenmişlerdi. AP'li komandolar (!) giriş çıkışları kontrol ediyor, istenmeyen kişileri içeri almıyorlardı. O kadar ki bizzat Sezai Dıblan'ın işe yerleştirdiği iki müdür bile az daha kapıdan döndürülüyorlardı. İstanbul Ticaret Odası eski başkanı Behçet Osmanağaoğlu da alınmadı salona. Çünkü Osmanağaoğlu, hemen seçimler arifesinde şimdi başkanlığını yaptığı ve Ortak-Pazar emperyalizminin Türkiye kolu olan İktisadi Kalkınma Vakfı'nın bir yayınını alelacele çevirtirip, tüm delegelere postalatmıştı. «Avrupa'da Ticaret ve Sanayi Odaları'nın Statü ve Görevleri» adlı bu kitapta, örnek bir yönetimden söz ediliyor ve bir liğe alınacak personelin *seçimle* işbaşına getirilmesi vurgulanıyordu.

Erbakan Yuhalandı

Muhalefet kanadının, Dıblan grubuyla bütünleşmemiş tekelci kesimi yanına almak için işliyeceği nokta da Osmanağaoğlunun söz konusu kitaptaki vurgulamasıydı. Nitekim muhalefet sözcülerinden Dündar, Soyer, Dıblan grubunu, 14 ekim seçimlerini kaybeden AP milletvekillerini, Odalar Birliğine yüksek maaşlarla yerleştirmekle suçlayıp, bunların listesini okuyacağını söylemesi üzerine salon karıştı. Listenin okunması da engellenmiş oldu.

Genel Kurul'a AP, ko-

mandolarının dışında, Bakanlık yapmış AP'liler dahil, kalabalık bir parlamenter grubuyla katıldı. Demirel ve AP yanlısı bilinen bazı generallerden gelen başarı telgraflarının çılgınca alkışlanması da bu gövde gösterisine güç kattı.

Hükümet kanadı ise, baş ta Başbakan yardımcısı Er bakan, Ticaret Bakanı MSP' li Fehim Adak, Sanayi ve Teknoloji Bakanı MSP'li Abdulkerim Doğru, Bayındırlık bakanı CHP'li Erol Çevikçe tarafından temsil edildi. Sezai Dıblan'dan sonra söz verilen Erbakan, yap tığı konuşmada dengeli bir kalkınmadan söz edip, «Milletimiz artık montaj sanayi değil, gerçek sanayi istiyor» deyince «yuh» sesleri yükseldi. Erbakan'ın, CHP' nin anladığı biçimin aksine, halk sektörünün, özel sektörün bir destekçisi olduğu şeklinde konuşması bile ortalığı yatıştıramadı. Salonun arka tarafından başlayan itişip, kakışmalar bir süre devam etti.

Sakıp Sabancı Adaylığını Niye Koymadı?

Aslında hükümet, Odalar birliği seçimlerinde etkin olabilmek için seçim öncesi yoğun bir çalışma sürdürmüştü. Ama Hacı Ömer Ağa'nın büyük oğlu Sakıp Sabancı'nın bazı ince hesap ları bu plânları suya düşürdü.

Seçimden bir gün önce Adana Sanayi Odası ve Hacı Ömer Sabancı Holding Yönetim Kurulu Başkanı Sakıp Sabancı, Bülent Ecevit'le görüştü. Bu görüşmeyi Holding Genel Koordinatörü, takunyalı küçük birader Turgut Özal sağlamıştı. (MSP'li Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut Özal'ın küçük kardeşi olan Turgut Özal, Ortak. Pazar'ı kuşatmak ve Orta Doğu'ya mal satabilmek için Türkiye'yi bir köprübaşı olarak kullanmak isteyen Japonlardan, düşük faizli, uzun vadeli krediler almayı düşlemektedir.) Sabancı, Ecevit görüşmesinden olumlu bir sonuç çıkmadı. Adana'daki tekstil, suni elyaf ve yağ fabrikalarının ürünlerinin pazarlanması nedeniyle Kayseri, Elazığ, Gaziantep, Maraş ve Doğu illerinin bir çoğunun sermayedarları ile iyi ilişkiler kurmuş olan Sabancı'nın Ecevit'e, «Demir karaborsacısı Sezai Dıblan'a karşı adaylığını koymayı şerefine yediremediğini» söylediği iddia ediliyordu. Ancak, görünen o ki, babasının yanında çekirdekten yetişme işadamı olmasına ve Akbank'ı elinde tutmasına rağmen, Sakıp Sabancı, hükümetin geleceğine güvenmemektedir ve bu yüzden bu işe girişmekten kaçınmıştır. Kendi yerine Şevket Filibeliyi aday göstererek seçimlere bile katılmadan, Goodyear ve Pirelli'nin ileri gelen teknik elemanlarına iyi maaşlar verip, yeni kurmakta olduğu LASSA Lâstik Fabrikası'na transfer pazarlığını yürütmek üzere İstanbul'a döndü.

Türün Paşa da Boy Gösterdi

Sermaye kanatları arasındaki çelişme ve bunun siyasal plândaki yansıması hükümet ile ana muhalefet partisi arasındaki çekişme, Odalar Birliği Genel Kurulundaki konuşmalarda da yansıdı. Kongrenin ikinci günü, AP, Ereğli Demir-Çelik grevi sırasında Dıblan' la anlaşıp, demir karaborsacılığı yapan ayrıca Avrupa'dan kilosu 9 liradan ithal ettiği tereyağını 4 aracı peyda ederek halka 40 liraya satan Umumi Mağazalar TAŞ'nin yeni yönetim kurulunun yeni üyesi Emekli Türün paşayı salona soktu. Muhalefet de İzmir temsilcisi Dündar Soyer ve Söke Ticaret Odası Başkanı Hilmi Postacının konuşmalarıyla oy toplamayı denedi. Ancak konuşmacıların sözleri «Yuh! in aşağı komünist» çığlıklarıyla sık sık kesildi. Dündar Soyer ancak şunları söyleyebildi: «Herşeyden önce bugün birlik yönetimince oluşturulan kadrodan endişe duyduğumu belirtmek isterim. Bugün maalesef, birlik yönetim kademeleri, milliyetçi cephe kurma hazırlıkları içinde bulunan siyasi partilerin seçim kaybetmiş elemanları ile doldurulmakta, daha fenası bu kadronun gelecek yeni kadrolarca tasfiye edilmemesi için tazminatlı sözleşmelerle kabulleri yapılmaktadır. İşte bu noktada Türkiye Odalar Birliği yönetimi, ulusal özel sektörün temsilcisi olmaktan uzaklaşmakta, bir siyasi klüp şekline dönüştürülmek-

tedir.» Söke Ticaret Odası Başkanı Hilmi Postacı'nın konuşması da pek fayda vermedi ve komandoların da oy kullanmasıyla, seçim başta belirtiğimiz şekilde sonuçlandı.

Fehim Adak'tan Gelen Darbe

Aslında 29. Genel Kurul seçimleri tekelci sermayeye karşı güçlü bir muhalefetin ortaya çıktığını belgeledi. Şimdi Demirel, bir yolunu bulup MSP'yi bölerek hükü meti düşüremezse, gücünü hükümetten alan tekeldışı burjuvazinin, Odalar Birliği'ndeki muhalefeti, önümüzdeki günlerde daha da gelişecektir. Nitekim hükümet, Ticaret Bakanı Fehim Adak vasıtasıyla Dıblan ekibine büyük bir darbe indirmeye hazırlanmaktadır. Ticaret Bakanı, Talu Hükümeti zamanında, Odalar Birliği'ne verilen lisans tescil yetkisi ile fiyat tescil yetkisini geri alacağını açıklamıştır. Bu yetkiyle, Odalar Birliği'ne yılda 200 milyon dolar (2 milyar 800 milyon TL) ithalat tescil hakkı verilmiştir. Bu hak, Odalar Birliğine egemen olan tekelci sermayenin hem dış ticaretimizi dileğince etkileyebilmesine, hem de lisans tescil işlemleri yoluyla sağladığı büyük parasal olanaklar sayesinde tüm özel sektör ve özel sektörün siyasal alandaki etkinliğini kendi amaçları doğrultusunda kullanabilmesine imkan hazırlamaktaydı. Fehim adak bu yetkiyi Odalar Birliği'nden geri aldığı zaman, özel sektör temsilcileri arasında tekelci kesimin etkin olabilme olanağı önemli oranda kısılacak ve gücünü hükümetin her iki kanadının açık desteğinden alan Anadolu burjuvazisinin antimo nopolist eğilimleri, sermaye örgütlerinde ağırlık kazanacak ve bu bir anlamda. CHP'nin tekelleri kuşatma politikasının bir başarısı olacaktır...

30 Mayıs 1974

● Bankalar hariç, devlet memuru statüsünde personel çalıştıran bütün işyerlerinde hafta tatilinin iki güne çıkarılmasına ilişkin kanun kuvvetinde kararname yayınlandı. Uygulama 1 Temmuz 1974 günü başlayacak.

● Bir süreden beri toplantı halinde bulunan asgari ücret komisyonu, taraflar arasında anlaşmazlık çıkınca dağıldı. İşverenler hükümetin 36 - 40 lira arasında tesbit ettiği asgari ücretleri «aşırı», Türk İş temsilcileri ise «yetersiz» bulduklarını açıkladılar.

● Rize'ye bağlı Salarha çay alım bölgesinde, alımın zamanında yapılmadığı gerekçesiyle yürüyüşe geçen 2 bin 500'ü aşkın çay üreticisi, çay fabrikasını işgal etti. Fabrika müdürü linç olmaktan zor kurtuldu. CHP'liler, olayları, çay alımında hükümetin başarısını gölgelemek isteyen AP'lilerin örgütlediğini ileri sürüyorlar.

● Amerikan Dışişleri Bakanı Dr. Kissinger'in 33 günden beri Şam ve Kudüs arasında sürdürdüğü yoğun diplomatik faaliyetten sonra İsrail ve Suriye arasında Golan cephesinde kuvvetlerin uzaklaştırılmasına ve sürekli ateşkes sağlanmasına ilişkin anlaşma Cenevre'de imzalandı. Olay Ortadoğu'da Hafız Esat'ın «çok önemli bir diplomatik başarısı» olarak niteleniyor.

● 1974 yılı bütçesi Millet Meclisindeki son oylamasında 189 red oyuna karşılık, 235 oyla kabul edildi. CHP'li ve MSP'li milletvekillerinden başka 5 bağımsız da kabul oyu verdiler.

31 Mayıs 1974

● Ankara, İstanbul, Ege ve İstanbul Teknik Üniversitelerinde yapılan rektör seçimlerinde sırasıyla Eski rektör Tahsin Özgüç, Tıp Fakültesi Dekanı Haluk Alp, Tıp Fakültesi Fizyoloji Kürsüsü Profesörü Necati Akgün ve

Profesör Kemal Kafalı rektör seçildiler. Çok çekişmeli geçen İstanbul Üniversitesi rektör seçiminde, AP'nin adayı olarak bilinen Cihat Abaoğlu rektörlüğü 102 oy gibi açık farkla kaybetti.

● Eski DP'lilere, siyasi haklarını iade etme girişimlerinin ikinci etabı olan parlamenter olabilmelerini sağlayacak Siyasi Partiler Kanunu değişikliği Millet Meclisi Komisyonunda karara bağlandı. Buna göre DP'nin adı ve amblemi de kullanılabilecek.

● Mamak Askeri Cezaevinde bulunan siyasi tutuklu ve hükümlüler cezaevi görevlilerince dövüldü. Avukatlar dövülenler arasında ağır yaralıların da bulunduğunu söylediler. Olay Cumhurbaşkanı ve Başbakan'a yansıtıldı.

● Mobil, Castrol, BP ve Shell şirketlerine ait ATAŞ rafinerisi üretim kısıtlamasına girişti. Şirketlerin yalanlayıcı açıklamalarına rağmen karar Türk - Yunan gerginliği sırasında «politik ve amaçlı» olarak yorumlanıyor.

● CHP'nin Af Kanunun 5. maddesinin (istisnalar maddesi) iptali için Anayasa Mahkemesinde açacağı davanın dilekçesi hazırlandı. Dilekçe 137 parlamenter tarafından imzalandı. Ecevit de dilekçeye imza koyanlar arasında.

1 Haziran 1974

● BP ve Mobil Oil şirketleri fiyat uyuşmazlığını öne sürerek petrol ithalini durdurduklarını açıkladılar. İki şirket Türkiye ihtiyacının yüzde 17'sini karşılıyorlardı. Hükümetle yabancı petrol şirketleri arasındaki ilişkiler gerginleşiyor.

● Ecevit, Şafak Davası sanıklarına cezaevlerinde işkence yapıldığı ve dayak atıldığı iddialarına el koyduğunu açıkladı. Mamak Cezaevinde açlık grevi başladı.

● Türkiye ile Demokratik Alman Cumhuriyeti arasında resmi diplomatik ilişkiler büyükelçilik düzeyinde başladı. Türkiye hükümeti, Demokratik Alman Cumhuriyetini resmen tanımadan önce iki ülke arasında ticari ilişkiler uzun süredir devam etmekteydi.

2 Haziran 1974

● Türk İş teşkilât başkanları ve Yönetim Kurulu bir bildiri yayınlayarak hükümetin işçi sorunları konusunda, Türk İş ile danışma toplantıları yapmaması halinde, genel greve gidebileceklerini açıkladılar. Bildiride işçi - memur ayrımı, iki günlük hafta tatilinin işçileri de kapsamına alması gibi konularda da hükümet politikası eleştirildi. DİSK, Türk İş'i sermaye ile işbirliği içinde olmakla suçladı.

● Mobil Oil şirketi, Türkiye'ye petrol getiren bir tankerinin rotasını değiştirdi ve tanker yükünü İtalya'ya boşalttı. Bu arada Amerikan hükümeti de, ABD şirketlerinin TPAO ile hiç bir anlaşma imzalamamasını istedi. Bütün bunlar ABD'nin Türk - Yunan gerginliği sırasında açıkça taraf tutması olarak değerlendiriliyor.

3 Haziran 1974

● Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi, Haruniye Öğretmen Okulu'nun duvarlarına orak çekiç çizerek, halkı okuldaki devrimci öğrenciler ve öğretmenler aleyhine kışkırtmayı amaçlayan faşist komandoları 4 - 8 ay arasında değişen hapis cezalarına mahkum etti.

● Petrol ithalâtını durduran Mobil ve BP şirketlerine hükümet ihtarda bulundu. Hükümetin şirketlere yönelttiği uyarıya göre, 15 gün içinde petrol ithalâtına başlanmadığı ve ATAŞ rafinerisi üretime geçirilmediği takdirde şirketlerin çalışma ruhsatları geçici olarak iptal edilecek ve ATAŞ'a geçici olarak el konacak.

● Anayasa Mahkemesi, Erim Hükümeti zamanında çıkarılan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun bazı maddelerini iptal etti.

4 Haziran 1974

● AP ve DP grupları, Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ hakkında gensoru açılması için Millet Meclisi Başkanlığına başvurma kararı aldılar.

● Ege Denizinde petrol araştırmaları yapan Çandarlı harita gemisi ve koruma gemileri görevlerini tamamlayarak üslerine döndüler.

● Kıdem tazminatlarının artırılması kararına karşı sermaye kanadından gelen tepkiler artıyor. İşveren Sendikaları Konfederasyonundan sonra Ankara Sanayi Odası da kıdem tazminatlarının bir aya yükseltilmesine karşı çıktı.

● DİSK, kamu sektöründe sürekli grev uygulamalarına geçen ve özel sektörle yaptığı sözleşmelerde zam oranını son derece düşük tutan Türk İş'i hükümeti yıpratmak amacıyla sermaye ile işbirliği yapmakla suçladı.

● Ankara Mamak Askeri Cezaevinde siyasi tutuklulara işkence yapılmasını protesto etmek amacıyla başlatılan açlık grevinin beşinci gününde bir tutuklunun midesi delindi, üç tutuklu da hastaneye kaldırıldı. Bu arada aralarında bir çok yazar, gazeteci ve düşünür bulunan iki bin kişi bir bildiri ile olayı kınadı.

● Hamburg'da Türkiyeli İşçiler Cemiyeti seçimlerinde kaybedeceklerini anlayan faşist komandolar devrimci Mühendis Neşet Danış'ı linç ederek öldürdüler. Saldırganları elçilik görevlilerinin kışkırttığı ve hatta yönettiği ileri sürülüyor.

5 Haziran 1974

● Türk Ceza Kanunundan ölüm cezasının çıkarılmasını öngören kanun teklifi Millet Meclisi Adalet Komisyonunda reddedildi. MSP'li komisyon üyeleri toplantıya katılmadı.

● Askeri Yargıtay 83'ler davasında, 71 sanık hakkındaki beraat kararını onayladı, 8 sanık hakkındaki hükmü sanıklar lehine, Sarp Kuray hakkındaki hükmü ise sanık aleyhine bozdu.

● Devlet Üretme Çiftliklerinde 21 günden beri süren ve Tarım İş sendikası tarafından yürütülen grev sona erdi. Yapılan açıklamaya göre işçiler aylık ücretlerine birinci yıl 400, ikinci yıl 400 lira zam aldılar. Kıdem tazminatları 30 güne çıkarıldı ve 600 lira eğitim ikramiyesi ödenmesi kararlaştırıldı.

6 Haziran 1974

● İş Bankasının İstanbul, Acıbadem şubesi silâhlı üç kişi tarafından soyuldu. Soyguncuların kimlikleri hakkında herhangi bir bilgi alınamadı.

● Bir süre önce cezaevindeki tutuklulara dayak atılmasını protesto etmek amacıyla Mamak Askeri Cezaevinde başlayan açlık grevine, Selimiye askeri cezaevinde yatan tutuklular da katıldı. Ancak aynı gün,

hükümet çevrelerinden yapılan açıklama ile tutuklulara kötü davrananların elebaşları olarak bilinen Metin Denli, Ayhan Kutluer ve Burhan Poturna görevlerinden alınınca ilkin Mamak'taki açlık grevi ardından da Selimiye'deki direnişe son verildi.

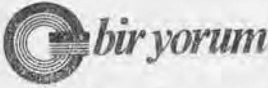
● Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ hakkındaki gensoru önergesi AP, DP, CGP ve MHP'nin ortaklaşa imzalarıyla Millet Meclisi Başkanlığına verildi.

8 Haziran 1974

● Anayasa Mahkemesi, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş Kanununun 9. maddesinin C fıkrasını iptal etti. Fıkraya göre mahkemeler, «umumi ve müşterek gaye ile işlenmiş suçlara» da bakabilme yetkisini kazanmışlardı.

● Eski parlamenterlerin bazı haklardan yararlanmalarını sağlayan kanun Cumhurbaşkanı tarafından veto edildi. Kanun eski parlamenterlere parasız seyahat, plaka ve telefon önceliği gibi haklar sağlıyordu.

● Korutürk, cumhurbaşkanlığı kontenjanından parlamentoya girecek beş senatörü açıkladı. Buna göre, Emekli Orgeneral Muhsin Batur, Başbakanlık Müsteşarı Zeyyat Baykara, Ordinaryüs Profesör Sadi Irmak, gazeteci Ecvet Güresin ve TRT parlamento muhabiri Hüsamettin Çelebi kontenjan senatörü oldular. Faruk Gürler, Vahap Güvenç, Mehmet İzmen, Hayri Dener ve Tayfur Sökmen'in senatörlükleri ise sona erdi.

5 Yeni Kontenjan Senatörü 5 Yeni Muhalif Oy

Sinan Gölcüklü

Uzun süren tartışmalardan, yol göstermelerden, akıl yürütmelerden, kulislerden sonra Cumhurbaşkanı Korutürk, kontenjan senatörlerini seçti: Muhsin Batur, Prof. Sadi Irmak, Ecvet Güresin, Zeyyad Baykara ve Hüsamettin Çelebi.

Cumhurbaşkanlarının kontenjanlarını kullanırken ne gibi ölçülerle hareket edeceklerine ilişkin açık seçik bir tanımlama ne Anayasa'da yer almıştır, ne de daha önceki cumhurbaşkanları böyle bir «teamül» ün yerleşmesini sağlayacak bir ölçü getirmişlerdir. Nitekim son seçmede de, Çankaya dışında bütün çevreler tartışmaya katılmışlar, Çankaya ise belirgin bir suskunluğu sürdürmüştür. Ne var ki Cumhurbaşkanı'nın yaptığı seçme bir ölçüyü değilse bile bir eğilimi haber vermektedir: Korutürk sağcı nitelikleri ağır basan kişileri kontenjan senatörü olarak seçmiştir.

Nitekim, sermaye basını genellikle, Korutürk'ün seçimini isabetli bulmuş, hatta bunu bir zafer olarak niteleyip, sol kanada ve hükümete nisbet verircesine yayınlar yapmışlardır. Sözgelimi sermayenin faşizan eğilimli kanatlarının sözcüsü olarak yayın hayatına atılan Meydan Dergisi, kontenjan senatörleri konu-

sunda : «Beş yeni senatörün seçiminden hoşlanmamış bir çevre artık açıkça mevcuttur ve kendi tabirleriyle güvendikleri dağa kar da yağmıştır. Çünkü seçilen senatörlerin dördü de sağ eğilimlidir» demektedir. (**Meydan Dergisi 18 Haziran 1974. Sayı : 491)**

Aslında Korutürk'ün tercihinin yönü konusunda, epey önceden, yeterli ipuçları elde edilmişti. İlk seçildiği günlerde liberal görüşleri savunarak dikkati çeken Korutürk, daha sonra (özellikle uzunca süren hastalığından sonra) verdiği demeçlerde, belirgin bir sağa açılış göstermiştir. Özellikle 23 Nisan mesajında demokrasi ve siyasi partiler ve seçim bütünlüğü dışında bazı eğilimlere kulak veren tutumu, 19 Mayıs mesajında eskimiş anti komünist sloganları kullanması dikkati çekmişti. Bu arada Çankaya kaynaklı istihbaratlarda, Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı Fahri Çoker'in ve Genel Sekreteri Fuat Bayramoğlu'nun, Cumhurbaşkanının yetkisine giren konularda belirgin ağırlığa sahip oldukları söylenmekteydi. Korutürk kontenjan hakkını işte bu ortamda kullanmıştır ve Korutürk'ün tercihinin temel niteliği «sağ eğilimli ve CHP'ye karşı olanlar»ın senatör seçilmesi olmuştur.

Gerek «nevi şahsına münhasır görüşler taşıyan» ve 12 Mart Muhtırasının altında imzası bulunan emekli Hava orgenerali Muhsin Batur, gerek, CHP'nin bu günkü politikasını «tehlikeli» bulduğunu açıkça söyleyen Prof. Sadi Irmak, gerek CHP ile taban tabana zıt görüşler taşıdığından, bulunduğu görevden uzaklaşması için senatörlüğünün CHP tarafından şiddetle desteklendiği söylenen Başbakanlık Müsteşarı Zeyyad Baykara, gerek AP - CHP koalisyonunun en büyük savunucusu (bu aynı zamanda tekelci sermayenin tercihi idi) Hürriyet başyazarı Ecvet Güresin ve gerekse, daha CHP'nin İnönü'nün tasfiye edildiği ünlü Kurultayındaki tutumu ile yeterince «tanınan» eski CKMP'li Hüsamettin Çelebi'nin kişilikleri, politik eğilimleri bu görüşe kesinlik kazandırmaktadır.

Nitekim, senatör olduktan sonra, bir İstanbul gazetesinin sorularına verdikleri cevaplarda, yeni senatörlerin beşi de CHP'nin politikası ile mutabık olmadıklarını ve bu politikayı «sol» bulduklarını kimi zaman açık açık, kimi zaman üstü örtük belirttiler.

Korutürk'ün kontenjan senatörlerini seçerken parlamentoda temsil olanağı bulamayan, oysa bulmasını gerektirecek kadar ülkenin politik yaşamında etkin olan görüşlerin temsilcilerini seçmek yerine temel nitelikleri «hükümete, CHP'ye ve sola karşı» olmak şeklinde tanımlanabilecek kişileri seçmesi aynı zamanda Cumhurbaşkanlarının kontenjan haklarını kullanırken sübjektif ölçütlerden değil, yasalarla tanımlanmış ölçütlerden hareket etmelerini sağlayacak yasal değişiklikler için CHP kanadında bazı girişimlere yol açtı.

Ancak seçim yapılmış ve Senato'daki sermaye temsilcileri kanadına 5 yeni oy eklenmiştir. Ya da hükümetten «memnun olmayanlar» zincirine belli ölçüde Çankayada katılmıştır...

9 Haziran 1974

● 27 Kuruluş tarafından oluşturulan Faşizme Karşı Sürekli Güçbirliği girişiminin ilk çalışması Spor ve Sergi Sarayında «Özgürlük ve Demokrasi» konulu bir açık oturumla yapıldı. Yılmaz Güney, Avukat Halit Çelenk, yazar Aziz Nesin, sendikacı Burhan Şahin, öğrenci Mehmet Ali Karapekmez, işçi Mehmet Şahin ve köylü İsmail Güldal'ın konuşmacı olarak katıldıkları açık oturumda faşizme karşı eylemin bir sosyalist partinin disiplin ve yönetiminde yürütülmesi gerektiği savunuldu ve antidemokratik uygulamalar konusunda ayrıntılı bilgi verildi.

● Mimarlar Odası, Ankara'da düzenlediği faşizmi telin toplantısında, Almanya'da faşist komandolar tarafından linç edilen yüksek mühendis Neşet Danış'ın öldürülmesi kınandı ve olaya ilgisiz kalan yetkililer suçlandı.

● Sabun, deterjan ve okul kitaplarına yüzde 30 - 42 arasında zam yapıldı.

● Turizm Bankası, Emekli Sandığı, Denizcilik Bankası ve THY'nın holding haline getirilmesi kararlaştırıldı. Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit, bu dört kuruluşun aralarında birleşip tek bir holding haline gelmelerinin de düşünüldüğünü söyledi.

10 Haziran 1974

● Fransa Devlet Başkanı Valery Gıscard d'Estaing, Reform Bakanı olarak kabineye giren Jean Servan - Schreiber'in, ordunun Pasifik Okyanusunda yeniden nükleer denemelere girişeceğini açıklamasını şiddetle protesto etmesi üzerine kabine dışı bırakılmasını istedi. Başbakan Chirac, Jean Servan - Schreiber ile kısa bir görüşme yaptı ve Schreiber, Reform Bakanlığından uzaklaştırıldı. Schreiber daha sonra «Fransız ordusu başına buyruk davranıyor ve hükümeti emrivakilerle karşı karşıya bırakıyor. Hükümete kalan ise bu emrivakileri onaylamaktan ibaret. Bu haysiyet kırıcı bir olaydır» dedi.

● Anayasa Mahkemesi, Erim - Melen - Talu Hükümetleri zamanında çıkarılan anti - demokratik kanunları iptal etmeğe devam ediyor. Mahkeme Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun «tümünü» Anayasaya aykırı buldu ve iptal etti. Bu arada Dernekler Kanununun da bazı maddeleri iptal edildi. Dernekler Kanununun iptâl edilen maddeleri, kapatılan bir dernek yöneticisinin beş yıl süreyle yeni bir dernek kurma ya da bir derneğe katılma hakkını elinden alıyor ve bir siyasi partiye üye olan öğrencilerin bir derneğin yönetiminde görev almalarını önlüyordu.

● Boya fiyatlarına yüzde 30 - 40 oranında zam yapılması, Fiyat Kontrol Komitesi tarafından kabul edildi.

● Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesinde görülen ve «Hikmet Kıvılcımlı Işçi Kesimi Davası» olarak anılan dava sanıklarından Selma Özkol ve Eşref Bayraklı beşer yıl hapis cezasına çarptırıldılar. Diğer sanıklardan Yavuz Çizmeci, Mehmet Şahin ve Mehmet Çelik ise beraat etti.

11 Haziran 1974

● Türkiye ile Yunanistan arasındaki kıt'a sahanlığı ve Ege Denizindeki deniz dibi petrol yatakları konusunda başgösteren gerginlik yeniden artma eğiliminde. Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkarma kararı Ankara'da «Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkarması savaşı kabul ve ilân ettiği anlamına gelir» şeklinde yotumlandı. Bu arada AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, Allgemeine Zeitung Gazetesinin Atina Muhabirine verdiği bir demeçte, hükümetin bu konudaki politikasını eleştirdi ve hükümeti «diplomatik kuralları çiğnemek, kuvvet gösterisi yapmak, NATO'nun güneydoğu kanadını etkisiz hale getirmek» le suçladı. Yunan gazeteleri bu demeci manşetlerinde değerlendirdiler.

● Hafta tatilinin Cuma günü olmasına ilişkin DP'li Hasan Değer'in kanun teklifi, Millet Meclisinde görüşüldü ve 107'e karşı 159 oyla reddedildi. Oylamada MSP'li bakanlar, Erbakan, Özal, Kazan ve Adak'ın AP ve DP'liler paralelinde oy kullanması dikkati çekti.

Kıta sahanlığı ve Caracas Konferansı

Mehmet Güven

Dünyanın hammadde kaynaklarının ve pazarlarının paylaşılması savaşı devam ediyor. Hele karalardaki kaynaklar azaldıkça, pazarlar daraldıkça, devletler kendilerine yeni alanlar açmak için sıcak ya da soğuk savaşlarla, birbirleriyle kıyasıya mücadele ediyorlar. Bugün bir yandan kapitalist ülkeler, bir yandan da sosyalist ülkeler için, yeni hammadde kaynaklarının bulunması ve işletilmesi en büyük sorunlar arasında sayılıyor.

Bu durum, altında muazzam kaynakların yattığı zaten öteden beri bilinen denizlerin sahiplik kurallarına bir çeki düzen verme gereğini ortaya çıkarmış bulunuyor. Gerçi bugüne kadar da denizler, büyük küçük bütün devletlerin at koşturdukları alanlar halindeydi. Balıkçılık bazı ülkelerin ekonomisinin temelini teşkil ediyordu. Deniz ticareti her çeşit malın pazarlaması için hayati önem taşıyordu. Yıllardan beri bazı devletler denizlerde petrol araştırmaları yapmaktaydılar. Ancak bugün, şimdiye kadar bir kaç devletin ve şirketin tekeli altında bulunan deniz ham madde araştırmalarının önemini, irili ufaklı bütün devletler kavramış durumdadır. Ve işte kıyamet de bundan kopmaktadır.

Denizler kimindir? Denizlerde kıyısı olan ülkeler bu geniş su kütlelerinin ne kadarına sahiptir? Denizlerin dibindeki zenginlikler, üzerindeki havaya da sahip midirler? Şu anda «deniz hukuku» diye bir şey olsa bile, bu kanunlar tam bir kargaşa görünümü vermektedir. Kimse kimsenin hakkına hukukuna bakmamakta; hele güçsüz ülkelerin hakları göz göre göre çiğnenmektedir. Afrika sahillerine bir taş atımı mesafede, Amerikan balıkçı gemileri demir atıp rahat rahat tonlarla balığı, yani milyonlarca doları toplayıp götürmektedirler. Kızıl Deniz'in tam ortasında petrol çıkınca, Sudan ve Suudi Arabistan, denizin dibi senindi benimdi diye birbirlerine girmişlerdir.

Bütün bunlar olup biterken ve dünya ülkeleri denizler hukukunu çözümlemek üzere çareler ararken, Yunanistan'ın Ege denizinde petrol aramalarına başlaması, arkasından Türkiye'nin de petrol araştırmaları için ruhsat vermesi denizler kavgasının Türkiye'de de kamu oyuna yansımasına yol açmıştır. Basınımız derhal «Yunanlı'nın yine bize oyun oynadığı» yaygaralarını koparırken kıt'a sahanlığı sorunu da ortaya çıkıvermiştir.

Nedir bu kıt'a sahanlığı, ve nedir bunun önemi? Teknik olarak tanımlamak gerekirse «Ortalama alçak gel-git hattı ile taban meylinin kesin hale geldiği nokta arasındaki deniz yatağı sahasına Kıta sahanlığı denir». Hukuki olarak ise kıyıya bitişik fakat karasularının dışında 200 metre derinliğe kadar olan su bölgelerinin su yatağı ya da toprak altı ve 200 metreden daha derin olmakla birlikte tabii kaynakların işletilmesine imkan veren suların altındaki deniz yataklarına «kıta sahanlığı» adı verilir.

Denizler muazzam kaynaklar saklamaktadır insanlık açısından. Şimdilik bu

kaynakların en önemlileri kıta sahanlıklarında yatmaktadır. Dünya deniz ürünlerinin hem besin hem de gübre açısından yüzde 90'ı kıta sahanlığından elde edilmektedir. Bunu paraya çevirirsek yılda 10 milyar dolarlık bir gelir denizin dibinden çıkıyor demektir. Kıta sahanlıklarından elde edilen zenginliklerin önem sırasında, ikinci olarak petrol ve doğal gaz gelir. Dünyanın enerji ihtiyacının petrole ne büyük ölçüde dayandığı düşünülürse, petrol şirketlerinin nasıl ağızlarının suyunun aktığını anlamak pek kolaydır. Denizden petrol üretimi, yıllık 5 milyar dolara varmaktadır ki bu, dünya petrol üretimi gelirinin beşte biridir. Sadece 2 milyar dolarlık petrol ve doğal gaz; ABD kıta sahanlığından çıkarılmaktadır, geri kalan üretimin büyük kısmı yine ABD şirketleri ve ortakları tarafından diğer ülkelerin kıta sahanlıklarından üretilmektedir. Yakın gelecekte deniz petrol üretiminin karalardaki üretimi geride bırakacağı belirtilmektedir.

Deniz yatağındaki minerallerin işletilmesi ise henüz yeni bir endüstridir. Ancak bu endüstrinin 1980 yılına kadar milyarlarca dolar değerinde mineral sağlayabileceği uzmanlar tarafından açıklanmıştır. Özellikle içinde manganez, bakır, nikel ve kobalt bulunan nodüller (yumrular) deniz diplerinde yatmakta ve dünyanın daha binlerce yıl ihtiyacını karşılayacak durum göstermektedir. Örneğin karalardaki kobalt yatakları topu topu 40 yıl daha yetecekken denizlerdeki yataklar insanlığın daha 200 bin yıl ihtiyacını karşılayabilecektir. Şimdi kavga, bu mütniş kaynakların sahibi olabilmek için verilmektedir.

İşte bu yüzden Venezüella başkent Karakas'ta toplanan Üçüncü Deniz hukuku konferansı Yirminci yüzyılın en önemli toplantılarından biri sayılmaktadır.

Dünyanın ham madde, besin, ihtiyacını muazzam ölçülerde karşılayabilen ve her yıl milyarlarca dolar değerinde ticaret metaı için yol vazifesi gören (ABD nin açık denizlerde 1973 te yaptığı ithalat ve ihracat 100 milyar dolardan fazladır) denizler, hemen olmasa bile yavaş yavaş parsellenmek istenmektedir.

Denizlerde egemenliği elinde tutmak isteyenlerin savaşı yüzyıllar boyu süregelmiş, ancak denizlerden yararlanma yollarının kurallara bağlanmasına asıl Yirminci yüzyılda önem verilmiştir. Daha 1945 yılında Denizler sorunu tartışılmış ve Truman bildirisi ile «hakkaniyet», «karşılıklı mutabakat» ve «paylaştırma» ilkeleri konulmuştu. Ancak denizlerdeki çıkar kavgaları önlenemeyince Birleşmiş Milletler 1958 yılında Cenevre Deniz hukuku konferansını toplamıştır. Iki aydan fazla süren konferans boyunca çeşitli ülkeler çeşitli öneriler vermiş, fakat denizler hukukuna kesin bir kural konamamıştır. Üzerlerinde konuşulan bazı ilkeler ise şimdi zamana ve zemine uygun değildir; Ülkeler arasındaki çıkar çatışmalarını önleyememektedir.

İşte bu yüzden, Birleşmiş milletlerin öncülüğünde 150 devletin ve 5 binin üzerinde delegenin katıldığı Karakas denizler hukuku konferansında alınabilecek kararlara her devlet kendi açısından büyük önem vermektedir.

Ancak konferansın ilk bir kaç günkü çalışmaları tam bir keşmekeş içinde geçmiştir. Usul tartışmaları, oylamaların nasıl yapılacağı üzerinde kopan gürültüler konferansın öngörülen bir buçuk aylık çalışmasından da pek bir şey çıkmayacağını belli etmiştir.

Konferansın asıl önemli tartışmaları alt komitelerde yapılacaktır. Üç alt komite kurulmuştur. Birincisinde, Ulusal yetki alanı dışında kalan deniz dibinde kaynak arama ve işletmenin kimin tarafından yapılacağı, elde edilen ürünlerin mevcut ürünlerle rekabet koşulları ele alınacaktır. Burada yapılan öneriler deniz dibinden çıkarılan maddeler için üretim ve fiyat kontrolü kurulmasını böylece dünya çapında petrol, ya da diğer maden fiyatlarının düşmesine yol açacak kadar çok mal üretilmemesi, üretilirse de daha düşük fiyata satılmaması yolundadır. Amerika üretim ve fiyat kontrolüne karşı çıkmış ve üretimi kısıtlana

cak, fiyatı dondurulacak şirketlerin, yatırdıkları sermayenin karşılığını alamayacaklarını söylemiştir. Amerika, daha henüz kararlaştırılmamış olan ulusal hukuk sınırları dışında kalan alanların kontrolünü kaçırmamak için daha şimdiden çalışmalar yapmaktadır. Ulusal hukuk sınırları dışında kalan bu deniz digi alanlarının güya «tüm insanlığın malı» olması gerektiğini savunmakta, hatta uluslararası bir rejimin kurulmasını önermektedir. Ama bir yandan da şirketlerinin çıkarlarını korumak için bu idarenin fazla yetki sahibi olmasına karşı çıkmaktadır. Bu idarenin okyanus madencisi firmalar arasında «özel hak ve ilk müracaat eden»e göre lisans vermesini öngörmektedir. Yani Amerika, «herkesin kendine ait bir kıta sahanlığı olsun ama geri kalan kısmın işletilmesini ben, daha doğrusu benim şirketlerim tekeline alsın» demektedir açık açık.

Sovyetler Birliği ve çok sayıda Asya - Afrika ülkesi ise kurulacak bu uluslararası rejimin hem araştırma yapıp zenginlikleri tespit etmesini, hem de bu zenginlikleri çıkartıp satmasını parasını da denizlerde kıyısı olsun olmasın bütün ülkelere paylaştırılmasını, istemektedirler. Yani Amerikaya karşı olan bu tez uluslararası deniz dibi rejimi idaresinin tam yetkili hareket etmesini önermektedir.

İkinci alt komite ise, karasularının genişliği, boğazlardan geçiş koşulları, deniz dibi maden kaynakları ve balık avı ile ilgili önerilerle uğraşacaktır. Bugün karasuları sorununda tam bir anarşi hüküm sürmektedir. 3 millik karasuyu olandan 200 mil karasuyu olana kadar her ülke kendi çıkarı ve ağırlığına göre bir hak tutturmuş götürmektedir. Ancak Karakas konferansında üzerinde bir karara varılabilecek nadir sorunlardan biri de karasuları genişliğidir ve bu genişlik 12 mil kabul edilecek gibi görünmektedir. Fakat bu işin bir de boğazlar yanı vardır. 12 millik karasuyu kabul edilirse boğazlardan geçiş nasıl olacaktır? «serbest» geçiş mi yoksa «zararsız», yani boğaza sahip devletin kontrol hakkını kullanabileceği geçiş mi? Amerika ve Sovyetler Birliği serbest geçişi savunmaktadırlar. Zira bu iki ülkenin de gemileri kendi kıtalarından çok uzaklarda gezinebilmektedir.

Bize çok yakın bir örnek alırsak, Ege'de 12 millik karasuyu kabul edildiği takdirde, Yunan adaları da göz önüne alınırsa ve hele serbest geçiş hakkı tanınmazsa Karadeniz ülkelerinin ve Türkiye'nin Akdenize açılma imkânları tamamen Yunanistanın keyfine bağlı alacaktır. Zira zararsız geçiş kabul edildiği takdirde, bu boğazların üzerinden uçuş hakkı bile izne bağlı olacaktır.

Balıkçılık konusu da önemli noktalardan biridir. Amerika her kıyı devletinin karasularında balıkçılık haklarını mahfuz tutmalarını ancak daha önce bu sularda balıkçılık yapan şirketlerin haklarının da 5 yıl süreyle mahfuz tutulmasını önermekte, yabancı balıkçılar ile kıyı devletinin balıkçıları arasında «karşılıklı çözüm yolları bulunması» yoluna gidilmesini önermektedir.

Buna karşılık doğal olarak, bir de Üçüncü dünya ülkeleri öneriler getirmektedirler. Bu ülkeler bir olup bittiye getirilmek istememekte, kendi karasularını, kıta sahanlıklarını genişletmeye, balıkçılık haklarını sıkı sıkı saklı tutmaya uğraşmaktadırlar.

Karakas konferansına tam 150 devlet katılmaktadır. Her birinin Türkiye'nin Ege sorunu olduğu gibi özel sorunları vardır. Bu sorunlar, bazan son derece teknik ve adeta kelime oyunlarına dayanan karmaşık sorunlardır. Konferans'ta bu özel sorunlara çözüm yolu getirebilineceğini sanmak bir hayaldir. Genel ilkelerin konulabilmesi bile kolay olmayacak, ülkeler arasında çıkar kavgalarının sonu gelmeyecektir.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki Ege kavgası da bu özel sorunlardan biridir. Ege'nin dibinde yatan kaynaklardan kim yararlanacaktır? Yunan egemen

sınıfları mı, yoksa Türk egemen sınıfları mı? Bu arada dünya çapındaki yabancı petrol şirketleri hangi ülkeye yanaşmakta daha fazla kâr görecekler? Bu arada Türk ve Yunan halkının «milli» hisleri de çıkar çevreleri tarafından bol bol körüklenmekte, sorunun kökenine inmeden, burjuvazinin maşası olan Türk ve Yunan basını «Barbar Türkler» ve «Yunan palikaryası» çığırtkanlığını yapmaktadır.

Oysa denizlerin paylaşılması ve bunun küçük bir parçası olan Ege sorununun çözümlenmesini beklemek, günümüzdeki dünya düzeni içinde sadece ve sadece bir hayaldir. Bu sorun ancak ve ancak dünyamızın gerek karalardaki gerek denizlerdeki ve de gerek havalardaki kaynaklarının bütün insanlık için, üretici güçlerin gelişmesi için kullanılma kararının alınacağı gün, toplumlar o aşamaya vardıkları zaman, kendiliğinden çözümlenmiş olacak, dünyamızın kaynaklarından herkes eşit miktarda yararlanabilecektir. O gün, dünyada sosyalizmin kurulduğu gündür.

12 Haziran 1974

● Nixon'un Ortadoğu gezisi başladı. İlk etap olan Mısır'da ABD Başkanı için olağanüstü güvenlik tedbirleri arasında, olağanüstü bir karşılama töreni hazırlandığı dikkati çekti. Bu arada, daha ileri bir tarihte Brejnev'in Mısır'a yapacağı gezinin «şimdilik» ertelendiği bildiriliyor.

● Büyük bir tıkanıklık yarattığı gerekçesiyle ve iki yıl süreyle yedeksubaylık süresinin 4 aya indirilmesine ilişkin kanun teklifi Millet Meclisinde kabul edildi. Halen silâh altında bulunanlar bundan yararlanamayacak.

● Askeri Cezaevlerinde bulunan hükümlülerin —sıkıyönetim sona erdiği için— sivil cezaevlerine nakledilmelerine ilişkin tartışmalar, Millî Savunma Bakanının olumsuz açıklamasıyla şimdilik sona erdi. Işık, askeri cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülerin naklinin söz konusu olamayacağını belirtti.

13 Haziran 1974

● Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ hakkında verilen gensorunun, Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında kavga çıktı ve oturum 18 haziran 1974 Salı gününe ertelendi. Parlamento tarihimizin en büyük kavgası olarak nitelenen olayda bazı milletvekilleri yaralandı.

● İstanbul'da otobüs, troleybüs ve Tünel'e 25 kuruş zam yapıldı.

● Avrupa Parlamentosu toplantısına katılan Türk parlamenterlerinden CHP'liler —davet üzerine— sosyalist gruba katıldılar. MSP'li tek parlamenter Hristiyan Demokrat gruba, AP'liler De Gaulle'cü gruba katılmışlar CGP ve DP'li parlamenterler ise bağımsız kalmışlardır.

● Kuzey Yemen'de ordu bir darbe ile yönetimi ele aldı. Silâhlı Kuvvetler Konseyi adını alan Cunta'nın başı Albay İbrahim Hamedi.

● BP şirketi bayilere bir yazı göndererek «bu günden itibaren fuel - oil ikmali yapamayacağını ve geçici olarak serbest bırakıldıklarını» bildirdi.

14 Haziran 1974

● BP şirketinin ardından Mobil Oil de bayilerine yakıt ikmalini durdurdu. Mobil ayrıca Çayırova Şişe ve Cam Fabrikası ile diğer bazı sanayi kuruluşlarına da ikmal yapamayacağını resmen bildirdi. Halkın ve sanayiin bütün yakıt ihtiyacı

halen devlet tarafından karşılanıyor.

● Nikson, Mısır gezisini tamamladı ve Suudi Arabistan'a geçti. ABD ile Mısır arasında varılan anlaşmaya göre, Mısır'a geniş kapsamlı ekonomik yardım yapılacak ve nükleer reaktörler verilecek.

● Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grubu, bir bildiri yayınladı ve Türkiyedeki siyasi tutuklular sorununa biran önce çözüm bulunmasını istedi. Bildiride «siyasi tutukluların durumunun Türkiye ile Avrupa arasındaki ilişkileri etkileyeceği» belirtildi.

15 Haziran 1974

● Ege Denizi ve kıt'a sahanlığı konusundaki Türk - Yunan gerginliği sürüyor. Atina konuyla ilgili olarak ikinci bir nota daha verdi. Bu notada da, Çandarlı Sismik araştırma gemimizin, Yunanistan kıta sahanlığı içinde araştırma yapması protesto ediliyor.

● Bir süre önce Almanya'da faşist komandolar tarafından dövülerek öldürülen Yüksek Orman Mühendisi Neşet Danış'ın karısı Ayşe Danış, ölen kocasının kitaplarıyle birlikte yeniden Almanya'ya dönerken havaalanında «yurtdışına yasak kitap çıkardığı» gerekçesiyle gözaltına alındı ve iki gün gözaltında tutuldu.

● SSK Genel Kurulu öncesinde hazırlanan çalışma raporu kamuoyuna açıklandı. Rapora göre işverenlerin SSK'na olan prim borcu 1 milyar 755 milyon liraya ulaştı. Gene rapora göre işverenlerin borçları 1973 yılı içinde yüzde 22,9'luk bir artış gösterdi. Bu arada son af kanunu ile bu borçların 146 milyon lira kadar tutan faiz ve gecikme zammı cezaları affedildi.

● Irak, yabancı petrol şirketlerine verdiği petrol arama izinlerinin tümünü tek taraflı olarak iptal etti. Kararın gerekçesinde «Petrol aramasını, Irak halkı dolaylı değil doğrudan yapmayı doğru bulmaktadır...» dendi.

● İzmir'de AP organı Ocak Gazetesinin, Bayar'ın talimatı ile 39 Demokratik Partili parlamenterin AP'ye geçeceği haberi, sözkonusu DP'liler tarafından yalanlandı. Bu arada Birleşik sağ cephe konusundaki, sağ partiler arasındaki anlaşmazlıklar su yüzüne çıkınca karşılıklı suçlamalar da başladı. Özellikle Demirel, Bayar'ın liderliğini kabul etmemekle suçlanıyor.

16 Haziran 1974

● Celal Bayar, basın müşaviri aracılığıyla yaptığı açıklamada, 39 Demokratik Partili parlamenteri AP'ye transfer ettireceğine ilişkin haberleri yalanladı. Birleşik Sağ Cephe girişimlerinin, Demirel'in tutumu yüzünden sonuçsuz kaldığı söyleniyor.

● İskenderun Demir Çelik Fabrikası inşaatında çalışan yapı işçileri, sendika seçme özgürlükleri çiğnendiği, yasaların kendilerine tanıdığı hakların hiçbirinin uygulanmadığı gerekçesiyle bir ihtar mitingi yaptılar. 10 Bin yapı işçisinin mitinginde işverenlere 18 Haziran salı gününe kadar mühlet verildi. Aksi takdirde greve gidilecek.

BAYAR, DEMİREL ve BİRLEŞİK SAĞ CEPHE ÇABALARI

Mayıs sonlarında birden hızlanan ve Haziran sonlarına doğru da hızını iyiden iyiye kaybeden birleşik sağ cephe girişimleri görünüşte sağ kanat liderlerinin aralarında anlaşamamaları, koltuk kaygısı yüzünden, ama gerçekte ülkemizdeki sermayedar sınıf içindeki zümresel çelişkiler yüzünden, sonuçsuz kaldı.

Başlangıçta Celal Bayar ile AP Genel Başkanı Demirel'in «anlaşabilmeleri halinde» düğümün çözüleceği sanılıyordu ve bütün umutlar bu görüşmeye bağlanmıştı. Nitekim beklenen görüşme hem de kamuoyu için sürpsiz sayılacak bir şekilde yapıldı... ve onca ince yoruma, söylentiye rağmen hiç bir sonuç vermedi. Bayar'ın doğum günü partisine Demirel'in üstünde «bir nefer gibi emrinizdeyim» yazılı bir kartı, yolladığı çiçeğe iliştirip iliştirmediği tartışması ile sezilmeye başlanan Demirel'in isteksizliği, görüşmeden sonraki gelişmeler içinde iyice belirginleşti. Bayar ve Demirel, görüşmelerinden sonra basına resmî açıklama yapmakla yetindiler ve açıklamanın resmî dili, olup bitenler hakkında herhangi bir yorum yapmaya elvermeyecek derecede basmakalıptı.

Yassıada avukatı ve Bayar - Demirel ilişkisinin arabulucusu Orhan Cemal Fersoy, görüşmeyi bir başarı olarak göstermeye çabalıyordu, ancak AP liderinden, görüşmeyi izleyen günlerde, beklenen hiç bir somut davranış gelmedi. Aynı günlerde AP'nin düşman kardeşi DP kanadında alışılmamış bir barış havası esiyor, parti sözcüleri, Demirel'i yıpratacak demeç ve davranışlardan titizlikle kaçınıyorlardı. Ama Demirel"in suskunluğu uzadıkça Demokratik Parti kanadında doğal bir huzursuzluk başgösterdi.

Bu bekleme günlerinde konuyu canlı tutmaya yönelik tartışmalar daha çok seçilen kelimeler üzerinde oldu. Kimileri «Birleşik Sağ Cephe» sloganını yanlış buluyor ve bunun «Milliyetçi Cephe» olarak değiştirilmesini öneriyorlar, kimileri «Cephe» deyiminin sosyalistlere ait olduğunu ve bu yüzden bu kelime yerine «güçbirliği» deyiminin kullanılmasını istiyorlardı.

Sonucu etkilemeyecek olan bu tartışmalar Ankara **Numune Hastanesi Başhekimi** Münif İslâmoğlu'nun (Eski bir DP milletvekili dir) makam odasındaki gizli bir toplantıdan sonra anlamsız kaldı. Çünkü toplantıya katılan Demirel, kendine özgü taktiği kullanmış ve «Demirelce» bir üslûpla Bayar liderliğindeki bir cephe hareketine katılmayacaklarını belli etmişti. Nitekim haber atlatma telaşındaki büyük günlük gazetelerin «Bayar, Ankara Palas otelinde kalmak üzere Ankara'ya gidiyor ve Demirel'le görüşecek», «Bayar için otelde yer ayrıldı» gibisinden istihbaratları yanlış çıktı. Bayar, Demirel'in kendisi ile görüşmeye gelmeyeceğini anlamış ve «reffüze edilmiş bir ihtiyar kurt» durumuna düşmemek için, söylentileri yalanlamak ihtiyacını duymuştu.

AP kanadı gelişen olaylar karşısında umursamaz ve önemsemez bir tavırla susmayı tercih ediyor ve çalışmaların ağırlığını Büyük Kongre hazırlıklarına veriyordu. Diğer sermaye partilerindeki tepki ise oldukça çeşitliydi. Ayağının altındaki toprağın hızla kaydığını gören Feyzioğlu belirgin bir hayal kırıklığı içinde düşüyor; «bu hengamede ben de bir pay kapar mıyım?» hesabındaki MHP ise hala terim tartışması ile işi idare etmek yolunu seçiyordu. Demokratik Parti kanadı ise tam bir öfke içindeydi. En iflah olmaz Demirel düşmanlarından, DP Başkanlık Divanı üyesi Necdet Evliyagil öne sürüldü ve bir başkent gazetecisinin doğru deyimi ile «sermaye partileri arasındaki ateşkes sona erdi».

Demirel'i, ikbal hırsı, bölücülük, fırsatçılık, bir büyük tarihi lidere saygısızlık gibi sıfatlarla suçlayan Evliyagil, hiç umamadığı yerden gelen bir başka cevap ile karşılaştı. Eski DP'nin ağır toplarından ve tekelci sermaye kesiminin mutemet adamlarından Hayrettin Erkmen (AP üst kademe yöneticilerinden Nizamettin Erkmen'in ağabeyidir), beklenmedik bir demeç verdi ve «Milliyetçi cephe girişimlerinin, Demirel'in liderliğini tehlikeye atacak hiç bir eğilim taşımadığını» söyledi.

Sermayenin tekelci kesimi devreye girmiş ve tercihini belli etmişti. En azından alternatifsizlik yüzünden, büyük iş çevreleri Demirel'den vazgeçmeye niyetli olmadıklarını ilân etmişlerdi.

DP kanadı buna daha büyük bir yaygara ile cevap verdi ama bir kaç gün sonra - durumunu sağlama alan - Demirel, «Milliyetçi Cephe teşebbüsleri bizim

dışımızda cereyan etmektedir. Henüz kendimizi muhatap görmüyoruz» şeklinde konuşabiliyordu. Nitekim Hayrettin Erkmen de daha sonraki cevap - demeçlerinde aynı rahatlığı sürdürdü ve DP sözcülerinin suçlama ve saldırıları boşluğa savrulmuş yumruk gibi etkisiz kaldı.

Özünde, Bayar kanalıyla başarılmak istenen sermaye kesimindeki dağınıklığın, bölünmüşlüğün son bulması tasarısı, siyasal pazarlıklarla çözümlenemeyecek kadar köklü ve hatta bir anlamda çözümsüzdür. Demokratik Parti'nin kuruluşu ile siyasi plâna yansıyan sermaye - içi çatlamalar, giderek tekelci kanadın kesin ağırlığına dönüşmüş, daha geri üretim ilişkilerini temsil eden sermaye kanatları zorunlu - ve tarihsel - bir gerilemeye, siyasal iktidar ortağı olabilmek gücünü kaybetmeye başlamışlardır. Bayar'dan beklenen işte budur ve Bayar da suları tersine akıtmayı başaramamıştır, hiç bir gücün başaramayacağı gibi...

17 Haziran 1974

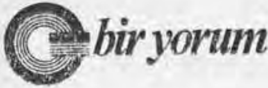
● Türk Deniz Kuvvetlerinin, Ege Denizinde yapacağı askeri tatbikatı izlemek üzere Cumhurbaşkanı Korutürk, Ege Bölgesine gitti.

● Mobil ve BP şirketleri hükümetin şartlarını tamamen kabul ettiler. Buna göre her iki şirket de petrol ithalâtına eski fiyatlar üzerinden devam edecekler. Ataş rafinerisi de tam kapasite ile çalışmalarına devam edecek. Olay Ecevit hükümetinin «başarısı» olarak nitelendi.

18 Haziran 1974

● İstanbul Barosunun düzenlediği «Af ve Ötesi..» adlı panelde konuşan İstanbul 5. Ağırceza Mahkemesi Başkanı Talip Güran, Af Kanunun çelişkilerini ve hukuk prensiplerine aykırılığını açıkladı. Aynı panelde konuşan İ.Ü. Hukuk Fakültesi Profesörlerinden Aytekin Tosun Af Kanununun Anayasaya aykırılığı; Eyüp Savcı Başyardımcısı Af Kanununun uygulama zorlukları, Avukat Orhan Pekey devlete karşı işlenen suçların af kapsamı dışında bırakılmasındaki hukuki yanlışlık, Avukat Necla Fertan ise 141 ve 142. maddelerin siyasal iktidarlarca nasıl kullanıldığı konularında konuştular.

● Milli Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ hakkında meclis araştırması açılmasına ilişkin AP, DP, CGP ve MHP'nın verdiği ortak gensoru önergesi 202 kabul oyuna karşılık 231 oyla reddedildi. MSP'den Emin Acar, Mir Bahaattin Yardımcı, Hüsamettin Akmumcu oylamaya katılmadı.

Gene 141 - 142 üstüne

Necla Fertan'ın yayımladığımız bu yazısı, İstanbul Barosu'nun düzenlediği «Af ve Ötesi» adlı panelde yaptığı konuşmadan alınmıştır.

Necla Fertan

Cumhuriyet'in ellinci yıldönümünde bir af kanunu çıkarılacağı haberi devrin iktidar sözcüsü tarafından açıklandığından bu yana 2 yıl geçti. Geçen zaman zarfında af kanunu etrafında pek çok konuşmalar yapıldı ve bu konu hemen her yerde kullanıldı.

Partiler seçim konuşmalarında af, mutlaka af, geniş kapsamlı af sözlerini dillerinden düşürmediler. Hükûmet kuruldu, «haydi» dendi, bunca vaade rağmen ortada daha önceden hazırlanmış bir taslak bulunmadığı görüldü. Hükûmeti oluşturan iki parti bir taslak hazırladılar. Bu taslakla birlikte garip birşey oldu. İlk anlaşmazlık siyasal suçlarda başladı. Oysa vaad edilen af, genel aftı, hem de çok geniş kapsamlı bir genel af. Genel af, siyasal suçlar içindir. Adi suçlar için genel af söz konusu değildir. Doktrinde tartışma konusu olan da, sadece adi suçların affa tâbi olup olmayacakları konusudur. Hal böyle iken, yasama yetkisine katılan siyasal partilerden bir kısmı ısrarla siyasal suçluları affetmiyeceklerini tekrarladılar. Bu arada kamuoyu merkezleri toplantılar yaparak bu konudaki fikirleri oluşturup topluyor ve yasama organının bilgilerine sunuyordu. Profesörler, hukukçular, yazarlar konuşuyor, yazıyor, bu kadar beklenen bir kanunun kusursuz olması için ellerinden geldiğince yasama organına yardımcı olmaya çalışıyorlardı. Bütün bu toplantılarda affın yeri ve kapsamı tartışılıyordu. Şu noktalarda kamuoyu merkezlerinin fikirleri hemen hemen birleşiyordu; demokratik rejimlerde af esasen bir müessese olarak bulunmaktadır ve vatandaşların yasama organından af isteme hakları vardır.

Türkiye Cumhuriyeti demokratik sosyal bir hukuk devletidir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının da yasama organından af isteme hakkı vardır. **Esasen af, Anayasa'mızın öngördüğü bir yasama işlemidir.** Şu halde, **plüralist rejim olan demokrasilerdeki afla, monist rejimlerdeki af birbirinden farklıdır.** Birincisinde bir hak olarak var olan bir müessese, ikincisinde sadece kralın, padişahın, diktatörün lûtuf ve ihsanına kalmış bir tasarruftur. Krallar, padişahlar da af yapardı. Tahta çıktıklarında, doğum günlerinde «affı şahane» ilân olunurdu. Ancak bu aflar bir lûtuf, bir atıfet olarak ilân edilirdi. Kimse Hitler'den af talep edemezdi. O rejimde de bu tamamen diktatörün arzusuna bağlı bir keyfiyetti.

Eski Yunandan beri çeşitli tanımları yapılan demokrasilerde ise şartları doğduğunda istenebilen bu hakkın kabul veya ademi kabulü yasama organına aittir. Şartların varlığı halinde yasama organınca kullanılan bu yetki lûtuf ve ihsan değildir. Esasen demokrasi ile idare edilen ülkelerde bu sözcüklerin yeri yoktur. Affı lûtuf olarak kabul ettiğimiz zaman demokratik olmayan bir rejim düşünmeliyiz.

Ayrıca deniyordu ki, yasama organının affettiği şey cezadır. Suç işleyen kişi, verilmiş veya verilecek bir cezayı çekmek zorundadır. Af ile devlet ceza çektirme yetkisinin tamamından veya bir kısmından vazgeçmektedir, yoksa fiili suç sayan kanun maddesi yürürlüktedir. Affedilen şey suç ve suçluluk değildir, cezadır sadece. Şu halde daha önceki af kanunlarında yapıldığı biçimde bazı suçların af dışı bırakılması gibi hatalı bir yol bu defa izlenmemelidir.

Barolar Birliği affın kapsamı hakkında;

> «Suç işleyen, devlete karşı, verilmiş veya verilecek bir cezayı çekmekle yükümlüdür. Yargılama sonunda sanık sadece belli bir cezaya hükümlü sayılır. İşlenen suçun niteliği ile devletin ilişkisi kesilmiştir. Bu nedenle bazı suçları af dışı bırakmak yasamanın takdirini kusurlu kılabilir.» diyordu.

Hukukçuların görüşlerinin tersine, yaşama organı yine eski sisteme iltifat ve bu defa genel bir afta siyasal suçluları af dışında bıraktı. Böylece de 1803 Sayılı Af Kanunu, kusurlu bir kanun olarak çıktı.

Af Kanunu'nun 5. maddesinde af dışı bırakılan Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddeleri;

1) Türk Ceza Kanunu'nun **141 ve 142. maddelerine tekabül eden 270, 271'inci**

maddeler, 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nda yoktu. Mussolini devrinde ve onun tarafından 1926 yılında çıkarılan **«Devleti Koruma Nizamnamesi»** adlı kanun gücünde bir kararname ile bu maddeler İtalyan Ceza hukukunda yer aldı. Sınıf tahakkümünü önlüyormuş gibi görünen bu maddeler aslında o tarihte İtalya'daki faşist tahakkümünü korumak ve sürdürmek amacı ile yürürlüğe konulmuştur. Ve de böylelikle bir dikta rejiminin dayanağını oluşturmuştur.

Buna rağmen o tarihte bile İtalyan cezacıları;

«Koruma işi, kurulu düzene yönelen yıkıcı davranışları önlemekle olur. Ne var ki, hiçbir yurttaş kurulu düzeni beğenmek ve onu kayıtsız şartsız desteklemek zorunda değildir, kurulu düzeni eleştirmek ve onun değiştirilmesini istemek her yurttaşın hakkıdır.» diyorlardı.

1930 tarihli İtalyan ceza mevzuatından bu maddeler 1936 yılında 3038 Sayılı Kanun'la alındı. 1936 yılında alınan bu maddeler cebir unsurunu kapsıyordu. Cebre dayanmayan eylemler, cebri önermeyen düşünce açıklamaları suç olarak kabul edilmiyordu. Maddeler sonradan değiştirildi. 1938 yılında 3531, 1946 yılında 4934, 1949 yılında 5435 sayılı yasalarla yapılan değişikliklerle cezaları artırma nedeni olarak maddelere eklendi, yapılan değişiklikle ceza miktarı da arttıkça arttı. 1951 yılında maddeler tekrar ele alındı ve bir yasa önerisi ile maddelere cebir unsurunun konulması istendi. Bu yasa önerisinin Büyük Millet Meclisi'ndeki müzakeresi ilginçti. Yargıtay eski başkanlarından Halil Özyörük mecliste Adalet Komisyonu başkanı sıfatıyla cebir kullanma saiki özel kast halinde kanunda yer almazsa ortaya çıkacak sonuçları şöyle sıralıyordu;

a) Cebir unsuru konulmazsa bütün siyasal kuruluşları yoketmek mümkündür.

b) Cebir unsuru kanunda yer almazsa demokrasi yıkılır, bireyin fikir özgürlüğü çiğnenir ve 141. maddeye girmeyecek sosyal bir fikri düşünmek dahi mümkün olmaz.

c) Cebir saiki unsur sayılmazsa herhangi bir hükûmet elinde bu madde müthiş bir silâh olur.

d) Cebir saiki, unsur sayılmazsa bilhassa iki şey tehlikeye girer; basın ve kürsü özgürlüğü.

Adalet Komisyonu'nca mütalâasına başvurulan Prof. Faruk Erem de aynı görüşe katıldı.

Yasa önerisinin görüşülmesi sırasında Osman Bölükbaşı, Faik Ahmet Barutçu, Fethi Çelikbaş, Mardin Milletvekili Kâmil Baran, İzmir Milletvekili Profesör Necip Bilge ve daha birçok milletvekili maddeye cebir unsurunun konması için ısrarlı konuşmalar yaptılar ve aksinin demokrasiyi tehlikeye düşüreceğine işaret ettiler.

Hükûmet sözcüsü, maddelerde bu unsurun varolduğunu, **ortadan kaldırmak, devirmek, topyekûn yok etmek, tesis etmek** sözlerinin cebir ve şiddet kullanma anlamına geldiğini iddia etti ve maddelere cebir ve şiddet kullanma sözlerinin eklenmesine gerek olmadığına karar verildi. Ve geçen zaman, Halil Özyörük'ü haklı çıkardı.

2) 1963 yılında bu maddelerin iptali istemleriyle bu defa da Anayasa Mahkemesi'ne gidildi. Anayasa Mahkemesi'nin 15 yargıcından 7 si maddenin iptali gerektiğine dair oy kullandı. Diğer 8'inin oyuyla maddelerin iptali istemi reddedildi. Anılan maddeler bir oy farkıyla iptalden kurtulmuş oluyordu.

Ancak, maddelerin iptalinin reddi hususunda oy kullanan 8 Anayasa Mahkemesi yargıcı bu kararı verirken maddenin nasıl anlaşılması gerektiğini, neleri yasaklayıp neleri yasaklamadığını tesbit ediyor ve bu görüşle Anayasa'ya aykırı bulunmadığına karar veriyordu. Muhalif olanlar uzun muhalefet şerhlerinde Anayasa'ya aykırı noktaları teker teker tesbitle maddelerin açık olmayışının tek başına bile iptali gerektirir olduğunu, çünkü Anayasa'ya göre «Kanunsuz suç olmaz» prensibine maddelerin bu haliyle açıkça aykırı olduğunu belirttiler.

3) 1936 yılından 1974 yılına kadar aradan 38 yıl geçti. Bu süre zarfında bu maddelerin uygulanmasında bir türlü istikrar sağlanamadı. Zaman oldu yıllarca hiç uygulanmadı. Çok zaman mahkemelerin görüşü ile Yargıtay'ın kendi görüşü zaman zaman değişti. Metinler açık değildi, uygulamada güçlük çekiliyordu.

Açılan davalarda seçilen bilirkişiler birbirlerine tamamiyle ters mütalâalarda bulundular. Örneğin yazılan bir kitapta komünizm propagandası olduğu yolunda açılan bir davada üç profesör bilirkişiden birisi «suç yoktur» dediği halde diğer ikisi «vardır» diyordu. Yahut, bir bilirkişi heyeti tamamen «suç yok» diyor, diğer bir bilirkişi heyetiyse «tamamen suçludur» diyordu. Hepsi de öğretim üyesi, profesör, doçent olan bilim adamlarının bile sınır ve kapsamını tayinde birleşemedikleri, maddelerdi bunlar Sonuç olarak bu iki madde gerçekten somutlukla soyutluk arasında bocalayıp durdu.

İşte Af Kanunu dışında tutulan iki maddenin kısa hayat hikâyesi.

Bu iki maddenin hayatlarının en canlı devresi muhakkak ki 12 Mart muhtırasından sonra oldu Yurdumuzda 12 Mart muhtırasından sonra olağanüstü durum ilan edildi ve olağanüstü mahkemeler kuruldu. Olağanüstü mahkemelerin kurulması kolaydı. Nihayet, bu işi yürütme organının bir tasarrufuyla mümkün oluyordu. Ama olağanüstü durumun mahkemelerine olağanüstü kanunlar sağlamak o kadar kolay değildi. Bu en azından bir zaman sorunuydu. Şu halde elde varolan kanunların olağanüstü yorumundan başka bir olanak yoktu ve öyle de yapıldı.

Pekçok davada sayıları yüzleri aşan insan 141 ve 142. maddelerden yargılandı ve anılan maddelerin olağanüstü yorumlarıyla hüküm giydi. Yasama organı Af Kanunu'nu tedvin ederken bu noktaları hesaba katmadı, siyasal tercihleri ağır bastı.

Olağanüstü devre oldukça uzun sürdü. Yasama organının, halin şartlarına göre kanunlar düzenlemesi de mümkün oldu. Birçok kanun acele değiştirildi, yeni hükümler kondu. Bu suretle savunma hakkı oldukça ağır yaralar aldı.

Değişen bu kanunlarla yargılananlar siyasal suçlulardı. Affın kapsamından da onlar istisna edildiler. Eşitlik ilkesi değil, adalet ilkesi de yara aldı, kanımca.

4) 141 ve 142. maddeler biraz önce arza çalıştığım değişikliklerle yetişmiş ülkelerin kanunlarında bulunmayan cezalar önerir oldular. Bu maddelerden mahkûm olanların affı gelişmiş ülkeler mevzuatı ile aramızdaki farkı giderecekti, bu da hesap edilmedi.

5) Tarih boyunca birçok yüce divanlar, olağanüstü mahkemeler kuruldu. Çoğu zaman ve özellikle olağanüstü devrelerde görülen siyasal davalar bir öc alma kılığına büründü. Önceleri bu tür kararlar halkça tasvip görür gibi olduysa da kısa bir sürede bunun tam tersi oldu. Örneğin; Sokrat, Mithat Paşa, Rossenberg'ler hakkında verilen kararları bugün kimse tasvip etmez. Şu üç yıl içinde verilen cezaların çoğu için böyle bir karara varmada zamana gerek yoktur. Çevirdiği kitaplardan dolayı 37,5 yıl ağır hapis cezasına mahkûmiyeti, yazıişleri müdürü olduğu için 15 yıl ağır hapis cezasına mahkûm edilmeyi, demokrasinin vazgeçilmez unsuru sayılan politik kuruluşları bir kalemde yetkisiz olarak illegal

kabul edip yöneticilerini 15 yıla mahkûm etmeyi, bir cümlesinden dolayı 18 yaşında çocuğa 15 yıl ceza vermeyi tasvip eden kalmamıştır.

Af, olağanüstü devrelerin bu olağanüstü kararlarını ortadan kaldıracakken bir istisna maddesi ile bunları ayırarak af dışında tutması ve bu arada Yassıada Mahkemesinde 141. maddeden mahkûm olanların cezalarının affı cihetine gidilmesi, yani bir yandan 141. madde af dışındadır deyip, bir yandan da 141. maddeyi sadece bir zümre için affın kapsamına alması, tercihin nasıl bir takım tutma zihniyetine dayandırıldığını gösterir. Sonuç hukuk adına adaletsiz, demokrasi adına büyük bir «vah» tır.

19 Haziran 1974

● AP, Milli Eğitim Bakanı hakkında şimdi de Senato araştırması istiyor. Bu konuya ilişkin önerge Senato Başkanlığına verildi.

● Ege'de petrol araması için TPAO ile anlaşma imzalayan Amerikan şirketi, ABD hükümetinin uyarısı üzerine, Türkiye'den güvenlik teminatı istedi.

20 Haziran 1974

● 151 Ülke'den gelen 5 bini aşkın delegenin katıldığı Birleşmiş Milletler 3. Deniz Konferansı Venezuella'nın başkenti Caracas'ta başladı. Konferansta ele alınacak en önemli konu: kıt'a sahanlığı.

● 18 Haziran Salı günü başlayan ihtar grevi dolayısıyla İskenderun Demir Çelik Fabrikası inşaatında çalışan 15 Bin işçinin grevi sürüyor. Grevi kanunsuz olarak niteleyen Hatay Valiliği 15 işçiyi tutukladı. İnşaatın çeşitli bölümlerini yapan müteahhitler de gazetelere paralı bir ilan vererek, grevin «kanunsuz» olduğunu iddia ettiler.

● CHP içinde öteden beri süren kaynaşma, tüzük kurultayı ile ilgili parti meclisi toplantısında iyice su yüzüne çıktı. Kırıkoğlu'nun başını çektiği 16 parti meclisi üyesinin, Genel Merkeze karşı örgütlü bir muhalefete geçtikleri söyleniyor.

21 Haziran 1974

● Komando adı verilen MHP'li faşist gençler Niğde Öğrenci Yurdunu silahlı bir saldırı düzenlediler. Bir öğrenci bıçakla yaralandı. 12 öğrenci gözaltına alındı.

● Ankara'da, Akbank'ın bir şubesini soymaktan sanık olarak yargılanan Sevinç Aktaş, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından önce ölüm cezasına mahkum edildi; daha sonra ceza müebbed hapse çevrildi. Aktaş mahkemede savunma yapmadı.

● Bursa bölgesinde toplu işçi çıkarmalara karşı başlayan işçi direnişleri sürüyor. İşverenler ise direnişleri yeniden ve daha çok sayıda işçinin işine son vererek cevaplıyorlar. Son olarak Bosch Pres Döküm'de çalışan 170, Van Pres'te çalışan 19 grevci işçi işten çıkarıldı. Çağdaş Metal İş olayı kınadı, ve direnişe devam kararı aldı.

● Bir aylık aradan sonra yeniden toplanan asgari ücret komisyonunda hükümet ve Türk İş temsilcilerinin anlaştığı bildiriliyor. İşveren temsilcilerinin 30 lira teklifine karşı hükümet ve Türk İş temsilcileri 40 lira üzerinde anlaşmaya vardılar.

● Almanya Türkiye'ye 400 milyon liralık silah yardımı yapmayı kabul ettiğini açıkladı. Silahlar, NATO dışı vurucu gücün emrinde olacak.

22 Haziran 1974

● Türkiye sosyalist İşçi Partisi (TSIP) kuruldu. Parti'nin kurucuları şöyle: Ahmet Kaçmaz (İnşaat Yüksek Mühendisi), Ali Kar (Kömür işletmelerinde işçi), Aydoğan Gezer (Tüm Sağlık İş Sendikası Genel Sekreteri), Ayhan Çekiç (Döşeme işçisi), Burhan Şahin (Basın İş Sendikası Genel Başkanı), Cemal Çelik (Kauçuk İşçisi), Cemal Özden (Lastik İşçisi), Hamdi Gülen (Tekstil işçisi), Hikmet Karahan (Kimya İşçisi), İbrahim Şahin (Metal İşçisi), İsmail Güldal (Kahveci), Mehmet Şahin (Tekstil işçisi), Oye Baydar (Gazeteci), Osman Sercan (Dokuma işçisi), Yalçın Yusufoğlu (Jeofizikçi).

● İskenderun Demir Çelik'teki yapı işçilerinin grevi ile ilgili olarak 400 işçi tutuklandı. Yapım İş Sendikasının, basın toplantısı yapmak üzere Ankara'ya gelen yöneticisi, toplantıda bulunamadı. Sendikacının nerede olduğu bilinmiyor.

23 Haziran 1974

● Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin (TSIP) kurucuları bir basın toplantısı düzenlediler ve Parti'nin programının temel ilkelerini kamuoyuna açıkladılar. Aynı toplantıda kuruculardan Ahmet Kaçmaz'ın genel başkanlığa, Yalçın Yusufoğlu'nun da Genel Sekreterliğe getirildikleri açıklandı.

● Bakanlar Kurulu fındık, et ve ipek kozasının taban fiyatlarını açıkladı. Fındık taban fiyatı bu yıl yüzde 42 artarak 13 lira 50 kuruş oldu. Bu yıl ilk defa taban fiyat tesbiti yapılan et'in taban fiyatı, sığır: 11 —15 lira, koyun: 12—16 lira oldu. İpek kozasının taban fiyatı ise 60 lira. İpek kozasının Dünya borsalarındaki ortalama fiyatının 35 lira olduğu bildiriliyor.

● Anayasa Mahkemesi raportörleri, Af Kanunun 5. maddesinin Anayasaya aykırı olduğu iddiası ile açılan dava dosyasının incelemesini bitirdiler. Raportörlerin, 5. Maddenin Anayasaya aykırı olduğu görüşüne katıldıkları bildiriliyor.

● Odalar Birliği Genel Sekreteri Pehlivanoğlu, asgari ücretin bütün yurtta tek ücret olmasını ve saat ücreti olarak tesbitini istedi.

● Demirel, «Milli Cephe tartışmalarının AP dışında cereyan ettiğini ve AP'nin bu konuda henüz taraf olmadığını» söyledi. Bu arada Demokratik Partili Evliyagil ile eski DP'lilerden Hayrettin Erkmen arasındaki söz düellosu şiddetlenerek devam ediyor.

Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası programı

Kuruluş Tarihi : *22.9.1335 (1919)*
Merkezi : *İstanbul, Babıali Caddesi, Çiftçi Kütüphanesi, Cağaloğlu.*
Kurucuları: *Ahmet Akif, Ethem Nejat, Dr. Şefik Hüsnü.*
Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası 1924'de fesh edilmiştir.

1 — 1 Teşrinisani 338 tarihinde BMM nin müttefikan verdiği karar ile tahakkuk eden siyasî inkılâp esasatı: ferdî saltana. tın ilgası, hâkimiyetin bilâkaydüşart mille te aidiyet, hukuku hâkimiyet ve hükümra ninin hakiki millet mümessillerinden mürekkep meclisi millînin şahsiyeti manevi. yesinde mündemiç bulunması esas umdemizdir. Ve partimiz bu esasatı her tür. lü münakaşanın fevkinde tutulması icap eden, lâyetegayyer düsturlar gibi telâkki ettiğini ve tebdil ve tağyir teşebbüslerine karşı hiç bir fedakârlıktan çekinmeyerek mücadele edeceğini efkârı umumiyeye ilân eder.

2 — Meclisi millî azalarının onsekiz yaşını mütecaviz kadın ve erkek bütün ef. radı millet tarafından doğrudan doğruya reyi hafî ile intihap edilmesine ve tem. silî nisb'î usulünün tatbikine taraftarız.

3 — Âşarın ve işçi ve köylü ve orta halli halkı ezen mevcut temettü vergilerinin ilgasıyla, menbaı ne olursa olsun tekmil irat yekûnuyla mebsuten mütenasip ve müteyazit bir tek irad vergisi istifasını ve senevî beş yüz liraya kadar olan iradın bu vergiden istisnasını arzu ederiz.

4 — Reji ve alelumum inhisarın ilga. sıyla, yalnız devletin bizzat inhisar vazına hakkı olmasını ve şimdiden ticareti harici. yenin devlet inhisarı usulüyle idare olunmasını muvaffık buluyoruz.

5 — İktisat Vekâletinin, devletin idare edeceği sanayi, ticaret ve vesaiti nak. liyeyi bir fabrikacı zihniyetiyle idare eden bir iktisadî müssese haline ifrağı lâzım. dır.

6 — Ziraatta, ticarette ve sanayide kooperâtiflerin teşkiline devletin yardım etmesini iktisadî inkişafımızın en mühim şartlarından biri telâkki ederiz.

7 — Amele ve köylü derneklerinin ve dernek birliklerinin bilâkaydüşart ve te. şekkülü ve inkişaf imkânına mazhar olması ve grev hakkını mahfuziyeti müsta. celen halledilmesi icap eden mesaildendir.

8 — İş gününün sekiz saat olarak tahdidi, gece işinin iki misli addi, kadın ve çocuk işinin ciddi bir tarzda himayesi

ve ondört yaşından dûn olup hafif işlerde istihdam edilen çocukların işleticiler tarafından günün muayyen saatlerinde tahsil ettirilmesi ve bu saatin iş saatleri misûllu ücrete tâbi olması, eyyamı resmiyenin ücret verilmek suretiyle tatili gibi işçi grubunun iktisat kongresinde müdafaa ettiği hayatî noktaların mesaî kanununa ithal olunmasına gayret edeceğiz.

9 — İşçi nümayişlerinin ve halk tezahüratının ihlâli hâkimiyeti milliye ile gayri kabili tevfik olduğundan, bunların serbestii tam dahilinde cereyanlarının teminini isteriz.

10 — Memur ve muallimlere dernek teşkili hakkının tanınması bir zarurettir.

11 — İptidai tahsilin meccaniyet ve mecburiyeti usulünün bilfiil tatbiki icap eder.

12 — Mükellefiyeti askeriye devresi tenkis ve mühim bir kısmı genç işçi ve köylülerin tahsil ve terbiyei içtimaiyesine hasrolunmalı ve ordu, tahsilden mahrum kalmış olanlar için bir mektep yerine geçmelidir.

13 — Eytam, eramil ve malûlin maaşları maişet pahasıyla mütenasip miktarlara iblâğ olunmalı ve darülacezelerin ve hastahanelerin teksiri suretiyle fıkaranın tedavi ve takviyesi temin olunmalıdır.

14 — Bilcümle memurların azil ve nasbı mesaili ve hukuku siyasiyeden istifadeleri hususu salim bir usul dahilinde hal ve tesviye edilmelidir.

15 — Derebeylik bakayası olan ve köylüleri feci bir tarzda yağma ve gasp eden mütegallibenin ferdî teşebbüslerle asayişi ihlâl etmelerine meydan bırakmayacak bir şekilde, usulü inzibat ıslâh edilmelidir.

16 ve 17 — Milletin hakiki mümessilleri doğrudan doğruya halkın intihap ettikleri vekilleri olduğuna nazaran, millet meclisi intihabatının her türlü tesirattan ve resmî müdahalelerden azade olarak icra edilmesi icap eder.

Arkadaşlar! Bu esasat dahilinde çalışmayı kabul ediyorsanız hemen partiye dahil olunuz ve tanıdıklarınızı da irşat ve tenvir ile beraber getiriniz.

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi programı

Kuruluş Tarihi : *20.6.1946*
Merkezi : *İstanbul, Çemberlitaş, Kürkçüler Caddesi, Mesih Mehmet Paşa Sokak, Arnavut Han. No: 32.*
Kurucuları: *Dr. Şefik Hüsnü (Reis ve Umumi Katip vekili)*
Ragıp Vardar (Daimi İcra Komitesi üyesi)
Fuat Bilege (Daimi İcra Komitesi üyesi)
İstefo Papadopulos
Emin Aydınlatan
Dr. Habil Amato (Daimi İcra Komitesi üyesi)
Müntekim Öçmen (Daimi İcra Komitesi üyesi)
Hayrettin Emin Manoğlu

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi 16.12.1946'da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. Yöneticileri tutuklandı ve TCK'nun 141. maddesini ihlal ettikleri iddiasıyla yargılandılar. Parti feshedildi.

Madde 1 — «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi» adı altında siyasi bir parti kurulmuştur. Parti adının kısaltılmış şekli (T.S.E.K.P.) dir.

2 — Partinin uzak gayesi:

Geniş halk yığınlarının gittikçe daha ziyade yoksullaşması sonucunu doğuran iş gücünün sömürülmesini ortadan kaldırmak,

Büyük istihsal vasıtalarını milletin müşterek mülkiyetine geçirmek,

Bir sosyalist demokrasi içinde, bütün millet fertlerine yüksek bir geçim ve mes'ut bir hayat sağlamak.

3 — T. S. E. K. P. mevcut iktisadî ve siyasî şartların, bu ana gayenin bugünden yarına gerçekleşmesi için, henüz daha gereği gibi olgunlaşmamış bulunduğunu ve memleketimizde, sosyalizme halkçı bir devletçilik ve emekçi yığınlarının, süratle genişliyen ölçülerde şuurlu ve teşkilâtlı kontrol faaliyetleri ve iktisadî - siyasî savaşları yollarından ulaşması imkân dışı olmadığını hesaba kattığı için, yaşamakta olduğumuz devrede, yakın hedef olarak, bütün gayretlerini şu noktalar üzerinde toplıyacaktır:

a) Memleketin ekonomik, politik ve

sosyal hayatının bütün gelişmelerinde, şehir ve köy emekçi halk yığınlarının demokratik hak ve hürriyetlerden gerçekten faydanmalarını, iç ve dış siyasetimizin tâyininde doğrudan doğruya söz sahibi olmalarını sağlamak,

b) Şehir ve köylerdeki emekçi halkın, Anayasanın tekmil vatandaşlara tanıdığı hak, serbestlik ve dokunulmazlıklardan faydalanmalarını güçleştiren ve bazı hallerde imkânsız kılan bütün kanuni ve idari engellerin kaldırılmasını sağlamak,

c) Bu halk yığınlarının, kendi hayati menfaatlerini korumak maksadı ile bizzat kuracakları meslek birlikleri (Sendikalar) v. s. ekonomik, sosyal ve kültürel cemiyetler, kulüpler, gece mektepleri ilâh.. etrafında teşkilâtlanma teşebbüslerine her suretle yardımda bulunmak ve böylece milleti teşkilâtlı, demokratik bir bünyeye kavuşturmak, bu sarsılmaz temel üstünde millî istiklâlimizi gereği gibi sağlamlaştırmak,

d) Türkiye emekçi ve köylülerini ve onların tabiî müttefikleri olan sosyal zümreleri - ırk, din ve mezhep farklarına, deri rengine, yerli veya muhacir olmalarına bakmaksızın - yerli ve yabancı sermayedarların sömürmelerine ve siyasî baskılarına karşı korumak,

İrticaa ve faşizme karşı aralıksız ve sistemli bir mücadele yürütmek,

e) İleri - demokrat prensiplere göre, halk faydasına geliştirilecek devlet sınaî - ticarî işletmelerinde ve onlar dışında kalacak hususî işletme ve fabrikalarda, emekçi gücünün; demokrat cumhuriyet idaresine kabul ettireceğimiz sıhhi iş şartları, kollektif mukaveleler ve içtimaî sigortalar çerçevesi içinde ve sendikaların sıkı kontrolleri altında korunmasını ve dolgun gündelikler karşılığında kullanılmasını sağlamak.

f) Teşkilâtlı emekçi ve köylü yığınlarının, aralıksız kabaran dalgalar halinde, iktisadî istekler hareketlerine ve siyasi savaşlara atılmalarına yardım ve bütün bu faaliyetleri at başı beraber yürütmek suretiyle, memleketimizde sosyalist bir cemiyete geçiş şartlarının gelişmesini hızlandırmak.

4 — T. S. E. K. P. ilk faaliyet konusu olarak ele, Anayasanın belli başlı hükümlerine aykırı olarak yürürlüğe sokulmuş bulunan bütün nizamname ve kanunların tezden ortadan kaldırılmaları ve bir daha bu gibi aykırılıklara meydan ver miyecek tedbirlerin alınması işini alacaktır. Bu maksatla o, Anayasaca tanınan ve kefalet altına alınmış bulunan hak, serbestlik ve dokunulmazlıkların (söz, yayın, basın, meslek seçme, aile kurma, seyahat serbestlikleri; toplanma, dernek, sendika, siyasî partiler kurma ve bu partilere girme, çalışma veya çalışmama (grev) v. s. hakları; can, mal, ırz, mesken masûniyetleri ve işkence yasağı) her ne vesile ile olursa olsun, idarî makamlarca çiğnenmesinin ağır cezalı bir suç ilân edilmesi ve bu hak, serbestlik ve dokunulmazlıkları hiçe sayan anti - demokratik bütün nizamname, içtihat kararları ve kanunların hemen yürürlükten kaldırılması veya düzeltilmesi uğrunda, elinde mevcut bütün vasıtalarla, parlamento iç ve dışında, aralıksız bir mücadele yürütecektir. Aynı zamanda T. S. E. K. P. parti şeflerinin de üyeleri arasında bulunacakları bir «Yüksek Daimî Meclis Komisyonu» kurulacak bundan böyle çıkacak bütün nizamname, kanun ve kararnamelerde rastlıyacağı Anayasaya aykırı maddeleri hükümden düşürmek yetkisinin bu komisyona verilmesini istiyecektir.

5 — T. S. E. K. P. demokratlaşma yolunda gerçekten ilerliyebilmemizi, her şeyden evvel, emekçi halk yığınlarının, siyasî partiler, sendikalar, kooperatifler, kültür ve spor kulüpleri ve her çeşit birlikler etrafında, geniş ölçüde ve müstakillen teşkilâtlanmaları; bu teşekküllerle ayrı ayrı ileri - demokrat veya devrimci vatandaş gruplarının, dünyayı görüş tarzlarını ve olaylar hakkındaki düşünce ve tenkitlerini tam bir serbestlik ve eşitlik dairesinde, açık beyannameler ve programlarla halk önünde anlatarak, genel oyu kazanmağa çalışabilmeleri ile mümkün görmektedir.

6 — Yeni bir seçim kanunu ile Millet Vekillerinin - ırk, milliyet din ve mezhep farkı gözetilmeksizin - 18 yaşını doldurmuş kadın, erkek bütün vatandaşlar tara-

fından, genel ve gizli oy ile doğrudan doğruya seçilmelerini; 25 yaşını doldurmuş, kadın erkek her vatandaşın millet vekili seçilebilmesini; partiler, siyasî gruplar ve parti blokları arasında nisbî temsil usulünün tatbik mevkiine konulmasını partimiz memleketin demokratça inkişafında en uygun tedbirlerden sayar ve bu yakın gayeyi elde etmeğe var kuvvetiyle çalışacağını bildirir.

7 — Partimiz, son cihan harbi esnasında, milletlerarası bir mahiyet almış olan faşizmin - uğradığı büyük mağlûbiyete rağmen - elan alttan alta yaşamakta ve bir çok memleketlerde ve bu meyanda memleketimizde, bazı zümrelerin düşünüş ve vicdanlarına hakim olmakta devam ettiğini müşahede ve kaydetmiş ve bu gibilerin yapmaktan henüz vaz geçmedikleri propagandalara karşı sistemli bir mücadele yürütmek gerektiğine inanmıştır. Bu sebeple parti, resmî dairelerin, üniversitenin ve ilâ... sözle ve yazı ile, ırkçılık kin ve nefretlerini v. s. bu kabil, demokrasinin kardeşlik, eşitlik ve serbestlik prensiplerine zıt fikirleri övmüş ve yaymış olan memur, öğretmen ve profesörlerden kısa bir zamanda temizlenmesini sağlamak için, durmadan çalışacaktır.

8 — Demokrat prensiplerin memleketimizde hayata geçirilmesini ve kökleşmesini sağlamak ve faşizm irticaına karşı mücadele azmimizi paylaşan - kendi safları dışında kalmış - diğer bütün partiler, v. s. teşekküllerle bir mücadele birliği yaparak, aynı bir ileri - demokrat cephe içinde omuz omuza siyasî kavgaya atılmağa partimiz daima hazırdır ve bu gayenin tahakkuku için her çareye baş vuracaktır.

Emekçiler ve T.S.E.K.P.

9 — Partimizin üzerine almış olduğu siyasî ödevlerin en başında, el ve kafa siyasî gruplar, sendikalar, kooperatifler emeğiyle millî varlığımızın devam ve gelişmesini sağlıyan şehirli ve köylü müstahsil kitlelerin hak ve menfaatlerini korumak, onları demokratik vasıtalarla mukadderatımızın tayininde ve devlet teşkilâtının sevk ve idaresinde, üzerlerine düşen içtimaî ve siyasî vazifeleri lâyıkiyle görebilecek bir siyasî olgunluk seviyesine yükseltmek ve bu suretle demokrat cumhuriyet idaresine, milletin ve belli başlı kitlelerin bilfiil yürüttükleri ileri bir halk idaresi mahiyeti kazandırmak işi gelir. Fabrika işçilerinden, zanaatkârlardan ve ziraat amelesinden, her sahadaki bilginlere, doktorlara, mühendislere, öğretmenlere ve gazetecilere varıncaya kadar, memleketin en değerli ve çalışkan vatandaş yığınlarını içine alan bu emekçi halkının ihtiyaçlarını tatmin etmek, her çeşit meşru dileklerini yerine getirmek, iş ve geçinme şartlarını gittikçe iyileştirmek ve kolaylaştırmak için, parti her an elinden gelen her gayreti sarfedecek, sendikalarda teşkilâtlanmalarına fiilî yardımlarda bulunacak, doğrudan doğruya siyasî mücadelelere atılmak azminde bulunan en şuurlu, atılgan tabakalarına kendi saflarında yer verecektir. Zira T. S. E. K. P. çalışan halk yığınlarının öz siyasî mücadele teşkilâtıdır.

10 — Bu yığınların çiğnenen hak ve menfaatlarını korumak, gündeliklerin arttırılmasını, iş saatlarının azaltılmasını ve genişletilmiş ileri bir iş kanununa göre hareket olunmasını v. s. temin etmek maksatları ile girişecekleri her çeşit iktisadî mücadeleyi desteklemeyi ve âzamî bir başarı ile neticelendirmelerine çalışmayı parti en önemli vazifelerinden biri sayar. Emekçi sınıflarla işleticiler arasında çıkacak ihtilâflarda, Partimizin yeri, her zaman emekçiler safında olacaktır.

11 — Parti genel olarak kol ve kafa emekçileri faydasına girişeceği faaliyetlerde hiç bir zaman kadın - erkek farkı gözetmiyecek ve daimî olarak eşit iş için, eşit ücret ve müsavi kabiliyet için müsavi vazife ve salâhiyet prensibine göre, kadın gücünün kullanılması hususunda ısrar edecektir. Ayrıca daire ve işletmelerde, kadın emekçinin kadın olarak ta (gebelik, doğum, çocuk emzirme v. s.) himaye görmesini, her çeşit teşkilâtlara ve memuriyetlere eşit haklarla girebilmelerini, seçim yolu ile elde edilen demokratik mevkileri (işletme ve daire, murahhas ve mümessillikleri vilâyet belediye, Millet Meclisi azalıkları v.s.) hem seçici, hem de se-

çilen sıfatıyla tam bir eşitlik içinde erkeklerle paylaşmalarını sağlamak için de savaşılacak ve bu maksatlarla bizzat emekçi kadınlar tarafından, kurulacak cemiyetlere her türlü yardımda bulunulacaktır.

12 — Emekçilerin ve genel olarak orta halli ve yoksul halkın oturmasına mahsus ev ve apartman kiralarını, ortalama gündelikler ve aylıklarla mütenasip ucuz bir seviyede tutmak, mal sahiplerinin ihtikârını önlemek ve sağlık icaplarına aykırı iskân durumlarını ortadan kaldırmak gayesiyle parti, küçük kiracılar birlikleri kurulmasına, bunların bütün küçük şehirleri içine alan federasyonlar etrafında toplanmalarına önayak olacak ve bu teşkilâtların belediyelerden himaye görmelerini temine çalışacaktır.

Köylülük ve T.S.E.K.P.

13 — Köylülük, - tıpkı şehir halkı gibi - mütecanis bir bütün teşkil etmeyip, iktisadî ve içtimaî durumları itibariyle farklı, muhtelif tabakalara bölünmüş olduğu için, Partinin bunlara karşı takınacağı tavır ve hareket ve menfaatlarıyla ilgisi de tabiatiyle farklı olmak zorundadır, şöyle ki;

a) Şehir burjuvasisinin köydeki benzeri, zengin köy ağaları ve mütegallibesidir. Bunlar, memleketin varlıklı hâkim sınıfları arasında yer almışlardır ve yoksul köylülüğü - ortakçılık ve mürâbaha yollarından - soymayı kendileri için bir hak tanırlar. Partinin bu tufeyli imtiyazlı tabakaya karşı siyaseti, köylülüğün yoksul ve orta halli ana yığınlarını, onun soygun hırsına kurban olmaktan, istismar imkânlarını ortadan kaldırmağa çalışmaktan ibarettir.

b) Orta halli köylülük, yerli murabahacıların tuzağına düşmemek için, ucuz krediye, mahsulünü satarken komisyoncuların ve zahire tüccarlarının çapulundan korunmaya ve alât, edevat ve istihlâk maddelerini aldatılmadan, değer fiyatına satın almağa elverişli teşkilâta muhtaçtır. Parti, bu ihtiyaçları göz önünde bulundurarak, köylerde tamamiyle serbest, kredi ve toplu satış kooperatifleri kurulmasına, köylerin bağlı bulundukları kasaba ve şehirlerde, yakın köylerin de ortak olabilecekleri bir istihlâk kooperatifleri ağının vücut bulmasına sistemli bir tarzda çalışır ve bu iktisadî teşekküllerde bizzat köylülerin mesul vazifeler almalarını ve daimî bir kontrol âmili olmalarını sağlamağa çalışır.

c) Toprağı kâfi gelmiyen veya bütün bütüne topraksız yoksul köylülere gelince, bunlar için esas dâva; kendilerini, yeter miktarda açılmış - işlenmiş toprağa ve toprağı işleme vasıtalarına (Pulluk, hayvan v. s.) sahip kılmaktır. 1946 yılının ilk yarısında kabul edilmiş bulunan Topraklandırma Kanununun hükümleri, çok elâstikî, keyfi muamelelere elverişli ve uzun vâdeli olduğu için, bu dâvayı köylü faydasına çözmeğe yararlı bir toprak reformu sağlamaktan uzaktır. Zaten köylülük, köy komiteleri ve köylü birlikleri etrafında teşkilâtlanıp da, böyle geniş ve hızlı bir toprak dağıtımı işinin tatbikatını kendi eline alacak hâle gelmedikçe, her hangi ciddî bir toprak reformunun lâfı bile edilemiyeceğinden, Parti faaliyete geçer geçmez - köylü yığınlarını, kendi komite ve birliklerinde teşkilâtlandırmak işine sarılacak ve aynı zamanda, Topraklandırma Kanununun, demokratik bir gözlük altında yeniden düzeltilmesi ve en çok 1 - 2 yıl içinde gerçekleştirilmesi için katî ve ısrarlı teşebbüslerde bulunacaktır.

14 — İstihsal masraflarını azaltmak, idrak edilen mahsul miktarını çoğaltmak ve iş kuvvetinin verimini arttırmak bakımlarından, makineli büyük işletmenin ziraatte de küçük işletmeye nispetle daha üstün olduğu, bugün umumiyetle denenmiş ve kabul edilmiş bir hakikattır. Büyük çiftliklerin köylülere dağıtılması, hususî menfaatlerine dokunduğu için, buna aleyhtar ileri gidişe gem vurmak gayretlerinde, büyük toprak sahipleri hep bu hakikatı parmaklarına dolamaktadırlar. Halbuki bizde, büyük ve pek büyük arazi ve çiftliklerin yüzde 90 nisbeti, yarıcılık, ortakçılık, tarla kiralama, angarya usulü v. s. gayetle iptidaî usullerle işlendiğinden, bunlar, yan yana sıralanmış birçok işletmelerden başka bir şey değildirler ve bir

bütün halinde bırakılmaları ile köylüye dağıtılmaları arasında, verim itibariyle her hangi bir fark da olamıyacağı aşikârdır. Bunu göz önünde bulunduran Parti, zıraî istihsali arttırmak ve köylülerin geçim seviyelerini yükseltmek için, topraklandırılacak her köylüye bir pulluk tedariki imkânını vermek, bazı ziraat bölgelerinde traktör ve harman makineleri merkezleri ve sunî gübre dağıtım depoları vücude getirmek, civar köyler halkını gayet küçük bir ücretle bunlardan faydalandırmak v. s. gibi tesirli yardım tedbirleri almayı ve hükümetin yeni açacağı arazide de makineli büyük devlet çiftlikleri kurmayı, şimdilik maksada en uygun çareler olarak görmektedir.

15 — İstihsali ve köylünün iş gücünün verimini artırmanın daha emin ve köklü bir çaresi de, her köyde, bütün köy topraklarını ve mevcut âlet ve makineleri serbest bir anlaşma ile bir araya getirecek, bütün köylülerin elbirliğiyle çalışmaları ve masraf ve vergiler çıktıktan sonra mahsulü aralarında paylaşmaları demek olan müşterek köy istihsali şeklinin benimsenmesidir. Fakat memleketin geri teknik seviyesi, köy istihsal kooperatiflerini, geniş ölçüde makine kuvvetinden faydalanabilecek bir dereceyi buluncaya kadar, bu müşterek ziraat işletmelerinin önemli bir netice alınmasına imkân vermez. Bunu ve önce köylerde irtica nüfuzunun maddî temellerini yıkmak lüzumunu takdir eden Parti, şimdilik bir şeklin faydalarını söz ve yazı ile köylüye yavaş yavaş açıklamayı ve buna zamanla kanaat getirecek köylerde, gönül hoşluğu ile girişilecek denemelerden başarılı neticeler alınmasına yardım suretiyle, tatbikat sahasında, müşterek köy istihsali sistemine karşı rağbeti artırmayı, mahallî şartlarımıza en uygun hareket tarzı olarak kabul etmektedir.

Sınaî ziraat bölgelerimizde ve ihracat mahsullerimizin istihsalinde (zeytin, üzüm, pamuk, tütün v. s.) istihsal kooperatiflerinden pek çok faydalanılabileceğine parti, kuvvetle inanmakta ve bu istikamette sistemli bir faaliyet yürütmeğe azmetmiş bulunmaktadır.

Milletlerarası Anayasa ve memleketin dış münasebetleri

16 — Milletlerarası Anayasa'nın, Türkiye adına imzalanması ve Millet Meclisince de tasdik edilmesiyle ve teknik ve kültürde ileri demokrat milletler seviyesine sür'atle erişmek ihtiyacımız dolayısiyle, iktisadî demokrasi sahasında, vatandaşların hayat ve refahını teminat altına alacak tedbirlere de bir an evvel baş vurmak zarureti karşısında bulunuyoruz. Bu iktisadî demokrasi hak ve hürriyetlerinin (her vatandaşa kendi kabiliyetlerine göre iş bulmak, insanca yaşamaya yetecek ölçüde bir gündelik veya aylık almak, çalışmıya mani hallerde, yeter ölçüde içtimaî yardım görmek, ihtiyarlıkta aç kalmak korkusundan kurtaracak ve ölünce çocuklarına kollarını açacak geniş bir içtimaî sigortalar zincirinden faydalanmak, sağlık şartlarına göre çalışmak hakları, dilediği yerde işlemek, grev yapmak, işini kaybetmek tehlikesine maruz kalmaksızın siyasî faaliyetlere girişmek ve işçi hakları için açılan kampanya ve savaşlara katılabilmek serbestlikleri) teşriî ve amelî tedbirlerle içtimaî yaşayışımızda yer almasını sağlamaya çalışmaya, Parti bütün gücü ile çalışacaktır.

17 — Bu gibi içtimaî ödevlerin tahakkukunu önleyen ve ilerleme hamlelerini kösteklemek gayesini güden iktisadî, hususî teşekküllerin (malî sendika, sınaî ve ticarî kartel ve tröstlerin) memlekette kurulmalarına ve fiilî inhisarlar yaratmalarına ve bilhassa yabancı tröstlerin, gizli yollardan iktisadî bünyemize sızmalarına ve iktisadî, binnetice siyasî istiklâlimizi tehlikeye düşürmelerine karşı, Parti gayetle uyanık bulunacak, amansız bir savaş yürütecek ve büyük istihsal ve dağıtım cihazları üzerinde emekçi teşkilâtları ve komiteleri vasıtasiyle daimî ve sıkı bir halk kontrolü sistemi yaratılmasını istiyecektir.

18 — T.S.E.K.P. nin dış siyasette ana prensibi, San-Fransisko'da kabul olan (Birleşmiş Milletler Anayasası) hükümlerine harfi harfine riayet olunarak bu barışçı, demokrat devletler topluluğuna ka-

rışmış olanlarla sağlam ve samimî dostluk münasebetleri kurmak ve dünya barışını sarsılmaz bir temel üzerine oturtmak için alınacak milletlerarası bütün tedbirlerin, Yakınşark ve Balkanlar sahalarında, samimiyet ve ciddiyetle tatbiklerine elde mevcut imkânlarla yardım etmektir.

19 — Bu barışçı işbirliği zihniyetiyle hareket etmek suretiyle, hariciyemizin bütün komşu demokrat hükûmetlerle karşılıklı bir güven ve dostluk havası içinde, daima her hususta bir anlaşma zemini aramasını, arada çıkması pek tabiî olan ihtilâflı meseleleri hızla çözmeğe çalışmasını temin için Parti her fırsatta sürekli teşebbüslerde bulunmak azim ve kararındadır.

20 — T.S.E.K.P. komşu demokrat memleketlerle böyle sıkı bir dostluk ve beraberlik çerçevesi içinde, Büyük Britanya ve Birleşik Amerika hükûmetleri ile de dostça münasebetler idame ettirmek ve alış veriş münasebetlerimizi daha da geliştirmek ve sağlamlaştırmak gayretlerinin, millî menfaatlarımıza olduğu kadar, milletlerarası barışın korunması icaplarına da uygun düştüğü ve bu istikamette devamlı gayretler sarfetmek gerektiği fikrindedir.

21 — T.S.E.K.P. Balkan memleketleriyle sıkı bir dostluk ve işbirliği münasebeti kurulması çarelerine şimdiden baş vurulması lüzumuna inanır.

22 — T.S.E.K.P. Şarkî Akdenizde millî menfaat ve gayelerimize yabancı ve hattâ zararlı emperyalist manevralara sürüklenmekten ve âlet olmaktan dikkatle kaçınmak zorunda bulunduğumuzu genel oya her fırsatta hatırlatmayı başlıca ödevleri arasında sayacaktır.

İdarî ıslahat ve idare makinesinin sadeleştirilmesi

23 — T.S.E.K.P. halkımızın mümkün olan en büyük ölçülerde memleket işlerini doğrudan doğruya kendi eline almasını, idare makinemizin bürokratlıktan ileri gelme bozukluk ve aksaklıklardan kurtulmasının en tesirli çaresi sayar. Bu gayeye ulaşmanın en kestirme yolu da, mahallî idareleri şimdiden halk tarafından gizli oyla seçilmiş heyetlerin kendi mesuliyetleri ve bizzat yerli halkın daimî mürakabesi altında çevirmeleri olduğundan, Parti, köy ve nahiyelerin hemen serbest seçimle teşekkül edecek bu nevi heyetlerin ve müdürlerin idaresine geçmelerini sağlıyacak bir kanun çıkarılmasını ve kısa bir zaman sonra, bu usulün kaza ve vilâyetlere de tatbiki yoluyla memlekette aşağıdan yukarıya doğru kurulu, halkın fiilî iştirakiyle gerçek ve geniş bir demokrasi idaresinin geliştirilmesi tekliflerini ileri sürecek ve müdafaa edecektir.

24 — Ayrıca büyük küçük bütün şehir belediyelerinin de İstanbul, İzmir ve Ankara da dahil doğrudan doğruya şehir ahalisince umumî gizli oy ve nisbî temsil usulü ile seçilmiş meclisler ve reisler tarafından işler kendi aralarında paylaşılmak suretiyle ve hükûmet makamlarının her hangi bir müdahalesi olmaksızın idare edilmelerini mümkün kılacak teşriî tedbirler alınması istenecektir.

25 — Uzun harp yılları arasında takip edilegelen yanlış iktisadî siyasetin doğurduğu müthiş geçim darlığı, pahalılık ve vurgunculuk, memur kadrolarında bozulma ve çözülmeyi son hadde vardırmış, rüşvet ve suistimallerin âdeta hoşa giden bir salgın şeklini almış olduğunu büyük bir teessürle kaydeden T.S.E.K.P. böyle bir memur kadrosu ile ve bu derece çığırından çıkmış bir idare cihazı ile memleketin demokrasi yolunda geniş ve hızlı adımlar atabileceğine ihtimal vermemekte ve bu devlet dairelerinde esaslı bir temizlik yapmaktan kaçınılamıyacağı kanaatinde bulunmaktadır.

Vakit geçirilmeden, kabiliyetsizlikleri veya uyuşuklukları sabit olmuş; doğruluktan, dürüstlükten saparak, iş eshabını soymak yolunu tutmuş veya devlet ve millet zararına büyük servetler edinmiş memurlardan sade ve demokratik ölçülere göre kısa bir zaman içinde, resmî ve yarı resmî bütün idarelerin sistemli bir tarzda temizlenmelerini, istihsalde faydalı olabilecek bir çok elemanları tutup, verimsiz, atıl hâle sokan mekanizmanın düzenlenmesini, daratılmasını ve aydın emekçiler arasından seçilecek muayyen evsafta, faal

disiplinli, dürüst yeni kadrolarla gençleştirilmesini gerçekleştirmeğe çalışmak, Partinin başta gelen dâvaları arasındadır.

İktisadî meseleler

26 — T.S.E.K.P. iktisadî sahada, stratejik kumanda mevkilerini hususî ferdî sermaye guruplarının değil bizzat devletin işgal etmesine ve böylece istihsal ve fiat hareketleri üzerinde tamamiyle iktisadî, sıkı bir nâzım rolü oynamasına taraftardır ve bu manâda emekçi halk sınıfları menfaatına devletçidir.

27 — Bazı şahısların ve zümrelerin hususî menfaatlarına hizmet eden, halkın ziyanına büyük bir parazit memur ordusu geçindirmeğe veya bütçe gelirini arttırmaya hizmet eden burjuva devletçiliği, Partinin istediği kâr için değil, ihtiyaç için istihsal eden ve neticede müstahsil ve müstehlik kitleler faydasına işliyecek olan halk devletçiliğine tamamiyle yabancıdır. Böyle bir ileri devletçilikte güdülen gayeler; millî istihsal hacmini arttırmak, taşım ve belediyeler vazifeleri ücretlerini düşürmek, emekçi ve köylülerin satın alma kabiliyetlerini yükseltmek, fiatları düşük bir seviyede tutmak ve nihayet çalışan kitleleri süratle teknik ve kültürel bakımlardan en ileri memleketlerdeki kardeşleri seviyesine çıkarmaktır. Parti, işte böyle bir devletçilik geliştirmek için büyük gayretler harcıyacaktır.

28 — T.S.E.K.P. bugüne kadar millet hesabına kurulmuş veya satın alınmış olan büyük malî müesseseler, madenler, fabrikalar, taşıma ve dağıtma işleri v. s. den başka, halkın mübrem ihtiyaçlarına cevap veren, genel menfaatler ve sağlıkla alâkalı büyük iktisadî işletme ve kurumların devlete geçmesini, büyük ağır sanayi (makine, demir, çelik ve muharrik kuvvet sanayii) kurmak, yer altı servetlerini kıymetlendirmek, karada, denizde ve havada büyük taşıt işlerini görmek ve her nevi sigortacılık yapabilmek haklarının münhasıran devlete ait olmasını, yerli ve yabancı bankaların devlet kontrolüne tâbi tutulmalarını tahakkuk ettirmeğe çalışmak azim ve kararındadır.

29 — Bunlar dışında kalan sanayi ve ticarî teşebbüsler ve genel olarak küçük sanayi şubeleri, zanaatkâr, esnaf atölye ve dükkânları açmak ve işletmek emekçilerin iş ve teşkilâtlanma hakları muayyen kanun ve nizamnamelerin garantisi altına alınmak şartiyle serbesttir. Yalnız vurgunculukla mücadele bahsinde gayetle şiddetli tedbirler alınması gerektir.

30 — Hazine gelirini arttırmak maksadiyle, zarurî halk ihtiyaç maddelerinin satışları üzerine devlet inhisarı konulmamalı, mevcut inhisar sanayi ve müesseseleri, sair devlet işletmelerinin tâbi tutulacağı halkçı kaidelere göre ayarlanmalıdır.

31 — Harp yılları içinde, vurgunculukla, karborsa ticaretiyle, orduya ve devlet dairlerine mal satmakla, Hükûmet, Millî Müdafaa ve Belediyeler hesabına yapı müteahhitliği yapmakla v. s. şekillerde yoksul ve orta halli halk yığınlarının ve devlet hazinesinin zararına gayri meşru yollardan edinilmiş büyük servetlere, memurlar tarafından kötü kullanma ve rüşvet yollarından yığılmış varlıklara, sade ve kestirme bir tahkik ve kontrol usulü ile hemen el konulmalı ve bu muazzam servet geniş bir içtimaî sigortalar ve yardım müessesesine kuruluş sermayesi olarak verilmelidir.

Malî meseleler

32 — Halen mevcut vergi sistemimiz, devlet hazinesinin muhtaç bulunduğu varidatın en büyük kısmını, daha ziyade vasıtalı vergiler şeklinde yoksul müstehlik halk yığınlarından toplamaktadır. Doğrudan doğruya alınan (vasıtasız) vergilerden, en önemli yeri tutan kazanç vergisi ise, tarih ve tahsilinde hâkim olan halk aleyhtarı ruh dolayısiyle gene bilhassa ayni yoksul halk yığınlarını, küçük gündelik, aylık ve kazançlarla geçinen emekçi kitleleri ezdiği halde, varlıklı sınıflar ve piyasada büyük işler çeviren iş adamları için, kaale alınamıyacak bir mükellefiyet temsil etmektedir. Parti demokrasiye ve içtimai adalete uymıyan bu sistemin bir ân evvel kaldırılmasını ve maliyemizin demokratlaşmasına elverişli tedbirlerin alınmasını elzem saymaktadır.

a - Zaruri ihtiyaç maddeleri fiatları, yoksul ve orta halli halkın ev kiraları üzerine binen vasıtalı vergiler (muamele, istihlâk v. s. vergilerile belediye resimleri) ileride büsbütün kaldırılmak üzere en asgarî nispetlere indirilmelidir.

b - Millî sanayi ve ziraatimizin himayesi için bile olsa, aynı tarzda, geçim yükünü ağırlaştıran gümrük ve resimleri ile oynamaktan vazgeçilmeli, sanayimiz kendi gücüyle dışardan gelen mamûllerle rekabet edebilecek şekilde gelişmesine yardım etmek, gençlerimizin teknik kabiliyetini yükseltmek, hayatı ucuzlatmak v.s. suretlerle himaye edilmeli ve tedricen gümrük dıvarlarını kaldırmaya doğru bir istikamet alınmalıdır.

c - Vergi yükünün esas ağırlığı, varlıklı ve zenginleşme yolunu tutmuş bulunan içtimaî tabakalara isabet edecek tarzda, vasıtalı vergiler usulünden vasıtasız vergiler usulüne geçmek ve bu sonrakileri çabuklukla geliştirmek gayesiyle hemen malî islâhata girişmelidir. Bu arada kazanç vergilerinin her çeşit yüksek kâr ve gelirler için sür'atle müterakki bir vergi şekline sokulması ve yıllık tutarı 1000 lirayı geçmeyen kazançların bu vergiden istisna edilmesi gerektir.

d - Köylüden muhtelif nam ve vesilelerle alınan vergiler (gayri menkul ve sayım vergileri, türlü mecburi ianeler, salmalar v.s.) yoksul müstahsillerin borçtan göz açmalarına ve ziraî kalkınmamıza engel teşkil ettiklerinden, Parti, bunların kaldırılmasını her çeşit angaryanın, iş mükellefiyetlerinin yasak edilmesini ve yerlerine büyük çiftlik arazi sahiplerinin ve zengin köy mütegallibesinin hakiki iradları yekûnu üzerinde tek bir müterakki irad vergisi tarh ve tahsil olunmasını ve yılda yetiştirdiği mahsulün safi kıymeti 1500 lirayı geçmiyen köy işletmelerinden vergi alınmamasını ister.

Eğitim ve Öğretim meseleleri

33 — T.S.E.K.P. Köylülüğü ve toprak meselesini halletmek için sarfedeceği gayretlerin mühim bir kısmını istisnasız bütün köylerimizde köylü çocuklarında ve gençlerinde modern tekniğe karşı merak ve heves uyandırmağı ve onları inkılâpçı bir ruhta yetiştirmeğe elverişli, ameli öğretim ve eğitim müesseseleri kurulmasını ve bu uğurda bütün işe yarar kuvvetlerin seferber edilmesini bağlamağa hasredecektir.

34 — Memleketin her evladını, Türkiye cemiyetinin çok muhtaç olduğu birer müstahsil vatandaş olarak yetiştirmek en acele ödevlerimizden biri olduğundan, T.S.E.K.P. her çeşit mektep, fakülte, enstitü, laboratuar v.s. ilim ve teknik kurulların kapılarını - iktisadî ve içtimaî durumları ne olursa olsun - bütün yavrularımıza ve gençlerimize açık bulundurmak gerektiğini müdafaa edecektir.

35 — Parti, öğrenme çağındaki yoksul çocuklara ve gençlere, tahsillerine devam için muhtaç oldukları her türlü malzemenin (kitaplar, kırtasî levazım, mektep kıyafeti, tahsil müddetince geçim imkânları v.s.) devlet tarafından tedarik edilmesi gerektiğine inanır ve bunu gerçekleştirmek için çalışmayı üzerine alır.

36 — Emekçi sınıfının mesleki bilgilerini genişletmek ve teknik seviyelerini memleket ölçüsünde süratle yükselmek maksadiyle Parti, meslek ve sanayi mektepleri sahasında - yapılacak islahat ve modernleştirme tedbirlerine muvazi olarak, 100 den fazla işçi çalıştıran bütün fabrikalarda, işe yeni giren işçileri yetiştirmeğe mahsus birer çırak mektebi açılmasını ve bu gibilere ücretli işçi saatlarından ayrılacak günün muayyen saatlarında amelî ve nazarî meslek dersleri verilmesini mecburi kılan ve bu mecburiyetin ihtimamla tatbikini Eğitim Bakanlığının kontroluna koyan bir kanun çıkarılmasını istiyecektir.

37 — T.S.E.K.P. Üniversitenin tam bir muhtariyete kavuşması lehindeki hareketleri kuvvetle destekliyecektir. Parti, bu muhtariyetin, temelde iki ana prensibe dayanması lâzımgeldiği kanaatindedir.

a) Her şeyden evvel, üniversite talim ve tedris kadrolarının geniş bir demokrat zihniyetle, ötedenberi, antidemokratik mürteci, ırkçı faaliyet ve propagandalariyle tanınmış unsurlardan temizlenmesi.

b) Üniversite kadrolarına kendi ilmî faaliyet ve hareketlerinde böyle bir zihniyetle tam bir fikir ve çalışma hürriyeti sağlanması.

38 — Yine aynı çıkış noktasından hareket edilerek üniversite talim ve tedris kadrolarına (profesör, doçent, asistan, ilmî yardımcı) ve bu arada, diğer bütün yüksek mektep, lise, ortamektep, ilk okul ve köy mektepleri, hocalariyle köy eğitmenlerine, bütün siyasî faaliyetlere katılabilmek, Partilere girebilmek, buralarda faal mevkiler işgal edebilmek hakları sağlanmalıdır.

39 — Parti, öğretimde, nazariyeden çok ameli, mesleki bilgilere önem verilmesi, ameliye ile nazariye arasında bir birlik ve ahenk yaratılması, öğrencilerde teşebbüs ve teşkilâtlı faaliyet kabiliyetlerinin geliştirilmesi görüşlerini müdafaa edecektir.

Adalet işleri

40 — Memurlar da haddizatında devlet hizmetinde birer ücretli işçi olduğundan, mesuliyetlerinin de halkla birlikte, aynı hakimlerce tayin olunması gerekir. Fertler arasında, fertlerle hükûmet arasın da, hükûmetle belediyeler gibi bütün halk idare ve müesseseleri arasındaki dâvalarda ve memurların vazifelerini ilgilendiren yargılanmalarda tek merci mevcut nizamî mahkemeler olmalıdır.

41 — Bütün mahkemeler hâkimlerinin fikir ve ictihad bağımsızlıklarının eksiksiz ve tam olarak temini, partinin başlıca gayelerinden biridir. Hakimleri hükûmetin ve adalet bakanlığının birer memuru olmaktan kurtarmak için, demokratik adlî bir tayin ve terfi sisteminin kabulüne ve adaletin daha sade, daha salim bir şekilde tevziini ve mahkemelerin halka yakın, demokratik bir tarzda işlemelerini sağlıyacak geniş bir adlî ıslahat yapılmasına ve kanunlarımızın aynı ruhta tadil ve ıslah olunmaları uğrunda Parti devamlı bir gayret sarfedecektir.

42 — Bu demokratik islâhat arasında, 1) juri sisteminin kabulünü, 2) vilâyetlerde halk tarafından seçilmiş hakimlerle, meslekten yetişme hakimlerin bir arada bulunacağı muhtelif mahkemeler kurulmasını, 3) ihtisas mahkemelerinden vazgeçilerek tek adalet prensibine dayanan bir ileri sistem kabulünü ve nihayet, 4) temyiz mahkemesinin daha salim bir tarzda çalışmasını sağlamak için, temyizle mahalli mahkemeler arasında orta bir merhale teşkil etmek üzere, vilâyet merkezlerinde istinaf mahkemeleri şeklini istiyeceğiz.

43 — Adalet tevziinin ucuzlatılması, yani mahkeme masraflarının asgarî bir hadde indirilmesi de halk faydasına gerçekleştirmeğe çalışacağımız gayelerden biridir.

Millî azlıklar meselesi

44 — T.S.E.K.P. vatandaşlar arasında hiç bir fark gözetilmemesini millî azlıklara mensup kardeşlerimizin her hususta tam bir eşitlik dairesinde, memleketin öz evlatları muamelesi görmelerini, her hak serbestlik ve yetkiden kayıtsız şartsız faydalanmak ve memleketin sevk ve idaresi vazife ve mesuliyetlerine bilfiil iştirak etmek imkânlarına kavuşturulmalarını temine çalışır.

45 — Toplu azlıklara, kendi millî kültürlerini serbestçe geliştirme hakları tanınmalı, mahalli idarelerde ve millet meclisinde kendilerine en az nüfus tutarları nisbetinde, nisbi temsil yolu ile yer verilmelidir.

İstanbul İzmir ve Ankarada geçici idare kurulu 5 kişiden terekküb eder.

Vatan Partisi programı

Kuruluş Tarihi : *1954*
Genel Merkez : *Yerebatan Caddesi 66, kat: 2, Sultanahmet, İstanbul.*
Kurucuları : *Dr. Hikmet Kıvılcımlı (Genel Başkan), Osman Sercan (Genel Sekreter), Hüseyin Kazancı, İrfan Savgat, Memduh Karahasan, Siyami Altınçul, İbrahim Kayaoğulları, Mehmet Anter, Ahmet Cansızoğlu, Sevdiye Kayaoğulları.*
Vatan Partisi 1957 yılında faaliyetten men edildi ve yöneticileri tutuklandı. TCK'nun 141. maddesinden yargılandılar ve uzun süren duruşmalardan sonra hepsi de beraat ettiler.

Vatanımızın «Amerika» derecesinde yüksek teknikli medeniyet kurmasından bahsediliyor. Lâkin, bir şey unutuluyor : Amerika'yı, Amerika yapan hız, Amerikalıların 90 yıl önce köleliği kaldırmak uğruna vatandaş harbini göze alabilmekleriIe, yani, keskin hürriyet kavgası ile başlamıştır. Ve şu üç sebeple gelişmiştir. *1 — Devletin kırtasiyeci ve askerci olmayışı, (Tam demokrasi) 2 — Derebey artıklarının yokedilmesi (Toprak reformu), 3 — Sanayi sermayesinin ötekilerden üstün olması (Teknik yaratıcılığı).*

1 — Devletin kırtasiyeci ve askerci olmayışı : HÜRRİYET ve UCUZ DEVLET bahsinde,

2 — Derebeyi artıklarını giderme : KÖYLÜ bahsinde,

3 — Sanayii her şeyden üstün tutma: SANAYİ ve İŞÇİ bahislerinde, ayrı ayrı program madde ve gerekçeleri olarak verilmiştir.

Bu üç şart, modern medeniyet yükselişi için, birbirinden ayrılmaz bütündür. Biri eksik oldu mu, hiç birisi gerçekleşemez. Hürriyetsiz toprak reformu, yahut sanayileşme, kendimizi aldatmak olur. Aksine, *büyük sanayiimiz* ve işçi dâvamız yoluna girmeden, ziraatimizi modernleştirmek, yahut hürriyetimizi sağlamak, —şimdiye kadarki tecrübelerden yüzde yüz anlaşıldığı gibi— tatlı veya acı hayal olur.

Programımız, o üç ana dâvayı Türk milletine bütünlüğü ile sunmak için, iki büyük kısma ayırmıştır. Birinci kısım : HÜRRİYET KATLARI, ikinci kısım : İKTİSAT TEMELLERİDİR. İktisat temelleri de ayrıca 5 bölümdür : 1 — İŞSİZLİK TEZİ, 2 — PAHALILIK ANTİTEZİ, 3 —

SANAYİ SENTEZİ, 4— İŞÇİ SENTEZİ, 5 — KÖYLÜ SENTEZİ.

KISIM : I

HÜRRİYET

Hürriyetin Gerekçesi

A — DEMOKRASİ millete inanmakla başlar.

Abdülhamit, resmi İngiliz gazetesi Times'e şöyle demişti.

«Beni Hürriyete muhalif görenler yanılıyorlar. Kullanmasını bilmiyen bir memlekete hürriyet vermek, kullanmasını bilmiyen birine tüfek vermiye benzer. Herif, babasını, anasını, kardeşlerini öldürür. Sonra döner kendi kendisini vurur.»

Yani, «Kızıl Sultan» millete inanmıyordu. Onun için, «memleketi, hürriyeti kullanmıya hazırlamak» bahanesile, Kanunuesasiyi 33 yıl rafa kaldırdı. 10 Temmuzda yeniden ilân etti. Lâkin, hürriyet, 31 Mart günü, Abdülhamidi temizlemedikçe yaşıyamıyacağını gördü.

Gerçekte, millet değil, *Osmanlı tefeci ağalariyle acente bezirgânları hürriyete lâyık değillerdi.* Onun için, Meşrutiyet, o derebey artıklarının gölgeleri altında, polis kuvvetile tutulan, kırtasiyeci bir askerî istibdadı, parlamentocu şekil'lerle süslemekten öteye geçemedi.

Sonraları, kafalar değil, ağızlar değişmişti. «Millet hürriyete lâyık değil» demeğe cesaret gösteremiyenler, yapılan istibdadı, hürriyetlerin en âlâsı gibi methediyorlardı. Tek Parti şefliği, yumruğunu masaya vurarak:

«İdaremiz bütün mânasiyle halk idaresidir» (Meclis 2/11/944 nutku) tehdidiyle herkesi susturuyordu. Demokrasi, «Vatanda anarşi ve sözü ayağa düşürmek» (Meclis 24/5/945) sayılıyordu... Böylece Hamit saltanatı kadar uzun süren yıllarda, Anayasamız, kendisine zıt kanunlarla muhasaraya alındı... D.P., iktidara gelmeden, mevzuatımızda binlerce antidemokratik kanun buldu. İktidara geçince, kendisinin «Demokrat» olmasını yeter buldu.

Vatan Partisine göre, millete inanmamak, evvelâ «Hakimiyet şartsız, kayıtsız milletindir» diyen Anayasamızı çiğnemektir. Bu suçu, kimse mübah görememelidir. Saniyen Demokraside olgunlaşmak için dahi, Demokrasiyi bütünü ile kullanmaktan başka usul henüz keşfedilmemiştir. Falih Rıfki'nın yazdığı gibi:

«Hürriyet eğitimi, ancak hürriyet içinde elde edilebilecek bir şeydir. Okullarda verilecek diplomalı mezunlarla sağlanamaz. Bin yıl beklesek, gene başladığımız yerden yola çıkarız.» (Ulus 3/2/1946).

B — DEMOKRASİ : Fikre hürmet, halka refahla gelişir.

Millet hâkimdir, diyoruz. Bir hâkimin haklı karar verebilmesi için yalnız müddeiumumiyi dinlemesi yetmez, dâvacıyı da, suçluyu da, müdafaa ve kamu şahitlerini de, bilir kişileri de, jüriyi de ayrı ayrı dinlemesi, bütün delilleri ve emmareleri göz önüne koyması gerekir. Demek, hâkimiyet sahiden milletin olabilmek için en iptidaî şart : Fikirlerin hür olması, yani fikre hürmet, fikri fikirle karşılamaktır.

Vatan Partisi, mevcut öteki partiler gibi düşünmüyor. Bizde partilerden bir kısmını «Ana», bir kısmını yavru, geri kalanları da öveği evlât veya sığıntı sayanların zihniyet ve marifetlerini pek iyi biliyoruz. Bizzat Ahmet Emin Yalman'ın şu sözlerini aslâ unutmadık :

«Kendimiz gibi düşünmiyen adamı bir vatan haini, satılmış, bedbaht, acınacak bir gafil diye tahkir ederek üzerine saldırıyoruz. Hele siyasî parti münakaşalarında saygı ve tahammül, kaide değil, istisna...» (Vatan 5/10/948).

Fakat, herşeye rağmen, Vatan Partisi, ilim ve prensip partisi kalacak, derebeyi artıklarının peçelerini açacak, parlâmento şekillerimize, halk hâkimiyeti muhtevasını getirecektir. İster askerî, ister sivil her türlü kırtasiyeci geriliği ve polisçi tahakkümü milletimize lâyık bulmıyacaktır.

Çünkü, peçeli veya peçesiz, her istibdat, yalnız aydınlık ve ruh düşmanı ol-

makla kalmaz, içtimaî sağlığımıza, iktisadî ve medenî varlığımıza da sinsi bir suikasittir. Tarihte Osmanlı geriliği başladığı zaman Osmanlı istibdadı ile katmerlenip zırhlanmıştır. Gerilik, bir avuç imtiyazlıyı ancak doyurur, ve ancak imtiyazlıları cennette yaşatabilmek uğruna, yaşatabildiği ölçüde, tekmil milleti yoksulluğa boğar. Onun için, geriliği, farzımuhal, demokrasi bile haklı çıkaramaz. Bilâkis, Roozvelt'in dediği gibi: «Demokratik bir âlemde kuvvet, umumî refah bakımından kendini haklı çıkarmalıdır.» (12/11/1944).

Bizde hürriyet, Abdülhamit mantığı ile uygulanır, yani lâfta kalırsa, ne iktisatça, ne medeniyetçe, ne cemiyetçe, ne kültürce... Hiç bir ileri adım ömürlü olamaz ve hele halkı rahat ettiremez. En basit millet menfaatleri, kimseye ağız açtırmadan, en batakçı ağalık hırsına ve zümre mütegallibeliğine kolayca kurban edilebilir. İleri memleketler için nedir, bilmiyoruz, bizim için hürriyet ölüm, dirim meselesidir.

Demokrasimizin bugünkü temeli, Kuvvayı milliyeci geleneğimizin son yadigârı olan ANAYASAMIZ'dır. Gelişigüzel değiştirilmekten ziyade, ilk ruhuna sadık kalınarak uygulanmasını bekliyen anayasamıza göre :

Milliyetçiyiz : Mukadderatımıza tek yabancı karıştırmıyacağız.

Devletçiyiz: Pahalı devletin yerine, vatandaşa iş bulmayı birinci vazife bilen ucuz devleti geçireceğiz.

İnkilapçıyız. Her türlü maddî istismarı kaldıracağız.

Lâyikiz: Her türlü manevî istismarı kaldıracağız.

Halkçıyız: Osmanlı artığı bezirgân ve hacıağa oligarşisinin önderliği yerine, çalışan çoğunluğumuzun önderliğini tutacağız.

Cumhuriyetçiyiz: Halk tarafından, halk için İdare, Adalet, ve Kültür sistemleri kuracağız.

Parolamız, hür, kuvvetli, bahtiyar Türkiye'dir.

HÜRRİYETİN HEDEFİ: Fakir Halk

1 — DEMOKRASİ, (iki asır evvel yaşamış Frenk filozofu) Condorcet'nin dediği gibi) «En kalabalık, ve en fakir sınıfın maddî, manevî ruhî, içtimaî bakımdan iyileşmesi olmalıdır.»

HÜRRİYETİN RUHU : Seçim

2 — Seçimler hür, nispî ve tam olacak. Asker, polis jandarma, mahpus ayırdı yapılmıyacak. 3 aydanberi mukimlik kaydı kalkacak. Medenî kanunun rüşt çağı (19 yaş) ile SEÇMEN olunacak.

3 — SEÇİLEBİLİRLİK: 25 yaşında başlıyacak. Siyasî mahpuslar ve, (resmî yetkilerinden faydalanmamaları şartile) muvazzaf memurlar ve askerler de seçilecek.

4 — MEPUS dokunulmazlığı âdî suçlarda tamamen kalkacak, ve siyasî kanaat ve faaliyetlerde mutlak kalacak. Mepus maaşı, orta hayat endeksinden yukarı çıkmıyacak. Tahsisat yerine, bütün taşıt, mu vasala ve seyahat masrafları (devletçe sağlanamıyan yerde faturası devletçe ödenerek) bedava olacak. «Yirmi beş senedenberi ilk defa konuşuyorum», «Ömrümüz Meclisin kahvesinde geçti» diyen mepusun yerine, iş ve istihsale bağlısı geçecek. Her mepus, 100 köyle şahsan muhabere ve temas edip, seçmenlerine sık sık hesap vermiye gidecek. Veremezse, Cemiyetler Kanunu 18. maddesi nisabı ile geri çağırılabilecek. Partisinden çekilen, mebusluktan da çekilecek.

5 — B. M .MECLİSİ, icra yetkisini de doğrudan doğruya kullanabilecek. Anketler, meclis kürsüsünde kalmayıp, vaka yerinde bilfiil yapılacak. Hükûmetten şikâyet vatandaşın demokratik haklarını ilgilendirdiği vakit, mahallinde incelemeyi meclis üyeleri neticelendirecekler.

6 — KANUNLAR, bilhassa bir müessisan meclisi toplanarak, baştan başa göz den geçirilecek. Kanun sayısı fevkâlade azaltılacak. Temyiz reisinin dahi hangisinin yürürlükte olduğunu bilemediği mevzuat labirenti, ilk okul gören vatandaşın bile yolunu bulabileceği kadar sadeleştirilecek. Halkın kolayca anlıyacağı dile çev-

rilecek. Sayıları bir ara 8000 diye gösteri-len antidemokratik ve Anayasaya zıt kanunlar kaldırılacak. REFERANDUM esası konacak.

HÜRRİYET İNSANI: Teşkilâtlı Millet

7 — HALK TEŞEKKÜLLERİ: Bugün devletin sırtına fuzuli olarak yükletilmiş hadsiz hesapsız vazifeleri kendi üzerlerine alacak. Öyle tam teşkilâtlı millet haline girebilmemiz için, yalnız şehir ve köy ahalisi değil, öğretmen ,adliyeci ve memurlar da hür sendikalar, serbest birlikler, cemiyetler, kulüpler ile cihazlanacaklar. O sayede en cılız fert bile teşkilâtına arkasını dayayarak, hakkını yorulmadan arıyacak. Dağınık millet en tabiî haklarını arıyamıyan mazlum millet mefhumu kalkacak.

8 — KOOPERATİF'ler üzerinde bilhassa durulacak. Kooperatif, merasimi yıl larca süren, ağır masraflı teşebbüs halinden çıkacak. Halkın en geniş yığınları kendi teşebbüsleri ve kontrolları altında birleşecekler. İstihlâk kooperatifleri iç ticaretin tanziminde esas rolü oynıyarak bir taraftan vurgunculuğu imkânsızlaştıracak, öte taraftan darma dağınık ufak sermayecikleri istihsale katılmak üzere serbestleştirecek. Kredi kooperatifleri, halkın «köy bankası» adını takacağı şekilde tefeci ve bezirgân dümeni olmaktan çıkacak. İstihsal kooperatifleri, evvelkilerle işbirliği ederek, köyde, şehirde, küçük müstahsilleri en modern teknik ve usullerle yükseltecek.

HÜRRİYETİN MÜEYYİDESİ: Adalet İstiklâli

9 — HAKİMLER anayasamızın söylediği gibi cidden «millet namına icrayı kaza» edebilmek için, millet tarafından seçilecekler. Asker, sivil adalet ikiliği kalkacak.

10 — HUKUKÇU SENDİKALARI: Müddeiumumiler ve avukatlar da dahil, bütün meslekten adliyecilerin, sicil, terfi testlerini hazırlıyacak ve meslekî menfaalerini koruyacak.

11 — ADALET KONGRESİ: Her yıl, bütün hukukçuları toplandırıp Türk mevzuatının umumî seyri ve tatbikatı üzerinde etütler yapacak ve ANAYASA MAHKEMESİ'nin antidemokratik konulardaki faaliyetini inceliyecek.

12 — SUÇ'ların basın ve siyaset çeşitleri ayrılıp, mutlak surette açık oturumlarda yargılanacak. Cezaevleri, terbiyeci bir müdürle selfguvernement usulünce idareye tabi tutularak, çalışma esasına bir o kadar kültür eklenecek. Her medenî ülkede şart olan rejim politik uygulanacak. Siyasî suçlarda mutlak surette ve adî suçların dahi iş ve kültür testlerine uymuş bulunanlarında sabıka denilen lânet damgası kaldırılacak. Irz suçu dışında idam cezası olmıyacak.

13 — JÜRİ usulü bütün mahkemelere sokulacak. Köyler ve uzak semtler için BİNDİRİLMİŞ MAHKEMELER bulunacak. Geçim endeksine kadar gelirlilere bedava istidâ, ve dâva hakkı gibi, hukukçu sendikalarında istiklâlini kazanmış geçimini hak sigortaları cihetinden sağlamış bedava avukat imkânı da verilecek.

HÜRRİYET BEŞİĞİ: Kültür İstiklâli

14 — Hak arıyan adliye gibi, HAKİKAT arıyan ve İNSAN YARATAN öğretim, eğitim ve ilim cihazlarımız da, ülkemizde gerçekten KEŞİF ve İCAT ruhunu beslemek için tam istiklâle kavuşacak. Bütün eğitmen, öğretmen ve profesörler, kendi KÜLTÜR SENDİKALAR'ında şahsiyetlerini ve menfaatlerini koruyacaklar. Hükûmet, bir öğretim kanunu ile, öğretim kollarını, öğretmen vasıflarını, okul masraflarını belirtmekle kalacak, ve özel müfettişlerile yalnız o kanunun uygulanmasını kontrol edecek. Başka şekilde, öğreticilerin hayat, İstikbal, ve faaliyetlerine karışmıyacak.

15 — ÖĞRETİM SİSTEMİ: Bilhassa kol işile kafa işi arasındaki uçurumu doldurma hedefini güdecek. İLKOKULLAR çevre istihsallerinin tarla veya fabrika ve

ilh, sistemine göre, TEKNİK ve ORTA OKULLAR memleket sanayi plânında ayrılmış o yerin pratik iktisadî ihtiyaçlarına göre, programlanacak. YÜKSEK TAHSİL, Ecnebi neşriyatını intihalle rızıklanan kürsü ötülgenliği yerine, memleketimizin yerüstü, yeraltı, insan, hayvan bütün varlıklarını inceliyerek, iktisat ve istihsâl şartlarımızı geliştirmiye fiilen yarar ORİJİNAL emeği geçirecek; lâboratuvarını tarlalarımıza ve atelyelerimize bağlıyarak İLİM YAPMA vazifesini, sinaî kalkınma hamlemizle taçlandıracak.

16 — Öğretim DEMOKRATLAŞTIRILACAK. Ezberciliğe değil, güçlükler karşısında halçareleri bulma, yani hafıza yerine zekâyı işletme prensibi öğretim ve eğitimin baş prensibi olacak. Ismarlama ayakkabı gibi, her öğrencinin şahsiyetini ezmiyen ısmarlama eğitim güdülecek. «Fazla diplomalı bize gerekmez» kaygısı ile, İMTİHAN'lar öğrenci «turnikesi», yahut salhanesi haline sokulmıyacak. Dönen öğrenci nispeti öğretmenin, öğretim sisteminin ve öğretim vasıtalarının evsafı ile kıyaslanacak ve testlere girecek. Öğretimin her kademesine her yaş ve cinsten her vatandaş imtihan vermek şartiyle girip belge alabilecek. Her yerde HALK ÜNİVERSİTELERİ kurulacak.

HÜRRİYETİN KONTROLU : Prensip Basını

17 — Kanunlar, hiç bir prensip ve fikir tartışmasını önliyemiyecek. Basında küfür ve şahsiyat ifratı ile en hayatî meselelerde hakikati saklama (sus konspirasyonu) tefritini gidermek üzere, ilk tedbir bütün yazarlar Sendikalandırılacaklar, ve millet vazifesi gören gazetelerin fikrî ve idarî istikametlerinde oy sahibi edilecekler. İlâncılık millîleştirilecek, ve neşriyatın halk teşekküllerine maledilmesini teşvik hedefinde kullanılacak. Cinayet ve açık saçıklık edebiyatı durdurulacak, oradan tasarruf edilen millî enerjiler, ülkücülüğe yükseltilerek, istihsal hayatımızı, iş kahramanlarımızı belirten konulara aktarılacak.

HÜRRİYETİN TATBİKATI : Hoşgörürlük ve Sıhhat

18 — HÜKÜMET tarzı: İlk millî mücadele yıllarındaki tenkide tahammül ruhuna sadık kalacak. Basma kalıp damga ve umacı politikası ile yıldırma usulleri kaldırılacak. Bakanların kanunüstü durumlarına (Anayasa 61. madde gereğince) son verilecek; maaş ve tahsisat mepusunkinden farklı olmıyacak, harcırah orta bir memura verilenden yukarı çıkmıyacak. Birinci Büyük Millet Meclisinde olduğu gibi, her bakan Meclis önünde teker teker sorumlu olarak seçilecek.

19 — MEMUR'ların kendi kendilerini yetiştirip, menfaatlerini koruyacakları MEMUR SENDİKALARI kurulacak, DEVLET mensuplarının karınları ve kafaları doyurularak, halk hizmetinde verimleri arttırılacak. Memurla sivil vatandaş arasındaki adalet ikiliği ve hak uçurumu kaldırılacak.

2 — Çok eski zamanda kalma VALİ, KAYMAKAM, NAHİYE MÜDÜRÜ gibi saltanat makamları kaldırılacak. Yerlerine, batı demokrasilerindeki gibi veya muhtarlarımız gibi, halk tarafından seçilmiş mahallî idareciler geçecek; mahallî polis o seçme idarecilerin emrine verilecek.

21 — ANAYASAMIZIN âmme hukuku maddeleri ile, İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ hükümleri kısıntısız, olarak, kitaptan hayata geçirilecek.

22 — SIHHAT işleri, kültür ve adaletimiz gibi, müstakil bir kanunla hekim ve hasta bakıcı sendikaları yardımiyle, muhtar millî idareye kavuşacak. AİLE HEKİMLİĞİ müessesesi kurulacak ve her yuvayı tabiî abone sayıp, ırk hıfzıssıhhasını geliştirecek. Hastahaneler tıp ve halk teşekküllerinin kontrolu ve seçimiyle idare edilecek.

23 — SPOR: Kulüplerimizin memleket ve dünya ölçüsünde tam hareket serbestlikleri tanınacak. Spor, kalb v.s. iç organları yıpratan, zekâ aleyhine adele urlaşmasına yol açan ve bir kaç «kahraman» yetiştirmek için, yüz binlerce kişiyi

seyirci durumunda battallaştıran kumarlaştırılmış şeklinden çıkarılacak. Sporla hareketlerimiz şiirleşecek ve zekâmız içtimaileşecek. Milyonlarımızın vücut ve dimağ ahengini arttırmak için, her çağda ve her sıhhatte vatandaşa spor alanı, âleti ve imkânı sağlanacak.

HÜRRİYETİN KUVVETİ : Demokratik Ordu

24 — Modern orduda her tek erin şuuru zaferi yarattığına göre. Bilfiil çalışanlar askere gidince, geride kalanlarına en az geçim endeksile mütenasip yardım yapılacak. Terhis edilince makul tazminat ödenecek. Hizmet ocağı içtimaî ve teknik okul haline getirilecek.

HÜRRİYETİN SENBOLÜ : Müdahalesiz Vicdan

25 — Her yurddaş, yer, içerken olduğu gibi, dini ve manevî ihtiyaçlarını giderirken devlet veya şahıs karışmasına uğramıyacak.

HÜRRİYETİN DÜNYASI : Gerçekçi Dış Siyaset

26 — Hiç bir mücerret fikre, ölü düstura, kuruntu duyguya kapılmıyacağız. Kim, ağır sanayi hamlemizi hakkiyle desteklemek üzere, en az faizle en uygun yardımı yaparsa (Yabancı sermaye maddemize bakıla) onunla dost olacağız. Cihana, O.İ.T. in (Milletlerarası İş Teşkilâtının) anatüzük mukaddimesini hatırlatacağız:

«Fukaralık nerede bulunursa bulunsun, herkesin refahı için bir tehlikedir.»

HÜRRİYETİN RAKAMI : İçtimai İstatistik

27 — Türkiyemizde olanları peçeleyip tedbirleri felce uğratan en derebeğice zulümlerden biri de RAKAMLARIN İSTİPDADI'dır. İstatistiklerimizde geçim seviyeleri, gelir dereceleri, istihsal, teknik, aile ve teşkilât dereceleri belirtilecek. Böylelikle hem medeniyet aşkımız özentilikten kurtarılacak, hem hükûmetimiz kör yoklamaları ile bocalamama imkânını bulacak, hem de milletimiz, alın yazısını düzeltme çarelerini kavrıyacak.

KISIM : II

İKTİSADÎYAT

Bugün bin vatandaşımız içinde dokuz yüz doksan altısının uykusunu kaçıran iki müzmin illetimiz var. 1 — İşsizlik korkusu, 2 — Pahalılık kâbusu.

BİRİNCİ HAD

İŞSİZLİK

GEREKÇE: İşsizlik «ÜMMÜLHABÂİS = KÖTÜLÜKLERİN ANASI» dır. Yarım milyon sanayi işçimiz var. «Bütün yurt mahkemelerine 1 yılda 1 milyona yakın iş gelmektedir.» (Ulus 21/12/1946). İlk okula giren 1 milyon çocuğumuzun 75 bini zor mezun olur. Ona mukabil: Tütün sarfiyatı, 1938'in 12 ayında 13,5 milyon kilodan, 942'nin yalnız 5 ayında 17,5 milyon kiloya çıkar. Rakı, aynı müddetlerde 7,4 milyon litreden 9 milyon litreye fırlar. 1938'den 939'a kadar teşviki sanayi işletmelerinin mahsulü yüzde 16, suçlar yüzde 31 artar. *Bütün bu hal, işsizliğin millete dayattığı taksitli intihardır.* Hapishaneyi (16 yaşındaki Necdet gibi) «Cennet» sayan işsizler ülkesindeyiz. Onun için, vatanımızın can düşmanı işsizliğe karşı MUKADDES CİHAT ilân etmek boynumuza borçtur.

1 — MUKADDES CİHAT İLÂNI: Bütün memleket radyoları ve bekçileri, sabah, akşam ezanlarından sonra, şehir ve köy meydanlarında *şu büyük millî hakikati her gün haykıracaklar:*

«Tarlada, fabrikada, karada, denizde, havada çalışmak, masa başında, salonda, sarayda oturmaktan çok daha üstün şereflidir!»

«İnsan için, işten gayrisi yalandır!»

2 — İŞSİZE SES: En büyük şehirlerimizin en kıyı mahallelerinden, en ücra köyümüzün dağ başına kadar, *her nerede bir tek yurddaş işsiz kalırsa, orada, hususî, resmî bütün telefon, telgraf ve ulaş-*

tırma vasıtaları, derhal, bedavadan o yurddaşa açık tutulacak. Masraflar, belediyelerce ödenecek.

3 — İŞSİZE İMDAT: İşsizliğe karşı mücadele için, köylere kadar otomatik işliyen müstakil halk teşekkülleri kurulacak. Yangın çıktığı vakit, bütün taşıtlar nasıl etfaiyeye yol veriyorsa, tıpkı öyle, bir işsizin haberi geldi mi, tekmil devlet cihazı ile halk, belediye teşekkülleri, işsiz vatandaşın imdadına, yangına koşarca, yıldırım süratile koşacak. *İşsizliğin görüldüğü ocağa veba girmiş, zelzele çarpmış, bomba düşmüş gibi, yardım ekipleri yarışacak.*

Hükûmetin birinci vazifesi: Eşkiya bastırmaktan önce, işsize iş bulmak olacak.

4 — İŞSİZE TAZMİNAT: İşsizlik Cemiyet halinde yaşıyan hiç kimsenin tek başına kabahati olmadığı için, her işsize iş bulamıyan ilgili teşekkül ve makamlar, *en az geçime elverişli bir ücret ve tazminat ödiyecek.* Bu hususta ihmali görülenler, başta Cumhurbaşkanı ve Bakanlar gelmek bütün devlet erkânı da dahil olmak üzere, *zencirleme kendi ceplerinden işsizlik tazminatını ödemiye senbolik mahiyette olsun katılacaklar.*

5 — İŞSİZE İŞ: Memleketimizden her yıl ihraç edilen 65 milyon kilo üzüm, 30 - 40 milyon kilo incir, 40.50 milyon kilo tütün, hattâ maden ve emsali gibi bir çok ilk ve ham maddeler, dış pazarlara gitmeden, kendi işçilerimizce âzamî derecede elden geçirilip işlenecek, standarize edilecek. Bu suretle, hem kalitesi artacak mallarımıza daha çok müşteri bulunacak, hem hayat pahamızı arttırmakta hayli rol oynıyan döviz açığımız kapanacak, hem de kendi işsizlerimiz eli böğründe beklerken, başkalarına iş vermek durumundan kurtulunacak.

İKİNCİ HAD

PAHALILIK

GEREKÇE: Hayatın pahalanması, fiyat rakamının şu veya bu olması değil, vatandaş geliri ile alım kaabiliyetinin alçak ve iratçılık ile devlet masraflarının yüksek olmasıdır. Onun için:

1 — GELİR POLİTİKASI: Memleketin her bölgesi için özel GEÇİM ENDEKSLERİ çizilecek. Endeksleri, yalnız bakanlık veya ticaret odaları değil, İşçi, memur, esnaf, münevver ve köylü teşekkülleri de hazırlıyacak. Her vatandaşın ENAZ GELİRİ o geçim endekslerine göre uygulanacak.

2 — FİYAT POLİTİKASI: Vatandaş ihtiyaçlarından hangi kısmının, vatandaşın en az gelirinden ne kadarı ile karşılanacağı, barometrenin ibresi gibi, gözönün de tutulacak. Meselâ: Kira, ısıtma, aydınlatma, su, radyo masraflarını içine alan BARINMA giderleri, vatandaş gelirinin en çok 10 da birini, yiyecek, içecek masrafları en çok 5 te birini, devlet masrafları ve vergiler en çok 10 da birini geçmiyecek. Bugünkü hesaba göre: Geçim endeksine kadar olan gelirlerde vergilerimiz yarı yarıya, kiralarımız beşte birinden onda birine kadar indirilecek.

3 — İRAT POLİTİKASI: Kiralar iki cins akara (yani, kira getiren mülklere) göre ayarlanacak.

a) İhtiyaç akarı: İşçi, memur ve esnafın aile tasarrufu ile kurdukları yapılardır. Bunlarda bütün kiralar, geçim endeksine ulaşıncıya kadar, serbest bırakılacak.

b) İrat akarı: Geçim endeksinden yukarı gelir sağlıyan kira yerleridir. Bu akarın kira hadlerini ev kadınları mümessillerile müstehlik teşekkülleri takdir edeceklerdir. İhtilâf çıkarsa, jürili mahkeme karar verecektir. Yıllık kira, hakikî bina maliyetinin 20 de birinden yukarı çıkarılmıyacaktır.

4 — DEVLET POLİTİKASI: a) Vasıtalı vergiler: Türkiyede 13 senede bütçenin yarısından üçte ikisine çıktığından, ilk hedef olarak bu nisbet tersine çevrilecek.

b) Vasıtasız vergiler: Geçim endeksi derecesine kadar olan gelirlerden alınmıyacak. Ondan yukarısında ilerleyici vergi (bugünkü rayiçle: 400 liradan yüzde beş, 600 liradan yüzde onbeş, 1000 liradan yüzde otuzbeş, 10.000 liradan yüzde yetmişbeş ve ilâh) alınacak.

c) Bütçe: de her tek milyon masraf, fiatları iki milyon yükselttiğine göre bütçeyi ilk merhalede beşte bir azaltarak, «emsal üssü» yoluyle fiatların en az üçte bir düşmesi sağlanacak.

d) Enflasyon: On yolda onbeş misli kâğıt para arttıran usul kaldırılacak.

e) Devlet mamulleri: İş verenlere maliyetinden ucuz, halka pahalı satılmıyacak.

5 — HALK POLİTİKASI: a) Halk teşkilâtı: İşçi, köylü, memur, esnaf, aydın bütün meslek zümrelerimiz «Merih yıldızından uzman getirtmeği beklemeden, kendi teşebbüs ve kontrollerile İSTİHLÂK KOOPERATİFLERİ halinde teşkilâtlandırılacak.

b) Fiat mürakabesi: İşi, memur ve tüccarlardan alınıp, anılan halk ve kadın mümessilleri ve teşekküllerine verilecek.

c) Mesken işi: Bir zaman büyük şehirlerimizde yangına karşı zengin fakir herkesin katıldığı gönüllü teşekküller nasıl vardıysa, tıpkı öyle, evsizlere imece yoluyla inşaat seferberliği bir nevi gönüllü millî spor derecesine çıkarılacak. Maliyeti çok, ömrü az, gayrî sıhhî izbecikler yerine, sokakları şakülileştiren ucuz, konforlu blok inşaat halk teşekkülleri Belediyeler ve devletçe desteklenecek.

d) Büyük vurgunla mücadele: Esnafçık 10 kuruş malı 15 e satınca, memurcuk 100 kuruşu zimmetine geçirince nasıl mahkemeye düşüyorsa, tıpkı öyle, 7 üzüm tüccarının kayrılarak, bir kalemde yarımşar milyon kazanması, 1 milyon vatandaşın fındığına yarı fiyat verilip, iki misli kâr edilmesi, bir bankerin 3 günde şayıa ile 300 bin lira vurması, 13 milyon köylünün buğdayından 3 ecnebî, 3 yerli firmanın 31 milyon ele geçirmesi gibi haksızlıklar da normal ticaret icabı sayılmıyarak adalete teslim edilecek.

BİRİNCİ NETİCE

SANAYİLEŞME

GEREKÇE:

İşsizliği bir numaralı düşman ilân etmek, hayat pahalılığını karantinaya almak, ortadan kaldırmıya yetmez. Her iki afetin kökü: Sanayileşme tempomuzun yavaşlığında gizlenir. Müzmin istihsal kıtlığı: İşsizliği, işsizlik: Çalışanların kazanç düşüklüğünü peşinden sürükler. O zaman, işsizlikle pahalılık birbirini doğuran mel'un çenber (fâsit daire) halinde vatandaşların boyunlarına asılmış lânet halkası olur. Netekim:

1 — HAYAT PAHASINDAN EN AZ MÜTEESSİR OLANLAR SANAYİ MEMLEKETLERİDİR: İkinci cihan harbinde (1939 ilâ 1942) hayat pahası yüzde hesabile harbe giren İngilterede 17, Almanyada 8 iken, Türkiyede 500'zü buldu. Macaristanda 44, Bulgaristanda 54 idi. Harbe girmemiş vatanımızın, harp görmüş küçük komşularından 8-10 misli, büyük batılılardan 30-60 misli fazla pahalılığa boğulması, dizginsiz bezirgân ve tefeci münasebetleri gibi iktisadî ve içtimaî bir çok sebepler başında, bilhassa istihsalimizin modernleşmemiş olmasından ileri gelir.

2 — İŞSİZLİĞE ÇARE İŞ HACMİNİ GERÇEKTEN GENİŞLETMEKTİR. Bizde yapıldığı gibi, işsizlik tehdidi altında bir kısım çalışanları günde 13 saat yıpratırken, öteki kısmını yarım gündelikle kısmî işsizliğe mahkûm etmek, işsize iş bulmak sayılamaz. Bir yumurtayı on kişiye taşıtmamak veya işçiyi takati üstünde yorgunlukla ezmemek için, tek çare, memlekette iş hacmini sahiden genişletecek daima artan hızlı sanayileşmedir.

Batının 400 yılda aştığı basamakları biz bir kaç 4 yılda atlamıya mecburuz. Bu mecburiyetlere inanarak, *her içtimaî sınıf, zümre ve tabakanın en vatansever, en namuslu, en canlı ve en ileri unsurlarını feragatla içine alan umumî bir millî seferberlik açmıya mecburuz.* Birinci Cihan harbinden sonra İSTİKLÂLİMİZİ kurtarmak için nasıl demir çarık, demir asâ, BATILILARA KARŞI Birinci Kuvvayimilliye hareketimizi başardıysak, aynı imanla bugün de İSTİKBALİMİZİ kurtarmak için, BATILILAR DERECESİNE yücelmeyi hedef tutan iktisadî bir mukaddes harbe ikinci SINAÎ KUVVAYİMİLLİYYE hareketine mecburuz.

Türkiyenin sanayileşmesine hiç bir parti muhalif değil. Fakat, bütün kurulu partilerden ayrıldığımız iki ana prensip var:

1 — TEMEL FARKI: Başka partiler, ecnebî uzmanlara uyup, küçük sanayile çöplenmemizi, makineleri dışardan getirmemizi yeter buluyorlar. Vatan Partisi ağır BÜYÜK SANAYİİ, modernleşmemizin temeli ve mihveri sayar.

2 — USUL FARKI: Başka partiler, yukarıdan, kırtasiyeci bezirgân durgunluğuna yaslanarak, kaplumbağa yavaşlığı ile gidişimizi yeter buluyorlar. Vatan Partisi, bir kaç yılda çağ değiştiren Kuvvayimilliyyeci geleneğimize lâyık bir hamle ile, çalışan halkımızın feragatlı dinamizmini hareketimize motör yapmak istiyor. Halkı, iktidara kadar üzerine binilip, iktidara gelince geri çevrilen bir araba değil, iktisadî ve içtimaî hayatımızın özü sayıyor.

Ziraatimizi dahi ilerletmek için, vatanımızda AĞIR SANAYİ evvelâ zarurîdir. Çünkü: Makine yapan memleket, yapamıyanı haraca bağlıyabilir. Saniyen, bizde ağır sanayi m ü m k ü n d ü r de. 1950 yılında sanayi istihsalimiz, ihtiyaçlarımızın 3 te ikisini, çelik, makine ve kimya istihsali, ihtiyacımızın 3 te birini karşılıyordu. Ne çareki, sanayi faaliyetimiz 938 yılı yüz de 15,6 iken, 952 yılı, 12,9 a düştü. Bu nispet sömürge Tayland'a 14,8, Filipinde 18,5, Yunanistanda 23,9 iken, bizde gerisin geri gidişi, C.H.P. nin DEVLET SERMAYEDARLIĞI gibi, D.P. LİBERALİZMinin de, derdimize deva bulamadığını gösterir.

ELVERİŞLİ SERMAYE

1 — HUSUSÎ SERMAYE: Vergi kaçakçılığı uğruna, istihsalimizi tahta perdeciklerle bölük pörçük eden verem yuvası işletmeleri cemiyet bünyemizde çıban gibi açan BESLEME SANAYİ himaye değil, tasfiye edilecek. Vatanımıza en modern sanayii getirecek şahsî teşebbüsler teşvik görecek.

2 — YABANCI SERMAYE: Siyasî müdahale ve iktisadî imtiyaz istemiyecek. Ağır sanayiimize tekniğin son sözünü getirecek. Geldiği ülkedekinden düşük ücret ve çalışma şartları öne sürmiyecek. Medenî milletlerdeki rayiçten üstün faiz ve kâr almıyacak. 10 yıl sonunda, amortismanını bitirip işletmeyi Türk milletine tevdi eyliyecek.

ŞUURLU TİCARET

3 — DIŞ TİCARET: Yalnız malımızı alanın değil, malımızı değerile alanın malı, milletler arası münakasa yoliyle alınacak. Ömrü altı ayı geçmiyen, ve vurgunculuğun balık avladığı bulanık su haline gelmiş dış ticaret rejimlerile, zaten bozuk ticarî müvazenemiz mahvedilmiyecek. İthalât ihtiyaçlarımız, açıkça belli sanayileşme plânımıza göre istikrarlı mertebeler zencirine konarak TAHSİSAT keyfî idaresi imkânsızlaştırılacak. Lüks haraç ödenmiyecek. Ecnebî fatura hileleri, dış ticaret ateşelerimizle sıkı kontrol edilecek. Hilenin önüne geçilemiyen branşlar, millileştirilecek. Dış ödemeler dünyanın en pahalı değil, en ucuz dövizile yapılarak en az 50 milyon tasarruf yapılacak. Döviz kaçakçılığını besliyen acentelikler millîleştirilerek, en az 100 milyonluk tediye açığımız kapatılacak. Demir, çelik ve makine ithalâtı milletler arası münakaşa yoliyle millîleştirilerek, en az 100 milyonluk ithalâtçı ve toptancı kârı ağır sanayiimize tahsis olunacak Devlet inhisarındaki mahsüllerin ihracatı, müstahsil sendika ve teşekküllerin kontrolu altında devlet eliyle yapılarak, hem bitmez dedikodular durdurulacak, hem, her yıl en az 100 milyonluk ihracatçı kârı gene sanayiimize yatırılacak. Böylece, yalnız diş ticaret kanaliyle 3 - 4 yüz milyon millî tutumluluğumuz millet kalkınmasına yarayacak.

4 — İ Ç T İ C A R E T: Millî sermayemizi çarçur eden başıbozukça israflar önlenecek. Her yıl, yüz milyonlarca liramızı istihsal dışı bırakan reklâm masrafları yerine, en iktisatlı tanıtma ve satma cihazı olan kooperatifler kurulacak. Küçük tasarruflar, büyük, istihsale teşvik edilecek İratçılığı ve müflis bezirgânlığı himaye eden gelenekleri giderecek usul ve kanunlar konulacak. Her köşede bir sarraf gibi emlâk ve arazi hava oyunu ile ikramiye kumarını kışkırtan değer yarat-

maz tenbel iratçılığı ağır vergilere tabi tutulacak, DEVLET BANKALARI: Bir taraftan millî sanayileşme plânımızı desteklerken, diğer taraftan küçük şehir ve köy LAR'dan her biri mevduatlarını, kendi sesağlıyacak olan istihsâl seferberliğimize çecekleri istihsal branşlarında, para sahipleri için de daha istikrarlı bir verim destek yapacaklar.

UCUZ DEVLET

5 — UCUZ İDARE :Devlet, Belediye, Hususî idare ve her türlü mahallî bütçelerle, her türlü Devlet ve yarı resmî iktisat teşekküllerinde fuzulî, kırtasiyeci lükse, mirasyedice israflara son verilecek. D. P. iktidara gelirken 1,5 milyar bütçede 300 milyon lira (yani beşte bir) tasarruf imkânı bulduğuna göre, masraflar en az dörtte bir kısılacak, 10 yılda 8 misli artarak fiyatları 25 misli pahalandırmış bulunan müsrif bütçe usulü kaldırılacak.

6 — VERİMLİ MEMUR: Millî mücadeleyi zafere götüren hükûmet kadroları bütçemizin %3 ilâ 5 ini tuttuğuna göre, bu ilk kuvvayimilliyeci uygun devlet geleneğimiz ideal sayılacak. Para enflasyonu ile at başı giden MEMUR ENFLASYONU durdurulacak. Fiilî istihsalde daha yüksek hayat standardı sağlanarak, esasen yarısı sanayiden sun'î olarak koparılmış bulunan memurlara, gönüllü olarak katılacakları büyük sanayi cephemizde gerçek yaratma alanı açılacak. Memurların hem vücutları MASABENTLİK'in bin bir sancılı artritizm illetinden korunacak, hem ruhları müspet yaratmanın mânevî saadetile yücelecek.

Başta bakanlar gelmek üzere, büyük memurlara İsveçin tramvayda ölen başvekili ve karısı hem öğretmenlik, hem ev işleri görürken, kendisi de her sabah bisikletle nezarete giden harbiye bakanı örnek tutularak, barem yapılacak. Büyük memurlar lehine küçüklerin tırpanlanması usulleri kaldırılacak. Ferden memur maaşlarında millî gelire nazaran vukubulan alçalma önlenecek. Böylelikle, kafa, mideleri doyurulan memurlardan bazılarının sürçmeleri önlenecek. Memur terfi ve terfihinde, kemmiyet ye[illegible] [illegible]yfiyete ehemmiyet verilecek; ve fişlerle test usulü esas tutularak, memur sendikaları söz sahibi edilerek, azil ve tâyinlerde şahsî ve indî tesirlere set çekilecek.

BÜYÜK SANAYİ

7 — İKTİSADÎ MİLLET TEŞEKKÜLLERİ: Büyük sanayiimizde meşgul olanların yüzde altmışını benimsemiş İktisadî Devlet teşekkülerinin idaresine bir milyondan fazla sermayeli bankalardan ziyade halk teşekkülleri katılacak. Hesapları, divanı muhasebat vizesinden geçecek. Teker teker işletmelerin teknik ve idarî güdümüne işçi mümessilleri katılacak.

8 — PLÂNLI BÜYÜK SANAYİ: Ucuz devlet, şuurlu ticaret kanallarından ve toprak reformundan doğacak tasarruf ve döviz fonlarına dayanarak, bir Meclis devresi olan 4 yıl için, 700 milyon liralık Birinci ağır sanayi plânı kurulacak. Şimdiki bütçemizin en az 20 de birile 50 milyonluk motör, 50 milyonluk tersane, 40 milyonluk oto-traktör, 40 milyonluk ziraat ve sanayi makineleri fabrikaları kurulacak. İkinci 4 yılda sanayie elverişli atom pilleri, kimya işletmeleri, elektrik santralları kurulacak. Milletler arası münakaşa yolu ile, hiç bir batıl itikatla köstekleumeksizin, sermaye gelmediği zaman patent ve ihtisas parayla satın alınacak.

İKİNCİ NETİCE

İ Ş Ç İ MESELESİ

GEREKÇE: İstihsalimizin modernleşmesi, yalnız makine ve usullerimizi ele almakla gerçekleşemez. İyi aletsiz ve usulsüz insan çalıştırmak nasıl geriliği ebedileştirirse, tıpkı öyle, insanı şuursuz makine gibi kullanmıya kalkışmak da en değerli millî zenginliğimizin, yani iş gücümüzün evvelâ verimini alçaltır; sonra da asıl korkulan tehlikeyi: Makine düşmanlığını getirir. Netekim, yıllardanberi ziraatte ve sanayide makineleşmeyi ilerletemeyişimizin baş sebebi: Şehirde, köyde mutlâk istismarı, az ücretle çok çalıştırmayı kaldıramamış bulunmamızdır. *Batıda, işçilerin*

mutlâk istismara karşı mukavemetleri baş ladıktan sonradır ki, işverenler kârlarını daha mükemmel makinelerle istihsal yapmaktan başka yolda bulamıyacaklarını anlamışlar, ve o işçi zoru ile, bugünkü şahika makine medeniyeti yükselebilmiştir. Onun için, Hükûmetimizin de dahil bulunduğu OİT'nin Birleşik Milletler Sosyal ve Ekonomik şûrasına verdiği raporda bile şöyle denir: «Çalışan sınıfların hayat şartlarının düzeltilmesi iktisadî inkişafın birinci hedefidir. İş şartları ve sosyal şartlar düzelmedikçe, yeni malzemeler verilmesi ve en iyi istihsal usullerinin kullanılması beklenen bütün neticeleri hasıl etmiyecektir.

Bir çok kimseler için adaletsizliği, yoksulluğu ve mahrumiyeti tezammün eden iş şartları, öyle bir hoşnutsuzluk yaratır ki, bu hal barışı, Cihan ahengini tehlikeye sokabilir.»

1 — SİYASET: Nüfus artışımızın 20 misli çabuklukla artan, en uyanık ve en teşkilât kabiliyetli sosyal zümremiz, İŞÇİ SINIFIMIZ, siyasetimize kuyruk değil, baş olacak. Siyaseti, günlük ekmeği kadar ciddiyetle benimsiyen işçi evlâtlarına, Türk milleti, bütün demokratik haklariyle beraber, memleket hayrına iktisadî hayatımızı da aşağıdan ve bütün halkımız gibi kontrol etme hürriyetini de vererek, millî sanayiimizin, Batılı ülkeler derecesinde verimli ve yüksek olmasını sağlıyacak.

2 — SENDİKA: Çalışma bakanlığının emrinde bir kibar memurlar şubesi sayılmıyacak, işçi sınıfımızın kültür ve şuurunu yücelten bir HAYAT OKULU, millî mücadele teşkilâtı olacak. İşçi sigortaları başta gelmek üzere, iş ve işçi hayatımızı ilgilendiren bütün tesisleri kontrol edecek. Ücret kesintileri, tazminatlar, müddet uzatmaları ve işten çıkarmalar, sendikaların rızası dışında yapılmıyacak.

3 — MÜMESSİL BİRLİKLERİ: Sendikasız işçiler de, seçtikleri mümessiller vasıtası ile, gerek kendi menfaatlerini, gerekse millî istihsalimizin iktisadî menfaatlerini güden mümessiller birlikleri kuracaklar.

4 — ESNAF OLMIYAN İŞÇİLER: Esnaf dernekleri kanununun 8. maddesile eski sistem teşekküllere ısmarlanan ve işçi nüfusumuzun üçte ikisini tutan hakikî işçi vatandaşlarımız, müstakil ve hür işçi sendikaları kuracaklar.

5 — DANIŞMA: İktisadî ve içtimaî kanun tasarıları, Ticaret ve Sanayi Odalarından geçtikleri gibi, işçi teşekküllerinden de geçecek.

6 — İŞ KANUNU: Yalnız «Teşviki Sanayi» müesseselerine inhisar etmiyecek. Hususî, resmî küçük, büyük bütün sanayi işletmeleri gibi, ziraatin, ticaretin, kredinin her koluna da teşmil edilecek.

7 — BÜYÜK İŞÇİLER KONGRESİ: Her yıl toplanacak. Bu kongreye Sendikalar gibi, işçi mümessillikleri birlikleri ve siyasî partiler de katılacak. Orada, iş hayatımızı ilgilendiren bütün mevzuat ve meselelere dair teklif ve dilekler hazırlanacak.

8 — KOLLEKTİF İŞ MUKAVELESİ: Batı Avrupanın sömürgelerinde bile 1939'danberi uygulanan toplu ve yazılı iş sözleşmeleri, sendikalar elile, ve az işçili yahut sendikasız yerlerde, mümessil birlikleri, yoksa en yakın sendika delaleti ile yapılacak.

9 — MİLLETLER ARASI MEVZUAT: Türkiyenin de imzaladığı O.İ.T. (Milletlerarası İş Teşkilâtı) nın 1914'tenberi işsizlik, sıhhat, âzamî müddet, asgarî ücret, kadın, çocuk, sigorta ve ilh. hakkındaki kararları ciddiye alınacak.

10 — İŞ MÜFETTİŞLERİ: Münhasıran hekimler arasından, işçi mümessilleri birlikleri ve Sendikalar tarafından aday gösterilip, müstakil hâkimler heyeti kararı ile seçilecekler ve azledilecekler. Tek işçi vatandaş dahi, müfettişlere dâvâ açabilecek.

11 — MÜDDET: Çabuk yıpranma, damar sertliği, tansiyon, kalb krizlerine karşı tavsiye edilen 5 günlük hafta umumileştirilecek. («Tanrının haftası yetmiyor artık» Alman İdarî Servisleri Başhekimi Fulde). Birinci Cihan harbinde bile yazın 12, kışın 9 saat süren çalışma müddetinin, İş Kanunu ile 13 saate çıkarılma imkânı kapatılarak, haftada âzamî 40 saat iş uygulanacak. Yılda en az bir ay ücretli tatil verilecek.

12 — ÜCRET: Birinci Cihan harbindekine kıyasla bugün 25 lira olması gereken gündelikler, hayat pahasına göre, ortalama iki misline çıkarılacak. İstihsalimizin verimi yüzde 12 artarken, ücretler yüzde 11 azaltılmayıp, çoğaltılacak. Şahıs emeğinin ve millî verimliliğin zararına olan prim usulü kaldırılacak. Ücretler, her hafta başı muntazam ödenecek. Genel tatil günleri tam ücretli olacak. O günler çalışana çift gündelik verilecek. Kadın, çocuk, din, ırk, hürlük, mahpusluk farklarına bakmaksızın: AYNI İŞİ görene AYNI ÜCRET verilecek.

13 — GREV: İşverenin kısmî veya tam gizli lokavtlarına hiç bir kanunla mâni olunamadığı B. Millet Meclisinde dahi belirtildiğine göre, işçilerimizin alın yazıları arz ve talep kanununa bağlı kaldıkça, grev, hem işçilerimizin biricik meşru nefis müdafaası olacak, hem de işletmelerimizin biricik meşru nefis müdafaası olacak, hem de işletmelerimizi mutlâk istismar yerine makine kullanmıya sevkederek, millî terakki ve refahımızın canlı zenbereği haline girecek. Bu kadar mühim bir hak hiç bir bahane ile geciktirilmiyecek.

14 — SIHHAT ŞARTLARI: İş, yalnız yaşama çaresi bir angarıya olmaktan çıkıp, yaşamanın en mânâlı şartı ve ferdin yaratma saadeti haline getiirlecek. İşçilerimizin yalnız «Mikrop yatağı» işyerleri değil, «Medeniyet tarihini yalancı çıkaran» barınma yerleri de, iş müfettişi hekimler tarafından gözetilip iyileştirilecek. GECE işinin başlaması ve bitmesi yazın 18 den 8 ze, kışın 17 den 9 za kadar sayılacak, ve gece zammı yüzde 50 den azolmıyacak.

15 — ANALIK: Daha 1915 yılı sayıları bir kaç yüzü geçmiyor iken, on yılda erkek işçilerin dörtte birini aşan kadın işçilerimize hor bakışlar vatan hiyaneti sayılacak. Doğumdan iki ay evvel ve sonrası için ücretli izin verilecek. Sütannelik ve sun'î emzirme işlerine belediye kontrolu ve yardımı sağlanacak. Bütün işyerlerinde, biri yetişemezse bir kaç işletme birleşerek, bir tek anne için dahi kreş ve çocuk yuvası kurulacak.

16 — ÇOCUK: Sanayi büyüdükçe, okul yerine işe giden çocuklar ,esnaf çırağı durumundan kurtarılacak. Çalıştıkları yerde yetiştirilmeleri için, çocuklar yarım günleri normal ücretle fabrika okulunda veya en yakın sanayi bölgesi okulunda öğretim görecekler.

17 — İŞSİZLİK SİGORTASI: İşçi, işsiz kaldıktan sonra, dünyanın en güzel sigortalarının dahi tatbiki ve faydası bulunamıyacağına göre, birinci derece mühim olan asıl işsizliğe karşı sigortalanma, işveren hesabına ve millî ölçüde kurulacak.

18 — KISMİ İŞSİZLİK: Velev tamir, temizleme bahanelerile de olsa, angariya hizmetler, sendikaların rızası dışında ücret kesintileri yaptırmak gibi, kısmî işsizlik yaratmak ta suç sayılacak.

ÜÇÜNCÜ NETİCE

KÖYLÜ MESELESİ

GEREKÇE: Dünyamızın beşte dördünü tutan geri ziraat bölgelerinin ortalama ziraat işçisi verimi, ileri memleket ziraat işçisinin altıda biri kadardır. Amerikada 1 ziraat işçisi, ziraat dışında çalışan «13-14 kişiyi besler.» Türkiyenin ziraatte çalışan 6 kişisi, ziraat dışında çalışan ancak 1 kişiyi besliyebilir. Yani, ziraatimizinverimi, Amerika'dakinin 78 ilâ 84'te biri demektir. Bir vilayetimiz kadarcık Belçikada Türkiye nüfusunun yarısı yaşıyor. Adam başına 2 dönüm toprak ekilebildiği halde, Belçika ziraî gıdasının onda 8'ini kendi yetiştiriyor, hattâ bir kısım da ziraat mahsulü ihraç ediyor. Biz, en az 25 misli toprağımızda, hâlâ ecnebiden buğday sokarak açlıktan kurtuluyoruz. Bu rakamlar, toprak faciamızın dehşetini göstermiye yeter, sanıyoruz.

Halbuki, Amerikada 90 yıl evvel yapılmaktan korkulmamış toprak reformu ile, bugün yalnız boş duran tarlalarımız işlense, yıllık 15 milyon ton fazla buğdayımız olur. Millî gelirimizin ziraat bölümü 2 mislinden fazla çoğalır. Fazla mahsülün yarısı ihraç edilse, bugünkü bütün ihracatımızdan fazla vatanımıza altın getirir. O dövizle dünyanın muazzam fabrikalarını kurarız. İç pazarımızın milyar-

larca artan talebi, kurulan yeni sanayiimize geniş müşteri olur.

Onun için, modernleşmemizin temeli olacak Büyük Sanayiimizin tutunması için birinci şart İŞÇİ MESELESİ ise, ikinci şart: KÖYLÜ MESELESİ'dir.

KÖYE DEMOKRASİ

1 — KÖY HEYETLERİ: Hükûmet veya mütegallibe nüfuzu karışmadan, tam hür seçimlerle kurulacak. Seçilen Muhtar ve heyetten herbiri, Cemiyetler kanunu 18. maddesi hükmüne göre seçmenler tarafından her zaman değiştirilebilecek. Bugün kaymakam emrile yapıldığı gibi, halkın seçtikleri yukarıdan azledilemiyecek Karakol telefon ve telâkileri, köy heyetlerinin de ulaştırma vasıtası olacak.

2 — JANDARMA VE MEMUR'ların, devlet nüfuzunu şahsî mahksatlarda kullanmaları ve «misafirlik» angarıyaları şiddetle yasak edilecek. Köylünün karakol veya memurdan şikâyeti, tekrar karakola veya memura havale edilmiyecek.

3 — HER MEPUS: 100 köyün sırdaşı olacak. O köyler halkıyla mektuplaşıp, sık sık buluşacak. Şikâyetleri yerinde inceleyip sonuçlandırmıya çalışacak. Mebusundan memnun olmıyan köy, beğendiği mebusu sırdaşlığa kabul edecek.

4 — KÖY GEÇİM ENDEKSİ'nden aşağı seviyeli fakir köylü ailelerinden vergi alınmıyacak.

5 — BİNDİRİLMİŞ MAHKEMELER: Hayvan sırtından helikoptere kadar her vasıtadan faydalanarak, şikâyetlere ve dâvalara yerinde çabuk usulle bakacak. Yalnız suç ve cinayetleri takiple kalmıyacak, toprak meselelerini, borç hadlerini, toprak ve su kiralarını kontrol edecek ve tefecileri, faizcileri koğuşturacaklar.

6 — KANUNLAR: Köy hayatını ilgilendiren mevzuat tasarıları, ziraat odalarından geçtikleri gibi, aynı haklarla köylü teşekküllerinden, sendikalarından ve kooperatiflerinden de geçecek. REFERANDUM: Usulü şehirler gibi, köyler için de canlı ve işler hale getirilecek.

7 — BİNDİRİLMİŞ SIHHAT EKİPLERİ: Eczahaneyi, ameliyathaneyi ve hekimi, hasta bakıcıyı köylünün ayağına götürecek. Köy kanununun sıhhat maddeleri hekim sendikaları ve odalarınca, köyün ev, su v.s. imar işleri mimar, mühendis, ve ziraatçı teşekkülleri tarafından hazırlanıp, daima gözönünde uygulanacak.

8 — BİNDİRİLMİŞ KÜLTÜR EKİPLERİ: Beşte biri okuma, yazma bilmiyen köylünün ayağına bütün memleket için sistemli bir plân dahilinde sinema, tiyatro, kütüphane mevsim okulu v.s. götürülecek. Böylece, hem işsizlikten kırılan münevverlere yararlı iş, ülkü, ve ekmek bulunacak, hem köylümüzün başta istihsal bilgisi gelmek üzere, hürriyet terbiyesi, hayat aşkı ve siyaset şuuru geliştirilecek.

9 — KÜLTÜR ERLERİ: Okulların tatil aylarında, 500'den yukarı nüfuslu 8000 köyümüze kura ile birer üniversiteli, 500 ilâ 150 nüfuslu 16000 köyümüze birer liseli gönüllü olarak, belli programlarla yazlığa gönderilecek. Kültür erlerinin geçimleri, asker nafakası ayarında devlet ve belediyelerce ödenecek. Böylelikle, aydın gençliğimiz maddî manevî sıhhat kazanarak, halkı tanıyacak ve memlekete bağlanacak. Eski medreseliler kadarcık olsun, köye boğaz tokluğuna bilgi, teknik, heyecan ve sevgi götürüp, köyün dâvalarını getirecek.

10 — SERBESTLİK: Köylüyü, köy sınırları içinde hapseden kast ruhlu kültür ve idare sistemleri kaldırılacak. Herkes gibi köylü de vatanın dilediği köşesine gidip, istediği işe katıla bilme imkânları bulacak. Belediyeler, sendikalar ve diğer halk teşekkülleri köyden şehire akın edenleri derli toplu bir plân ve hazırlıklarla karşılıyacak.

TEŞKİLÂT ve EKONOMİ POLİTİKASI

11 — ZİRAAT İŞÇİLERİ SENDİKALARI: Sayıları yüz binleri aşan yanaşma, götürücü, aylıkçı rençberler ve ziraat işçileri iş mevzuatına göre özel sendikalarda toplanacaklar. Çalışma şartları, müddetleri, mahallî geçim endekslerine uygun en az geçim endeksleri belirtilecek. (O. İ. T. nin «İçtimaî adalet için» eseri der ki.

«Cihan barışı için sanayi işçilerinin içtimaî terakkisi kadar, toprak işçilerinin içtimaî terakkilerinin de esaslı bulunduğunu, yirminci asrımızda görmiyen kimdir?»

12 — TOPRAKSIZ KÖYLÜ TEŞEKKÜLLERİ: Toprak reformunda anarşiye ve kırtasiyeciliğe yol açılmaması için temel teşkilât olacak.

13 — ZİRAAT KOOPERATİFLERİ: Köylünün kendisi tarafından kurulup kendisi tarafından kontrol edilecek. Ortak yüzü geçince, bin müşkülât çıkarılmıyacak. Bilâkis, 13 milyonda 50 bin imtiyazlı kişiye münhasır, bir nevi şirket yavrusu olmıyacak, milyonlarca müstahsili dağınıklıktan kurtaracak. *Şehirle köy arasındaki uçurumu, Felemenkte olduğu gibi, doldurmıya çalışacak.* Kooperatifler, hükûmet veya tüccar emrindeki birliklerin kontrolundan kurtarılacak. Büyük sanayi rekabeti karşısında el ve ev sanayiini kaybeden köylüye, büyük çiftliklere kıyasla daima daha pahalıya mal olan malzeme ve eşyaları ucuza mal edecek. Ortaklarına piyasadan pahalı mal satmıyacak. Satarken birbirlerile rekabete düşerek, bereket yıllarını bile felâket yılına çeviren küçük ekincilerin mallarını değerile satacak. Ortaklarının malını ölü fiyatına almıya kalkışmıyacak. Küçük ekinciyi de modern istihsale ve ilme kapalı kalmaktan kurtaracak.

MİLLÎ BİRLİKLER: Bütün ziraî meslek birlikleri sendikalar, federasyonlar şeklinde, memleket ölçüsünde federasyonlar, konfederasyonlar kuracaklar.

14 — KREDİ: Bizim güzel geleneğimize göre, tefecilik, faizcilik içtimaî haram ve suç olarak en sıkı takibata uğratılacak. Bugünkü yüzde 8,5 banka faizi, köy işletmesi kooperatifleştikçe en az haddine indirilecek, büyük çiftlikler için arttırılacak, küçük ekinciye eksiltilecek. Böylelikle, devlete olan borcun 12 misli, banka borcunun 6 misli olan faizci borçlarıyla, köylünün sömürülmesi önlenecek. İstihsal kooperatifleri kanalıyle verilen ödünçlerin taksitleri, mahsul idrak edilince tahsil olunacak. Kredi, takati büyük olan çiftçilerden ziyade, takatsiz köylüye sağlanacak. İpotek ve teminat yerine, kooperatif ve köy teşekküllerinin kefaleti ve sorumluluğu geçecek.

15 — FİYAT POLİTİKASI: yılda, giyim eşyası 9 misli pahalanırken, muhubat fiyatlarının 4 misli olması gibi, ziraî mahsuller aleyhine, sanayi mahsullerinin fiyat artışı durdurulacak. Köy mahsullerinin, hakikî köylü kooperatifleri eliyle ihracaatı kolaylaştırılacak ofisin idare ve kontrolu köylü teşekküllerine bırakılacak. Ofis, kurtlu malları, valilerin bile reddedecekleri kadar pahalıya satan bir kapalı kutu olmaktan çıkarılacak.

Köylümüzün yarısı topraksızlıktan, buğday satın almak zorunda kaldıkça, derebeyi artığı mütegallibe ile bezirgânların vurgunlarına yol açan mübalâğalı himayeciliğe de kalkılmıyacak. Ancak, modern istihsali küçük ekincilere kadar götürmekle zahirenin maliyet fiyatları indirilecek.

KÖYLÜYE TOPRAK

16 — TUTUM: Küçük ekincilerimiz, esasen cılız olan sermayelerini, toprak satın almada harcarlarsa, sonraki her teşebbüsleri parasızlıktan felce uğrıyacağı için, Amerikanın 1862 «Homestead kanunu» usullerine göre, topraksız ve yarı göçebe nüfusumuz, orta halli müstahsiller durumuna getirilecektir.

17 — MÜDDET: 25 yıldır, faiz raici düştükçe pahalaşan topraklar, ziraat makineleştikçe büsbütün ateş pahasına çıkacağından, toprak dağıtımını vurgunculuktan kurtarmak üzere, vakit geçirmeksizin, devlet elindeki boş topraklar en geç altı ay içinde, istimlâk edilecek boş topraklar en geç *Bir yıl* içinde dağıtılacak.

18 — ŞEKİL: 1915 tenberi çıkmış kanunlar memur elile bir türlü neticelendirilemediğine ve B. M. Meclisinde bu işi memurların 500 yıldan önce bitiremiyecekleri belirtildiğine göre, ziraat bakanlığının 8 milyon saydığı topraksız köylülerimizin doğrudan doğruya seçecekleri TOPRAKSIZ KÖYLÜ TEŞEKKÜLLERİ kurulacak ve bu teşekküller BİNDİRİLMİŞ MAHKEMELER'in nazaretleri altında, yukarıki mehiller içinde toprak dağıtımını gerçekleştirecekler.

19 — BOŞ DEVLET TOPRAKLARI : Devlet elindeki en az 14 milyon dönüm boş arazi, derhal, 125695 rençber ailesinden beherine, münbitlik derecesi göz önünde tutularak 50 ilâ 70 şer dönüm ve pek az topraklı köylü ailelerine o nispette Bedava dağıtılacak. Böylelikle yılda, (çayır, bahçe hariç) yalnız hububat 7 milyon ton, şimdiki rayiçle 2 milyar lira fazla mahsul, millî gelirimize katılacak ve aynı nispette devlete gelir sağlıyacak.

20 — BOŞ ÖZEL TOPRAKLAR : 4700 toprak ağası ile, 418 toprak beğinin elindeki arazi, 2,6 milyon köylü ailesi topraklarının *iki buçuk* misli fazla iken, bu arazinin 19 milyonu, ne sahibine ve ne millete hayır getirmez bir halde duracağına, 1938 deki vergi veya kira bedellerile mütenasip fiyatlara bağlanacak, Toprak kanununun ilk mikdarlarına göre, istimlâk edilecek, ve toprağı eksik yarım milyon köylü ailesinden beherine 25 ilâ 45 şer dönüm dağıtılacak Böylelikle, yılda, (çayır bağ hariç), yalnız hububat 10 milyon ton, bugünkü rayiçle 3 milyar lira fazla mahsul millî zenginliğimize katılacak.

Bu topraklar, 50 yıl vaadeli ve faizsiz taksitlerle ödenecek. Aile başına 50 dönümden fazla yer için 10 sene vade ile yüzde 2 faiz konulacak.

21 — GASPEDİLMİŞ YERLER : Osmanlı toprak düzeninde «mirî», «vakıf», «metruk», «mevat» sayılmış yerleri, gayrî meşru emri vakilerle tasarrufuna geçirmiş olan aşiret reisi, mütegallibe gibi derebeği artıklarının durumları, bindirilmiş mahkemelerce, mahallinde incelenecek. Haksız iktisaplar sahiplerine veya köy özel kişiliğine geri verilecek.

22 — EK DÜZEN : Bir asırda bitmiyeceği B. M. Meclisinde beliren kadastroyu beklemektense, tarla ve köy sınırları gibi cinayetler kaynağı olmuş durumu, köylü teşekkülleri bindirilmiş mahkemeler nazaretinde düzenliyecek.

Büyük arazi inhisarı yüzünden hayvan yetiştiriciliği imkânlarını kaybetmiş bulunan köylülere, her köy için zarurî OTLAK ve BALTALIKLAR tesbit edilecek. Kır suları, mutlâk adaletle üleştirip, gerçek ihtiyaca göre sıraya konacak.

EKİNCİLİĞE TEKNİK

23 — GEREKÇE : Büyük çiftliklere nazaran her ayrı küçük ekinci için modern ziraat tekniğini ve malzemesini tedarik etmek ve benimsemek çok pahalı olacağından, şimdiye kadar yurdumuzda denenmiş cihazlanma usullerimizin müsbet ve mükemmelleştirilmiş tatbikatı, bütün yurda teşmil edilecek.

24 — ZİRAAT KOMBİNALARI : İşlenebilir topraklarımızın 5 te 4 ü boş kaldığına göre, ikinci cihan harbi kıtlığımıza çare olan, ve kısa zamanda mevcut orta ve büyük arazi sahiplerimizin yekûnü kadar mahsul yetiştirerek, harp sonu yurdumuzu buğday ihracatçısı yapan ZİRAAT KOMBİNALARI, özel bir kanunla muhtariyeti haiz iktisadî millet teşekkülleri halinde geliştirilecekler. Ülkücü fen adamları ile, ziraat işçi sendikaları idaresinde ve devletin yalnız kanunî kontrolu altında, ziraî kalkınmamızın modern kaleleri ve örnek çiftlikleri haline getirilecekler.

25 — DEVLET TEKNİĞİNDEN FAYDALANMA : Ziraî kombinelerle Devlet çiftlikleri, komşu köylerin en fakir ekincilerinden başlıyarak, orta köylüsüne kadar. ki aile topraklarına sürme, ekme, gübreleme, tohum islâh ve ilmî usul yardımlarında bulunacaklar 1941 yılı 1060 traktörle yalnız kombinalar bile, ziraî çevrelere 10 da bire yakın fiilî yardımda bulunabildiklerine göre, memlekete 40000 traktör girdikten sonra, makineler yarı boş duracaklarına, köy istihsalimizin tamamen yeni vasıtalarla verimlendirilmesi için teşkilâtlandırılacak.

26 — ZİRAÎ DONATIM KURUMU : 2/2/1943 günü «Yurt içinde 500 kadar temsilcilerin TÜCCARDAN seçilmesi» kararlaşmışken, 50 temsilciliğin zor kurula bilmesi, asıl ilgililerin, yani çalışan köylünün işten uzak tutulması ile izah edileceğine göre, modern ziraat tekniğinin kolayca ve ucuzca küçük ekincilerimize kadar ulaşabilmesi için, Donatım Kurumları bezirgân inhisarından çıkarılacak. Bilfiil müstahsil ekincilerle topraksız köylü teşekküllerinin yeni bünyeli heyetleri emrine verilecek. Önce 500 nüfustan yukarı 800

köy arasından en uygunları etrafında yüzer traktörlü modern teknik istasyonları ile işe başlanacak. Orada kazanılan kuvvetlerle, ikinci ve üçüncü merhalelere geçilecek. İstasyonlara yakın daha küçük köyler, dilerlerse, Kurum ağları içine katılacaklar.

27 — TEKNİK VE İLİM TEŞKİLÂTI : Ziraat bakanlığı fiilen ziraat işletmelerinde faal ziraat uzmanlarının geniş ağı haline sokulacak Hayvan, sebze, orman, sınaî ziraat, meyvalı bitkiler ve süs nebatları ve her çeşit hububat için ayrı ayrı Teknik ve ilim İSTASYON'ları gerek devletçe, gerek diğer teşekküllerce kurulacak. ÜNİVERSİTE ve ENSTİTÜ'ler, bilhassa nebat ve hayvan ve toprak islâhları için araştırmalar, tatbikat ilimleri yapacaklar. Millî gelirimize her yıl 500 milyon liralık zarar ettiren ziraate muzır hayvanlara, ziraat hastalıklarına karşı ziraatçı ve baytar müfettişler BİNDİRİLMİŞ ZİRAAT EKİPLERİ halinde çalıştırılacak.

28 — ORMAN İDARESİ : Köylerimizin 4 te birine yakın olanları orman içinde veya civarında yaşadıklarından, orman işletme ve muhafaza görevlerine, bindirilmiş mahkemelerin kontrolü altında, ormancılık uzmanları ile, bilfiil müstahsil köylü teşekkülleri iştirak ettirilecek. Her yılın bir tatil günü, başta Cumhurbaşkanımız gelmek üzere, ile çapa tutan her vatandaş 1 ağaç dikerek AĞAÇ BAYRAMI'nı kutlıyacak.

30 — TORAKSIZ BÖLGELERE SANAYİ : Toprağı kıt veya ziraate elverişli olmıyan bölgelerde, sinaî ziraat ve ziraî sanayi refah getiremiyecekse, millî istihsal seferberliği plânımız gereğince, sanayie geçim imkânları sağlanacak.

Türkiye İşçi Partisi programı

Kuruluş Tarihi : *13.2.1961*
Genel Merhezi : *Nuruosmaniye Caddesi, Aydın Han Kat: 3 Cağaloğlu, İstanbul*
Kurucuları : *İbrahim Denizcier, Kemal Türkler, Ahmet Muşlu, İbrahim Güzelce, Kemal Nebioğln, Şaban Yıldız, Rıza Kuas, Salih Özkarabay, Avni Erakalın, Saffet Göksüzoğlu, Adnan Arkın, Hüseyin Uslubaş.*

Türkiye İşçi Partisi Anayasa Mahkemesi tarafından, 20.7.1971 tarihinde Anayasa'nın 57. ve Siyasal Partiler Kanununun 89. maddesine aykırı düşmesi gerekçesi ile kapatıldı. Yöneticileri tutuklandılar ve TCK'nun 141. maddesini ihlal ettikleri iddiasıyla yargılanıp, 7.5 ila 15 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırıldılar. Yayınladığımız TİP programı Parti'nin 10.2.1964'de yapılan 1. Büyük Kongresinde kabul edilmiştir.

GİRİŞ

Halkımızın yüzyıllardır süregelen yoksulluğu, ancak emekçi halkımızın iktidara geçerek gerekli köklü reformları gerçekleştirmesi sonunda ortadan kalkacaktır. Bunun için, bütün emekçilerin ve emekten yana olanların hızla teşkilâtlanarak bağımsız bir siyasî kuvvet hâline gelmeleri şarttır.

Bu tarihî görevi, 13 Şubat 1961 günü oniki sendikacı tarafından kurulan ve tarihimizde doğrudan doğruya emekçi halkın kurduğu ilk parti olan Türkiye İşçi Partisi yerine getirecektir.

Kişi olarak her birimizin insanca yaşama şartlarına kavuşmamız, toplum olarak ileri bir ülke durumuna gelmemize bağlıdır. Toplum olarak ileri bir ülke durumuna gelmemiz ise, kişi olarak her birimizin inan ve şevkle çalışmamıza; daha verimli olmamıza; bu inanlı, şevkli ve verimli çalışma imkânlarının yaratılmasına bağlıdır. Özellikle geri kalmış toplumlarda ekonomik ve sosyal ilerlemenin, bağımsızlık içinde kalkınmanın en büyük dayanağı *emek*tir; emekçi halkın inanlı ve şevkli çabasıdır. Halkın emeğiyle yarattığı bütün zenginlik ve değerlerin kendisine ait olduğunu bilmesinden gelen bu şevkli ve inanlı çabası sağlanmadıkça, ekonomik ve sosyal ilerleme, bağımsızlık içinde kalkınma gerçekleştirilemez. Bu temel şart yerine getirilmeden kalkınma adına atılan her adım, bu adımla orantılı olmayan ölçüsüz fedakârlıklara, halkın sonsuz ızdıraplarına yol açar.

Bunun içindir ki, Türkiye İşçi Partisi, kurtuluş yolunu, yurt işlerinde söz ve karar sahibi olmuş emekçi halkın kendi eliy-

le çizeceğine inanmaktadır. Bu, emekçi halkımızın bağımsız, gerçek siyasî teşkilâtı olan Türkiye İşçi Partisi içinde ve onun eliyle olacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, Türk işçi sınıfının ve onun tarihî, bilime dayanan demokratik öncülüğü etrafında toplanmış, onunla kader birliğinin bilinç ve mutluluğuna varmış toplumcu aydınlarla ırgatların, topraksız ve az topraklı köylülerin, zanaatkârların, küçük esnafın, aylıklı ve ücretlilerin, dargelirli serbest meslek sahiplerinin, kısacası, emeğiyle yaşayan bütün yurttaşların kanun yolundan iktidara yürüyen siyasî teşkilâtıdır.

Türkiye İşçi Partisi, yurt ve dünya olaylarını Türk işçi sınıfı ve emekçi halk yığınları açısından değerlendirir; onların menfaatlerini savunur; hak ve hürriyetlerinin gerçekleştirilmesi için mücadele eder; yani Türk ulusunun bütününün hakları, hürriyetleri ve yüksek menfaatleri için mücadele eder. Çünkü ulusun büyük çoğunluğunu meydana getiren emekçi halk yığınları bütün zenginliklerin, bütün değerlerin gerçek yaratıcısı, sosyal gelişmenin biricik itici kuvveti ve bu gelişmenin ağır yükünün taşıyıcısıdır. Bundan dolayı emekçi halk yığınlarının hakları, hürriyetleri ve menfaatleri için mücadele etmek, gerçekte, Türk ulusunun bütününün hakları, hürriyetleri ve menfaatleri için mücadele etmektir.

Türkiye İşçi Partisi, ırk, din, mezhep, deri rengi, kadın - erkek ayırımı gözetmeden, hangi sınıftan gelirse gelsin, Parti tüzüğünü ve programını benimsemiş, emekten yana olan bütün yurttaşlara saflarını açık tutar. Ve şunları gerçekleştirmeğe söz verir:

Türkiye İşçi Partisi, bugüne kadar adına konuşulan, fakat sorumluluk yerlerinden her zaman uzak tutulan işçi, köylü, zanaatkâr, esnaf, memur, ücretli, kısacası bütün yükü taşıyıp da işlerin yürütümünde söz ve karar sahibi olmıyan emekçi yurttaşları gerçekten yurttaşlık haysiyetine kavuşturacak, onları «Bir Numaralı Yurttaş» durumuna getirecektir. Türkiye İşçi Partisi saflarında teşkilâtlanarak bağımsız bir kuvvet durumuna gelen emekçi halkımız, kendi öz partisine, yani kendi kendisine vereceği oylarla iktidara gelince, başta Büyük Millet Meclisi çalışmaları olmak üzere, bütün ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerde söz ve karar sahibi olacak, işlerini kendi eliyle yürütüp doğrudan doğruya kendisi denetliyecektir.

Türkiye İşçi Partisi, insan haklarını, ekonomik ve sosyal hakları her gün uygulanan canlı kurallar durumuna getirecektir. Türkiye İşçi Partisi, Anasayayı özü, ilkeleri ve amacıyla eksiksiz, tastamam uygulayacak, sosyal adaleti, sosyal güvenliği hayatımızda gerçekten yararlandığımız çeşitli kurumlar biçiminde gerçekleştirecektir.

Birinci Bölüm

TÜRKİYE'NİN MADDÎ, SOSYAL ve POLİTİK YAPISI

Türkiye'yi mümkün olan en büyük hızla geliştirmek, ileri bir memleket hâline getirmek istiyoruz. Bu gelişmenin üstelik demokratik yolda, sosyal adalet ölçüleri içinde olmasını, millî bağımsızlığımıza gölge düşürmemesini de istiyoruz.

En kestirme yolun, ileri toplumların yolunu tutmak, onların yöntemlerini benimsemek olacağı düşünülebilir. Başka milletlerin kalkınma ve ilerleme konusundaki deneylerinden geniş ölçüde elbette yararlanılacaktır; çünkü bütün toplumlar için geçerli genel gelişme kanunları vardır. Ama bütün toplumların uygulayabilecekleri tek bir yol yoktur; her toplumun kendi tarihinden gelen ve yapısında, yaşantısında yansıyan bir takım özellikleri bulunur. Genel olarak aynı yapıda olan toplumlar bile, birbirlerinin tıpatıp eşi değildirler. Üstelik toplumların gelişme seviyeleri de başka başkadır.

Bundan dolayı, taklitçiliğe heveslenmeden, kendi gerçeklerimize yönelerek, bilim ışığında Türkiye'ye özgü kalkınma yolunu bulmamız gerekiyor.

Türkiye'nin gelişmesi, çağdaş uygarlık seviyesine ulaşması dâvasının, her şeyden önce bir ekonomik kalkınma işi oldu-

ğunu, bugün artık herkes kabul etmektedir.

Ekonomik faaliyetler, tabiat kaynaklarının, emek gücü ve araçlarla işletilerek yaşamayı sağlayan ürünlerin elde edilmesi ve bunların dağıtılması için gerekli faaliyet ve hizmetlerin bütünüdür. Bu faaliyetler tek tek kişiler tarafından değil, bir işbölümü çerçevesi içinde toplu halde yürütüldüğünden ekonomik faaliyetlerin tümü bir sistem teşkil eder. Bu sistem içinde üretim ve dağıtım faaliyetlerine katılan insan grupları, farklı durumdadırlar. Bu farklılaşma sadece iş bölümünden ileri gelen bir farklılaşma değildir. Önemli olan farklılaşma, tabiat zenginliklerine ve üretim araçlarının mülkiyetine sahip olanlarla, olmayanlar arasındaki farklılaşmadır. Çünkü mülkiyet farkları, toplumun çeşitli sınıfları arasında gelir ve yaşama seviyesi farkları yaratmakla kalmayıp, daha önemlisi, ekonomik ve siyasî nüfuz ve hâkimiyet farkları doğurmaktadır.

Bu bakımdan yurt gerçeklerinin incelenmesine, Türkiye'nin tabiat kaynaklarını, üretim araçlarının ve emek gücünün niceliğini ve niteliğini, birikmiş sermaye ve donatım stoklarını incelemekle başlayacağız. Bu bize Türkiye'nin *maddî yapısı*'nın ne olduğunu gösterecektir. Bundan sonra, sırası ile, ekonomik faaliyetler sistemi içindeki yerlerine göre farklılaşan sosyal grupları, yâni sınıf ve tabakaları, karşılıklı ilişkileri ile bir bütün olarak kapsayan *sosyal yapı*'yı ele alacağız. Sosyal yapının aydınlatılması, bizi, kamu gücünün sosyal sınıflar açısından kullanılma biçimi demek olan *politik yapı*'nın incelenmesine götürecektir.

Temel dâva, Türkiye'nin, mümkün olan en büyük hızla, demokratik düzen, sosyal adalet ve bağımsızlık içinde gelişip ilerlemesi olduğuna göre, bütün bu konular, bu nitelikte bir kalkınmayı gerçekleştirmedeki rolleri bakımından ele alınacaktır.

I. TÜRKİYE'NİN MADDÎ YAPISI

Türkiye'nin maddî yapısını,

A. Tabiat kaynakları,

B. İşgücünün niceliği ve niteliği,

C. Birikmiş sermaye ve donatım stokları belirler.

A. Tabiat Kaynakları

Tabiat kaynakları denince, iklim şartları, topraklar, akarsular, denizler, göller, ormanlar ve madenler gibi tabiî zenginlikler anlaşılır.

Türkiye, yaşamaya en elverişli olan mutedil iklim kuşağındadır. Ayrıca, bölgeler bakımından iklim şartlarında büyük çeşitlilikler gösterir. Toprak ve iklim şartlarının çeşitli ürünler yetiştirmeye, özellikle ihraç edilebilir ürünler yetiştirmeye elverişli olması, ekonomimiz için temel bir kuvvet kaynağıdır. Bununla birlikte Orta ve Güneydoğu bölgelerindeki yağış azlığı, sulama işlerini başlıca bir mesele olarak ortaya çıkarmaktadır. Bugün ekilen - dikilen toprakların sadece yüzde 4 kadarı sulanmaktadır. Türkiye'nin akarsuları ulaştırmaya elverişli değildir; ancak bunlardan enerji kaynağı olarak ve ayrıca sulama işleri için yararlanmak mümkündür. Türkiye'nin 5 bin kilometreyi aşan kıyıları gerek ulaştırma bakımından, gerek deniz ürünleri bakımından, gerekse turizm bakımından çok önemli bir zenginlik kaynağı teşkil etmektedir.

Türkiye'nin toprak varlığı 78 milyon hektar'dır. Bunun yüzde 17'si ürün getirmeyen topraklar, yüzde 14'ü ormanlar, yüzde 37'si çayır ve otlaklar, yüzde 32'si (yüzde 10'u nadasa ayrılan topraklar olmak üzere) ekili - dikili topraklardır. Toprak varlığımız, tarımda olumlu bir gelişmeye elverişlidir. Fakat geri üretim tekniği ve bugünkü toplum düzeninden doğan olumsuz şartlar, bu gelişmeyi önlemekte ve toprak varlığımızı tehdit etmektedir.

Orman bakımından Türkiye bugün başka memleketlere göre zengin sayılamaz. Üstelik asıl orman diyebileceğimiz ağaçlık bölgeler de az yer tutmaktadır. Dağılış bakımından da ormanlık bölgeler kıyıların denize bakan yamaçları üzerinde toplanmış bulunmaktadır. Orta Anadolu çıplak bir yaylâ halindedir. Beri yandan ormanlarımızın hızla azaldığı bir gerçek-

tir. Bu tehlike ile ciddî şekilde savaşılması gerektir. Ormanlarımızdan gerek endüstrimizde, gerekse ihraç maddesi olarak yararlanılmaktadır.

Türkiye yeraltı zenginlikleri bakımından da, gerekli incelemeler eksik olmakla birlikte, yoksul sayılamaz. Endüstrileşmemiz için gerekli olan belli başlı madenler, kömür, demir, krom, bakır, kükürt, petrol v. s. memleketimizde vardır.

B. İşgücünün Niceliği ve Niteliği

Türkiye'nin nüfusu, 1960 sayımına göre 27 milyon 820 bindir; her yıl yüzde 2,8 gibi çok yüksek bir oranla artmaktadır. Nüfusun bugünkü yaş grupları bileşimi ve bu hızlı nüfus artışı yüzünden önümüzdeki 15 - 20 yıllık dönemde Türkiye'de işgücü arzında sürekli bir fazlalık olacağı beklenmektedir. Bu durum, bugün bile çok önemli olan işsizlik meselesinin, bugünkü sosyal ve ekonomik şartlarda köklü dönüşümler yapılmadığı takdirde, daha da ağır bir hâle geleceğini göstermektedir. Ne var ki, bu gün yönetici çevreler işsizlik meselesini sadece nüfusun hızlı artışına bağlamakta ve gerçekte sosyal ve ekonomik bir mesele olan işsizliğin ancak sosyal ve ekonomik tedbirlerle ortadan kaldırılabileceği gerçeğini gözlerden saklamaya çalışmaktadırlar. Bunun için, çözüm yolu olarak «Doğum kontrolü» nü ileri sürmektedirler. Oysa, nüfus artış oranları arasındaki hareketler sosyal kanunlara bağlı bulunmakta, nüfus artış hızı da kişi yaşayışındaki maddî ve kültürel iyileşmelere paralel olarak normal bir seviyeye girmektedir. Nitekim ailelerin geçinme, yaşama ve kültür seviyelerinin artmasıyla doğum oranlarının azaldığını gelişmiş ülkelerin nüfus istatistikleri ispat etmektedir. *Bunun için Türkiye İşçi Partisi, nüfus meselesinin de, bütün millî meselelerimiz gibi, ancak köklü ekonomik ve sosyal dönüşümler sonucunda çözülebileceğine inanmaktadır. Ancak, kişinin çocuk sahibi olma, yada olmama isteğini kişi hürriyetleri açısından görmekte ve bu hürriyeti kısıtlayan yasakları kaldırmayı da görevleri arasında saymaktadır.*

Hükûmetin Kalkınma Plânı'nda 1962' de işsizler sayısı 1,5 milyon olarak hesaplanmıştır. Plânlı Döneme Geçiş için 1962 yılı Program Tasarısı'nda «Tarım sektöründe 1953 yılında 3,5 milyon gizli işsiz bulunduğu tahmin edilmiştir. 1961 yılında bu rakamın artmış olduğu söylenebilir» denilmektedir.

Bu durum köylerden şehirlere akını hızlandırmakta ve şehirlerde gecekonduların toplandığı yoksulluk bölgelerini gittikçe arttırmaktadır. 1960 yılında iş bulmak amacı ile göç edenlerin oranı, toplam nüfusun yüzde 11'ini bulmuştur. Böylece, hızla gelişmek için bütün işgücünü seferber etmek zorunda olan Türkiye'de bugünkü ekonomik ve sosyal sistemin bozukluğu yüzünden eldeki işgücünün kullanılamadığı, israf edildiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Şu halde, işsizliğe kesin bir çare bulmak, kalkınma dâvamızın gerçekleşmesi konusunda en başta ele alınacak bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır.

12 milyon 740 bin olarak tahmin edilen çalışan nüfusun ana sektörlerde yüzde dağılımı, 1962 yılı için Plânlama Teşkilâtı'nın tahminlerine göre tarımda yüzde 77.4 sanayide yüzde 9,8, hizmetlerde yüzde 12,8' dir. Sadece bu rakamlar bile Türkiye'nin az gelişmiş, geri kalmış bir toplum olduğunu göstermektedir.

Emek gücünün niteliği bakımından yapılacak bir değerlendirme de bu sonucu esasen doğrular. Nüfusumuzun yüzde 77,4' ü tarımda çalışmaktadır. Tarımda ekili - dikili 23 milyon küsur hektar toprağın sadece 3 küşur milyon hektarı traktör ve ileri teknik seviyede olan araçlarla işlenmekte, geriye kalan 18 milyon küsur hektarın büyük kısmı en ilkel bir araç olan karasabanla ve en geri tekniklerle işlenmektedir. Bunun sonucu olarak çalışan nüfusumuzun yüzde 77,4'ünün teknik bilgi derecesi de karasaban seviyesinde bulunmaktadır.

Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın verdiği rakamlara göre 1962'de sanayi ve hizmetlerde:

Mühendis sayısı 12.000
Teknisyen sayısı 20.000
Ustabaşı sayısı 50.000
Yetişkin işçi 686.000
Sıra işçisi 1.322.000 olarak görülmektedir.

Bu rakamlarda çeşitli derecede teknik bilgi sahibi grupun (ilk dört grupun toplamı 768 bin) sıra işçisi sayısına oranının yüksek oluşu, ilk bakışta işgücümüzün teknik bilgi seviyesi hakkında yukarıda verdiğimiz hükümle çatışır gibi gözükmektedir. Oysa bu durum, sanayimizin genel olarak atölye imalâtı seviyesini pek fazla aşmamış olmasının sonucudur. Bu rakamların ifade ettiği teknik bilgi, bu çeşit az gelişmiş bir sanayiin belirlediği seviyededir; modern teknikli gelişmiş büyük sanayiin kullandığı ihtisaslaşmış, aşırı iş bölümüne bağlanmış işgücünün bilgisi değildir.

Nitekim, 1960 yılında imalât sanayii işçilerimizin ancak yüzde 26,8'inin orta ve büyük işletmelerde çalışması, sanayi işletmelerimizin yarıya yakın bir kısmının 4 ilâ 9 işçi çalıştıran küçük işletmeler olması, üçte birinin de mevsimlik ya da süreksiz çalışan işyerleri bulunması, sanayimizin bu geri durumunu yansıtmaktadır. Kaldı ki, bunlar arasında en büyükleri bile gelişmiş memleketlerdeki benzerleri yanında cüce kalmaktadırlar. Böylece, çalışan nüfusumuzun büyük çoğunluğu geri teknikle çalıştığından bunların üretkenliği ileri toplumlara kıyasla çok düşüktür.

Bundan başka, hüner ve bilgi sahibi işgücünün kendi içinde ayrıldığı gruplara baktığımız zaman, bunlar arasında, yâni yüksek ihtisas grupları ile orta ihtisas grupları arasında da bir dengesizlik görülmektedir.

Mühendis, mimar, doktor gibi yüksek ihtisas elemanlarının çalışmalarında daha verimli olabilmeleri için onlara yardımcı olan teknisyen, hemşire, laborant gibi orta ihtisas elemanları sayısının belirli bir oranda olması gerekmektedir. Diğer az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi bizde de eksikliği özellikle duyulan elemanlar orta ihtisas elemanlarıdır. Bu yüzden yüksek ihtisas gruplarından gereği gibi faydalanılamamaktadır, bu değerli elemanlar ya kendi ihtisasları dışındaki işlerle uğraşmakta, ya da orta ihtisas gruplarının yardımından yeteri kadar yararlanamadıkları için kendileri de tam verimli olamamaktadırlar. Bir kısım değerli uzmanlar ise memleket dışına gitmektedirler. Ayrıca eğitim sistemimizle ekonomik faaliyetler arasındaki dengesizlik ve düzensizlik, gittikçe açığa çıkan bir aydın işsizliği yaratmaktadır. Öbür yandan nüfusumuzun yüzde 60'ı hâlâ okur yazar değildir.

Çok yakın zamanlara kadar teknik eğitim görerek yetişmiş insanlar, üretimde çalışmak yerine büro işlerine ve diğer hizmetlere kaymışlardır. Ayrıca, özellikle son yıllarda kalifiye işçilerimiz gittikçe artan sayılarda yurt dışına çıkmaktadırlar. Türkiye ölçülerine göre bir kişinin çalışma yaşına girinceye kadar tükettiği kaynakların değeri ortalama olarak 20 bin liradır.

Dışarıya giden bu yetişmiş işgücünü, yurt içinde istihdam edemeyişimizin ne büyük bir kaynak kaybına yol açtığı ortadadır.

Son olarak emek gücünün ileri toplumlardakine göre bilgi ve hüner seviyesi bakımından çok geri oluşu, yurdumuzdaki kişi başına üretkenliğin çok düşük olması ile de ortaya çıkmaktadır.

Bununla beraber, Türkiye'de kalkınmayı sağlamak için gerekli endüstriyi kuracak teknik kadronun çekirdeği vardır.

C. Birikmiş Sermaye ve Donatım Stokları

Türkiye'nin maddî yapısının en zayıf yanı, tabii servetleri ve işgücünü değerlendirmek için gerekli olan sermaye ve donatım stokunun yetersizliğidir. Bu durum zaten geri kalmışlığımızın bir sonucu ve belirtisidir. Kişi başına Türkiye'de 1959'da 30,5 dolar yatırım yapıldığı halde, ileri memleketlerde, örneğin İngiltere'de 200, Fransa'da 226, Batı Almanya'da 250, Birleşik Amerika'da 452 dolardır. Aslında çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ve batılılaşmak, bu rakamlara ulaşmak demektir.

Beri yandan Türkiye'de yatırımların

memleketin ileri teknikle donatılmasını sağlayacak olan üretim araçları sanayiinden çok, diğer alanlara yöneltilmiş olması geri kalmışlığımızın başlıca nedenlerinden biridir.

Ancak, memleketimiz sermaye donatımı bakımından, bugün bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş memleketlere göre umut kırıcı durumda da değildir. Gerçekten başlıca ekonomik faaliyet kollarında, Türkiye İşçi Partisi'nin öngördüğü temel reformlar yapıldığı takdirde, kurulmuş olan bazı tesisler memleketimizin yeni bir kalkınma hamlesine basamak olabilir.

Kara ve demiryollarıyla başlıca şehirlerimiz birbirine bağlanmıştır. Başlıca kıyı şehirlerimizde liman tesisleri ve önemli merkezlerde hava alanları kurulmuştur.

Elektrik enerjisi üreten bazı termik ve hidrolik santraller kurulmuş ve bunlar tek bir şebeke halinde birleştirilmiştir.

Memleketimizin tüketim malları ihtiyacının bir kısmını olsun karşılayan tüketim endüstrisi dalları kurulmuştur. (Dokuma, şeker ve çeşitli gıda endüstrisi kolları gibi.)

Bundan başka memleketimizde bazı temel sanayi kuruluşları da vardır. Bunların başında, Karabük ve Ereğli demir çelik tesislerini, kimya sanayii tesislerini ve çimento fabrikalarını sayabiliriz.

Buna paralel olarak, tarımda da özellikle 1948 yılından bu yana traktör, biçer - döğer gibi ileri teknik araçları stokunda eskisine göre önemli bir artış kaydedildiğini belirtmek gerekir. Fakat şunu da belirtmeden geçemiyeceğiz ki, tarımda kullanılacak ileri teknik araçların yurdumuzda imâl edilmemeleri ve dışardan ithal edilmeleri, tarımda donatımın sağlam bir temel üzerine oturmamış olduğuna işarettir.

Sonuç :

Memleketimizin maddî temel yapısı hakkındaki yukarıdaki açıklama, Türkiye'nin geri kalmış bir toplum olduğunu ortaya koymuştur. Gerçekten de her şeyden önce Türkiye'nin üretici kuvvetlerinin teknik seviyesi çağdaş ileri toplumlardaki seviyeden çok düşüktür. Üstelik şimdiye kadar aradaki farkın boyuna açıldığına da ayrıca işaret etmek gerekir. Ancak, Türkiye geri kalmış ülkeler arasında, gerek kişi başına yatırım ve gelir seviyesi, gerekse gelişme potansiyeli bakımından en geri durumda değildir. Köklü reformlar yapılır ve bugünkü sosyal şartlar değiştirilirse, Türkiye kendi imkânlarıyla kalkınıp ilerliyebilecektir.

II. TÜRKİYE'NİN SOSYAL ve POLİTİK YAPISI

A. Türkiye'nin Sosyal Yapısı

1. Hâkim Sınıflar

Bütün sanayileşme çabalarına rağmen bugün Türkiye'nin ekonomisi, hâkim niteliği bakımından tarımsal geri bir ekonomidir. Bunun için üretim araçlarına sahip olup olmamalarına göre farklılaşan sosyal sınıf ve tabakaların meydana getirdiği sosyal yapıyı incelemeye, ekonominin temel sektörü olan tarımdaki üretim ilişkilerini, yani mülkiyet ilişkilerini ele almakla başlayacağız.

Tarımın millî ekonomide ağır bastığını gösteren belirtilerin başında millî gelirin yüzde 42'sinin tarım sektörü tarafından yaratılmakta olması gelir. Ayrıca çalışan nüfusun yüzde 77.4'ü de tarım kesimindedir. Millî ekonominin dışarı ile ilişkisi bakımından da tarım sektörünün ekonomimiz içindeki hâkim durumu açıkça bellidir. Çünkü Türkiye tarımsal ürünler ve ilk maddeler ihracatçısıdır; ithalâtını bunlarla karşılamak çabası içindedir. Türk ekonomisi bu geri tarımsal niteliği ile dış pazarlara bağlı, gelişmiş yabancı ekonomilerin tamamlayıcı bir unsurudur. Gelişmiş dış kapitalist ülkelerin ekonomik ve siyasi etkileri de Türkiye'yi tarımsal bir memleket olarak ayakta tutmak yönündedir.

Türkiye'nin tarımsal ürünler ihraç eden bir memleket olması durumu, tarımda, genellikle, kaynakların ve araçların mülkiyetini elinde tutan büyük toprak sahipleri sınıfı yararına işlemektedir. Küçük, hattâ orta aile işletmelerinin büyük çoğunluğu dış pazarlarla ilgisi çok sınırlı,

hattâ hiç olmayan kapalı işletmelerdir.

Türkiye'de eski tarihlerde yapılmış olan anketlere göre, köylü ailelerinin sayısı 2 milyon 700 binin üstündedir. Bunlardan 510 bin ailenin hiç toprağı yoktur. Toprakların köylü aileleri arasında işletme büyüklüğü bakımından dağılımı incelenince, ilk göze çarpan gerçek, orta ve büyük işletmelerin az, yüz dönümden aşağı küçük işletmelerin ise çok kabarık olmasıdır. 1 - 100 dönüm arasındaki küçük toprak parsellerini işleyen köylü ailelerinin sayısı 2 milyon 122 bini biraz aşmaktadır; bunlar köylü ailelerinin yüzde 84'ünü teşkil etmektedir. Bunlar Türkiye'nin işlenen topraklarının sadece yüzde 39'unu işlerler. Buna karşılık, 30 bin dönümden 100 bin dönüme kadar olan topraklar, sadece 40 ailenin mülküdür. 100 bin dönümün üstündeki topraklar ise, sadece ve sadece iki ailenin mülküdür.

Daha sonraki anketler, toprak mülkiyet ve işletmeciliğinde bir elde toplanmanın arttığını, orta, hattâ küçük mülk ve işletmelerin ise gittikçe parçalandığını ve bunun sonucu olarak küçük işletmeler sayısı toplamının çoğaldığını göstermektedir. Böylece tarımda sınıflar ve tabakalar arasında kutuplaşma zamanla daha belirli ve keskin bir hal almıştır.

Toprak mülkiyetine paralel olarak toprağı işlemeye yarayan üretim araçlarının (çift hayvanları, makine ve âletler) mülkiyet bakımından dağılışı da bu kutuplaşmayı daha belirgin bir duruma getirmiştir. Bundan başka hayvancılığın yaygın olduğu bölgelerde hayvan sürüleri mülkiyeti bakımından da topraktakine benzer bir kutuplaşma vardır.

a. Büyük Toprak Sahipleri

Büyük toprak mülkiyeti, geçirdiği tarihî değişmeler sonucunda bugün iki ayrı işletmecilik sistemi biçiminde belirmektedir:

Derebeylik kalıntısı toprak ağalığı sistemi;

Kapitalist tarım işletmeciliği sistemi.

aa) Derebeylik kalıntısı toprak ağalığı sistemi

Derebeylik kalıntısı toprak ağalığı terimi, bugünkü toprak ağalarının mutlaka eski derebeyi ailelerinden geldikleri anlamını taşımaz; «kalıntı» olan, işletmecilik biçiminin kendisidir.

Öte yandan, bu sistem bugün artık kapalı bir ekonomi sistemi değildir. Çünkü, toprak ağası ulusal ve uluslararası pazarlar için üretim yapmaktadır. Hukuk bakımından da herhangi bir imtiyazlı durumda değillerdir. Ancak bugünkü toprak ağaları geleneksel olarak eski derebeylik sisteminden artakalmış nüfuzlarını sürdüregelmektedirler.

Bu sistemin nitelikleri şunlardır:

— Büyük toprak ağası, tıpkı eski derebeyleri gibi, genellikle kendisi işletmeci değildir; toprağının rantı ile geçinir. Bazı hallerde topraklarının küçük bir kısmında işletmecilik yaparsa da gene esas geliri toprak rantıdır.

— Büyük toprak, işletmecilik bakımından küçük parsellere ayrılarak ortakçılık ve benzeri derebeylik kalıntısı usûllerle işletilir.

— Büyük toprak ağası ile ortakçı ve benzerleri arasındaki ilişkiler, sadece bir «kira sözleşmesi» niteliğinde olmayıp daha çok geleneklere dayanan ve ekonomik ilişkiler çerçevesini aşan, hattâ ağaya politik bir nüfuz sağlıyan tamamiyle kişisel bağlardır.

— Ortakçı ve benzeri köylü aileler, ağanın toprakları üzerinde, ağaya ait köylerde yaşarlar; kuşaktan kuşağa aynı ağa ailesine hizmet ederler. Topraklar satıldığı zaman toprakla birlikte köyler ve köy halkı da ağa değiştirir. Bu köylü aileleri, hukuk bakımından toprağa bağlı olmayan hür yurttaşlar oldukları halde gerçekte toprağa bağlıdırlar.

— Bu işletme sisteminde, çift, hayvan, sapan gibi üretim araçları, tohumluk ve benzeri donatım gereçleri genellikle ağa tarafından sağlanır. İşletmecilik ilkel teknikle yapılır. Emeğin üretkenliği düşüktür.

bb) Kapitalist tarım işletmeciliği sistemi

Kapitalist işletmecilik, tarıma özellikle 1948 den sonra girmiş ve daha çok Trakya, Batı, Güney ve kısmen Güneydo-

ğu Anadolu'da uygulama alanı bulmuştur. Kapitalist işletmeciliğe geçiş, devlet bütçesi ve dış yardımlar büyük toprak sahipleri yararına kullanılarak şu üç yoldan gerçekleştirilmiştir:

— Traktör ve biçer - döğer gibi modern tarım makinelerinin bol sayıda ithâli:

Traktör sayısı 1936 - 48 yılları arasında 789 iken 1948 - 57 yılları arasında 42 bin 394'e yükselmiştir. Biçerdöğer sayısı aynı yıllarda 890'dan 5 bin 600'e yükselmiştir. 1948 den sonra beliren bu makineleşme isteği, derebeyi - köylü ilişkilerinden patron işçi ilişkilerine geçişte makinenin büyük önemini göstermektedir.

— Tarım kredileri:

1947 den sonra Ziraat Bankası ve Devlet tarafından desteklenen yarı resmî birlik ve kooperatifler kanalı ile büyük toprak sahiplerine tarım kredilerinin cömertce dağıtıldığını görmekteyiz. 1945 - 1948 yılları arasında ortalama yıllık kredi miktarı 200 milyon lira'dan az iken 1949 - 60 yılları arasında yıllık ortalama kredi 1,5 milyar ve hattâ 1957 - 60 arasında 2 milyar lira'yı aşmıştır. Bu krediler Ortaçağ derebeyliğinin zamanımızdaki kalıntılarının büyük bir iştiha ile devletin iç ve dış para kaynaklarını kendi kapitalist gelişmeleri yararına kullandıklarının açık bir delilidir.

— Tarım ürünlerine verilen primler ve devletin yüksek fiyat politikası:

İkinci Dünya Savaşı'nın istisnaî şartları dışında, kalkınmada sanayie tanınan öncelik dolayısiyle, 1947'den önce tarım ürünleri daima düşük fiatlar ile değerlendirilmişti. 1947 den sonra tarım ürünlerine tanınan yüksek fiyat ve çeşitli primler, sadece bir zümrenin politik iktidarını kuvvetlendirme yolunda «oy avcılığı» için olmayıp, aynı zamanda ,bu zümrenin temsil ettiği büyük toprak sahipleri sınıfının kapitalist dönüşümlerini hızlandırmak içindi.

Başlıca bu üç yoldan memlekette derebeylik kalıntısı büyük toprak sahiplerinin Ortaçağ artığı tarım usûllerini bırakarak modern, makineli tarıma geçmeleri hızlandırılmıştır.

Tarımda kapitalist işletmeciliğe doğru gelişme sonucunda büyük toprak sahipleri dış pazarla, yabancı sermaye ve çıkar çevreleriyle daha sıkı ilişkiler kurmuşlardır. Böylece bu sınıf daha güçlü, daha nüfuzlu hâle gelmiş ve Türkiye'nin ekonomik - sosyal hayatı da tutucu kuvvetlerin nüfuzuna daha çok girmiştir.

b. Tüccarlar

Türkiye ekonomisinin derebeylik kalıntısı bir üretim sistemini hâlâ sürdüren tarım temeli üzerinde az gelişmiş bir kapitalizm yer almaktadır. İç pazarı gelişmemiş, ilk maddelerle tarım ürünleri ihracatçısı ve mamûl eşya ithalâtçısı olan Türkiye'de bu duruma uygun olarak, ihracatçı ve ithalâtçı tüccarlar, kuvvetli ve hâkim bir tabaka teşkil ederler. Bu tabakanın nisbeten daha ağır basan büyük toprak sahipleri sınıfı ile yakın bağları vardır. Ayrıca, büyük toprak mülkiyeti ile ithalât ve ihracat ticaretinin aynı kişiler elinde toplandığına da rastlanmaktadır.

Yabancı sermaye çevrelerine dış ticaret yolu ile bağlı olan bu ithalâtçı ve ihracatçı tabaka, sömürücü yabancı sermayenin Türkiye'de aracılığını ve temsilciliğini yapmaktadır. Türkiye ekonomisinin bağımlı kalmasında, hızla sanayileşmemiş olmasında bu tabakanın tutucu etkileri büyüktür.

Bu tabakanın bir yandan büyük toprak sahipleriyle genel olarak çıkar birliği hâlinde olması, bir yandan da yerli sanayiin gelişmesini kendi çıkarlarına uygun bulmaması, köklü reformlara karşı çıkması sonucunu doğurmaktadır.

Ayrıca bu durum yabancı sermaye çevrelerinin de çıkarına uygun düştüğünden, yabancı sermaye bunların reformlara karşı tutumunu desteklemektedir. Avrupa Ortak Pazarı'na katılma kararı, bu iç ve dış çıkar beraberliğinin bir sonucu olarak görünmektedir.

İç pazarın gerektiği kadar gelişmemiş olması yüzünden, tüccar tabakasının iç ticaretle meşgul olan kısmı, ithalâtçılar ve ihracatçılar yanında çok daha güçsüz ve onlara bağlı durumdadır. Bununla birlikte iç ticaret grubu da, küçük ve orta tarım

üreticilerini ekonomik baskı altında tutmakta, ürünleri onlardan çok düşük fiyatla satın alıp şehirlerde çok yüksek fiyatla satarak küçük üreticiler ve şehirli tüketiciler sırtından zenginleşmektedir. Kasabalı tüccarlar ayrıca köylüyü borçlandırarak bu yoldan da onları sömürmektedirler.

İç pazarın zayıflığı dolayısiyle iç ticaret yapan tabaka, ticaretlerini genişleterek modern bir ticaret işletmeciliğine gidememekte, biriken sermayelerini genellikle taşınmaz mallara ya da sanayi imalâtının ilk safhasını teşkil eden işlere yatırarak ekonomik tutumları ve zihniyetleri bakımından tüccarlar tabakasının bu grubu da ithalâtçı ve ihracatçılar gibi tutucu, hattâ onlardan da gericidirler.

c. Sanayiciler

1932 - 39 döneminde devlet eliyle bir sanayileşme çabasından sonra 1948 den bu yana özel sanayi sektörü oldukça önemli bir gelişme göstermiştir. Ama bu sanayileşme ne hızı, ne de yapısı bakımından Türkiyenin tam sanayileşip kalkınmasını ve ekonomik bağımsızlığa kavuşmasını sağlayacak nitelikte değildir.

Sanayimizde en gelişmiş kol, basit tüketim eşyası yapımıdır. Gümrük tarifeleriyle korunan bu sanayi kolu, hâlen yabancı mamûlleriyle rekabet hâlinde olmadığından, milli bir sanayi olarak yabancı sanayie karşı belirli bir direniş göstermemekte, hattâ son zamanlarda onunla işbirliği kurmak eğilimindedir.

1950 den bu yana montaj ve ambalâj sanayii niteliğini taşıyan bir takım sanayi dalları gelişmektedir. Bunları gerçek anlamda bir sanayileşme hareketi sayamıyacağımızdan başka üstelik bu yoldan yabancı sermayenin yurt içine girdiğini de görmekteyiz. Böylece ticaret kapitali gibi sanayi kapitali de «aracı» bir nitelik göstermektedir.

Sanayileşmenin temelini teşkil edecek ve millî sanayi diye adlandırılmaya lâyık olacak temel sanayi dalları (ağır sanayi) özel sektör alanında kurulmamıştır. Özel sektörün yukarıda sözü edilen işletmeleri de henüz genellikle atölye imalâtı sınırlarını pek aşmamıştır.

Ayrıca, sanayiciler devlet müdahalesini kendilerine yardım ve kolaylıklar sağlamak için istemekte; fakat sanayide devlet işletmeciliğine şiddetle karşı koymakta ve tasfiyesine çalışmaktadır. Bir yandan da işçi sınıfının Anayasa teminatı altındaki haklarını tanımamak için her çareye başvurmakta, işçi sınıfına karşı sıkı bir mücadele yürütmektedir.

Sanayici grubu aslında dinamik bir sosyal zümre olduğu halde, Türkiye'de yabancı sermayenin baskısı ve sosyal adaletin sağlanması yolundaki mücadelelerin şiddetlenmesi karşısında toprak ağaları ve tüccarlar ile işbirliği yapmak eğilimindedir. Ama, Avrupa Ortak Pazarı'nın gümrük duvarlarını kaldırıcı gelişmesi, bu dış baskıyı apaçık bir duruma getirerek, sanayicilerimizi de zamanla yabancı sermayenin etkilerine karşı çıkmaya zorlayabilir. Nitekim şimdiden bunun ilk belirtileri başlamıştır.

Bu kısa incelemeden de anlaşılacağı üzere, sanayiin memleket ekonomisindeki yeri zayıftır ve buna bağlı olarak sanayiciler, büyük toprak sahiplerinin, ithalâtçı ve ihracatçı tüccarların yanında çok daha güçsüzdür.

Sonuç: Büyük toprak sahipleri, ithalâtçı - ihracatçı tüccarlar, sanayiciler ve malî sermaye çevreleri halk sınıf ve tabakalarına hâkim bulunmaktadırlar. Bu duruma tabiat kaynaklarına, üretim araçlarına, birikmiş sermaye ve donatım stoklarına sahip olarak gelmişlerdir. Bunun sonucu olarak da ürünlerin mübadele sistemini, emeğin çalışma şartlarını belirleyerek millî gelirden en büyük payı almaktadırlar. Bu suretle memleket ekonomisini ve politik hayatını kendi çıkarlarına etkilemektedirler. Ve böylece bütün emekçi halk sınıf ve tabakalarını nüfuz ve hâkimiyetleri altında tutmaktadırlar.

d. Malî Sermaye Çevreleri

Memleketin ekonomik hayatına hâkim olan büyük toprak sahipleri, ithalâtçı — ihracatçı tüccarlar ve sanayiciler mevcut bankalarda hisse sahibi olarak ve yeniden

bankalar kurmak suretiyle malî sermayedarlık merhalesine de ulaşmış ve böylece kredi ve sigorta alanlarını da kontrolleri altına almışlardır. Ayrıca halk tasarrufunu da kanalize etmek suretiyle malî ve ekonomik güçlerini arttırmışlardır.

Az gelişmiş ülkelerin bir özelliği de nakdî sermaye kıtlığıdır. Bu durum malî sermayeyi ellerinde bulunduranlara önem kazandırmaktadır. Sermaye kıtlığı, serbest piyasadaki faiz haddini yükseltir. Oysa bankaların ve benzeri malî kurumların verdiği kredilerin faiz hadleri kanunla çok daha düşük olarak tesbit edilmiştir.

Sermaye dağıtmak durumunda olanlar ve bunu etkileyebilenler, istedikleri zümreleri - işverenleri ve tüccarları - bu iki faiz haddi arasındaki farktan yararlandırabilecek durumdadırlar. Buna karşılık, kredi suretiyle dağıtılan bu sermayenin toplanmasında, küçük tasarruf sahibi halka verilen faizin haddi, kanunla çok düşük olarak tesbit edilmiştir.

Neticede, küçük tasarruf sahibine az faiz getiren mevduat, iki safhada, iş adamlarına (bankacılar ve tüccarlar) büyük kârlar sağlamaktadır.

Devlet işletmeciliği

Üretim araçlarının mülkiyeti konusunda devlet sektörünün de önemli bir yeri vardır. En güçlü modern sanayi işletmelerimiz devlet sektöründe bulunmaktadır. Sanayi sektörünün güçlü bir kısmının devlet elinde bulunması, ilk bakışta, özel mülkiyet sahibi sınıfların kuvvet ve nüfuzunu kıran bir faktör gibi gözükebilir. Oysa, devlet sektörü, özel sermayenin güçsüzlüğünden doğmuş ve bu güne kadar onu güçlendirmeye hizmet etmiştir.

Cumhuriyet kurulduktan sonra ekonomik hayatın özel sektör eliyle yürütülmesi, bir süre, genel bir ilke olarak kabul edilmiştir. Ancak, bu yolda alınan kararlar ve «Sanayii Teşvik Kanunu» gümrük tarifelerindeki koruyucu tedbirlere ve özel sektörü desteklemek üzere kurulan malî kurumlara rağmen, sanayileşme hareketi millî ekonomide beklenen olumlu sonuçları vermemiştir. Üstelik bir yandan da millî savunmamızı daha etkin bir hâle getirmek ihtiyacı, Cumhuriyet hükûmetini önceleri ekonomik hayata müdahaleye yöneltmiş ve daha sonra bir devlet kapitalizmine götürmüştür. Bunun sonucu olarak, ekonomik gücü ve politik gücü elinde tutan bir bürokratik tabaka meydana gelmiştir. Devletin ekonomik hayata müdahalesi arttıkça, özellikle devlet ihalesinde ve ithalât - ihracat işlerinde bürokratik tabakanın üst kademeleriyle özel sektör mensupları arasında çok yakın bağlar kurulmuş ve çıkar birlikleri meydana gelmiştir. Bu çıkar birliği ve bağlantı, dış yardım ve krediler dolayısiyle gittikçe kuvvetlenmiştir.

2. Orta Sınıflar

a. Küçük Tüccar, Esnaf ve Zanaatkârlar

Bu sınıfa kendi dükkânına sahip, perakende ticaret yapan küçük tüccar ve esnaf ile kendi işyerinde bir iki yardımcı ile ya da ailesi fertleriyle çalışan zanaatkârlar girer. Aslında bu sınıf, eski düzen ticaret ve sanayi faaliyetlerinin doğurduğu bir sınıftır. Osmanlı İmparatorluğu'nun dış kapitalist ekonomilerin hâkimiyeti altına girmesiyle esnaf ve zanaatkârların lonca teşkilâtı bozulmuş, fakat büyük çapta tam bir sanayileşme gerçekleşemediğinden, ticarette küçük esnaf ve sanayide el sanatları bugüne kadar süregelmiştir. Az gelişmişliğimizin bir sonucu olarak bu sınıflar hâlâ kalabalık ve önemlidir, fakat büyük ticaret ve sanayi sermayesinin bas kısını da hissetmektedirler.

Perakende ticaret yapanlar, kasabalarda çoğu zaman toprak, mal, mülk sahibi, şehirlerde de arsa, apartman gibi taşınmaz mallar sahibi olduklarından, bunların durumu genellikle el sanatlarıyla uğraşan zanaatkârlardan daha iyidir. Perakende ticaret yapanların küçük esnaf diye adlandırabileceğimiz alt tabakasının durumu daha sıkıntılıdır. Ama yine de küçük ticaret ile büyük ticaret arasında, el sanatlarıyla büyük sanayi arasında olduğu gibi aşılması zor bir ayırım bulunmamakta ve küçük ticaret daima büyümeye doğru bir eğilim göstermektedir.

Bu orta tabakalardan, durumu gerçek

te sallantıda ve sıkışık olanı, küçük el sanatlarıdır. Ancak küçük el sanatları denilince, sırf vergi ve çalışma mevzuatının yükümlerinden kaçınmak amacıyla çeşitli imalât safhalarına göre küçük birimlere bölünen sanayi işletmelerini bunlardan ayırmak gerekir. Bu gibi sanayi işletmelerinin sahipleri ,işe emekleriyle katılan ustalar değil, sadece sermaye koyan kişilerdir. Çalışanlar ise, kalfa ve çırak değil, sanayiin gerektirdiği teknik iş bölümünün bir safhasına katılan işçilerdir. Bu durum, bütün imalât safhalarını teknolojinin gerektirdiği biçimde bütünleştiren sanayiin sağladığı üstün verimliliğe engel olduğu gibi, bu türlü işletmelerde çalışan işçilerin iş güvenliği ve iş saatleri ile ücret bakımından en elverişsiz şartlar altında çalıştırılmalarına ve istenildiği anda işten atılmalarına imkân vermektedir.

Karma ekonomi düzeninde perakendeci küçük tüccar ile el sanatlarında çalışan zanaatkârların önemli görevleri vardır. Birinciler, malları tüketicilerin ayağına kadar götürmek hizmetini yerine getirirler. Zanaatkârlar ise, sanayiin her ko lunda modern işletmeler kuruluncaya kadar tüketim malları ihtiyacını karşılamakta önemli rol oynayacaklardır. Hattâ, el hünerinin, sanat zevkinin ağır bastığı bazı işlerde el sanatları, tam bir sanayileşme gerçekleştikten sonra da devam edecektir. Bugün zanaatkârlar tabakası, kredi ve ilkel madde bulamama, mamûllerini gereği gibi pazarlayıp değerlendirmeme sıkıntısı içindedir.

Yukarıda kısaca belirttiğimiz şartlar dolayısıyla küçük esnaf ve zanaatkârlar tabakası geçim sıkıntısı içinde ve gelecek lerinden güvensiz durumdadırlar. Bundan ötürü ekonomik ve sosyal gelişmelere daha istekli ve eğilimli hâle gelmişlerdir. Gelir ve vergi dağılımında adalet, sosyal sigortaların genişletilerek bunları da içine alması, sosyal hizmetlerin halkın ayağına götürülmesi, iç pazarın genişletilmesi, kısacası Anayasanın temel hak ve hürriyetlerinin ve ilkelerinin tam ve eksiksiz uygulanması ve kalkınmanın başarılması, bu tabakaların çıkarlarına uygundur; hepsi onların yararınadır. *Ama bu tabakalar, kendi başlarına güçlü olmadıklarından, ancak işçi sınıfı ve öbür emekçi kitlelerle iş ve kader birliği halinde aynı politik teşkilât içinde veya etrafında toplanıp hareket ederek toplumun gelişme ve kalkınmasında ve kendi çıkarlarını sağlamakta etkili olabilirler.*

b. Orta Toprak Sahipleri

Son dönemde, tarımda yer alan gelişmelerden büyük toprak sahiplerinin yanı sıra orta toprak sahipleri de az çok yararlanmış ve bunlardan bir kısmı başı darda küçük köylüden satın almak, borç karşılığı saymak, vaktiyle haricen sattıkları topraklar üzerinde ellerinde tuttukları tapuya dayanarak hak iddia etmek gibi çeşitli yollardan yeni topraklar edinip büyüme eğilimini göstermişlerdir. Bir yandan da köyde bakkallık, traktör, kamyon ve jip işletmeciliği yaparak durumlarını düzeltmişlerdir. Bununla birlikte Türkiye tarımının belirgin niteliği, yarınına güvenle bakan, refahlı, kalabalık bir orta köylü tabakasının bulunmayışıdır.

Orta sınıf toprak sahiplerinin bir bölümü de, kasaba veya şehirlerde oturan, tarımdan başka işlerle uğraşan kimselerdir. Bunlar, topraklarını kiraya, daha çok ortakçıya verip işletirler; bazıları da topraklarını köydeki akrabalarına bırakıp gitmişler, toprağın mülkiyetine sahip bulunmakla beraber ,onun işletilmesiyle ilgilerini kesmişlerdir.

c. Memurlar, Ücretliler ve Serbest Meslek Sahipleri

Orta sınıfın bir başka önemli bölümü de kamu sektörü ile özel sektörün ücretli ve maaşlı memurları ve serbest meslek mensuplarıdır. Bunlar tümünde çeşitli derecelerde okul eğitiminden geçmiş, toplumun öbür sınıf ve tabakalarına kıyasla daha aydın sayılabilecek bir gruptur.

Genellikle bunlar orta sınıfa girerler, ama yüksek ihtisas eğitimi görmüş bir kısım serbest meslek mensuplariyle özel sektörün yüksek kademelerindeki maaşlı ve ücretliler, yüksek gelirleri ve bunun sonucunda edindikleri mal ve mülk ile da-

ha ziyade zengin üst sınıflarla kader birliği ederler. İdareci kadronun en üst kademelerinde ve politik mevkilerde bulunanların da durumu genellikle böyledir. Beri yandan, maaş ve ücretleri çok küçük, yaşama seviyeleri çok düşük olan alt kademeleri, emekçi halk kitlelerinden saymak yerinde olur. Bunlar, şiddetli bir geçim sıkıntısı içindedirler; üstelik, okumuş, yazmış «memur veya serbest meslek sahibi» olmanın verdiği bir «içtimaî mevki» anlayışına da sahip bulunduklarından, geçim sıkıntısını ayrı bir keskinlikle duymaktadırlar. Yeteri kadar iş yapma imkânını bulamayan, yüksek tahsilli, fakat dar gelirli serbest meslek sahiplerinin durumu da böyledir. Bu yüzden şehirli orta sınıfın bu tabakaları huzursuz, hallerinden şikâyetçi, sosyal değişmelere ve gelişmelere eğilimli, sosyal adalet ve sosyal devletten yanadırlar.

Emekçi halk kütlelerinin bağımsız bir politik kuvvet olarak teşkilâtlanmaları ve böylece güçlenmeleri hâlinde bu orta sınıfın bunlarla iş ve kader birliği ederek devrimci cephede yer alması eğilimi gittikçe kuvvetlenecektir.

Yine bu tabaka içinde yer alan aydınlara, yani ülkücü subay ve idarecilerle düşünürlere, yazarlara, bilim adamlarına, öğretmenlere, sanatçılara ve gençliğe özel bir yer ayırmak gerektir. Bu aydın tabaka tarihi gelişmemizde sayılarının azlığı ile orantılı olmıyan bir rol oynamışlar, ülkücü aydınlar, Osmanlı devletinin batı uygarlığına yönelişini devamlı mücadeleleri ile etkilemişlerdir.

Kurtuluş savaşı Türkiyesi, bir yönü ile de ilerici aydınların eseridir. Zira tarihimizde ilk def'a olarak halkla iş ve kader birliği etme fırsatına kurtuluş savaşı yıllarında kavuşan aydınlar, halktan esinlenen ölümsüz ATATÜRK'ün önderliğinde halkla omuz omuza Cumhuriyet Türkiyesinin temellerini atmışlardır.

Toplumumuzun gelişmesinde olumlu bir rol oynamış olan bu aydınlar arasında ikinci Meşrutiyetten bu yana, zayıf da olsa toplumcu düşünceyi temsil eden akımlar da belirmişti. 27 Mayıs hareketi ile Anayasa teminatı altında gittikçe kuvvetlenen, gelişen toplumcu düşüncenin yurt meselelerine kesin çözüm yolu bulmamıza ışık tuttuğu şüphesizdir.

Bugün de ilerici aydınlar ve ATATÜRK'çü gençlik, halkla iş ve kader birliği ettikleri nisbette Türkiyenin gerilikten kurtulması dâvasında etkin bir rol oynayacaklardır. Bunun için bu sosyal tabakanın yalnızlıktan kurtularak halkla gerçek ilişkiler kurması gerekir. Böylece hem kendisi düşüncelerini aksiyona geçirmek imkânını bulacak, hem de işçi sınıfının ve halk kütlelerinin politik bilince kavuşmasına yardımcı olacaktır. Toplumcu düşüncelerin aydınlar arasında gittikçe yayılması ve işçi sınıfımızın politik bir varlık güçlenmeye başlaması, aydınları ve ATATÜRK gençliğini bu olumlu yola hızla itmektedir.

3. Türk İşçi Sınıfı ve Topraksız Köylü

a. Sanayi İşçisi

Türk işçi sınıfı hareketinin oldukça eski ve zengin bir tarihi vardır.

Türk işçi sınıfı, milli el sanayiinin 19 uncu yüzyıl başlarında çökmeye başlaması ve ilk fabrikaların kurulmasiyle doğmuştur. 1816 - 1845 yılları arasında, özellikle ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için ilk devlet fabrikaları kurulmuştur. 1845 ten sonra yabancı ve gayrimüslim yerli sermayenin kurduğu fabrikalar açılmıştır. Böylece İstanbul, Bursa, İzmit, Adana, İzmir, Tarsus gibi şehirlerimizde sayıları hızla artan sanayi işçisi toplulukları meydana gelmiştir.

Beri yandan, Adana'da pamuk yetiştirilmeye başlanması üzerine, 1820 den sonra bu şehirde ilk çekirdeğini Mısır'dan getirilen tarım işçilerinin teşkil ettiği bir tarım işçileri topluluğu ortaya çıkmıştır.

Avrupa kapitalizmine demiryolu imtiyazlarının verilmesi ve başta kömür olmak üzere maden ocaklarının işletmeye açılması, işçi sınıfımızın kısa zamanda sayıca büyümesine ve yurt sathına yayılmasına yol açmıştır.

Kurulan fabrikalar ve açılan iş yerleri, milli el sanatlarının çökmesi üzerine sayı-

ları gittikçe kabaran işsiz usta ve çıraklarm hepsine iş sağlayacak sayıda ve büyüklükte olmadığından, emek gücü arzı, istihdam ihtiyacını kat kat aşmıştır.

Bu durum ve ayrıca yabancı sermayenin imtiyazlı oluşu, işçi gündeliklerinin son derece düşük (4 - 7 kuruş) ve çalışma şartlarının dayanılmayacak kadar ağır olmasına yol açmıştır. Bu ağır şartlar altında zaten fabrika çalışma düzenini de tamamen yadırgamış olan işçiler, çok geçmeden ortak meselelerini ve çıkarlarını kavramaya başlayınca ilk topluca direnme hareketleri kendini göstermiştir.

İşçi sınıfımızın haklarını kazanmak için giriştiği ilk toplu hareketler hakkında kesin bilgilere sahip değiliz; sadece bazı istidlâllerde, bulunabiliyoruz. Meselâ, 1845 tarihli Polis Nizamı'nın 12. maddesindeki: «İşini gücünü terk ile mücerret tatil-i masalihi ibat garezinde olan amele ve işçi makulelerinin cemiyetlerinin def ve izalesiyle ihtilâl vukuunun önü kestirilme si» hükmü, Türk işçilerinin 1845 ten önce çalışma şartlarının düzeltilmesi, ücretlerin arttırılması için toplu bir halde harekete geçerek hep birlikte işlerini bıraktıklarını ve o çağdaki iktidarın bundan telâşlanarak bu gibi olayları bir ihtilâl başlangıcı saydığını ortaya koyuyor. Ama bilinen ilk toplu hareket, 1872 yılı ocak ayında İstanbul Tersaneleri işçilerinin, ücretlerin verilmemesi yüzünden grev ilân ederek, aralarından 500 - 600 kişilik bir grubu Sadrıâzam'a ve Padişah'a dilekçe vermek için yollamış olmalarıdır.

İlk işçi derneklerinin kuruluşu da bu tarihlere rastlar. Bunlar daha çok birer yardımlaşma sandığı mahiyetinde olan kuruluşlardır. Bu hareketleri, çeşitli meslek dallarında çalışanların haklarını savunan kuruluşlar meydana getirme teşebbüsleri izlemiştir.

Bu arada, uyanık bazı işçi liderlerinin politik bilince kavuştukları ve istibdat ile savaşan gizli teşekküllere katıldıkları görülmektedir. Daha sonraları, bir kısım aydınlar da Avrupa'daki sosyalist akımlara paralel olarak bizde de işçi sınıfının halk ve menfaatlerini savunmayı amaç edinen teşebbüslere girişmişlerdir.

Bu teşebbüsler, 1910 da Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın kuruluşu ile sonuçlanmıştır. Bu teşkilâtlanma ve hak arama ve direnme hareketlerine paralel olarak özellikle İkinci Meşrutiyet yıllarında sosyalist görüş ve düşünceleri yansıtan çeşitli gazete, dergi ve kitaplar yayınlanmıştır.

İkinci Meşrutiyet ilân edilir edilmez, istibdat yıllarında yabancı ve yerli işverenlerin elbirliğiyle aşırı derecede sömürdükleri Türk işçi sınıfı, yeni hükûmetin hürriyet, adalet, müsavat ve uhuvvet ilkelerini gerçekten uygulayacağına inanarak aşırı sömürülmeye karşı asgari haklarını elde etmek için harekete geçmiştir.

Selânik'ten Karadeniz kıyılarına, Karadeniz kıyılarından Akdeniz ve Ege kıyılarına kadar zincirleme grev hareketleri baş göstermiştir. Bu hareketler, hürriyet getirme vaadıyle istibdadı devirerek iş başına gelen yeni hükûmetin sert tepkisiyle karşılaşmış ve bu hükûmetin ilk tasarruflarından biri, yerli ve yabancı sermaye çevrelerinin de teşvikiyle grevi yasaklamak ve sendika kurma hakkını kaldırmak olmuştur.

Türk işçi sınıfı, o tarihte ne sayıca, ne de politik teşkilât bakımından gereği kadar güçlü olmadığı için haklarının keyfî bir şekilde yeniden çiğnenmesine maalesef karşı duramamıştır. Üstelik, iç ve dış politik şartlar da (Balkan Savaşı, Bâbıâli baskını gibi) hükûmetin demokratik hakları sınırlamasını ve hattâ yok etmesini kolaylaştırmıştır. Birinci Dünya Savaş'ından sonra Mütareke ve Millî Kurtuluş Savaşı günlerinde işçi hareketi, memleketimizde tekrar canlanmıştır.

Meslek dernekleri (sendikalar) içinde yeniden teşkilâtlanan işçi sınıfımız, yabancı imtiyazlı şirketlere karşı ısrarlı grev hareketlerine girişmiştir. Bu grevlerle memleketimizdeki yabancı menfaatlerin nüfuz ve hâkimiyetlerini zayıflatmaya çalışan işçi sınıfı, bir yandan da silâha sarılarak yurdun savunmasına koşmuştur. Bu arada, işçi sınıfının bu hareketlerine paralel olarak bazı toplumcu aydınlar da, işçi sınıfını politik plânda teşkilâtlandırmak teşebbüsünü yeniden ele alarak sos-

yalist eğilimli yayınlar yapmışlar ve partiler kurmuşlardır.

İşçi sınıfının gerek hür sendikalar kurmak, gerekse politik bir güç olma yolunda teşkilâtlanma hareketlerini hâkim sınıflar daha o tarihlerde önlemek veya soysuzlaştırmak için tedbir almaktan geri kalmamışlardır.

Cumhuriyetin ilânından sonra ise, işçi sınıfının meslek alanında olsun, politika alanında olsun teşkilâtlanmasına imkân bırakılmamıştır. 1925 tarihli Takrir-i Sükûn Kanunu'ndan sonra yalnız hükûmetin kanadı altında bulunan işçi dernekleri faaliyette kalmıştır. Bunlar da esasen yardımlaşma sandıkları mahiyetinde olan kuruluşlardı. ATATÜRK'ün ölümünden sonra hür düşünce gittikçe baskı altına girmiş ve bu arada her türlü toplumcu yayın kesinlikle yasaklanmıştır.

Uzun bir süre Türkiye'de işçi sınıfından, işçi haklarından, sendikadan, grevden, toplu sözleşmeden söz açmak bile suç sayılmıştır.

Özellikle faşist kanun maddelerinin tercüme edilerek kanunlarımıza alınmasından sonra işçi sınıfının en tabiî ve en ilkel hakları daha büyük bir şiddetle reddedilmiştir. 1938'den 1949'ya kadar uzun yıllar, işçi sınıfı haklarını koruyacak herhangi bir kuruluştan yoksun, gerek devlet işletmelerinde, gerekse özel sektör işletmelerinde son derece ağır şekilde sömürülmüştür.

Bu durum, İkinci Dünya Savaşı yıllarında daha da ağırlaşmıştır. Hattâ, İkinci Dünya Savaşı içinde faşist örneklere heveslenenler, işçi sınıfımızı korporatif bir zihniyet ile devrin tek partisi içinde teşkilâtlatlandırmaya kalkışmışlarsa da başaramamışlardır.

İkinci Dünya Savaşı'nın demokrasinin zaferi ile sonuçlanması ve özellikle içeride tek parti rejimine karşı gittikçe şiddetlenen bir muhalefetin baş göstermesi, hükûmeti çok parti rejimini kabule zorlamıştır.

Tek gibi görünen bu muhalefetin, aslında iki ayrı kaynağı vardı:

Birincisi, devletin ekonomik faaliyetlere müdahalesinden şikâyetçi olan toprak ağaları ile özellikle büyük tüccarlar zümresinin muhalefeti idi. Bunlar, savaş yıllarında daha da zenginleşme yolunu bulmuşlar, liberal sistemin devletçiliğin yerine geçmesini savunuyorlardı.

İkincisi, savaş yıllarında daha da yoksullaşmış olan işçi sınıfı ile bütün halk sınıf ve tabakalarının muhalefeti idi. Halkın istediği, insan muamelesi görmek ve insanca yaşayabilmekti.

Ancak iki ayrı kaynağı olan bu muhalefetin çok parti rejiminde sesini eşitçe duyurması ve eşitçe teşkilâtlanması mümkün olamadı. Gerçi Cemiyetler Kanunu'nun 9. maddesinin değiştirilmesi üzerine hür sendikalar ve sosyalist adı taşıyan partiler kurulmuştur. Fakat çok geçmeden bunlardan bir kısmı hakkında kovuşturma ve dâva açıldığından, bu baskı ve terör havasında ötekiler de faaliyetlerine son vermişlerdir. Çıkarılan Sendikalar Kanunu, sendika haklarını son derece sınırladığından ve faşist kanunlar daha da ağırlaştırılıp büsbütün muğlak hâle getirildiğinden, sendikalar fiilen hükûmetin kanadı altına girmiş ve köksüz, neticesiz bir iki teşebbüs hariç, emeği savunan partiler artık kurulamamıştır.

Çok partili rejim böylece toprak ağaları ile büyük sermaye çevrelerinin menfaatlerini savunan partilere inhisar etmiştir. Kendi hak ve hürriyetlerini kendi öz partileri yoluyla savunmak imkânlarından yoksun kalan ve bu yüzden politik bilince kavuşmak fırsatını bulamayan halk sınıf ve tabakaları, bu partilerden birini seçmek durumunda kalmıştır. Yıllarca tek parti diktası altında yaşamış olmanın etkisiyle halk çoğunluğu, şeklen muhalefeti temsil eden partiye yönelmiştir.

Fakat önüne set çekilen işçi hareketinin büsbütün durdurulamayacağını da gören hâkim sınıflar ve hükûmet, başlangıçta sendikaların başına kendilerine tamamiyle sadık kimseleri getirmişlerdir. Bunlar çoğunlukla işçi olmayan kimselerdi. Fakat bu hareketin gelişmesiyle, bu çeşit yöneticileri kullanmak artık mümkün olmadığından, hâkim sınıflar sonraları dolaylı yolları tercih etmişlerdir. Sendika hareketinin kilit noktalarında bulunanları belirli bir yaşama seviyesine ka-

vuşturmak ve sağlanan imkânlardan vaz geçemez duruma getirmek suretiyle işçi sınıfının bilince kavuşması, haklarına sahip çıkması önlenmek istenmiştir. Her halde uzun bir süre hür sendika hareketi iyice baltalanmış, dolayısiyle işçi sınıfının politik bir varlık göstermesi de önlenmiştir.

Ne var ki, işçiler bir kere teşkilâtlandıktan sonra onları kendi gerçek menfaatlerini arayıp bulmaktan alakoymak ve sınıf bilincine ulaşarak toplumun ilerlemesindeki ,demokrasinin yerleşmesindeki tarihi görevi yerine getirmelerine uzun süre engel olmak kimsenin elinde değildir.

Nitekim, 1946 - 1960 yıllarındaki ağır baskılara, aldatma, şaşırtma tedbirlerine rağmen, işçiler olumlu yolu aramaktan geri kalmamışlar, Türk işçi sınıfı, bilincine varmak yolunda ağır ağır da olsa durmadan ilerlemiştir.

1946 - 1960 döneminin çok partili rejim denemesi şu gerçeği açıklıkla ortayâ koymuştur:

Demokratik bir rejim, işçi sınıfının ve emeğiyle yaşayan bütün halk sınıf ve tabakalarının bağımsız bir politik kuvvet olarak teşkilâtlanmasına izin verilmeyecek olursa, katiyen işleyemez ve soysuzlaşıp iflâs eder. Çünkü, *çok partili demokrasi, sermaye kuvvetleri karşısında emeği temsil eden kuvvetlerin kurduğu bir denge rejimidir.* Bu denge, durmadan emekten yana ağır basan ve dönüşen bir dengedir. İşçi sınıfını açıkça haklarını savunmaktan, bağımsız bir politik kuvvet olarak ka nun himayesinde teşkilâtlanmaktan alakoymak, toplumun gelişmesini köstekleyeceği gibi, üstelik bu gelişmenin kösteklenmesinden ileri gelen çok vahim huzursuzluklara da sebep olur. Türkiye'de son 15 yılda görülen manzara bu olmuştur.

Sosyal ve politik hayatımızda çok önemli bir dönüm noktası olan 27 Mayıs hareketinden sonra sosyal ve ekonomik meseleler birden yüzeye çıkıvermiştir. Sosyal ve ekonomik dâvalarımız, dertlerimiz açıkça tartışılmaya başlanmış, işçi sınıfımızın, sesini duyuran ve gittikçe ağır basan dinamik bir kuvvet halinde ortaya çıktığı görülmüştür. 27 Mayıs'tan bu yana işçi sınıfımızın başarılı bir çok hareketleri olmuştur. Bu hareketlerin en gösterişlisi, hiç şüphesiz 1961 yılı Aralık ayında 150 bin işçinin, Türkiyedeki bütün sendika temsilcilerinin katıldığı Saraçhanebaşı mitingi'dir.

Sembolik anlamı büyük bir başka hareket de, 1962 baharında Ankara yapı işçilerinin yürüyüşüdür. Bu arada, işçi sınıfının sömürücü yabancı sermayeye karşı yaptığı mitingleri ve Anayasada grev hakkı tanınır tanınmaz, haklarını elde etmek için giriştiği grev hareketlerini de unutmamak gerekir.

Gerek mitinglerde, gerekse sendika toplantılarında işçilerin, sadece kendilerini doğrudan doğruya ilgilendiren konularda değil, büyük memleket dâvalarında da söz ve kâr sahibi olmaya azimli oldukları gözden kaçmamıştır. *Bütün bu olaylar, Türk işçi sınıfının politik bilincin eşiğine varmış olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.* İşçi sınıfımızın varlığından veya gücünden şüphe edenler, Saraçhanebaşı'nda Türk işçi sınıfının varlığını da, gücünü de gözleriyle görmek fırsatını bulmuşlardır.

Türk işçi sınıfının politik bilince kavuşmakta olduğunu gösteren en önemli olay, Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluşudur. Gerçekten de, bu kuruluş, tarihimizde aşağıdan yukarı, yâni halktan gelen ilk politik teşkilâtlanma örneğidir. Bu kuruluşun yüzeydeki ve görünürdeki nedenleri de önemli olmakla beraber, asıl derinde bulunan nedeni, Türk işçi sınıfının yüz yılı aşan acılar ve mücadeleler sonunda ulaşmış olduğu bilinç seviyesidir. Halktan gelen ilk politik kuruluşun başka halk sınıf ve tabakalarından değil de, işçi sınıfımızdan gelmiş olması, önemle üzerinde durulması gereken bir olaydır. *Halkın öz partisini kurmakla işçi sınıfımız demokratik öncülüğünü fiilen ispat etmiştir.*

Türkiye İşçi Partisi'nin 13 Şubat 1961 tarihinde kuruluşu, tâ 1820 yıllarında başlayan, 1845, 1872, 1908, 1919 - 1925 ve 1946 yıllarında yüzeye çıkan ve bu uzun sürede derinden akan bir nehir gibi gelişen Türk işçi sınıfı hareketinin 1961'de vardığı merhaledir. İşçi sınıfımız, bu par-

tiyi kurmakla ,toplumcu, ATATÜRK'çü aydınlara, gençlere ve emeğiyle yaşıyan bütün yurttaşlara kendi öz siyasî kuruluşları içinde toplanmak imkânlarını açmış ve o güne kadar birbirinden ayrı kalmış emekçi halk kitleleriyle toplumcu aydınların iş ve kader birliği etmelerine fırsat vermiştir.

Ancak, Türk işçi sınıfının da kendi yapısındaki çelişik kuvvetlerin etkisi altında bulunduğunu hatırlamak yerinde olacaktır.

İşçi sınıfımızı geriye bağlamaya çalışan kuvvetler ile, onu ilerleten kuvvetler, her an ileri kuvvetlerin lehinde gelişen devamlı bir mücadele halindedir. İşçi sınıfının ilerleyişini tabiî yönünden saptırmaya çalışan faktörlerin başında, iç ve dış sermayenin emrindeki bazı sendika liderleri bulunuyor. Bunlar işçi sınıfının bağımsız bir politik güç olarak teşkilâtlanmasını önlemek için olumsuz bir sendikacılık anlayışını savunmakta ve işçi sınıfını bu anlayış etrafında teşkilâtlandırmaya çalışmaktadırlar.

Fakat gittikçe genişleyen işçi tabanından gelen baskıları ve istekleri, hâkim sınıfların ve onlara hizmet eden sarı sendikacıların sonuna kadar oyalaması ve ertelemesi katiyen mümkün değildir. Tarih, bu gibi işçi liderlerini bu açıdan görecektir.

İşçi sınıfımızın bir an önce politik bilince kavuşmasını geciktiren bir başka faktör de, köylü işçilerin, yâni hâlâ köy ile ilişkilerini kesmemiş işçilerin işçi sınıfı içinde azımsanmıyacak sayıda olmaladır.

Ayrıca, yerli sanayiimizin yapısı dolayısıyla çok sayıda işçinin küçük ve sürek siz işletmelerde çalışması da işçi sınıfının bilinçlenmesini geciktirici bir rol oynamaktadır.

Fakat başlıca engel hiç şüphesiz, hâkim çevrelerin türlü yollardan işçi sınıfımızın politik bilince kavuşmasını önlemeye çalışmasıdır. Yıllarca, teşkilâtlanmasına izin verilmemiş, faşist kanunlarla baskı altında tutulmuş olan işçi sınıfımızın, bugün de politik bir varlık olma yolundaki çabaları, dolaylı olarak, geciktirilmek isteniyor.

Gerek Türkiye'nin sosyal yapısının doğurduğu gittikçe derinleşen buhranlar, gerekse dünya şartları, gerçekleri gören uyanık işçilerin sayısını her gün arttırmaktadır. Üstelik, toplumcu aydınların Türkiye İşçi Partisi içinde ve dışında henüz gerçekleri göremeyen işçileri uyarmağa, aydınlatmağa çalışmaları da, işçi sınıfının tam olarak politik bilince kavuşmasını hızlandıran bir faktördür. Kaldı ki, yukarıda işaret edildiği gibi, Türkiye'nin kalkınmak, gelişmek için sanayileşmek zorunda oluşu, işçi sınıfını bilince kavuşturan objektif şartları yaratmaktadır. Kapitalist düzen içinde modern sanayiin çalışma ve yaşama şartları da, işçileri, millî varlık bünyesinde ortak menfaatleri ve hakları bulunan belirli bir sosyal sınıf oldukları bilincine götürür.

Toplu halde çalışmanın, aynı semtlerde, aynı zor yaşama şartları içinde bulunmanın, dayanışmayı ve teşkilâtlanmayı çok kolaylaştırdığı meydandadır. Ayrıca, emeğin ve çalışmanın sosyal karakteri ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişme de, işçi sınıfının bilinçlenmesini sağlayan en önemli sebeplerden biridir. Üstelik kapitalizmin dalgalanışlarından, yoksullaşma, işsizlik, insan olmaktan çıkma gibi kaçınılmaz âfetlerinden doğrudan doğruya en çok zarar görenler de yine işçilerdir.

Bütün bu faktörlerin etkisiyle yavaş yavaş bilinçlenen ve teşkilâtlanan işçi sınıfımız, hiç değilse işçi sınıfının en bilinçli, en uyanık evlâtları, toplum hayatının ağır yükünü taşımakta ve öz yurdunda üvey evlâd muamelesi görmekte yalnız olmadıklarını kavramış bulunmaktadır. Gerçekten de, özel teşebbüs ve kâr mihveri etrafında dönen bir ekonomi sistemi içinde, yalnız işçi sınıfı değil, topraksız veya yeteri kadar toprağı olmayan köylüler de, orta köylüler de zanaatkârlar da, küçük esnaf da aylıklı ve ücretliler de, kısacası emeğiyle yaşayan bütün halk sınıf ve tabakaları, emeklerinin haklı karşılığını alamıyorlar, derece derece sömürülüyorlar. *Uyanık işçi liderleri, bu gerçeği de kavı-*

ramaya ve halkın, oylarını kendi öz partisi olan Türkiye İşçi Partisi'ne yâni kendi kendisine vererek iktidara gelmesinden ve Anayasanın öngördüğü köklü dönüşümleri halkın kendi elleriyle gerçekleştirmesinden başka çıkar yol olmadığını anlamaktadırlar. Bunlara uyanık işçi kitleleri de katılmaktadır.

Şu halde, işçi sınıfımız, ekonomik, sosyal ve politik aksiyonu ile aslında bütün halkın haklarını, hürriyetlerini ve menfaatlerini savunmakta ve bunları temsil etmektedir. Gerçekten de, *işçi sınıfının son bilinç merhalesini, bütün çalışan sınıf ve tabakaların menfaatlerinin ortak olduğu ve köklü dönüşümlerle toprak ağalarının ve yabancıya aracılık eden büyük sermayecilerin millet için zararlı olan nüfuz ve hâkimiyetlerini önleyecek demokratik yaşayış düzeninin elbirliğiyle kurulması düşüncesi teşkil eder.* Demokrasiyi, sosyal adalet ve güvenliği kökleştirmek, bütün halk sınıf ve tabakalarının ittifakıyla çoğunluğu sağlayabilmek ve «Yurtta sulh cihanda sulh» idealini gerçekleştirmek ,işçimizin ulaşacağı ileri sınıf bilinci noktasıdır.

Demek ki, bu merhalede sınıf bilincinin özü son derece zenginleşerek gerçek bir millî bilinç ve bir insanlık bilinci niteliği kazanır. İşçi sınıfının kazandığı menfaatler, artık dar anlamda işçi sınıfına özgü menfaatler olmaktan çıkar ve en geniş, en yüksek anlamda millî menfaatler hâline gelir.

Türkiye İşçi Partisi, «Türk işçi sınıfının tarihsel ve demokratik öncülüğü» derken buraya kadar özetlenen bütün bu gerçekleri düşünüyor. Türkiye, gelişmek, kalkınmak ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için hızla sanayileşmek zorunda olan bir ülkedir. Demek ki, gelişmenin itici ve gerçekleştirici kuvveti, emekçi halk sınıf ve tabakaları arasında daha çok işçi sınıfıdır. Bundan başka, hızlı gelişmenin gerektirdiği köklü dönüşümler, politik bir güç halinde teşkilâtlanacak olan emekçi halk tarafından gerçekleştirilebileceğine göre, gerek teşkilâtı kurmak işinde, gerekse köklü dönüşümleri bilim ışığında belirlemek ve gerçekleştirmek işlerinde Türk işçi sınıfı, bilimsel, tarihi açıdan potansiyel olarak en yetenekli halk sınıfıdır. Çünkü işçi sınıfı yalnız sosyal yapısı bakımından değil aynı zamanda getirdiği ahlâkî ve politik değerler ve genel olarak toplum görüşü bakımından da bu öncülüğe hak kazanmış durumdadır. Ancak bu, işçi sınıfının öteki halk sınıf ve tabakaları karşısında her hangi bir üstünlüğü olduğu ve imtiyazlı duruma sahip bulunduğu veya böyle bir duruma getirileceği anlamına aslâ gelmez. Çünkü bu takdirde, işçi sınıfı kendi kendini inkâr etmiş olacağı gibi, üstelik, halk sınıf ve tabakaları arasındaki karşılıklı güven ve kardeşçe dayanışma da bozulacağından milletin büyük çoğunluğunu teşkil eden halk sınıf ve tabakalarının bağımsız politik bir güç meydana getirerek iktidarı almaları mümkün olamıyacaktır.

İşçi sınıfının demokratik öncülüğü, tarihin akışına uygun bir düşünce, yâni Türkiye'nin gelişme süreci içinde her gün gelişmelerle kendini bulan bir gerçektir.

Bu bakımdan, işçi sınıfının demokratik öncülüğü demek, bütün işçilerin gelişme hareketine fiilen ve mutlaka öncülük etmeleri gerektiği anlamına gelmez. Hattâ, bugün Türkiye'de olduğu gibi, işçilerden şaşırtılmış, aldatılmış olanlar büyük bir sayı tutabilir. Ve böyle bir öncülüğe karşı çıkabilir. Bu durum, yukarıdaki gerçeği asla değiştirmez.

Memleketimizi geri kalmışlıktan kurtarabilmek için gerekli köklü dönüşümleri, işçi sınıfının tarihsel ve demokratik öncülüğü etrafında toplanmış halk sınıf ve tabakaları gerçekleştireceklerdir.

b. Tarım İşçileri, Topraksız ve Az Topraklı Köylüler

Tarım işçileri, ırgatlar, topraksız ve az topraklı yoksul köylüler, tarım sektörü nüfusunda çoğunluğu meydana getirirler. Tarımda makinalaşma ve büyük işletmelere doğru gidiş, bu toprakları ortakçılıkla işleyen köylü ailelerinin açıkta kalmasına sebep olmuştur. Bunlar, ya toprak işçisi haline gelmişler, ya dağ yamaçlarında ve orman kenarlarında daha verimsiz topraklara geçmişler, yada iş bulmak için

şehirlere göç etmişlerdir. Küçük topraklı köylüler de, toprakların zamanla yetersiz hale gelmesi ve sermaye kıtlığı yüzünden topraklarını büyük işletmeciye satmak, kiralamak veya ortakçılıkla vermek zorunda kalmaktadırlar. Bunlar, bu şekilde elden çıkardıkları topraklar üzerinde işçi olarak çalışmakta, ya da iş peşinde şehirlere göçmektedirler.

Tarım işçisi olarak çalışanların sayısı 1 milyonu aşmaktadır.

Topraktan kopan köylülerin bir kısmı da, kasaba ve şehirler etrafındaki mülkler üzerinde yeniden ortakçı olarak yerleşmektedirler; şiddetli toprak darlığı ve toprak isteği yüzünden bu mülkler üzerindeki ortakçı işletmeleri son zamanlarda artan bir küçülme göstermiş, ortakçılık şartları ağırlaşmış ve cüce işletmelerle geçimlerini sağlıyabilmek için bu köylü aileler pek çok emek harcamak zorunda kalmışlardır. Köklü bir toprak reformu yapılmadığı için, bu topraksız, az topraklı veya küçük topraklı köylü aileleri, devletin sulama, kredi v.b. tedbir ve yardımlarından yararlanamamaktadırlar. Bütün bu sebeplerden dolayı köylü kitlelerinde yoksullaşma belirgin hâle gelmiştir.

Tarımda gizli işsizler sayısının ortalama 3.5 milyonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu da köylü kitlelerinin yaşamalarını güçleştiren önemli bir faktördür.

Tarımdaki değişmelerin köylü kitlesi zararına sonuçları yanında bir de olumlu sonucu olmuştur. Köylü nüfus hareketli bir hâle gelmiş, az çok uyanmıştır; çileli hayatını eskisi gibi tevekkülle kabul etmemekte, durumunun düzeltilmesini, insanca yaşamayı beklemektedir.

Çukurova'nın topraksız köylülerinin toprak istemek için yaptıkları yürüyüşler, bu uyanışın açık işaretidir.

Köyün eski içe kapanıklığı az çok kırılmış; köy, ekonomik, sosyal dış etkiler alanına girmiştir. Bu durum, geleneksel, tutucu, hattâ gerici olan zihniyet yerine yoksul köylülerde köklü dönüşümleri destekleyecek bir ruh hâli yaratmıştır.

Yoksul köylü kitlesinin sosyal gelişmemizde özel bir yeri vardır. Emekçi sınıflar arasında en kalabalık sınıf oldukalarından, hattâ tüm nüfusun büyük çoğunluğunu meydana getirdiklerinden, köylü kitlesinin desteği ve aktif iştirâki olmadan reform yapılamaz. Türkiye'nin kalkınması gerçekleştirilemez. Köylü kitlesiyle işçi sınıfı ve bütün emekçi tabakaları arasında sıkı bir işbirliği ve dayanışma sağlanması şarttır.

Toplumcu, Atatürkçü aydınların emekçi kitlelerle iş ve kader birliği ederek kitleleri eğitmek, Türkiye İşçi Partisi saflarında teşkilâtlandırmak, bilinçli bir politik güç hâline getirmekte görev almaları, reformların yapılmasının ve yurt kalkınmasının temeli ve biricik anahtarıdır.

Türkiye'nin yüz yıllardan beri ihmal edilmiş topraksız ve az topraklı köylülerini, programımızın «Tarım» bölümünde geniş bir şekilde izah edildiği gibi, insanca yaşama şartlarına kavuşturacak tedbirleri almak ve onları Türkiye'nin kaderi üzerinde söz ve karar sahibi kılmak, Türkiye İşçi Partisi'nin başlıca amaçlarından biridir.

B. Türkiye'nin Politik Yapısı

Politik yapı, son bir tahlil ile, kamu gücünün sosyal sınıflar açısından kullanılış şeklidir. Politik yapı ekonomik ve sosyal yapının etkisi altındadır. Bu etki temel yasalarda her zaman açıkça görülmese bile, bunların uygulanmasında mutlaka kendini duyurur. Nitekim toplumumuzun derebeylik kalıntısı bir temel üzerine aşılanan gelişmemiş bir kapitalizm biçimindeki ekonomik ve sosyal yapısının, politik yapı üzerindeki tutucu ağırlığı, demokratik Anayasa'mızla tatbikat arasındaki çelişmelerde açık olarak görülmektedir.

Hâkim sınıflar ve onların temsilcileri olan siyasi partiler, Türkiye'yi kalkındırmak ve ilerletmek meselesini Türkiye'nin geri kalmasının başlıca nedenlerine ilişmeden çözme hayâli peşindedirler. Oysa, toprak ağalığı ve aracı ticaret sistemi bugünkü haliyle devam ettikçe Türkiye'nin

geri ve ekonomik bakımdan bağımlı bir ülke durumunda kalması mukadderdir.

1946 dan bu yana uygulanan çok partili demokrasi rejimi, aslında, halkın bağımsız bir siyasi kuvvet durumuna gelmesini çeşitli yollardan önleyen ve toprak ağaları ile şehirli büyük sermayecilerin hâkimiyetlerini sürdürmeğe çalışan bir siyasi düzendir.

1946 - 1950 dönemi, hâkim çevrelerin tek parti rejiminden çok partili rejime geçiş dönemi olmuştur.

1960'dan bu yana halkımız uyanmaya başlarken, hâkim sınıflar, tarihimizde ileri bir adım olan 1961 Anayasa'sını, eksiksiz ve tastamam uygulamaktan kaçınmışlardır.

Hâkim sınıflar, Anayasa'nın getirdiği insan ve yurttaş anlayışını, ekonomik ve sosyal adaleti, sosyal güvenliği, sosyal devlet ilkesini günlük hayatta gerçekleşen canlı kurallar hâline getirmemişler, ayrıca, Anayasa'ya aykırı kanunları yürürlük te tutarak, Anayasa'ya rağmen, statükoyu korumak ve sürdürmekte direnmişlerdir.

Hâkim sınıflar, statükoyu korumak için kalkınmanın sadece teknik bir mesele olduğu fikrini ileri sürmüşler, halkın politik bir güç hâline gelmesini ve Türkiye'nin böylece gerçek çözüm yolunu bulmasını önlemeye çalışmışlardır.

Ekonomik ve sosyal yapıyı değiştirecek köklü dönüşümler yapılmadığı için, «Plânlı kalkınma» sonunda, külfeti emekçi hakla yüklenen, nimeti varlıklı sınıflara dağıtılan bir milli gelir arttırma tavsiyeleri programı olmaktan öteye geçememiştir. Karma ekonomi, özel sektör yararına işleyen bir devletçilik ile özel sektörün ortaklığı biçiminde yürütülmektedir. Sanayileşme, ulusal bağımsızlığımızın ve kalkınmamızın vaz geçilmez şartı olarak değil, tüketim malları üretmek ve bunları kârla satmak amacıyla girişilen bir teşebbüs olarak görülüyor. Ne zaman yapılacağı belli olmıyan Toprak reformu, gerçek gayelerinden uzaklaştırılıyor. Petrol sanayiindeki ulusal menfaatlere aykırı durum ve tutum devam ediyor. Vergi adaletsizliği bütün korkunçluğu ile sürüp gidiyor. Yatırımı azaltmadan başvurulabilecek zengin vergi kaynakları, tarım gelirleri ile ithalât ve ihracattan elde edilen gelirlerdir; oysa bu gelirlerin sahipleri siyasi iktidarı etkiliyebildiklerinden âdil bir vergileme politikası güdülmemekte ve kalkınmanın finansmanı için ya dışardan yardım beklenmekte ya da enflâsyona başvurulmaktadır.

Hâkim sınıfların yukarıdan beri sıraladığımız tutumları, bunların Türkiye'nin bir adım bile ileri götürülmesinde hiçbir tarihi görevleri kalmadığını açıkça göstermektedir. Çünkü hâkim sınıfların korumak ve sürdürmek istedikleri ekonomik temel ve bu temel üzerine kurulmuş sosyal ve siyasi ilişkiler, üretici halk kuvvetlerinin gelişmesine, Türkiye'nin ilerlemesine, hızla çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmasına kesinlikle engel olmaktadır.

Kurtuluş yolu, gerekli köklü dönüşümlerle toplumun yapısını değiştirmektir. Bunun içindir ki, çözüm yolu, her şeyden önce politik niteliktedir. Türkiye İşçi Partisi, işçi sınıfını ve bütün emekçi halk kitlelerini hakları, hürriyetleri ve ödevleri konularında eğitip aydınlatmayı, toplumcu aydınların emekçi halk kitleleriyle kaynaşmasına ortam hazırlamayı ve böylece kurulacak, aşağıdan yukarı, geniş bir halk topluluğu ile demokratik yoldan iktidara gelmeyi ve Türkiye'nin temel meselelerini çözmeyi tarihi bir görev bilir; Türkiye için, yoksul halkımız için, aydınlarımız için başka bir kurtuluş yolu olmadığına inanır.

Anayasa'mızın gerçekten uygulanması, Türkiye İşçi Partisi'nin varlığını zorunlu kılar. Çünkü Anayasa'da yazılı temel haklar, sosyal ve ekonomik haklar, ancak böyle bir partinin etkin varlığı hâlinde kâğıt üzerinde kalan formüller olmaktan kurtulup emekçi yurttaşın yararlandığı canlı, uygulanan kurallar biçimini alır. Sosyal sınıflar arasında bir denge rejimi demek olan DEMOKRASİ, ancak bu takdirde boş bir söz olmaktan çıkar.

İKİNCİ BÖLÜM

KALKINMA YOLU

Türk toplumunun, diğer toplumlarla eşit şartlar içinde ve bağımsız olarak yaşayabilmesi için ekonomik bakımdan kalkınması gerekir. Bu, sadece bilimsel düşüncenin gerektirdiği bir amaç değil, aynı zamanda toplumumuzun, baskısını duyduğumuz bir isteğidir. Toplumumuz, bu isteğe uygun biçimde emin ve hızlı bir kalkınma yoluna sokulmadıkça, huzur ve güvenlik içinde yaşamak mümkün olmayacaktır.

Bugün tutulmuş olan yol, ileri batı memleketlerinin de bir zamanlar tutmuş oldukları özel sektör eliyle kalkınma yolu, yâni kapitalist bir yoldur. Ancak o zaman dan beri şartlarda büyük değişiklikler olduğu için, bu yolun Türkiye'yi kalkınmaya götürmesi mümkün değildir.

1) Geçen yüzyıllarda batı memleketlerinin kalkınması, emeğin aşırı sömürülmesi sonunda meydana gelen ve biriken özel sermaye ve teşebbüs yolu ile mümkün olmuştur. Çünkü o tarihlerde işçi sınıfı haklarını koruyacak güçlü teşkilâta henüz sahip değildi. Oysa, bugünkü Türkiye'de sendikacılığın ve demokratik kuvvetlerin gelişmekte olmasından ötürü, böyle bir sömürme gittikçe güçleşmektedir.

2) Batılılar sermaye biriktirmek için başka memleketleri de sömürmüşlerdir. Oysa, Türkiye'nin bugün sömürgeler fethederek, ya da ticarî yollarla başka memleketleri sömürerek sermaye biriktirmesi düşünülemez. Kaldı ki, devrimci ve antiemperyalist savaşlar yaparak bugüne gelmiş olan Türkiye için sömürgecilik ve sömürücülük söz konusu olamaz.

3) Batılı memleketler kalkınma yoluna girerken karşılarında kalkınmış memleketler yoktu. Böylece küçük işletmelerini yavaş yavaş büyüterek gelişebilmek imkânına sahiptiler. Oysa, Türkiye gelişmiş memleketlerle rekabet etmek, onlara rağmen kalkınmak zorundadır. Çünkü ekonomimizin batı memleketleri ekonomilerine bağlı ve onların hâkimiyeti altında olması, kalkınmamızı bir de bu yönden önlemektedir. Ayrıca, bugünün teknolojisine uygun dev işletmeler kurarak gerçekleştirilmesi gereken kalkınmayı sağlamaya, özel teşebbüslerin gücü yetmemektedir.

4) Batının geliştiği çağlarda, gelirlerin daha büyük bir kısmı tasarruf edilerek, sermaye birikimine ayrılabiliyordu. Oysa, günümüz Türkiye'sinde Batının şimdiki yüksek tüketim seviyesi örnek alınmaktadır. Bu durum, özel sektör eline geçen gelirlerin çok yüksek bir kısmının tüketim harcamalarına gitmesine ve böylece birikimini yavaşlamasına sebep olmaktadır.

5) Batının geliştiği zamanlarda başka bir çözüm yolu, başka bir toplum düzeni olduğu bilinmiyordu. Oysa, bugün kapitalist olmayan bir kalkınma yolu olduğu da bilinmektedir. Bu sebeple toplumun, kapitalizmin yapısından doğan çatışma ve dalgalanmalara boyun eğmesi beklenemez. Ayrıca, kapitalist gelişme mümkün olsa bile arzu edilir bir çözüm yolu değildir. Çünkü kapitalist gelişme yolunu seçmiş bulunan memleketler de büyük tezatlar içindedir.

6) Batının gelişmesinin çok yavaş olduğu, kişi başına düşen gelirin yılda ortalama yüzde 2'den daha az arttığı da unutulmamalıdır. Oysa, Türkiye'nin bugün bu gelişme temposundan 2 - 3 kat daha hızla kalkınması şarttır.

Kaldı ki, bu kalkınma yolu memleketimizde ötedenberi denenmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde en açık ve çıplak biçimi ile izlenen kapitalist kalkınma yolu, tabiatına uygun olarak, mutlu bir azınlığın daha da zenginleşmesi, halk kitlelerinin ise daha da yoksullaşması ve memleket kaynaklarının israf edilmesi sonucunu doğurmuş, kısa zamanda hem ekonomik, hem sosyal, hem de politik dengeyi büsbütün bozarak memleketi bir çıkmaza götürmüştür.

Bugün de, aynı yol daha ihtiyatla izlenmektedir. Bütün gayretlere rağmen bir türlü gelişemeyen yerli özel sektörün dış yardım ve yabancı özel yatırımlar ile desteklenmesi ön plâna alınmış, sayısız ve apaçık sakıncalarına rağmen Avrupa Ortak Pazarı'na da ortak üye olarak sırf bu amaçla girilmiştir.

Öte yandan, ekonomimizin bir plân içerisinde yürütülmesinin kararlaştırılmış olmasına rağmen, tutulan yolun gene kapitalist yol olması yüzünden bütün bunlar hiçbir olumlu sonuç vermemiş ve ödeme bilânçosundaki açıklar gene ve gittikçe artarak devam etmiş, gelişme daha da yavaşlamış ve yoksul halkın kaderinde değişiklik olmamıştır.

Özet olarak yaptığımız bu açıklamalar gösteriyor ki, Türkiye'nin özel sektör eliyle, yâni kapitalist bir düzen içinde kalkınması mümkün değildir. *O halde Türkiye için kurtuluş, kapitalist olmayan bir kalkınma yoluna girmektir. KAPİTALİST OLMAYAN KALKINMA YOLU emekten yana ve emekçilerin yürütümüne ve denetimine katıldığı plânlı bir devletçilik olarak tanımlanabilir. Böyle bir düzende kamu sektörü esastır ve ekonomiye hâkim olacak kadar geniştir. Özel sektör plân çerçevesi içinde kamu sektörünün yardımcısı olarak çalışır ve gelişir.*

Büyük arazi sahipleri, ya da büyük tüccar ve sanayiciler elbette ki memleketi kapitalist olmayan bir kalkınma yoluna götüremezler; çünkü, onların çıkarları ile bu yol arasında çelişme vardır. Memleketi kapitalist olmayan gelişme yoluna emekçiler götürecektir; çünkü, kapitalist olmayan yola gitmekle onların çıkarları bozulmayacak, aksine bu yoldan yararlanacaklardır. Bu sebeple kapitalist olmayan kalkınma yolu emekçilerin iktidarını gerektirir. Yâni çözüm yolu her şeyden önce politiktir.

Emekçi halkın partisi olan Türkiye İşçi Partisi, kapitalist olmayan yoldan kalkınmayı gerçekleştirmek için şunları amaç bilir:

İşçi sınıfını ve bütün emekçi halk kitlelerini eğitip aydınlatarak ulusal kalkınma ve ilerlemenin bilinçli itici kuvveti hâline getirmek;

Anayasa teminatı altında olan hak ve hürriyetlerine sahip çıkacak işçi sınıfının ve emekçi halk kitlelerinin yurt işlerinde söz ve karar sahibi olmasını sağlamakla, büyük toprak sahiplerinin ve şehirli büyük sermayecilerin, demokratik rejimi aksatan, ekonomik kalkınmayı, sosyal ve kültürel gelişmeyi frenleyen, sosyal adalet ve güvenliğe karşı koyan, zararlı nüfuz ve hâkimiyetlerini önlemek;

Sanayileşmeye öncelik veren, plânlı, emekten yana ve emekçi halk yığınlarının iştirakiyle işleyen bir devletçiliğin, ulusal ekonomide, sosyal ve kültürel hayatımızda düzenleyici ve yönetici temel kuvvet olmasını sağlamak;

Özel sektörü, ulusal ekonominin genel plâna bağlı yararlı bir kesimi hâline getirmek;

Ve böylece politik demokrasiye ekonomik ve sosyal bir öz kazandırarak daha ileri bir toplum düzenine demokratik yoldan geçiş şartlarını hazırlamak.

Bu maksatla :

1) Ulusal ekonomide kilit taşı vazifesi görenlerden başlayarak ve ekonomik kalkınma ve sosyal ilerlemenin gerekli kıldığı bir sıra izleyerek büyük üretim ve mübadele araçlarını devletleştirmek;

2) Kurulmamış temel sanayi kollarını devlet eliyle, devlet malı olarak kurmak ve işletmek;

3) Topraksız veya az topraklı köylüyü topraklandırmak ve en yeni araçlarla, en ileri teknikle donatarak, en verimli işletmecilik sistemi içinde (devlet numune çiftliklerine, üretim kooperatiflerine ve özel işletmeciliğe yer veren bir sistem içinde çalışmasını sağlamak; şehirlerle köy arasındaki, köyün geri kalmasına sebep olan temel) ayırımları gidermek;

4) Sanayi ve tarımda kalkınıp ilerleme, belirli bir eğitimden geçmiş emek gücüne ve kadrolara ihtiyaç gösterdiğinden, genel ve teknik eğitimi ekonomik kalkınmaya paralel olarak ivedilikle yaymak ve ilerletmek;

5) Ekonomik kalkınma ve kültürel ilerleme birbirini karşılıklı olarak etkilediğine ve amaç sadece üretimde verimi artırmak olmayıp, kafa işçiliği ile kol işçiliği arasındaki ayırımları kaldırarak, bütün yurttaşların kişiliklerini sonuna kadar geliştirmelerini sağlamak olduğuna göre, halk yığınlarının yaratıcı güçlerini açığa çıkaracak kültür çalışmalarına hız vermek, yurt ölçüsünde kültür merkezleri kurmak;

6) Herkesi iş - güç sahibi etmek, işsizliğe kesinlikle son vermek ve ulusal gelirin dağıtımında *emeğe göre gelir* ilkesini hâkim kılmak, yâni herkese yaptığı işe göre ücret, aylık ve gelir sağlamak;

7) Ulusal varlığımızı ve bağımsızlığımızı her şeyin üstünde tutan ve kişiliği olan, bütün devletlerle eşitlik içinde dostluk münasebetleri kurmayı amaç bilen, Birleşmiş Milletler Anayasası'na bağlı, Kurtuluş Savaşı Türkiye'sine yaraşır, barışçı bir dış politika savunmak;

Böylece, ulusal üretimi ağır sanayi ve ileri teknik temeli üzerinde toplumun ve emekçi halk yığınlarının boyuna artan her türlü ihtiyaçlarını karşılamak için hazırlanmış bir genel plâna göre âhenkli biçimde geliştirmek;

Ve İNSANIN İNSAN TARAFINDAN SÖMÜRÜLMESİ SİSTEMİNE SON VERİP Türkiye'yi, halkın artık yurt işlerinde gerçekten söz ve karar sahibi olan ve kardeşçe dayanışarak, işbirliği ederek, hürriyet ve eşitlik içinde, her bakımdan insanlığın hizmetinde, barışçı, tam demokratik bir ülke hâline getirmektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMEL İLKELER

I. Her Alanda Bilime Dayanan Bir Politika

Türkiye İşçi Partisi, tabiatta olduğu gibi, toplumda da insan iradesinden bağımsız, objektif nitelikte kanunlar olduğu gerçeğinden hareket eder.

Bununla birlikte, toplumda objektif kanunların varlığı, insanların toplumun gidişine iradî müdahalelerde bulunmasına engel değildir. Ne var ki, yapılan müdahaleler, toplumun içinde bulunduğu tarihî şartlara ve sosyal gelişme kanunlarına uygun düştüğü nisbette ve derecede etkili olur, toplumun gelişmesini kolaylaştırır, hızlandırır; tersine müdahaleler ise, toplumun gelişmesini köstekledriğinden, sosyal meseleleri, zorlukları ağırlaştırır, sarsıntılara yol açar. Bu durum, insanların sosyal kanunları öğrenmesini ve müdahalelerini ona göre düzenlemesini mümkün kılar.

Bunun için, Türkiye İşçi Partisi, bilimi biricik yol gösterici olarak tanır ve politikasını bilimsel gerçeklere göre çizer ve uygular.

II. Halkın Günlük Hayatında Gerçekleşen Demokrasi

Türkiye'nin maddî, sosyal ve politik yapısının bilim açısından incelenmesi, az gelişmiş, ya da geri kalmış bir toplum olduğumuzu ortaya koymuştur. Az gelişmiş toplumlar, üretim sistemi ve tekniği çağdaş ileri memleketlerin seviyesinde gelişmemiş, ham maddeci, kişi başına geliri düşük, tarımsal ekonomilere bağımlı olan toplumlardır. Aralarında derece farkları bulunmakla birlikte, geri kalmış toplumların ortak, belirtici niteliği budur. *Türkiye'de bu nitelik, derebeylik kalıntısı bir tarım temeli üzerine aşılanmış, gelişmemiş bir kapitalizm (özellikle ticaret kapitalizmi) biçimini almıştır.* Yukarıda belirtildiği gibi, Türkiye'nin geri kalmışlıktan kurtuluşu ve halkımızın insanca yaşama şartlarına kavuşması amacı, üretimi hızla çağdaş seviyeye ulaştırmak (hızla sanayileşmek) ve derebeylik kalıntısı tarımsal temel üzerine aşılanmış az gelişmiş ve bağımlı kapitalizmin tutucu ve geriletici etkilerinden kurtulmak zorunluğu ortaya koymaktadır.

Bu gerçeklerden hareket eden Türkiye İşçi Partisi, derebeylik kalıntısı toprak ağalığının ve yabancılara aracılık eden şehirli büyük sermayecilerin, ekonomik kalkınmayı, sosyal ve kültürel gelişmeyi frenleyen, sosyal adalete ve güvenliğe karşı koyan ve böylece demokratik rejimin tam gerçekleşip işleyebilmesini köstekleyen zararlı nüfuz ve hâkimiyetlerini, temel insan haklarına saygılı olarak önlemek, diğer yandan özel sektörü ulusal ekonominin genel plâna bağlı yararlı bir kesimi hâline getirmek amacını güder.

Türkiye İşçi Partisi'nin demokrasi anlayışına göre demokratik rejimde toplumun yönetici, yürütücü ve itici gücü, Türk işçi sınıfı ile emekçi halk kitleleridir. Bu sınıf ve tabakaların politik teşkilâtı olan

Türkiye İşçi Partisi iktidara demokratik seçim yolu ile gelir, insanın insan tarafından sömürülmesini reddederek, temel insan hak ve hürriyetlerine bağlı ve saygılı olarak iktidarda kalır ve seçimle iktidardan gider.

Türkiye İşçi Partisi'nin halkçılık anlayışına göre, demokrasi sadece politik hayata ve düzene özgü bir rejim değildir. Sosyal hayatın ve kurumların tümü demokrasi kavramının kapsamına girer. Demokrasi, toplumun bütününü kapsadığı zaman, ancak, biçimde kalan bir rejim olmaktan çıkar, ekonomik ve sosyal bir öz kazanarak tam anlamında gerçekleşir. Devletin emekten yana olması, yapılan işlemlerin, reformların gerçekten halk yararına olabilmesi için halk kitlelerinin toplum hayatının her kesiminde, bütün kademelerde söz ve karar sahibi olması gerekir. Devletin ve toplum işlerini yürüten her türlü merkezî teşkilâtın kopmuş, katılaşmış, kırtasiyeciliğe boğulmuş bir hâl almaması için halkın her kesimde, her kademede aktif iştiraki kaçınılmaz bir zorunluluktur. Türkiye İşçi Partisi, demokratik düzende halka çeşitli ortak maksatlar için teşkilâtlanma imkânını tanır, halkın toplum işleriyle ilgilenmesi için gerekli ortamı yaratır, her işte halkın şevkli ve istekli çabasını sağlamayı şart sayar. Halk, toplum hayatının her alanında yönetim ve denetimine etkili bir şekilde katılacaktır. Üst kademeler ile alt kademeler, merkezî teşkilât ile mahallî teşkilât kademeleri arasında karşılıklı münasebetler ve etkiler sistemi kurulacak ve bu bağların kopmamasına, karşılıklı alış veriş kanallarının tıkanmamasına özellikle dikkat edilecektir.

Halkımızın yurt işlerinde gerçekten söz ve karar sahibi olduğu böyle bir demokrasi rejimidir ki; ancak halkımızın insanca yaşama şartlarına kavuşması ve Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda hızla kalkınması için gerekli ortamı kurar; Anayasa'mızın öngördüğü gibi, kişinin hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmıyacak surette sınırlayan politik, ekonomik ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar. Halkın bir numaralı yurttaş durumuna yükseldiği böyle bir demokrasi rejiminde Türkiye halkı özgür ve bağımsız yaşayan ileri bir toplum hâline gelecek ve durmadan ilerleyen, insanca yaşama şartlarını gittikçe daha iyi, daha haklı, daha doğru bir şekilde gerçekleştiren, ileri bir toplum düzeninin temellerini kurmak imkânlarına kavuşacaktır.

III. Emekçi Halkın, Yürütümüne Doğrudan Doğruya Katılıp Denetlediği Emekten Yana Planlı Devletçilik

Yukarıda belirtilen demokrasi anlayışına uygun olarak:

— Plânlama politikasının temel çizgilerinin ve kaynakların temel sektörler arasında dağılımının tesbitinde,

— Plânın hazırlanmasında,

— Plânın hem genel olarak uygulanmasında, hem de ayrı ayrı kurumlarda uygulanmasında halk kitleleri söz sahibi olacaklardır. Uygulama safhasında Plânlama Teşkilâtı, halkın buna gösterdiği tepkileri yerinde izleyecek ve merkezi bundan haberdar edecektir. Böylece, halkın plân uygulanmasına doğrudan doğruya katılması sağlanmış olacağından ve halk plânın kendi yararına işlediğini anlayacağından, halkın şevkli çabası ile memleketin hızla kalkınması gerçekleşecektir.

A. EMEKTEN YANA PLANLI DEVLETÇİLİK SİSTEMİ VE KALKINMA

Emekten yana plânlı devletçilik, demokrasimizin ekonomik ve sosyal yönüdür. Türkiye İşçi Partisi'nin iktidara gelmesiyle, devletçilik, halktan, emekten yana, itici, yönetici ve düzenleyici bir kuvvet olarak işleyecektir. Emekten yana plânlı devletçilik sistemi, toplumun ve emekçi halkın durmadan artan ihtiyaçlarını, gerek maddî, gerek kültürel alanda karşılamak amacıyla işleyen bir sistemdir. Üretim sistemi çağdaş teknik seviye-

ye devlet eliyle hızla ulaştırılır. Millî hasıla ve gelir büyük bir hızla arttırılır. Bu amaçla, ulusal ekonomide kilit taşı olanlardan başlanarak ve ekonomik kalkınma ve sosyal ilerlemenin gerekli kıldığı bir sıra izlenerek büyük üretim ve ulaştırma araçları ile dış ticaret, bankalar, sigortalar devletleştirilecektir. Türkiye'de bunlar esasen ya devlet elindedir, ya devletin denetimi altındadır, ya da devletin ortaklığı ile işletilmektedir. Bundan dolayı, Türkiye İşçi Partisi'nin iktidara geldiği zaman yapacağı ilk iş, bu devlet teşekküllerinin, bugün olduğu gibi özel sektör yararına değil, emekçi halk yararına çalışmalarını sağlamak olacaktır. Ayrıca, üretimin çağdaş teknik seviyede geliştirilmesi, hızlı bir kalkınma, sanayileşme programının gerçekleştirilmesini zorunlu kıldığından, emekten yana plânlı devletçilik sistemi, ağır sanayi temeline dayandırılacaktır.

Özel şirketlerin tröst ve karteller meydana getirmeleri veya her ne yolla olursa olsun millî pazarı tekelleri altına almaları mutlaka önlenecektir.

B. EMEKTEN YANA PLANLI DEVLETÇİLİK VE ÖZEL SEKTÖR

Kapitalist olmayan kalkınma yolu karma bir ekonomiyi gerekli kılar; bu sistemde bütün ekonomik faaliyetleri devletin kendi üzerine almasında emekçi halk için bir yarar yoktur. Kalkınma plânında belirtilecek devlet sektörü dışında kalan ekonomik faaliyet alanları özel teşebbüsün işletmeciliğine bırakılacaktır. Ne var ki, kalkınma plânı, tıpkı kamu sektörü için olduğu gibi özel sektör için de bağlayıcı olacaktır. Özel sektörü plâna bağlama, demokratik plân anlayışına uygun düşen araçlarla sağlanacaktır.

C. EMEKTEN YANA KALKINMA PLANI

Üretimin hızla ve âhenkli biçimde geliştirilmesi, toplumun kalkınıp ilerlemesi için ulusal ekonominin ve sosyal faaliyetlerin tümünün belli dönemler için hazırlanmış bir genel kalkınma plânına göre yürütülmesini gerektirir. Ulusal hayatın, ekonomik ve sosyal faaliyetlerin bir azınlığın çıkarları mihveri etrafında dönmesine, geniş halk yığınlarının gittikçe her bakımdan yoksullaşmasına göz yumulamaz. Toplumun ve emekçi halkın durmadan artan maddî ve kültürel ihtiyaçlarının âhenkli biçimde hızla karşılanması, ekonomik ve sosyal faaliyetlerin bir plân içerisinde bu amaca yöneltilmesiyle mümkün olur. Genel Kalkınma Plânı'nın amacı ulusal üretimi sürekli ve âhenkli biçimde, mümkün olan en ileri teknik temel üzerinde, hızla geliştirmek, toplumu maddî ve kültürel bakımdan daima daha ileri götürmek ve halkın durmadan artan maddî ve kültürel ihtiyaçlarını, hattâ bunların artmasını teşvik ederek karşılamaktır.

Kalkınma Plânı, ulusal ekonominin çeşitli kesimleri arasında kalkınma amaçlarımızla tutarlı bir oran kurar. Özellikle toplumun çeşitli tüketim ihtiyaçları ile millî sermaye birikimi ihtiyaçları arasında bir orantı bulunması şarttır; plân bunu sağlar. Millî sermaye birikiminin halkın gittikçe artan tüketim ihtiyaçlarını, nüfusun artışından doğan ihtiyaçları ve genel olarak ulusal ekonominin âhenkli biçimde gelişmesini karşılıyacak hacimde olması şarttır.

Emekten yana plânlı devletçilik sisteminde, ulusal ekonomi plâna göre âhenkli ve orantılı biçimde hızla gelişeceği için millî hâsıla ve gelir artacak, dolayısıyla ulusal ekonomiyi yöneten ve bunun sonucu olarak millî gelirden emeklerine göre pay alan emekçilerin alım gücü de hızla artacaktır.

Plânlı kalkınmanın gerektirdiği finansman gücünün sağlanması için toplumun bütün kaynakları seferber edilecektir. Emekçi halkımızın inanlı, gönülden ve şevkli çabası, hiç şüphesiz en değerli kaynağımız ve dayanağımızdır. Emek gücümüz bol, sermayemiz kıt olduğu için plânlamada dikkat edilecek noktalardan biri de, bu bol emek gücünün bütün araç ve usullerle üretime sokulabilmesidir.

Bundan başka, âdil bir vergileme politikası ve verimsiz harcamalardan yapı-

lacak tasarruflar, iç borçlanmalar, gerekli şekilde kullanılmayan özel sermayelerin sosyal bakımdan verimli yatırımlara yöneltilmesi, başlıca finansman kaynaklarımızdır.

Ulusal bağımsızlığımıza aykırı düşmemek şartiyle dış kredi ve yardımlardan da yararlanılacaktır.

D. EMEKTEN YANA PLANLI DEVLETÇİLİK SİSTEMİNİN ÜRETİM TEMELİ

Emekten yana plânlı devletçilik sisteminin en başta gelen amacı ve ödevi, memleketi mümkün olan âzamî hızla sanayileştirerek ekonomik donatımı sağlamaktır. Türkiye İşçi Partisi, sanayileşmeyi, sadece, dışarıdan makine ve tesisler ithal edip fabrikalar kurmak anlamında değil, her şeyden önce, sanayi kolları ve tarım için gerekli makine ve diğer araçları imal eden sanayii, yâni ağır sanayii kurmak anlamında kabul eder. Tüketim malları sanayii ile modern tarımın ihtiyacı olan araçları imal eden sanayi geliştirilmedikçe, memleket sanayii ve tarım, dış ekonomilere bağlı olmaktan kurtulamaz; ekonomik bağımsızlık ve dolayısıyla tam siyasî bağımsızlık sağlanamaz. Türkiye İşçi Partisi'nin ağır sanayiin geliştirilmesine tanıdığı öncelik bu sebeptendir; bu öncelik zamanda bir öncelik olmaktan çok önemde bir önceliktir. Ulusal ekonominin ağırlık noktasının devlet eliyle tarımdan sanayie (ağır sanayie) kaydırılması asla tarımın ihmali, ikinci plâna atılması anlamına gelmez. Tersine, tarımın tam kalkınarak çağdaş üretim seviyesine ulaşabilmesi için bu sanayiin kurulup geliştirilmesi gereklidir. Genelikle sanayileşme, özellikle ağır sanayii geliştirme plânında, tarımın ihtiyacı olan âlet, makine ve kimyevi maddeleri imal edecek olan sanayi kollarına önem verilecektir. Böylece tarım, bir yandan derebeylik kalıntısı ilişkilerin ortadan kaldırılması, öbür yandan millî sanayiin sağladığı araçlarla donatılma sayesinde hızla gelişecektir.

Tarım sektöründeki fazla nüfusun (gizli işsizliğin) tarım dışı sektörlerde istihdamını sağlayabilmek için tarımda besin maddeleri üretiminin arttırılmasına özel bir önem verilecektir. Tarım kesimi, halkın beslenme, sanayiin ham madde ihtiyaçlarını karşılar hâle girecek ve tarımsal maddelerin ihracından sağlanacak gelir fazlaları, sanayi yatırımlarının bir kısmını karşılayacaktır.

E. EMEKTEN YANA PLANLI DEVLETÇİLİK SİSTEMİNDE EĞİTİM VE KÜLTÜR

Ekonomik kalkınma ile kültürel kalkınma birbirine bağlıdır ve birbirlerini karşılıklı etkiler. Geniş anlamıyla kültürel kalkınma bütün sosyal müesseselerde, eğitim, bilim, fen, sanat ve edebiyatta ilerleme ve gelişme ile sağlanır.

Eğitimin memleket kalkınması ile ilgisi, bu bakımdan önemi, üzerinde uzun boylu durmayı gerektirmeyecek kadar açıktır. Kalkınmanın her alanında bilgili, yetişmiş kadrolara ihtiyaç vardır. Öbür yandan, demokrasinin tam gerçekleşebilmesinin bir şartı da, vatandaşların, okur yazar olmaktan başka, mutlaka bilgi ve düşünce seviyelerinin de yükselmesidir. Bunun için Türkiye İşçi Partisi, hem genel eğitime, hem teknik öğretime çok önem verecektir. Bununla beraber, Türkiye İşçi Partisi, klâsik kültürü eğitimi, teknik öğretim diye kesin ve mutlak bir ayırım tanımamaktadır. Bir kere felsefe, bilim ve sanat alanlarında beliren meseleler, uzaktan yakından mutlaka toplumun hayatı ve meseleleriyle ilgilidir; onun için, bu alanlardaki eğitimi de hayattan kopmuş bir fildişi kule içinde değil, toplumun genel gidişi ve faaliyetleriyle ilgilendirerek yürütmek gerekir.

Öbür yandan, kalkınma için teknik kadrolara şiddetle ihtiyaç bulunmakla beraber, bu kadroların aşırı bir iş bölümü ile tek taraflı ihtisaslaşmış elemanlar yetiştirilmek suretiyle kurulması yanlış olur.

Teknik kadroları teşkil eden elemanların, ihtisaslaşma yanında, kişiliklerini bütünü ile geliştirebilmeleri; aydın, bilinçli, kültürlü bir vatandaş, tam bir insan olabilmeleri için, eğitimin daha geniş ve

köklü nimetlerinden yararlandırılmaları gerekir.

Kısacası, eğitim politikasının ve kurumlarının amacı, kol emeği ile kafa emeği, teknik öğretim ile klâsik kültür eğitimi, saf bilim ile tatbikî bilim gibi insan kişiliğini ve insan faaliyetlerini suni olarak bölücü ayırımları ortadan kaldırmak olacaktır.

Çağdaş ekonomilerin ve tekniğin ne derece bilime dayandığı bilinmektedir. Şimdiye kadar memleketimizde kısır kalmış bilimsel araştırma faaliyetlerini canlandırmak, hızlandırmak ve geliştirmek, Türkiye İşçi Partisi'nin başlıca amaçlarındandır. Bütün bu bilimsel araştırma ve çalışmalar, memleketin temel kalkınma ve ilerleme meseleleriyle ilgili olarak yürütülecektir.

Sosyal gerçekleri ve insan psikolojisini incelemede, ifadede, eleştirmede, insanları etkilemede, meselelerin bilincine vardırmada ve duyguları eğitip harekete geçirmede çok kuvvetli bir araç olan sanat da (güzel sanatlar ve edebiyat), mümkün olan her şekilde teşvik ve destek görecektir. Türkiye İşçi Partisi bütün sanat ve edebiyat kollarını, sanat faaliyetlerinin gerektirdiği yaratıcılık ve özgürlüğü kösteklemeksizin teşvik etmeği, bunların gelişme şartlarını hazırlamayı amaç bilir. Türkiye İşçi Partisi, vatandaşların bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, bu alanlarda araştırmalar yapma ve sonuçlarını yayınlama hürriyetlerine saygılıdır. Sanatçıların yaratıcı güclerini sonuna kadar geliştirmeleri ve eserlerini halka tanıtabilmeleri için gerekli her türlü yardım yapılacaktır.

Sanat ve edebiyat faaliyetlerinin halka götürülmesinin yanı sıra, halkın bu önemli faaliyet alanlarında aktif bir rol oynaması da sağlanacaktır. Türkiye İşçi Partisi, beden eğitimi ve sporun da büyük önemini göz önünde bulundurarak halkın geniş ölçüde spor yapmasını sağlamak amaciyle beden eğitimi ve sporun köylere kadar yayılmasına çalışacaktır.

IV. Halkçılık ve Cumhuriyetçilik

İnsanın ve emeğinin en yüce değer olarak tanınması, bizi halkçılık ilkesine götürür. Bütün zenginliklerin, maddî manevî bütün değerlerin biricik yaratıcısı olan emekçi halkımız, politik iktidarın da kaynağı ve gerçek sahibidir. Halk bu iktidarı kendi yararına kullanır. Her şey halktan gelir, halk eliyle, halk için yapılır. Siyasî düzenin amacı, toplumun ve emekçi halkın durmadan çoğalan her türlü ihtiyaçlarını, gittikçe artan bir hızla karşılamaktır.

Emekçi halk, işçi sınıfından, köylülerden, zanaatkârlardan, küçük esnaftan, memur ve ücretlilerden, dar gelirli serbest meslek sahiplerinden, fikir işçilerinden, toplumcu aydınlardan, Atatürkçü gençlerden kuruludur. Sınıf durumu ne olursa olsun, emekten yana olan herkes emekçi halk kavramı içinde yer alır.

Halkçılık, emekçi halkı toplumun itici, yönetici ve düzenleyici kuvveti olarak tanımak ve toplum düzenin buna göre kurulması imkânlarını hazırlamaktır.

Halkçılık, emekçi halkı, bir numaralı yurttaş durumuna yükseltmektir.

Halkçılık, demokrasiyi gerçekleştirmek, toprak ağalığının, yabancıya aracılık eden ticaret ağalığının ve müttefiklerinin, ekonomik kalkınmayı, demokrasiyi, sosyal adalet ve güvenliği köstekleyen gerici ve tutucu etkilerini önlemektir.

Halkçılık, sömürgeciliğin her türlüsüne, sömürücülüğün her çeşidine karşı koymaktır.

Bütün bu ödevlerin yerine getirilmesinde, Türk işçi sınıfına ve onunla iş ve kader birliği yapan toplumcu aydınlara ve emekçi halk yığınlarına büyük ve ağır sorumluluk düşmektedir.

Halkçılığın devlet ve hükûmet şekli, Cumhuriyettir. Cumhuriyetçilik, fert ve zümre hâkimiyetine, saltanat fikrine karşı durur. Türkiye İşçi Partisi, Kurtuluş Savaşı Türkiyesi'nin bu iki temel ilkesine candan bağlıdır.

V. Devrimcilik

Halkçılık, emekten yana plânlı devletçiliği ve devrimciliği zorunlu kılar. Başka bir deyişle, halkçılığı emekten yana plânlı devletçilik sistemiyle devrimci bir

toplum görüşü ve devrimci bir davranış tamamlar.

Devrimcilik, geri kalmış bir toplumu ileri bir toplum hâline getirmek ve ileri toplumları durmadan daha çok ilerletmek için, bilim ışığında, köklü reformlar yapmaktır. Bu reformların başında, toplumun geri kalmış üretim kuvvetlerini çağdaş seviyeye çıkarma işi gelir. Bunun için de, gerici ve tutucu ekonomik, sosyal ve politik ilişkilerin Anayasamızın da öngördüğü gibi, değiştirilmesi gerekir.

Devrimcilik, hayatın yaratıcılığına ayak uydurmak, gericilikle, tutuculukla savaşmak demektir.

V. Milliyetçilik

Türk milliyetçiliği, yüzyıllardır bir yarı sömürge olarak yaşamış halkımızın yabancı boyunduruğuna, sömürgeciliğine ve sömürücülüğe karşı tepkisinin ideolojik plânda ifadesidir.

Kişiliğini Kurtuluş Savaşı'nda bulmuş olan Türk milliyetçiliği, halkçılıktan ayrı düşünülemez. Türk Devleti'ne yurttaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür. Türk milliyetçiliği, ulusun bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün sayar; milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip, kişiliği olan bir üyesi olarak, bilimde, teknikte, kültürde, ekonomide ve toplum hayatının her alanında daima yüceltmeyi amaç bilir. Türk milliyetçiliği, başka milletleri aşağı gören, ırkçı, saldırgan ve sömürücü bir ideoloji asla değildir. Batıda sömürgeci ve saldırgan çevreler, milliyetçiliği, dış sömürücülüğün elinde saldırgan ve başka milletleri küçük gören bir ideoloji haline getirmişlerdir. Türk milliyetçiliği, milletlerin özgürlük ve kardeşçe dayanışma içinde yaşamaları esasını benimsediği için insancıldır. Türk milliyetçiliği, ırkçılık ve ona bağlanan bütün gerici, tutucu görüş ve sonuçları kesinlikle reddeder. Türkiye Cumhuriyetine yurttaşlık bağı ile bağlı herkesi Türk sayar ve yurttaşlar arasında din, dil, ırk, mezhep ayırımı ve eşitsizlik gözetmez.

VII. Her Türlü Sömürücülük ve Sömürgeciliğe Karşı Olmak, Barışçılık

Kurtuluş Savaşı ile yeniden doğan Türkiye'nin bağımsız yaşaması, çağdaş uygarlığa bir an önce ulaşması, her türlü sömürücülüğe ve sömürgeciliğe kesinlikle karşı olmasına bağlıdır. Kendimiz için olduğu kadar, başka milletler ve halklar için de sömürgeciliği ve sömürücülüğü reddederiz. Bütün milletlerin hürriyete kavuştukları bir dünyada barış düzeninin kurulması ve korunması en yüce dileğimizdir.

VIII. Vicdan, Din, Mezhep ve Düşünce Hürriyetleri, Lâiklik İlkesi

A. VİCDAN, DİN, MEZHEP VE DÜŞÜNCE HÜRRİYETLERİ

Türkiye İşçi Partisi yurttaşın vicdanî, ve felsefî inanç ve hürriyetine içtenlikle saygılıdır ve herkesin de mutlaka saygı göstermesini ister.

Kamu düzenine, genel ahlâka, veya bu amaçlarla çıkarılan kanunlara aykırı olmıyan her türlü ibadet, âyin ve dinî tören serbesttir. Hiç kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî ve felsefî inancını açıklamaya zorlanamaz. Hiç kimse, dinî ve felsefî inançlarından dolayı kınanamaz ve baskı altına alınanaz.

Türkiye İşçi Partisi düşünce ve söz hürriyetini demokratik hayatın temel şartlarından sayar ve bu hürriyeti halkın günlük hayatında gerçekten yararlandığı bir hak hâline getirmeyi taahhüt eder.

Herkes felsefî, siyasî ve ilmî; kısacası her türlü düşüncesini söz, yazı, resim veya başka yollarla, tek başına ve toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.

B. LÂİKLİK İLKESİ

Gericilik ile savaşta lâiklik, yeni Türkiye'nin vaz geçilmez bir ilkesidir. *Türkiye İşçi Partisi gericilik ile mücadeleyi asla din ile mücadele şeklinde anlamaz*; bu-

nunla beraber Devleti din temellerine dayanan geri bir toplumun, çağdaş uygarlığa ulaşmak için gerekli düşünce ve hukuk sistemine kavuşamıyacağı da bir gerçektir. Bu sebeple dinin, devlet işlerinin temeli olmaktan çıkarılmış ve kişilerin vicdanında kutsal ve gerçek yerini bulmuş olması Cumhuriyetimizin dayandığı temel bir devrimdir.

Kimse, devletin sosyal, iktisadî, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma, politik veya şahsî çıkar veya nüfuz sağlama amacı ile, her ne suretle olursa olsun, dinî veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.

C. MÜSLİM VE GAYRİ MÜSLİM CEMAATLERİN DİYANET İŞLERİ

Müslüman cemaatin diyanet işleri, genel idare içinde yer alan Dinayet İşleri Başkanlığı'nca yürütülür. Diyanet İşleri Başkanlığı, Müslüman cemaatin diyanet işlerini görürken, mezhepler arasında sünnî - âlevî gibi bir tefrik asla yapmayacak, din ve mezhep hürriyetine tam bir saygı göstererek tarafsızlıkla hareket edecektir.

Gayrimüslim cemaatlerin diyanet ve vakıf işleri, uluslararası anlaşmalara ve Anayasamızın vicdan ve din hürriyeti ilkelerine uygun olarak bu cemaatlerce yürütülecektir. Okul, ibadet yeri, hastahane, mezarlık gibi gayrimüslim cemaat vakıflarının mülkiyet hakkına tam bir saygı gösterilecektir.

IX. Mülkiyet

Türkiye İşçi Partisi mülkiyet ve miras hakkını tanır. Bu haklar ancak kamu yararı amacı ile kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması, toplum yararına da olmak gerekir; çünkü mülkiyet hak sahibine ödevler de yükler.

Millî ekonominin kilittaşı durumunda olan büyük üretim araçları, (büyük topraklar, demiryolu şebekeleri, büyük fabrikalar, ormanlar, madenler v.b.) özel mülkiyet konusu olduğu takdirde, böyle bir sistem, insanın insan tarafından sömürülmesine; ilerlemeyi zorlaştırıp aksatan ekonomik buhranlar ve işsizlik gibi türlü sosyal âfetlerin meydana gelmesine yol açtığı ve halk kitlelerinin mal mülk edinmesine, refaha kavuşmasına engel olduğu için, Türkiye İşçi Partisi, büyük üretim araçlarının özel mülkiyet konusu olmasına prensip itibariyle karşıdır. Bunun dışında, *Türkiye İşçi Partisi'nin amacı, yurttaşı daha çok mal, mülk sahibi edebilmektir.*

X. Her Şey İnsan İçin

Tarihin akışı içinde insan varlığı, kendinde ve kendisi için bir değerdir. Bundan ötürü, eşitlik ve hürriyet, insan varlığının ayrılmaz nitelikleridir. Türkiye İşçi Partisi, insanın fizik ve moral gelişmesini köstekleyen ekonomik, sosyal, politik bütün engelleri kaldırmayı, mutlaka gerçekleştirilmesi gereken bir amaç bilir.

İnsan, kula kul olamaz; insan sömürülemez. Türkiye İşçi Partisi, insan hak ve hürriyetlerine, sosyal adalet ilkesine gönülden bağlıdır.

Her şey insan için olduğu gibi, maddı ve manevî bütün zenginliklerin yaratıcısı da insandır, onun üretici emeğidir; bunun için emek toplumda en yüce değerdir. Bütün nimetler emeğe göre paylaştırılır, yetkiler emeğe göre edinilir. ATATÜRK'ün deyimiyle: *«Çalışmak sayesinde bir hakkı iktisap ederiz. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını sâyiden muarrâ geçirmek isteyen insanların bizim heyeti içtimaimiz içerisinde hakkı yoktur, yeri yoktur.»* Bunun içindir ki, Türkiye İşçi Partisi, millî geliri, *«Emeğe göre gelir»* ilkesinin ışığı altında kişiler, sınıflar ve bölgeler arasında hakça paylaştıracaktır.

Emeğin en yüce değer tanınması; insanın kendine özgü kabiliyetlerini tam geliştirememesi, her yönüyle bütünleşmiş olgun bir kilişiğe kavuşamaması, dış sosyal ve ekonomik şartların baskısı altında maddî bakımdan olduğu kadar manevî bakımdan da ezilmesi ve insanlığından kaybetmesi haline, insanın «yabancılaşması» na son verecektir. Emeğimizin ürünleri, bize karşıt, bize yabancı **şeyler, bizi köleleşti-**

ren şeyler olmaktan çıkacaktır; işimiz, bizi köleleştiren, bize yabancı, sevmediğimiz bir faaliyet olmaktan çıkacaktır. Emekçi varlığımız, yaratıcı varlığımız, bize yabancı, hayvanî varlığımızın tutsağı olmaktan çıkacaktır. Ve yabancılaşmaktan kurtulan insan, kişiliğini serbestçe geliştirmek imkânına kavuşacaktır. *Emek, sadece ekonomik bir değer değil, aynı zamanda ahlâkî bir değerdir.*

Emeği en yüce değer sayan bir toplum düzeninin kurulması, kardeşçe dayanışma ve işbirliği esasına dayanan yepyeni bir ödev ve görev anlayışı, yeni bir insan anlayışı getirecektir. Sosyal ilişkiler, insan saygısı üzerine kurulmuş yaratıcı bir öz kazanacaktır. Toplumun maddî yapısının değişmiş olması, emeği çıkış noktası olarak kabul eden yeni bir ahlâkın doğmasına yol açacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VATANDAŞLARA NELER GETİRECEĞİZ

I. EKONOMİ

A. TARIM

1. Tarımın Önemi

Geri kalmışlıktan kurtulup ileri bir toplum olabilmek için, millî ekonomimizin ağırlık merkezinin tarımdan sanayie kaydırılması şarttır. Bütün ileri ülkeler sanayi ülkeleridir. Ancak tarımdan sanayie kayış, tarımın ihmal edileceği anlamına gelmez. Tam tersine, sanayie gerekli önemin verilmesi, tarım kesiminin hızla gelişmesi sonucunu doğuracaktır. Çünkü tarımın gelişmiş bir seviyeye ulaşabilmesi, ancak gerekli modern araçları sağlıyacak ileri bir sanayiin kurulmasına bağlıdır. Modern tarım gelişmiş bir sanayi ile mümkündür. Esasen tarımın modernleşmesini sağlıyan (traktör, biçer - döğer, motopomp, santrifüj, ilâç, sunî gübre v. b. gibi) temel araçların hepsi ileri sanayii olan ülkelerde imâl edilebilir.

Bununla beraber, kalkınma dâvası bir bütündür: Sanayileşme ile tarımın geliştirilmesi işi birlikte ele alınıp yürütülecektir. Bu iki kesiminin karşılıklı etki ve ilişkileri hiçbir zaman gözden kaçırılmıyacaktır. Plânlı kalkınma düzeninde, bundan başka türlü bir yol izlenmesi de düşünülemez. Meselelere bu açıdan bakılınca, ilk amaç hızla sanayileşmek olduğu hâlde, geri kalmış bir toplum olarak toprak ve tarım reformlarını ilk ağızda ele almak zorundayız. Sermaye bakımından yoksul, emek bakımından ise zengin olduğumuz, kalkınmamızı ilk ağızda ucuz araçlarla donatılmış emek gücünü harekete getirerek gerçekleştirmek zorunda bulunduğumuz için, emeği tarım ve bayındırlık kesimlerinde değerlendirmeye çalışacağız. Böylece tarımdan sağlanacak üst - kazançları sanayiin geliştirilmesinde kullanmak fırsatını bulmuş olacağız.

Tarım dâvası, aşağıdaki nedenlerden dolayı geciktirilmeksizin ele alınıp, köklü toprak ve tarım reformlarıyla çözülmesi gereken başlıca meseledir:

— Memleketimizin sosyal yapısıyla ilgili bölümde belirtildiği gibi nüfusumuzun çok büyük bir kısmı tarım alanında toplanmış ve bu nüfus bir yanda büyük toprak sahipleri, öbür yanda da çok sayıda cüce işletme sahipleri ve topraksız köylü kitleleri halinde bölünmüştür. Büyük çoğunluk, insanca yaşama şartlarından yoksun bulunmaktadır. Bu çoğunluğun yaşama şartları, ancak tarım meselesinin gerçekçi bir açıdan ele alınıp çözülmesiyle iyileşebilecektir.

— Tarımımız bugünkü üretim durumu ile halkımızı besliyememekte ve dışarıdan yiyecek maddeleri ithali zorunlu olmaktadır. Ayrıca nüfusumuz, yılda yüzde 2,8 gibi yüksek bir oranda hızla artmaktadır. Bundan dolayı da halkın beslenmesi her yıl daha da güçleşmektedir.

— Memleketimizin bugünkü durumunda, özellikle sanayileşme programında, bu programın gerçekleşmesi için gerekli olan yatırımların önemli kısmı tarımdan sağlanacaktır.

— Memleketin genel kalkınması için temel faktör olan sanayileşme de, ancak iç pazarın genişlemesiyle mümkün olabile-

ceğinden, nüfusumuzun çoğunluğunu teşkil eden köylü kitlelerin satın alma güçlerinin artması şarttır.

— Bugün memleketimizde çok yaygın olan açık ve gizli işsizliğin giderilmesi, bir yandan sanayileşmeye, öbür yandan da köklü toprak ve tarım reformlariyle tarımın kalkınmasına bağlıdır,

Büyük toprak sahiplerinin demokratik rejimi aksatan, sosyal ve kültürel gelişmeyi frenleyen, sosyal adalet ve güvenliğe karşı zararlı nüfuz ve hâkimiyetlerini önlemek için bugünkü geri tarım işletmeciliğinin sosyal - ekonomik bir sistem olarak aşılması mutlaka gerekmektedir.

2. Toprak ve Tarım Reformundan Ne Anlıyoruz

Genellikle kalkınma bakımından ve özellikle tarımın kalkınması bakımından, hem toprak reformu, hem de tarım reformu aynı derecede önemlidir. Tarımsal kalkınma, dolayısiyle de memleketin tüm kalkınması, her iki reform bir arada ve birbiri ne bağlı olarak ele alınmazsa başarılamaz. Yalnız şurası muhakkaktır ki, *köklü bir toprak reformu yapılmadan, halkın yararına tarım reformu gerçekleştirilemez.* Yani tarımsal üretim ve gelir, gerektiği derecede ve biçimde artırılamaz. Dâva, tarımın şimdiki seviyesinden herhangi bir derecede kalkınması, tüm tarımsal gelirin herhangi bir derecede artması değildir. Dâva kalkınmanın bütünlüğü daima gözönünde bulundurularak, tarımın en büyük hızla gelişmesidir. İkinci şart, bu tarımsal kalkınmanın yoksul köylü yararına gerçekleşmesidir. Derebeylik düzeni artığı toprak ağalarının bir bölümünün büyük kapitalist işletmeciler hâline gelmesi tüm tarımsal gelirde belirli bir artışa sebep olabilir. Ama bu, tarımda zenginle fakir arasındaki kutuplaşmayı, uçurumu daha da derinleştirir, vahim ekonomik - sosyal meseleler yaratır ve âhenkli bir kalkınma, sağlam bir ekonomi düzeni sağlamaz. Memleketi mümkün olan en büyük hızla, sosyal adalet içinde, sağlam, uyumlu bir ekonomi ile kalkındırmayı hedef bilen ve bu kalkınma yolunun kapitalist bir yol olmadığına inanan Türkiye İşçi Partisi, büyük toprak sahipleri yararına işleyecek bir tarımsal gelişmeyi gerçek bir kalkınma olarak kabul etmez. Ancak köklü bir toprak reformuna bağlı tarım reformunun emekçi kitlelerin menfaatine uygun bir kalkınma sağlıyacağına inanır.

Türkiye İşçi Partisi toprak reformunu, topraksız ya da yeteri kadar toprağı olmayan köylüyü toprak sahibi etmek ve sömürücü toprak mülkiyetini sınırlamak anlamında kabul eder. Nitekim, Anayasa'mızın 37. maddesinde «Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeteri kadar toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla gereken tedbirleri alır. Kanun, bu amaçlarla değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir. Devlet, çiftçinin işletme araçlarına sahip olmasını kolaylaştırır,» denilmektedir. Kamulaştırılan topraklar için ödenecek tazminat miktarı ve ödeme biçimi kanunla gösterilecektir. Anayasa uyarınca kamulaştırılan topraklar, öncelikle üzerinde çalışan topraksız veya yeteri kadar toprağı olmayan köylüye dağıtılacaktır. Dağıtılacak toprakların, tarım bölgelerine göre bir ailenin geçimini sağlaması, Köy Kurulları'nca gözetilecektir. Topraklar köylüye *parasız olarak* dağıtılacaktır. Dağıtılan topraklara mülkiyet ve miras hakları tanınacaktır. Ancak bu topraklar, dağıtımdan faydalanan köylünün ölümüne kadar satılamıyacak, borcu için haciz edilemiyecek ve ipotek gösterilemiyecektir. İrtifak ve intifa hakkı ve gayrimenkul mükellefiyeti de yükletilemiyecektir. Dağıtılan topraklar bizzat sahipleri tarafından işletilecek, kiraya veya ortakçıya verilemiyecektir.

3. Toprak Reformu Nasıl Uygulanacak

Toprak reformu demokratik yoldan gerçekleştirilecektir. Şöyle ki: Toprak reformu merkezî teknik bir teşkilâtın plânlaması ve öncülüğü altında ilgili köylü kitlelerinin aktif iştirâkiyle demokratik bir şekilde gerçekleştirilecektir. Toprak re-

formunun bilgi ve uzmanlığa dayanan teknik yanı ve bütün memleketi içine alan genel cephesi, merkezî bir teşkilâtı gerektirir.

Meselenin bir de sosyal - politik yanı vardır: Şimdiye kadar yapılan toprak dağıtımlarında olduğu gibi, toprak reformunun yüzeyde ve biçimde kalmaması için, bu reformun mutlaka topraksız veya yeteri kadar toprağı olmayan köylünün toprak ihtiyacını kesinlikle karşılayacak nicelik ve nitelikte olması şarttır. Yukarıdan aşağı bir mekanizma ile girişilen toprak dağıtımında, merkezi idareyi temsil edenlerin mahallî nüfuzlularla birleşerek fakir köylüyü mağdur etmeleri, reformu temel amacından saptırmaları tehlikesi vardır. Bunu önlemek ve toprak reformunu gerçekten demokratik bir usulle gerçekleştirmek amaciyle, köylüler, toprak reformunun uygulanmasına iştirâk ettirileceklerdir. Bu maksatla Köy Kurulları kurulacaktır. Köy Kurulları'nı topraksız küçük ve orta toprak sahibi köylüler kendi aralarından serbest seçimle seçeceklerdir.

Merkezdeki uzmanlardan kurulu teşkilât ile Köy Kurulları, çeşitli bölgelerde, toprağın niteliğine ve yapılmakta olan veya yapılması mümkün tarım şekline göre, kamulaştırılacak büyük mülkleri, bu mülklerden her birinde en fazla ne kadar toprağın mülk sahibine bırakılacağını ve bir aileyi geçindirmeğe yetecek toprak yüzölçümünün ne olacağını tesbit edeceklerdir. Ancak toprağı kamulaştırılan toprak sahibine bırakılacak azamî miktar 500 dönümden yukarı olamaz.

Dağıtılacak topraklar başlıca şu kaynaklardan elde edilecektir: Tavan sınırı aşan büyük özel mülk toprakları, devletin hüküm ve tasarrufu altında olup da işlenmeyen veya büyük mülk sahipleri tarafından işlenmekte olan topraklar, kamu tüzel kişilerinin özel mülkiyetinde olup özel kişilere kiraladığı topraklar. Devlet üretme çiftliklerinin toprakları dağıtılmıyacak, örnek işletmeler hâline getirilerek geliştirilecektir. Ancak Devletin Üretme Çiftliklerinin rasyonel işletme bakımından fazla olan toprakları da topraksız veya yeteri kadar toprağı olmayan köylünün ihtiyacını karşılamak üzere dağıtılacaktır.

Toprak reformunun sürüncemede kalmaması, bir an önce gerçekleşmesi için aşağıdaki tedbirler alınacaktır:

a. Reforma bölge bölge değil, memleket genişliğinde aynı zamanda girişilecek ve reformun tamamlanması için en uzun müddet kanunla tesbit edilecektir.

b. Kadastro işlerinin bir an önce tamamlanması için modern ve sür'atli sonuç veren usul ve araçlardan ve ilgili bölgenin Köy Kurulları'ndan yararlanılacaktır.

c. Reformun uygulanmasına geçilinceye kadar büyük toprak sahiplerinin hileli ve danışıklı yollara başvurmalarını önlemek üzere gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

4. Tarımsal Üretim Düzeni

Yukarıda ana çizgileri belirtilen toprak reformu tarımda şöyle bir üretim düzeni meydana getirecektir:

a. Özel Mülk ve İşletmeler

aa) Dağıtma sınırı altında kalan mülk ve işletmeler

Bunlar yeteri kadar toprağa sahip, ekonomik bakımdan az çok kuvvetli işletmelerdir. Küçük toprak birimleri üzerinde çalışan işletmeler kadar devlet yardımına muhtaç değillerdir. Bununla beraber, bu işletmelerin modern teknik ve araçlar kullanan, rasyonel usullerle üretimde bulunan işletmeler durumuna gelmeleri tarım reformunun amaçları arasındadır. Devlet bunlara da yardımcı olacaktır.

bb) Küçük mülk ve işletmeler

Tarım reformunun temel amacı özel küçük mülkiyete dayanan işletmeleri kalkındırmak, bir yandan bol emek gücünden tam faydalanarak bunların her birinin toplam üretimini artırmak, öbür yandan da bunları modern teknolojiye kavuşturarak emeğin verimliliğini yükseltmektir. Bu küçük işletmelerin her biri kendi başına modern araçlara sahip olabilecek kudrette ve bu araçları rantabl bir şekilde kullanabilecek büyüklükte olmadıkları için, bu

işletmeleri Bölge Tarım İstasyonları etrafında guruplaştırmak ve işletmelerle istasyonların arasındaki münasebetleri teşkilâtlı bir düzene bağlamak gerekecektir.

b. Tarım Kooperatifleri

Küçük işletme sahiplerinin kendi ortak meselelerini çözmek ve işlerini görmek amacıyla serbest kooperatifleşme hareketlerine girmeleri teşvik olunacaktır. Kooperatif kurma konusunda iki nokta üzerinde önemle durulacaktır: Bu noktaların birincisi, kooperatiflerin üreticiler tarafından kendi arzulariyle kurulması, köylülerin kooperatif kurmaya veya mevcut olanlara girmeye hiç bir şekilde zorlanmamasıdır. İkincisi, kooperatiflerin demokratik esaslar içinde kurulup işletmesinin sağlanması, bunların daha güçlü üreticilerin nüfuzu altına girmelerinin önlenmesi ve her hâlde küçük üreticiler çoğunluğunun yararına işlemelerinin sağlama bağlanmasıdır. Toprak dağıtımına tabi büyük işletmelerin donatım ve modern araçları, sahibinin ihtiyacı ayrıldıktan sonra, Devlet Bölge Tarım İstasyonlarınca bedeli karşılığı satın alınacaktır. Belirli sınırın üstünde bölüşülen topraklar, özel mülk olarak işletilecektir. Bu yeni mülk sahipleri Devlet Bölge Tarım İstasyonlarından gereken teknik yardımı göreceklerdir.

c. Devlet Üretme Çiftlikleri

Bunlar muhafaza edilecek, rasyonel, rantabl örnek işletmeler haline getirilecektir. Bununla birlikte bazı devlet üretme çiftliklerinin yüzölçümü, işletmeciliğin en iyi şekilde yürütülmesini aksatacak ve bürokrasiye yol açacak kadar büyük olabilir. Devlet üretme çiftliklerinde, rantabl bir işletmecilik yönünden optimam bir büyüklük kabul edilecek, fazla topraklar toprak reformuna tâbi tutulacaktır.

Devlet sanayi işletmeleri gibi Devlet üretme çiftlikleri de demokratik esaslar içinde tarım işçilerinin çiftlik işlerinin yürütülmesinde söz ve karar sahibi olmalarını sağlayacak biçimde yeniden düzenleneceklerdir. Tarım işçileri de sanayi işçilerinin sahip oldukları haklara sahip olacaklardır.

d. Devlet Bölge Tarım İstasyonları

Memleket, coğrafî şartlara ve tarım üretimi çeşidine göre bölgelere bölünecek, her bölgede bir tarım istasyonu kurulacaktır. Bu bölgelerin yüzölçümü, mevcut şartlar altında belli bir istasyonla, onun hizmet ettiği çevredeki üreticiler arasında karşılıklı münasebetlerin kolayca kurulup yürütülmesi kısatına göre tesbit edilir. Bütün tarım üreticileri bu istasyonlardan faydalanabileceklerdir. Bununla beraber, tarım istasyonlarının temel amacı ve görevi, küçük üreticileri kalkındırmak ve onları modern tarım teknolojisine kavuşturmaktır. Bu istasyonların hepsini başlangıçta modern araç ve tesislerle donatmak ve hizmet ettikleri üreticileri, kısa bir sürede, makineleşmiş tarıma geçirmek mümkün olmıyacaktır. Ama bundan dolayı istasyonların peyderpey kurulmasına gidilmiyecek, pilot bölge gibi usuller uygulanmıyacak, bütün memleket genişliğinde tarım işletmecileri tarım istasyonları etrafında gruplandırılacaktır. Tarım istasyonları, gerekli modern araç ve tesisler sağlanıncaya kadar daha basit âletleri köylüye bol miktarda sağlamak veya bunları ken disinin yapmasını öğretmek; özellikle eldeki âletlerle mümkün olan en yüksek üretim şeklini göstermek; araçlardan ziyade usullerde yenilikler öğretmek ve uygulatmak vazifelerini göreceklerdir.

Tarım üreticilerinin iyi tohumluk, sun'î gübre ve tarım ilâçları ihtiyacı da tarım istasyonlarınca karşılanacaktır. İstasyonlar tarımsal mücadele ve erozyon meselelerinin teknik taraflarının çözümünü üzerlerine alacaklardır.

5. Tarım Reformu İle İlgili Tedbirler

a. Devlet Satınalma Müesseseleri

Devlet fakir köylünün tarım ürünlerini gerçek değeriyle sattırmak ve satış bedelini çeşitli aracılara kaptırmadan üreticinin eline geçirmek ile görevlidir. Dış ticaret devletleştirileceği için tarım ürünlerini satın alan devlet kurumlarının sayısı ve çeşidi çoğaltılacaktır. Gerek mevcutları, gerekse yeniden kurulacak olanları,

mutlaka küçük toprak sahibi köylüler yararına da işler hale getirilecek ve her halde bu kurumların işleyişi köylünün doğrudan doğruya denetimine bağlanacaktır.

b. Kredi Müesseseleri

Köylüleri, herhangi bir ihtiyaçları için özel şahıslara, murabahacılara başvurma zorunluğundan mutlaka kurtarmak amaçtır. Fakat köylüyü gerek üretim sırasında, gerekse satış öncesi safhasında sıkıntıdan kurtarmak için bütün kredi kolaylıkları sağlanacaktır. Esasen bankacılık devletleştirileceğine göre devlet, tarımın finansmanı meselesini önemle ele alacak ve devlet, kredilerini şimdiye kadar olduğu gibi küçük bir azınlığı zengin etmek için değil, büyük çoğunluğu kalkındırmak için kullanacaktır.

c. Teknik Tedbirler

Yukarıda tarım istasyonları konusunda sözü geçen teknik tedbirlerden başka, sulama, tarımsal mücadele ve erozyon konularında da malî yükü devlete ait olmak ve küçük üreticiler faydalanmak üzere bütün teknik tedbirler alınacaktır. Küçük üreticilerin modern tarımın gereklerini yerine getirebilmeleri için bir yandan tarımsal yayın servisleri kurulacak, öbür yandan da tarım okulları ve çeşitli sürelerde kurslar açılacaktır.

d. Kiracılık ve Ortakçılık

Toprak ve tarım reformu yapıldıktan sonra, tarımda kiracılık ve ortakçılık tamamiyle ortadan kalkmış olmıyacaktır. Çünkü bu çeşit işletmecilik sadece büyük mülklere özgü değildir; toprak reformundan sonra da reformun kapsamı dışında kalmış orta ve hattâ küçük toprak sahiplerinin topraklarını kiraya veya ortakçıya vermeleri hâllerine rastlanacaktır. Kendi toprağından gayri başkasınınkini kiralayıp işlemek isteyenler de bulunacaktır. Bu sebeple:

— Mal sahibi ile ortakçı veya kiracı arasındaki münasebetler örnek bir sözleşmeye bağlanacaktır. Bu örnek sözleşme ile, asgarî süre, azamî kira bedeli veya aynî hisse ve her iki tarafın hak ve yükümleri açıkça tesbit edilerek ortakçı ve kiracının hakları korunacaktır. Ortakçı veya kiracı, mal sahibi yararına aynî yardım veya onun işlerini karşılıksız görme veya angarya gibi yükümler altında bırakılmayacaktır.

— Ortakçılık veya kiracılık adı altında daha büyük işletmelerin daha küçük işletmeleri ile geçirmeleri ve böylece hukuken değilse bile fiilen yine büyük topraklara sahip toprak ağalarının türemesini önlemek maksadı ile toprak mülkiyeti için konulan sınır, işletme sınırı olarak da kabul olunacaktır, daha büyük özel işletmelerin meydana gelmesi yasaklanacaktır.

6. Ormancılık

Ormancılık meselesinin iki ayrı cephesi vardır: Birincisi, ormanların işletilmesi, korunması, islâhı gibi teknik-ekonomik cephesi; ikincisi de ormanların içinde ve kenarlarında yaşıyan nüfusun kalkındırılıp ormanla münasebetinin düzenlenmesi gibi sosyal cephesi.

Ormanlar, erozyon ve iklim şartları gibi memleketin bütünü için hayatî önemde meselelerle ilgili bulunduğundan ve bu meselelerin çözülmesi ancak hepsini içine alan rasyonel ve tutarlı bir politikanın uygulanması ile mümkün olduğundan, Türkiye İşçi Partisi ormanların kamulaştırılması gerektiğini savunur.

Türkiye'de ormanların nisbeti diğer memleketlere kıyasla düşüktür. Ormanca fakir olduğumuz ve topraklarımızın bir yandan gittikçe aşındığı öbür yandan da çoraklaşıp çöle döndüğü göz önünde bulundurularak memleketi ormanlaştırmak önemle ele alınacaktır.

Ormanlarımızda ilkel bir işletmecilik hâkimdir. Ormanlarımızın memleket kalkınmasına yardımını sağlıyabilmek için, modern usullerle devlet işletmeciliği yapılacaktır.

Ormanlarımızın tahripten kurtarılması etkili olmayan yasaklar ve cezalardan çok bu tahriplere yol açan sebepleri ortadan kaldırmak suretiyle sağlanacaktır.

Mevcut köylerimizin % 58 i ve genel köy nüfusumuzun % 52 si orman içinde ve kenarda yaşamaktadır. Bunların toprak-

ları kayalık ve verimsiz olduğundan köylüler geçinebilmek için ayrıca hayvancılık ve odun kaçakçılığı yapmak zorunda kalmaktadırlar. Bu da birçok orman suçlarına yol açmaktadır. Bu davanın kökünden çözümü şu iki temel reforma dayanmaktadır.

Toprak ve Tarım Reformu, Memleketin Sanayileşmesi

Bu köylerin kalkınması, ormanların mevcut nüfus baskısından kurtulması, toprak ve tarım reformunun yapılmasına ve orman içinndeki ve kenarındaki fazla nüfusun sanayie aktarılmasına bağlıdır.

7. Hayvancılık

Memleketimiz hayvan mevcudu bakımından zengindir, otlak olarak da geniş alanlara sahiptir. Ancak bu geniş imkânlara rağmen hayvancılığımız, işletme sistemi olarak hâlâ İlkçağların çobanlık devrini aşamamış durumdadır. Hayvancılığa dayanan ilkel bir ağalık sistemi, hayvancılık alanında her türlü ilerlemeyi daha baştan önlemektedir. Büyük sürü sahipleri, gerek devlet ve gerek orta malı otlakları hiçbir bakım ve ıslâh kaygısı taşımadan tahrip etmektedirler. Bununla kalmıyarak yayla ve ormanlık yerlerdeki devlet otlaklarını fiilî tasarrufları altında bulundurmakta ve hatta bazı illerimizde köylünün verimli topraklar üzerinde tarla ziraatına geçişini önlemektedirler.

Memleketimizin hayvan mevcudu bakımından zengin ve otlaklarımızın geniş bulunması, hayvan üretimi alanında geniş imkânlara sahip olduğumuzu göstermektedir. Ama, bu imkânların gerçekleştirilmesi, yani hayvancılığımızın bugünkü düşük verimden kurtarılması, memleketimizde hayvancılığa dayanan ilkel ağalık sisteminin aşılmasına bağlıdır. Bu da ancak, toprak ve tarım reformlariyle mümkündür. Çünkü bu şekilde ilkel bir hayvancılıktan, modern ve entansif bir hayvancılık sistemine geçmek kabil olacaktır.

Onun için Türkiye İşçi Partisi, hayvancılığımızın gelişmesi için, hayvancılık alanında mevcut ilkel işletme sisteminin aşılması yolunda gereken tedbirlerin alınmasını gerekli bulur. Memleketin bazı bölgelerinde zorla otlak olarak kullanılan verimli topraklar, topraksız köylüye veya yeteri kadar toprağı olmayan köylüye dağıtılacaktır. Bu topraklar üzerinde tarla ziraati ve entansif hayvancılık teşvik edilecektir. Büyük hayvan sahiplerine bırakılacak hayvan miktarı Köylü Kurullarınca tesbit edilecek ve bu miktarın üzerinde kalanlar değeriyle satın alınıp bunlardan en yüksek verim (ürün) sağlıyacak işletmelere (küçük üreticilere ve kooperatiflere) verilecektir.

Hayvancılığımızın ilkel bir düzen içinde bulunması dolayısiyle bu alanda devlete büyük yükümler düşmektedir. Hayvancılığa dayanan ilkel ağalığın aşılması, memlekette hayvancılık alanında aranan hızlı kalkınmanın ekonomik ve sosyal şartlarını meydana getirecektir. Devlet, hazineye ait ve orta malı otlakların gerek verim ve gerek kalite bakımından ıslâhını üzerine alacaktır. Islâh edilmiş otlaklar üzerinde Devlet, hayvan üretim çiftlikleri kuracak ve hayvan üretme kooperatiflerinin kurulmasını teşvik edecektir. Devlet seleksiyon, melezleme, sun'î tohumlama tedbirleriyle hayvancılığımızın niteliklerini ve verimini yükseltecektir. Hayvan hastalıkları bugün köylümüz için gerçek bir felâket haline gelmiştir. Devlet, hayvan hastalıklariyle mücadeleyi üzerine alacak ve bu alanda teknik personelin yetiştirilmesine ve köylünün eğitilmesine gereken önemi verecektir. Irkın ıslâhı için damızlık hayvan üretilecek ve araştırma merkezleri kurulacaktır. Devlet üretme çiftlikleri ve devlet haraları bu alanda örnek işletmeler haline getirilecektir. Hayvan ürünlerinin değeriyle satışı için alım müesseseleri, muhafaza, taşıma ve işleme tesisleri kurulacaktır. Devletin bütün koruyucu tedbirlerinden küçük üreticilerin yararlanmaları sağlanacaktır.

B. SANAYİ, MADENCİLİK, ENERJİ

1. Sanayi

Halkın refahının kısa zamanda sağlanması, ancak her yurttaşın bir iş sahi-

bi olması ve gelirinin, her yıl ,düzenli olarak artması ile mümkün olur. Herkese iş bulmak ve her yıl gelirlerde tatmin edici artışlar sağlamak ,geniş ölçüde tarıma dayanan bir ekonomide imkânsızdır. Çünkü tarımdaki iş imkânları hem azdır, hem de zaman geçtikçe azalma eğilimindedir. Memleketimizde her yıl 400 bin insan iş isteme çağına girmektedir. 10-15 yıl sonra her yıl bir milyon insan iş isteme durumuna gelecektir. Oysa tarım sektörü, daha bugünden üzerinde yaşıyanlara iş ve yaşama imkânları sağlıyamamaktadır. Gerçi Türkiye İşçi Partisi'nin yapacağı toprak reformu bugünkü işsizliğe kısmen bir çare teşkil edecektir. Ama yine de işsizliğin gerçek çaresi hızlı bir sanayileşmedir. Öte yandan, tarım gelirlerinde her yıl tatmin edici ve kararlı bir artış sağlamak çok güçdür. Çağımızda yalnız tarımcı bir ulus, fakir kalmıya mecbur bir ulustur.

Yalnız tarımcı olan bir ulus, ekonomik yaşayışını sürdürmek için, başka uluslara bağlıdır; tarımcı bir ulusun ihtiyaçlarının büyük kısmı sanayici uluslar tarafından karşılanır. Sanayide belirli bir yeri olmıyan bir ulus, yeni tekniklerden, bilimsel ilerlemelerden, çağının özelliklerini meydana getiren yeniliklerden habersiz ve bunların sağladıkları yararlardan yoksun yaşamak zorundadır.

Tarihin başlangıcından beri aşağı yukarı duraklıyan ya da çok yavaş ilerliyen ekonomik ve sosyal seviyenin, sanayiin girdiği memleketlerde 19. yüzyıldan sonra büyük bir hızla yükselmiş olması, sanayiin ekonomik gelişme oluşumundaki önemli rolünü açıkça belirtmektedir.

Az gelişmiş bir ülke durumundan kurtulmak Türkiye için tarihî bir zorunluluktur. Bu dönüşümün gerçekleşmesi ise ülkemizin ekonomik bakımdan gelişmesine bağlıdır. Ekonomik gelişme ancak tarımsal kalkınma ile desteklenen yüksek bir hadde sanayileşme ile mümkündür.

Hızlı bir sanayileşme için memleketimizde yenilmesi çok güç olan engeller yoktur. Türkiye, nüfusu, tabiî kaynakları coğrafi durumu dolayısiyle hızla sanayileşmesi mümkün ve oldukça kolay bir memlekettir. Türkiye'den çok daha dar bir pazarı olan, çok daha kıt tabiî zenginliklere sahip bulunan sanayileşmiş memleket örnekleri herkesçe bilinmektedir.

Türkiye'nin, pazarı yetersiz veya sermayesi kıt olduğu için veya teknik bilgiye sahip bulunmadığı için sanayileşmekten vazgeçmesi gerektiğini ileri sürenler, Türk ekonomisinin bağımlı bir ekonomi, pasif bir pazar, bir nüfuz bölgesi olarak kalmasını istiyenlerdir.

Bir memleketin teşkil ettiği pazarın genişliği, halkın gelir seviyesine bağlıdır. Sistemli, adil ve enerjik bir tasarruf ve vergileme politikası çok kısa zamanda büyük sermaye birikimini mümkün kılar. Modern sanayiin aynı zamanda ne büyük bir sermaye biriktirme mekanizması olduğunu birçok örnekler ispatlamıştır. Teknik bilgi bakımından Türkiye sanıldığı kadar geri olmadığı gibi, geri olduğumuz alanlarda da söz konusu olan sadece birkaç yıllık bir eğitim seferberliğidir.

Sanayileşmek için eksik olan, sadece gerçek ve halka dayanan politik karardır. Bu politik kararın eksikliğine bağlı olarak hızla sanayileşmeyi mümkün kılacak temel yapı reformları yapılamamış, gerekli teşkilâtlanma ve eğitim sağlanamamıştır. Halka dayanan ve yalnız halk yararını düşünen Türkiye İşçi Partisi bunları gerçekleştirecektir.

Türkiye İşçi Partisi, Türkiye'nin ekonomik hayatının, uzunca bir süre karma bir ekonomi çerçevesi içinde yürütülmesi zorunluluğunu kabul eder. Ancak, bu karma ekonomide, yönetim ve denetimine emekçilerin de katıldığı emekten yana plânlı bir devletçilik hâkim kılınacak; özel sektör bu plânlı devletçiliğin önemi gittikçe azalan bir yardımcısı durumuna getirilecektir. Böylece, piyasa mekanizmasının düzenleyici rolü de tedricen ortadan kalkacaktır.

Ekonomik gelişmemiz için şart olan bu yeni sistemin nedenleri açıktır. İlkin, bütün az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de özel teşebbüs, işletmelerini ancak «para ile beslenen talep» in bulunduğu alanlarda kurmaktadır. Böylece sanayileşme sadece kâr getiren dallarda ger

çekleşmekte ve bu, gelişmeye önayak olacak dalların ihmal edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Oysa plânlı devletçilik, ekonomik gelişmeyi bir plân çerçevesi içinde göreceğinden bu mahzuru ortadan kaldıracaktır. Öte yandan, piyasa mekanizması ne kaynakların mükemmel dağılımını başarmakta, ne de gelirin sosyal adalete göre bölüşümünü sağlamaktadır. Bunun için, memleketimizde büyüme ve dağılım meselelerinin plânla çözüme kavuşturulması kaçınılmaz olmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi, benimsediği bu devletçi ve plânlı sistemi Türkiye'nin içinde bulunduğu tarihî şartlara göre değerlendirir. *İçinde yaşadığımız tarih döneminde «Karma Ekonomi» bu sistemin belirgin bir niteliğidir.* Bundan dolayı karma ekonomi gerekleri içinde yeni sistem şu iki temel taşı üzerine oturtulacaktır. Emekten yana Devletçilik ve Plânlama.

a. Emekten Yana Devletçilik

Türkiye İşçi Partisi'ne göre Türkiye'de ekonomik gelişmenin özel teşebbüsle gerçekleşeceğini beklemek boşunadır. Nitekim günümüzde bütün az gelişmiş ülkelerde ve memleketimizde görülen kalkınma hamleleri devletçe yürütülmektedir. Kamu yatırımları ile ağır sanayide kilit taşı vazifesi gören işletmelerin kurulması ancak devlet teşebbüsü ile mümkün olmaktadır. Ne var ki *ekonomik gelişmede devletçiliğin çıkar yol olarak ileri sürülebilmesi için bunun halk yararına ve halkın denetimi ile işliyen emredici plânlama ile desteklenmesi gerektir. Yoksa devletçilik özel teşebbüs yararına işliyecek bir devlet kapitalizmi biçimini kolaylıkla alabilir.*

Emredici plânlamada ekonomiyi yöneten ve denetliyen merkezi plânlama bürosu olduğuna göre plânın amaçlarını yerine getirmekle görevli olan kesimin devlet kesimi olması tabiidir. Özel teşebbüs ise devlet işletmeciliğinin dolduramadığı amaçları üstüne alacaktır; başka bir deyişle, ekonomide doldurulamıyan amaçları başardığı oranda özel kesime yer verilecektir.

Türkiye İşçi Partisi, plân amaçlarının gerçekleştirilmesi görevini devlet kesimine verdiği için, devlet kesiminin sınırını ve sızma alanını genel ve uzun süreli kalkınma plânıyla tesbit edecektir. Bu bakımdan memleketimizde devlet ile özel kesimi birbirinden ayıran çizgiyi ancak planlama belirliyecektir. Türkiye'de devlet kesimindeki sanayi dallarının neler olacağı aşağıdaki kıstaslara göre belirlenecektir.

aa) Plânlamanın ön şartı olarak devletçiliğe uygun durumlar

Genellikle bütün temel yapı yatırımları (Yol, baraj ve elektrik gibi) ve özellikle ağır sanayi dalları (Madenler, makine ve kimya sanayii gibi) bu kategoriye kendiliklerinden girmektedirler.

bb) Ekonomik bakımdan devletçiliğe uygun durumlar

Azalan maliyetlerle çalışan bütün sanayi dallarında yapılacak yeni yatırımlarla optimum bir iriliğe erişmek mümkündür. Böylece o sanayi dalında üretim mikdarı arttırıldığı gibi maliyetler de düşmüş olacaktır. Azalan maliyetlerle çalışan sanayilerde monopol ya da oligopol durumu varsa, yani bir ya da birkaç firma birbirine benzeyen ya da birbirine ikame edilebilen mallar üretiyorsa, kâr amacıyla hareket eden özel teşebbüs üretim mikdarını kısıp fiyatı yüksek tutacaktır. Memleket ekonomisi için zararlı olan bu durumu ortadan kaldırmak üzere bu alanlarda devletçiliğe gidilecektir.

cc) Refah dağılımı bakımından devletçiliğe uygun durumlar

Bunlar iki ayrı nitelik göstermektedir: Birinci durumda, üretimi monopol biçiminde olan bazı sanayi dalları, ikinci durumda ise zararına çalışan bazı sanayi dalları —korumak amacıyla— devletleştirilecektir. Her iki durumda da milli gelir bazı grup ve sınıflar arasında yeniden bölüşülmüş olacaktır. Birinci durumda devlet, mal ve hizmete yüksek fiyat verenlerden gelir elde edip bunu başka kamu işlerinde kullanacaktır. İkinci durumda ise devlet, aldığı vergileri belirli bir grup ya da sınıf yararına sarfedecektir. Her iki durumda da devlet kanalıyla reel gelir ba-

zı grup ve sınıflardan başka grup ve sınıflara aktarılmış olacaktır.

dd) İthalât ikamesi bakımından devletçiliğe uygun durumlar

Yeni ekonomi politikasının uygulanmasının ilk zamanlarında dış ödeme güçlüklerini yenebilmek için, ithal edilen bazı makine ve araçların yurt içinde üretilmesi gereklidir. Bu gibi üretim alanlarında fabrikalar kurmak devletin kaçınılmaz bir görevi olacaktır.

b. Ekonomik Planlama

Ekonomik bakımdan gelişebilmek için yüksek bir hadde sanayileşmemizin ekonomik bir imkân meselesi olduğu, bu gelişmenin yurdumuzun mevcut ekonomik potansiyeli ile kısıtlandığı öteden beri ileri sürülmektedir. Az gelişmiş bir ülke olan Türkiye'de sermaye donatımının kıt olduğu ve donatımdaki herhangi bir artışı destekliyecek tarımsal ürün fazlalığının da pek bol olmadığı bir gerçektir. Bununla birlikte şimdiye kadar kendi haline bırakılmış bir ekonomi için geçerli olan bu gözlemin, planlı bir ekonomi için geçerli olmıyacağı da bir gerçektir. *Memleketimizde sermaye donatımının arttırılması (birikim) ve gerekli tarımsal fazlalığın sağlanması Türkiye İşçi Partisi'nin planlı kalkınma politikasıyla gerçekleşecektir.*

Ekonomik planlama ile güdülen hedef, son bir çözümlemede, teker teker her vatandaşın istihlâk seviyesini, ya da başka bir deyimle refahını yükseltmektir. Bu hedefe varmak için bir yandan millî gelirin artması, öte yandan bu gelirin hakcasına bölüşülmesi gerekmektedir.

Türkiye İşçi Partisi ekonomik büyümeden şunu anlamaktadır : Az gelişmiş bir ülkede yüksek bir büyüme haddi elde etmek için gelişme süresince hafif sanayi (istihlâk malları üreten kesim) yerine ağır sanayie (madenler, demir-çelik, kimya, elektrik ve makine sanayii) öncelik tanınacaktır. Böylece gelecekte makine imâl edecek makinelerin arttırılması mümkün olacaktır. Bunun sonucunda da, istihlâk malları üreten makineleri imâl edecek makinelerin şimdiden üretilmesi gelecekteki istihlâk seviyesini yükseltecektir.

Sanayileşme hareketinde ağır sanayie öncelik tanınması hiçbir zaman bugünkü istihlâk malları üreten kesimin ihmâl edilmesi demek değildir. Belli bir dönemde ağır sanayi yatırımlarının arttırılması, hafif sanayide de yatırımların arttırılmasını gerektirecektir. Çünkü ağır sanayide çalışan emek gücü beslenmek, giyinmek ve barınma ihtiyaçlarını gidermek istiyecek, böylece istihlâk kesiminde de makineleşme başlıyacaktır. Hafif sanayide başlıyan bu makineleşme hareketinin ağır sanayiin büyümesine engel olacağı sanılmamalıdır. Gelir bölüşümünde yapılacak âdilâne değişikliklerle, ağır sanayiin büyümesine köstek vurmadan, hafif sanayiin gelişme imkânları yaratılacaktır. Ağır ve hafif sanayi kesimleri arasındaki oran ve her iki kesimin büyüme hadlerinin ayrı ayrı tesbiti planlamanın görevidir. Planlama, uzun sürede, memleketin ekonomik kaynaklarını optimum bir biçimde iki kesim arasında dağıtarak ekonomi için azami bir büyüme haddi elde edecektir.

Ağır sanayie öncelik tanıyan bir sanayileşme süresinde, milli gelirin büyük bir kısmının tasarruflara ya da başka bir yönden yatırımlara ayrılmasına karşılık, halkın istihlâkinin asgariye indirilmesi söz konusu değildir. Hele memleketimiz gibi halkın istihlâk seviyesinin çok düşük olduğu bir toplumda yatırımlar uğruna istihlâki daha da azaltmak düşünülemez. Ne var ki her az gelişmiş bir ülkede ekonomik büyümenin gerçekleşebilmesi için ulustan eşitçe bir fedakârlık beklenmek gerekir. Bu fedakârlık da şudur : *Millî gelirin büyüme süreci sırasında ekonomide artan gelirin büyük bir kısmını tasarruflara, yani yatırımlara ayırmak; geriye kalan daha ufak kısmını halkın istihlâkine eklemek. Türkiye İşçi Partisi, bu yoldan, halkın istihlâkini kısmayıp, tersine çoğaltarak, yatırımları arttıracaktır.*

Ağır ve hafif sanayi kesimleri arasında olduğu gibi yatırımlarla halkın istihlâki arasındaki bağıntıyı da planlama tesbit edecektir. Böylece planlama, bir yandan üretim ve istihâlk kesimleri arasında-

ki oranı kurarken, öte yandan halkın istihlâkini hesaba katıp optimum bir yatırım hacmini tesbit edecektir.

Türkiye İşçi Partisi'nin ekonomik planlama anlayışı, planlamanın emredici bir nitelikte olduğudur. Emredici planlamaya göre öngörülen plan hedeflerinin gerçekleşmesi için seçilen ekonomi politikasının ve plan araçlarının emekçilerin de katıldığı demokratik merkezi bir teşkilât tarafından yönetilip denetlenmesi gerekmektedir. Bu sistemde ekonomideki kaynakların dağılımı piyasa mekanizması yerine planla düzenlenecektir. Merkezî planlamanın müstehlikelere danışmadan üretim ve yatırım kararlarını alışı, müstehliklerin tercihlerinin «piyasa» da yansıtılmaması demek değildir. Belirli bir süre için hazırlanmış olan planda her an revizyon imkânı olduğundan planlama müstehliklerin istemedikleri bir malın üretiminden vazgeçebilecektir.

Ekonomik plânlama için tasarrufların ne kadar önemli olduğu apaçıktır. Yatırımın kaynağı olan tasarruf, ekonomik büyümenin gerçekleşmesi için ön şarttır. Tasarruflar iç ve dış kaynaklardan sağlanabilir. Türkiye İşçi Partisi, Türkiye'nin ancak kendi *öz kaynaklarını* seferber ederek kalkınabileceğine inanmaktadır. Bir ulusun kendi kalkınma davasını yabancılara yüklemesi, dışardan gelecek etkilere bağlanması gereksiz bir zaman kaybıdır. Bunun için ATATÜRK devrinin «kendi yağı ile kavrulmak» politikası kalkınma davamızda yol gösterici olacaktır. Temel ilkelerde açıklandığı biçimde *yabancı sermayeye ve milleterarası işbölümüne gereken önemi vermekle birlikte, kalkınmayı ancak ulusumuzun öz kaynaklarını seferber ederek, halkımızın şevkli ve inançlı çabasına dayanarak gerçekleştirebileceğimize inanıyoruz.*

Avrupa Ekonomik Topluluğu (Ortak Pazar), yukarda sayılan hedeflerin gerektirdiği şartlarla çatışma durumunda olduğu için, Ortak Pazar'a üyelik ciddî bir sanayileşme programı ile çelişme halindedir. Türkiye İşçi Partisi, ekonomik kalkınmamızı önliyecek, Türkiye'yi bir yarı sömürge ekonomisi şartları içinde yaşamıya mahkûm edecek Ortak Pazar'a, bu nedenlerle yüzde yüz karşıdır. Türkiye İşçi Partisi, *henüz «çocukluk çağı» nda olan sanayiimizi, yabancı sermayenin baskısına karşı, gümrük duvarlarıyla korumakta kararlıdır.*

Tasarrufların iç kaynaklarla sağlanması, millî gelirin hakcasına bölüşülmesine bağlıdır. Ekonomik gelişmemizin adil bir gelir bölüşümü olmadan gerçekleşemiyeceği şu düşünceye dayanmaktadır: Millî gelirin büyümesini sağlamak için artan gelirin büyük bir kısmını tasarruflar yolu ile yatırımlara ayırmak şarttır. Büyüme süreci içinde tasarrufların millî gelire oranını tayin etmek, ekonomik plânlamanın işidir. Türkiye gibi az gelişmiş bir ülkede kişisel tasarruflarla meydana gelecek birikimler hızlı kalkınmanın gerektirdiği orana erişemiyeceğinden plân hedeflerinin yerine gelebilmesi için gerekli tasarruf adil bir vergileme politikasıyla gerçekleştirilecektir. Ekonomik mahzur yaratmadan (Enflasyon) uygulanabilecek tek etkin tasarruf biçimi vergilemedir. Vergileme ise reel gelirin iktidarı olandan, iktidarı olmıyana aktarılması demektir. Vergileme ile halkın zaman içindeki istihlâk tercihlerine müdahale edilerek bir yandan sermaye birikimi için gerekli tasarruflar elde edilirken, öbür yandan gelirin daha âdil bir biçimde yeniden bölüşümü yapılmış olacaktır.

Türkiye İşçi Partisi'ne göre sanayileşme, ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirmek ve halk ihtiyaçlarını en kısa zamanda en yüksek seviyede karşılamak için en önemli araçtır. Fakat ciddî bir sanayileşme politikası, içinde bulunduğumuz bugünkü uluslararası şartlar sebebiyle, ilk yıllarda, başlıbaşına bir hedef gibi yürütülecektir. Bu sebeple ilk plânda temel sanayie öncelik verilecektir. İkinci safhada da ihracata yönelen imalât sanayileri belirli bir öncelik alacaktır. Bu suretle ortaya çıkacak olan millî sanayi, kendi kendini yaşatabilir ve ekonomik mal edilmiş, millî yapıyla bağdaştırılmış olacaktır. İstemediğimiz şey, gözü dışarıya dönük, menfaati yurt dışında, memleket ekonomisinin yanında gelişen, fakat onun-

la bütünleşmemiş olan bir sanayidir.

Bu sebeple imalât sanayii, başlangıçta, daha çok yurt için ham maddelerini mamûl hale getiren bir imalât sanayii olacak, sonra zamanla bir yandan yeni yöntemler ve buluşlarla yurt içi ürünlerini değerlendirirken bir yandan da dış ticaret yoluyla uluslararası alışverişlerde rol oynıyacak duruma gelecektir.

Devletin bütün ekonomik politikası ilk on-onbeş yıllık dönemde, tamamiyle sanayileşme hedefine yöneltilecektir. Devletin seferber ettiği tasarruflar, ithalât ve kredi politikası, tüm sanayileşme hedefinin gerçekleşmesine hizmet edecektir. Eğitim politikası da temel yapı yatırımları ile bu hedefe bağdaşık biçimde yürütülecektir.

Sanayide en ileri ve en yüksek verimli üretim usulleri kullanılacaktır. İşsizliğin ortadan kaldırılması bahanesiyle geri ve ilkel yöntemlerin sistematik olarak kullanılması hoş görülemez. İşsizlik, düşük seviyede gelir yaratan çok sayıda ilkel işyeri yaratmak suretiyle değil, modern, yüksek seviyede gelir yaratan, fakat aynı zamanda kendi kendini yaratmak genişletmek yeterliği olan sanayi ile ortadan kaldırılır. *Söz konusu olan, sefaletin âdil şekilde yaplaşılması değil, refahın en kısa zamanda yaratılıp âdil şekilde paylaşılmasıdır.*

Fakat sanayileşme hareketinin başında, henüz gerekli sermaye birikimi ve teknik hüner mikdarı sağlanmadan önce ve bazı bayındırlık işlerinde, çok insan gücü gerektiren basit teknik usuller kullanılabilir. Bu sebeple sanayileşmenin tam olarak meyvelerinin alınması nisbeten daha uzun sürecekse de işsizlik meselesinin halli daha kısa zamanda gerçekleştirilecektir.

Bölge plânlaması. Türkiye İşçi Partisi, genel plân çerçevesi içinde, geri kalmış bölgelerin tabiî kaynak dağılımlarındaki adaletsiz durumuna son vermek için bölgesel plânlar yapacaktır. Böylece, kaynakların ve dolayısiyle millî gelirin memleket içindeki dağılımı daha optimum olarak yapılırken, o bölgenin ekonomik kalkınması sonucunda bölge halkının kültürel gelişmesi de gerçekleşecektir.

Doğu kalkınması. Türkiye İşçi Partisinin memleket kalkınmasını gerçekleştirirken hemen ve titizlikle göreceği hizmetlerden birisi olacaktır. Bugün doğu ve güneydoğu illerimiz büyük vatandaş ve memur kitlesi gözünde bir mahrumiyet bölgesidir. Kamu hizmetleri bu bölgede yok denecek kadar azdır. Bölgenin ekonomik geriliğine paralel olarak buradaki vatandaşlar sosyal ve kültürel bakımdan geri durumdadırlar. Üstelik bu vatandaşlarımızdan kürtçe ve arapça konuşanlar veya alevî mezhebinden olanlar bu durumları sebebiyle ayırıma uğramaktadırlar. Bunun doğurduğu çetin meselelerle karşı karşıyayız. Ulusal menfaatlerimize en uygun, en insanca çözüm yollarını bulmak ihmal edilmiyecek bir yurt vazifesidir.

Bu yurttaşlarımız bugüne kadar genel olarak devlete vergisini ödemiş, yurt savunmasında kanını akıtmış ve emeğini esirgememiştir. Buna karşılık hak ettikleri yurtaşlık nimetlerinden tam olarak yararlandırılmamışlardır. Bu gerçekleri olduğu gibi kabul etmek meselenin yurt yararına ve yurttaş yararına çözümü için ilk şarttır.

Meseleyi bu gerçekçi yoldan ele alan Türkiye İşçi Partisi bu yurtaşlarımıza tam bir yurttaş muamelesi yapacaktır. Anayasa'da tanınan hak ve hürriyetlerden bu yurttaşlarımızın da yararlanmaları sağlanacaktır. Anayasa'mızın 12. maddesinde yurttaşlar arasında din, dil, ırk, sınıf ve zümre ayırımı gözetilmiyeceği yazılıdır; Anayasa'mızın bu emri harfi harfine yerine getirilecektir.

Türkiye İşçi Partisi Doğu ve Güneydoğu illerimizi bir mahrumiyet bölgesi olmaktan kurtaracaktır. Şimdiye kadar ihmal edildikleri de göz önünde bulundurularak ilk ağızda okulun, fabrikanın, hastahanenin, kütüphanenin, tiyatronun, yolun çoğu bu illerde açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi Anayasa'nın 3. maddesinde belirtildiği gibi Türkiye'nin, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olduğunu ifade eder ve her türlü bölücülüğü ve bölgeciliği kesinlikle reddeder.

2. Madencilik

Yurdumuzun jeolojik yapısı ve çeşitli jeolojik devirlerde teşekkül etmiş olması dolayısiyle toprak altı kaynakları oldukça zengindir. Yirmi dokuz çeşit maden çıkartılmakta ve yurt ihtiyaçları iç üretimle karşılanmaktadır. Metalurji sanayiinin temel ham maddelerinden olan taş kömürü, linyit, demir, krom, borasitin bugün bilinen durumu dahi, memleket kalkınmasına sağlam temel teşkil edecek zenginliktedir. Ayrıca, bakır, kurşun, çinko, manganez, civa, antimuan, zımpara, kükürt, amyant, magnezit, pirit, lületaşı, mermer ve kaya tuzu gibi ürünler gayet ilkel metodlarla çıkarılmasına rağmen yurt ihtiyacını aşmaktadır. Volfram, fosforit, potasyum gibi madenler de işletilmeğe elverişlidir. Çok çeşitli maden suları ise yurdumuza ayrı bir zenginlik kazandırmaktadır.

Ancak, mevcut metalurji sanayiimizin küçük çapta bulunması, ekonomik bakımdan ileri batı ülkelerinin ihraç konusu madenlerimizin fiyatlarını düşürmek eğiliminde olmaları, madenciliğimizin gelişmesini baltalamaktadır.

Türkiye İşçi Partisi, madenciliğimizi ilkel üretim metodlarından kurtarıp metalurji sanayiimizi geliştirerek yurdumuzun çeşitli ve zengin maden varlığını değerlendirecektir.

Bugün yüzde yetmiş beşi devlet elinde bulunan madenlerin tümünün mülkiyeti ve işletmeciliği tamamiyle devlete ait olacaktır. Çıkarılan madenler, prensip olarak yurt içinde değerlendirilecektir.

Maden Tetkik Arama Enstitüsü geliştirilecek ve ihtiyacı karşılıyacak hâle getirilecektir. Özel sektöre maden arama ruhsatı verilmeyecektir. Kömür ve demir işletmeleri, devlet eliyle en rasyonel ve en rantabl şekle sokulacaktır.

Petrol. Ekonomik bakımdan ileri ülkelerdeki petrol tekellerinin bütün baltalamalarına rağmen, uzun çabalar sonucunda Türkiye'nin zengin petrol yataklarına sahip olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince bugün yürürlükte bulunan Petrol Kanununu yürürlükten kaldıracaktır. Petrol arama ruhsatı yabancılara ve özel sektöre verilmiyecektir. Türk petrolleri devlet eliyle aranacak ve çıkartılacak, devlet eliyle rafine edilecek ve yine devlet eliyle denetlenerek piyasaya sunulacaktır.

3. Enerji

Bol ve ucuz enerji, ekonomik kalkınmanın başlıca şartlarındandır. Ayrıca enerji önemli bir istihlâk maddesidir. Bu sebeple, Türkiye İşçi Partisi, kömür, petrol, su kuvveti gibi çeşitli temel enerji kaynaklarını devlet eliyle geliştirmek ve elektrik üretimine öncelik vermek kararındadır. *Yurdumuzun en ücra köşelerine* (köylere) *kadar elektrik ışığını ve gücünü götürmek, Türkiye İşçi Partisinin başlıca hedeflerindendir.*

Yurdumuzda elektrik enerjisi potansiyelinin 53 milyar kilovat saat olduğu hesap edilmiştir. Türkiye İşçi Partisi, bu potansiyeli tam olarak kullanmak amacındadır. Ayırca kömür (linyit) ile elde edilen elektrik enerjisi de ihtiyaç ile orantılı olarak geliştirilecek ve bu iki kaynaktan gelen elektrik enerjisi yurt ölçüsünde tek bir şebeke haline getirilecektir. Elektrik enerjisinin sanayide verimli ve ucuz şekilde kullanılması sağlanacaktır.

Halkın yakıt ihtiyacı, ekonomimize zarar vermiyecek biçimde yeniden ele alınacaktır. Bu arada tarımda gübre olarak kullanılması gereken tezeğin yerine köylülere daha ekonomik ve sağlık şartlarına uygun yakıtlar sağlanarak gübre sanayii geliştirilinceye kadar tezeğin üretim alanında kullanılması yoluna gidilecektir.

Bugün için bize çok uzak görünen, fakat hayatî bir önem taşıyan nükleer enerjinin barışçı amaçlarla kullanılması konusu da ciddiyetle ele alınacak ve bu konuda bilimsel araştırmalara hız verilecektir.

4. Sanayileşmenin Emekçilerimize Getirecekleri

Türkiye İşçi Partisinin gerçekleştireceği sanayileşme, emekçilerimize başkalarını zengin etmek için değil, kendi mutluluklarını kurmak için çalışma imkânını getirecektir. İşsizlik, işsizlik tehlikesi ve korkusu ortadan kalkacak, sosyal güvenlik günlük yaşamının canlı bir kuralı durumuna girecek, halkımız çoluk çocuğu

ile birlikte yarın korkusundan kurtulacaktır. İnsanlık haysiyetine yakışır bir ücret sistemi uygulanacaktır. İşçiler yalnız hakları olan ücreti almakla kalmıyacaklar, emekten yalnız plânlı devletçiliğin uygulanmasına aktif bir şekilde katılacaklardır. Sanayileşmenin hızlanmasiyle işçi sayısı da artacak ve sayısı artan, niteliği yükselen işçi sınıfı, toplumumuzun gerçekten itici, ilerletici, sosyal kuvveti olacaktır.

C. KÜÇÜK SANAYİ VE EL SANATLARI

(Küçük Esnaf ve Zanaatkârlar)

Üretime ve dağıtıma kendi emeklerini de katan zanaatkârlarımızı ve küçük esnafımızı refaha kavuşturmayı amaç edinen Türkiye İşçi Partisi, küçük sanayide ve el sanatlarında çalışma şartlarını sosyal adalet ilkelerine göre düzenleyecektir.

Basit üretim araçlarına sahip ustaların tek başlarına, ya da idarî ve teknik yönetimleri altındaki kalfa, çırak veya aile fertleriyle birlikte, işe kendi hünerli emekleriyle de katılarak kazanç amacıyla yaptıkları imalât veya hizmet demek olan küçük sanatların, bütün az gelişmiş memleketlerin ekonomik ve sosyal hayatında dolduğu gibi, gerek işletme sayısı, gerek çalışanların sayısı, gerekse yaptıkları üretim ve hizmetler bakımından Türkiye'nin de ekonomik ve sosyal hayatında önemli bir yeri vardır.

Kapitalizme geçen, ya da sömürgeci veya sömürücü ülkelerin pazarı durumuna giren bütün ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de küçük sanayi ve el sanatları kesimi, geçen yüzyılın başlarından beri gerek büyük sanayiin rebaketi, gerekse yaşayışımızda, gelenek ve beğenilerimizde meydana gelen değişikliklerin etkisiyle birçok dallarını kaybetmiştir. Büyük işletmelerin rekabetine dayanabilen bir kısım dallar bile, uygun pazarlama tedbirlerinin alınmamasından ötürü kuruyup gitmiştir.

Türkiye İşçi Partisi, bu yıkımdan kurtulabilen ve varlıklarını bugüne kadar çeşitli zorluklar içinde sürdürebilen küçük esnafımızı ve zanaatkârlarımızı bugünkü sıkıntı durumlarından kurtarmak ve kalkındırmak kararındadır.

Türkiye İşçi Partisi, emekten yana plânlı devletçilik sistemi içinde, zanaatkârları ve küçük esnafı korumak için şu tedbirleri uygulayacaktır:

— Küçük esnaf ve zanaatkârların kredi, ham madde ihtiyaçları ve pazarlama meseleleri önemle ele alınacak, en uygun ve en geniş biçimde çözüme kavuşturulacaktır.

— Küçük esnaf ve zanaatkârların üretim ve satış kooperatifleri biçimlerinde, ya da uygun başka biçimlerde teşkilâtlanması teşvik edilecek ve desteklenecektir. Ancak, küçük esnaf ve zanaatkârlar bu biçimde teşkilâtlanıp teşkilâtlanmamakta tamamiyle serbest olacaklardır.

— Kurulacak teşkilâtların, araya yabancı unsurlar karışmaksızın ve demokratik esaslara bağlı olarak, kendi kendilerini yönetmelerini sağlayacak kanun hükümleri konulacaktır.

— Emekten yana kalkınma plânının, emekten yana vergi ve iş mevzuatının ve eğitim, sağlık gibi öteki plânlara ilişkin mevzuatın objektif hükümleri dışında, devlet, küçük esnaf ve zanaatkârların teşkilâtlarına müdahale etmeyecektir.

— Devletin küçük sanayi ile ve el sanatları ile ilgili karar organlarında, en alt kademeden yukarıya doğru seçile seçile gelen küçük esnaf ve zanaatkâr temsilcilerinin söz sahibi olmaları sağlanacaktır.

— Çırak ve kalfaların mesleki ve kültürel eğitimleri, başarı gösterenlerin orta ve yüksek meslek okullarında parasız yatılı olarak okumaları sağlanmak yoluyla gerçekleştirilecektir.

D. TİCARET, BANKACILIK, SİGORTACILIK

Türkiye İşçi Partisi, dış ticaret, bankacılığı ve sigortacılığı, Türkiye'nin bugünkü tarihî şartları içinde tek çıkar yol olarak gördüğü «Kapitalist Olmayan Kalkınma Yolu» nun bütün ekonomiyi kapsayan bütünlüğü içinde ve emekten yana plânlı devletçiliği gerçekleştirecek zorun-

lu unsurlar olarak görür. Bunun için dış ticareti, bankacılığı ve sigortacılığı, iktidara gelince derhal gerçekleştireceği temel yapı reformları ile olan derin ilişkileri içinde ele alır. Ve dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın devletleştirilmesini temel ilkeleri arasında sayar.

Bu faaliyet kollarını devletleştirmek, Türkiye İşçi Partisi için, millet zararına işleyen bir durumun millet yararına işler hâle getirilmesi demektir. İthalâtın, ihracatın, bankacılığın ve sigortacılığın belirli ellerde bulunması şu sonuçları doğurmaktadır:

— Türkiye'nin kalkınması, yâni yatırımların gerçekleştirilmesi için zorunlu olan iç sermaye birikimi önlenmekte, yabancı ülkelere kolaylıkla ve bol miktarda para kaçırılmaktadır.

— İthalâtçıların ve ihracatçıların çoğunluğu, büyük ölçüde vergi kaçırmakta ve devlet hazinesine zarar vermektedir.

— İhracatçılar, üretimci kitlelerin kredi ve pazarlama güçlüklerini sömürerek, onların olması gereken geliri, sermayeleri, kredileri ve teşkilâtlarıyla kendilerine mal etmektedirler.

— Özel bankacılık, ticaretin yardımcı bir kolu olmaktan öteye gidememekte, kalkınmamızın, yâni sanayileşmemizin olumlu bir aracı olamamaktadır.

— Sigortacılık kolay kazanç yolu olmaktan ve vergi kaçakçılığıyla hazineye zarar vermekten öteye gidememektedir.

Millet zararına işleyen ve bir avuç insanın çıkarına hizmet eden bu duruma son vermeyi Türkiye İşçi Partisi temel meselelerinden biri sayar.

1. Ticaret

a. Dış Ticaret

Türkiye İşçi Partisi

— Toprak ve tarım reformunu, sanayileşmeyi gerçekleştirmek;

— İhraç ürünlerimizi, bu ürünleri yaratanlar ile millî ekonominin menfaatine uygun olarak değerlendirebilmek ve dış pazarlarda gerçek değerleriyle satabilmek;

— İthalâtımızı, kalkınmamızı gerçekleştirecek programlara göre düzenlemek ithal fiyatlarını kontrol edebilmek;

— Dış ödeme açığını kapatmak;

— Vergi ve döviz kaçakçılıklarını önleyerek iç sermaye birikimini hızlandırmak, amaçlarıyla dış ticaretin büyük bir kısmını devletleştirecek ve devletleştirilmeyen kısmını da, devletin sıkı denetimine tâbi tutacaktır.

Dış ticaretin devletleştirilmesi, bu alanda kurulmuş ve uzmanlaşmış mevcut kamu kurumlarının yeniden düzenlenmesiyle ve gerekli yeni kurumların devlet eliyle kurulmasıyla gerçekleştirilecektir.

b. Dış Ödeme Açığı

Türkiye ekonomisini bağımlı duruma getiren ve kalkınmamızı yabancının isteğine bağlayan yanlış bir ekonomi politikasının meydana getirdiği dış ödeme açıklarını kapatmak için, dış ticaretin devletleştirilmesi yanında, gümrük resimleri de sanayileşmemizi geliştirecek biçimde yeniden düzenlenecek ve ihraç ürünlerimizi gerçek değerleriyle dış pazarlara satabilmek ve ithalâtımızı en uygun şartlarla sağalayabilmek için, hak eşitliğine ve karşılıklı menfaatlere dayanan bir sistem içinde ayırma yapmadan bütün devletlerle ticaretimiz geliştirilecektir. İhracata yönelmiş sanayiimizi geliştirmek bakımından az gelişmiş ülkelerle ticaret ilişkilerimizi artırmağa ayrıca önem verilecektir.

Dış ödeme açığının kapanması, uzun vadede, ancak Türkiye İşçi Partisi'nin düzenleyeceği genel kalkınma plânı içinde Türkiye'nin hızlı bir şekilde sanayileşmesiyle mümkün olabilecektir.

c. İç Ticaret

Toptancılık ve iç ticaret konuları, dış ticaret alanındaki yönetim ve denetlemenin varlığıyla âhenkli olarak, temel yapı reformları açısından yeniden düzenlenecektir.

Müstahsil ile müstehlik arasındaki aracıların ekonomik hâkimiyetine son verilecek, böylece müstahsilin emeği daha iyi değerlendirildiği gibi, müstehlike de daha ucuza satmak mümkün olacaktır.

Belediye hizmetleri ve özellikle Hâl'ler bu açıdan yeniden düzenlenecektir.

Küçük ticaret erbabı, malların müstehlike ulaştırılması gibi çok önemli bir konuda faaliyetine devam ederken, müstehlikin korunması için istihlâk kooperatifleri kurulması desteklenecek ve korunacaktır.

2. Bankacılık

Türkiye İşçi Partisi, kapitalist olmayan yoldan kalkınmayı gerçekleştirebilmek için, toprak ve tarım reformu, sanayileşme ve dış ticaret gibi temel meselelerimiz ile iç ilişkileri olması bakımından bankacılığı önem ve imkân sırasına göre devletleştirecektir. Böylece, ticarî krediler gibi geniş halk yığınlarının sömürülmesine yol açan ve millî gelirin artmasında önemli bir rolü olmayan spekülâtif mahiyette krediler kısılabilecek ve sınaî kalkınma ve yatırım kredileri ile tarım kredileri önemlerine uygun sıraları alacaklardır.

3. Sigortacılık

Yangın, nakliyat, kaza ve hayat dallarındaki bütün sigortacılık faaliyetleri bir «Genel Sigorta Kurumu» na bağlanarak devletleştirilecektir.

II. MALİYE VE KALKINMANIN FİNANSMANI

Büyük toprak sahipleriyle tüccar ve sanayicilerin âdil bir vergi sistemi içinde, sosyal tasarrufa katılmayışları, bir yandan Anayasa'mızın âdil vergileme ilkesinin, öte yandan da Beş Yıllık mütevazi hedefli kalkınma «plân» ının uygulanmasına imkân vermemiştir.

Gerçekten Anayasa'mıza göre her yurttaş ödeme gücü ile orantılı olarak Devlet giderlerine katılmakla yükümlü olduğu halde, 1963 yılı bütçesi giderlerinin yüzde 70 i ücretlilerin dar imkânları üzerine yüklenen vasıtalı vergilerle karşılanmıştır. Kaldı ki vasıtasız vergilerin yüzde 65 i de yine emekçiler tarafından ödenmektedir. Bu durumda, Millî Gelir'in sadece yüzde 37,2 sini alan ücretliler, Devlet Giderlerine yüzde 80 oranında katılmaktadırlar. Bu duruma köklü bir çözüm ve düzeltme yolu aranmamakta, aksine yatırım indirimi gibi yollarla müteşebbislerin zaten az olan vergileri azaltılırken, halkın en zorunlu tüketim maddelerine konmuş vergiler «Vergi Reformu yapılır» bahanesiyle artırılmaktadır. Yılda 8 - 10 milyarla Millî Gelir'e katılan toprak ağalarını vergilendirme çareleri ciddiyetle aranmamaktadır.

Halkın ağır vergilerle katıldığı devlet gelirleri, kamu hizmetlerinin en düşük standartlara uygun şekilde görülmesine bile yetmemektedir; vergi gelirleri kalkınmanın finansmanı için yeterli bir araç olmaktan da uzaktır, Vergi sistemimiz, kalkınma için gerekli himayeleri sağlamamakta; lüks tüketim malları ile yatırım mallarını yeteri kadar farklı şekilde ele almamaktadır. Bu olumsuz nitelikleriyle vergi sistemimiz Sosyal Adalet içinde demokratik, hızlı bir kalkınmaya elverişli olmaktan uzaktır.

Öte yandan dar gelirli halkımızın sıkıntıya düşerek ödediği vergiler, gereksiz harcamalarla israf edilmektedir. Devlet işlerinde lüks ve şatafat yıldan yıla artmaktadır. Gelir toplamakta bu kadar sıkıntı çekilen bir toplum hayatında bu derece israfı anlıyabilmek gerçekten zordur.

İktisadî Devlet Teşekkülleri, son derece düzensiz ve özel çıkarları koruyucu bir şekilde yönetilerek, ekonomiye gerekli faydaları ve kalkınma için gerekli fonları sağlama amacından uzak, Devlet Çiftlikleri ve bunların döner sermayeleri ise genellikle kuruluş amaçlarıyla ilgisi olmıyan bir uygulama içinde bulunmaktadır.

Bütün bunların sonucu olarak, şartlarına bakılmaksızın dış kredilere başvurulmakta, durumu daha da güçleştiren dış borçlanmalar kamuoyuna birer başarı gibi sunulmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince, Devlet işlerinde ve kişi hayatında sıkı tasarrufu, yönetim ve politikasının en önemli ilkeleri arasında sayacaktır. Gerek Devletin, gerekse kişilerin yaptığı harcamalarda toplumumuzun gelir düzeyi ile bağdaşmıyan ve kalkınma ile doğrudan doğruya ilgisi olmıyan giderler, ertelenecektir.

Devletin giderleri, rasyonel ve Plân

hedeflerini gerçekleştirmeye elverişli bir şekilde ele alınacaktır. Devlet giderlerinin kesimler itibariyle ve coğrafi dağılışı, gelir dağılımını düzeltici nitelikte olacaktır. Devlet harcamaları haksız zenginleşmelere sebep olmıyacak, devlet büyük zorunluk olmadıkça işlerini ihale yoluyla görmiyecektir.

Vergilerin bugünkü adaletsiz dağılımının temel sebebi özel sektörün ve büyük toprak sahiplerinin etkiledikleri siyasî iktidarın bu sınıfları âdil bir vergilemeye tâbi tutmamasıdır. Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince, ekonomide Devlet sektörü hâkim sektör hâline geleceğinden bu engel ortadan kalkmış olacaktır. Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık gibi önemli faaliyet dallarının devletleştirilmesi, bir yandan devlet gelirlerini artırırken, öte yandan ekonominin diğer kesimlerinde vergi kontrollerini de önemli bir derecede kolaylaştıracaktır. Bu iki yolla devlet gelirleri kısa zamanda önemli bir artış gösterecek, Anayasa'mızın da ön gördüğü gibi, varlıklı kişilerin gerçek ekonomik güçlerine göre vergi ödemeleri sağlanacak; buna karşılık, en az geçim ve götürü ücret indirimleri artırılarak yıllar boyunca devletin malî yükünü hemen hemen tek başına taşıyan ücretlilerin vergileri hafifletilmiş olacaktır.

Diğer taraftan, gelir vergilendirildiği gibi, bir ödeme gücünü temsil eden servet ve servet unsurları da, hem gelir vergisinin kontrolünü sağlamak, hem de Sosyal Adalet amacına ulaşmak üzere vergilendirilecektir. Bir servet vergisi olan Veraset ve İntikal Vergisi aynı kuşak içinde fırsat farklarını azaltacak şekilde yeniden ele alınacaktır. Arazi vergisi köylerde rasyonel tarımsal işletmeyi teşvik edecek, şehirlerde ise lüks konut yapımını önleyecek şekilde düzenlenecektir.

Yukarıdan beri anlatılan vergileme tedbirleriyle vasıtasız vergiler artacak ve bu suretle fakir halkın geçimini son derece zorlaştıran gider vergilerinin hafifletilme imkânı ortaya çıkacaktır. Vasıtasız vergiler Kalkınma Plânı hedeflerine varmayı kolaylaştıracak şekilde ele alınacak, Gümrük vergileri millî sanayii koruyacak şekilde düzenlenecektir.

İktisadî Devlet Teşekkülleri, halktan yana bir devletçilik amacına uygun olarak, rasnoyel çalışmayı sağlıyacak tarzda reorganize edilecek ve yönetilecektir.

Bir yandan sanayileşmemiz, öte yandan devlet eliyle dış ticaretin halka yararlı bir şekilde yönetilerek döviz kayıplarının önlenmesi, dış finansman açığını ve dış yardım ihtiyacını azaltacaktır. Bu suretle, dış politikada, dış yardım ve kredilerden tam bağımsız kalmak mümkün olacak ve ödeme şartları elverişli olanlarını seçme imkânı ortaya çıkacaktır. Kalkınmamızın temel felsefesi kendi öz kaynaklarımızı seferber etmek ve halkımızın şevkli ve inanlı çabasına dayanmakla beraber bu nitelikteki dış krediler de Plânlı kalkınmanın finansmanında yardımcı bir kaynak olacaktır.

III. ADALET

Türkiye İşçi Partisi, işlenen suçlarda ekonomik - sosyal sebeplerin başta geldiğine ve ekonomik - sosyal meseleleri çözüm yoluna girmiş bir toplumda suçluluğun azalacağına inanır.

Türkiye İşçi Partisi, temel ilke olarak, yargı birliği ilkesini savunur; herkes tabiî hâkiminin önünde yargılanacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, adaletin dağıtımında, halkın karşılaştığı malî - ekonomik engelleri kaldıracak; adaletin dağıtımından halkın en kolay şekilde yararlanmasını sağlayacaktır. Bugün köylerin çok sayıda olması ve mahkemelerin ancak uzak ilçe merkezlerinde bulunması, yoksul köylünün adaletin nimetlerinden yararlanmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum, kişisel öc alma ve bizzat ihkakı hak eğilimi gibi pek zararlı sonuçlar da doğurmaktadır. Bundan dolayı hukuk ve ceza yargılama kanunları, adaletin hızla dağıtılması için yeniden düzenlenecek ve halkın ihtiyacını karşılıyacak sayı ve nitelikte mahkemeler kurulacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, yargı işinin ancak yargıç niteliği olan kimselerce görüleceği ilkesine inanır. Bundan dolayı, bu

ilkelere aykırı düşen, eskimiş, «Memurin Muhakemat Kanunu» kaldırılacaktır. Yine bu ilkeye aykırı düşen il ve ilçe idare heyetlerinin ve vergi itiraz ve temyiz komisyonlarının idarî ve malî yargı yetkileri kaldırılarak bu görev yargıç niteliği olan kimselerden kurulu mahkemelere verilecektir. Böylelikle, yurttaşlar, bulundukları yerlerdeki, idarî - malî mahkemelerde haklarını kolayca ve daha büyük bir teminat ile elde edebileceklerdir.

Türkiye İşçi Partisi, insanlık onuruna aykırı, yaşama hakkının özünü yok eden ölüm cezasını kaldıracaktır.

Demokratik ülkelerin ceza kanunlarında bulunmayan ve Faşist İtalyan Ceza Kanunundan aktarılan suçlar Ceza Kanunundan çıkarılacaktır.

Sıkı yönetim Anayasa'mızın hukuk devleti ilkelerine göre yeniden düzenlenecektir.

İcra hukuku, hakkın alınmasını çabuk sağlıyacak biçimde değiştirilecektir.

Anayasa'mızın 135. maddesinin son fıkrasındaki bütün mahkeme kararlarının gerekçeli olacağı kuralının eksiksiz uygulanması sağlanacaktır.

Yargıtay ve Danıştay gibi yüksek mahkeme kararları resmî olarak yayınlanacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, sanığın, hükmün kesinleşmesine kadar suçlu sayılamıyacağına inandığından:

Anayasa'nın 33. maddesinin 4. fıkrası gereğince, soruşturmanın bütün safhalarında, özellikle polisin ve jandarmanın yaptığı soruşturmalarda sanığı ikrara zorlamak için, sanığın irade hürriyetine dayak, ilâç zerki, işkence gibi cismanî eza ile veya hile, vaad veya tehditle zarar verilmesini, böyle yollardan sanığın hâfıza ve idrâk yeteneğinin sarsılmasını kesinlikle önliyecek;

Ceza Usul-ü Muhakemeleri Kanununun, Anayasa'nın 30. maddesine aykırı olan 104. maddesindeki «Devlet veya hükûmet nüfuzunu kıran, asayişi bozan ya da âdaba aykırı olan» suçlarda tevkif yetkisi veren hükmünü kaldıracak ve ağır cezalı suçlarda yanlış olarak, tevkifin mecburî sayılmasına yol açan hükmünü de, tevkifin amacına uygun, açık seçik bir hâle getirecektir.

Tevkif edilen sanığın suçsuz olduğu anlaşılınca, bu yüzden uğradığı zararın tam karşılığı, devletçe ödenecektir.

Cezaevleri, insanlık onuruna aykırı durumundan çıkarılacak, çalışmaya dayanan ve hükümlüyü topluma kazandıran bir infaz sistemi kurulacaktır.

Suçlu ve suça yönelmiş çocuklar konusu, ayrıca önemle ele alınarak bunların ıslah ve eğitimi gerçekleştirilecektir.

Cezasını çekmiş olan mahkûmların topluma yeniden kazandırılmaları için her türlü tedbir alınacak, özellikle işe ve memurluğa alınmakta sabıkalı - sabıkasız ayırımı gözetilmeyecek, Memurin Kanunu'nda buna ait hüküm kaldırılacaktır.

Yargıçlara, bilgilerini ve görgülerini artırmak için, özel yolculuk ve araştırma imkânları sağlanacak ve hukuklarını aldığımız batı ülkelerinin ana hukuk kitapları ile yüksek mahkeme kararları sür'atle dilimize çevrilecektir.

Avukatlık mesleği, «âmme hizmeti» amacına uygun olarak, yeniden düzenlenecek ve sosyal görevini eksiksiz yerine getirebilmesi için sosyal hizmet karakterine kavuşturulacaktır. Avukatların hastalık, ihtiyarlık, kaza, işsizlik v. b. sigortalardan yararlanmaları için gerekli bütün sosyal güvenlik tedbirleri alınacaktır.

IV. ÇALIŞMA

Türkiye İşçi Partisi, emeği en yüce değer sayar. Bunun için toplum hayatını, gerek ekonomik, gerek ahlâkî bakımdan emeğin en yüce değer olduğu ilkesine göre düzenleyecektir.

Toplumun kalkınmasına, maddî - manevî bütün değerlerin yaratılmasına emeğiyle katılmak, her yurttaşa hak ve onur kazandıran başlıca ödevdir.

Türkiye İşçi Partisi, işsizliği doğuran ekonomik ve sosyal sebepleri ortadan kaldırarak tam çalışmayı gerçekleştirmekle; çalışmaya yeterli ve istekli herkese iş bulmakla devleti yükümlü tutar.

A. SENDİKACILIK, TOPLU SÖZLEŞME, GREV

Türkiye İşçi Partisi, emekçilerin hak ve hürriyetlerini, sendikalarla, gösteri yürüyüşü, miting kapalı yer toplantısı, açık oturum, konferans, toplu sözleşme, grev gibi teşekkül ve araçlarla korunmalarını eksiksiz sağlayacaktır.

1. Sendikacılık

Sürekli ilerlemenin vazgeçilmez şartı, genel ve sağlam barışın temel unsuru olan ve Anayasa'mızın 46. maddesinde yer alan sendika, birlik ve federasyon kurma; uluslararası teşkilâtlar kurma ya da kurulmuş olanlara katılma veya ayrılma hakkını kısıtlayan bütün kanun, kararname, tüzük ve yönetmelikler yürürlükten kaldırılacaktır. Böylece, tarım işçilerimiz ve memurlarımız sendika kurma hakkına kavuşacaklardır. Sendika kurma, meslek, ırk, cins, renk, din, dil, politik görüş, felsefî inanç, milliyet, kamu sektöründe ya da özel sektörde çalışma gibi ayrımlarla kısıtlanamayacaktır.

Sendikalar, üyelerini, çalışma alanlarına giren her konuda, bütün idarî katlar ile kanunî merciler önünde temsile yetkili kılınacaktır.

Az gelişmiş, ama kurtuluş yoluna girmiş ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de, sendikalar, millî gerçeklerden hareket etmek; emekçi halk yığınlarını (siyasî bağımsızlığı koruma, ekonomik ve sosyal kalkınmayı hızlandırma, sömürmeye engel olma gibi) millî amaçlar yönünde birleştirerek, toplumun temel yapısının demokratik yoldan değişmesinde, ilerici ve ilerletici büyük bir güc hâline getirmek zorundadır.

Unutmamak gerekir ki, yeni Anayasa'mızın kendisine tanıdığı haklarla güclenen Türk işçi sınıfının karşısında, işveren çevreleri ve sermayeci gruplar, kendi teşkilâtları ile yer almakta ve:

— İşçi sınıfının biliçli teşkilâtlanmasını durdurmak;

— Kurulu işçi teşkilâtlarını parçalamak;

— Sendikalaşma hareketini soysuzlaştırarak işçiye yararlı olmaktan çıkarmak, sendikaları göstermelik kuruluşlar hâline sokmak;

— Sendika yönetici kadrolarını kendi ekonomik, sosyal ve politik eğilimleri içinde eritmek, sendika yöneticilerini kendi sınıflarından kopararak, emekçilerin menfaatlerine karşı çıkarmak;

— Tutucu geleneklerden, demagojik deyimlerden, çeşitli propaganda ve eğitim metodlarından yararlanarak kendi dünya görüşlerini, düşüncelerini, sendikacılara, işçilere benimseterek, işçi teşkilâtlarını kendi denetimleri altında tutmak için her çareye başvurmaktadırlar.

Sendikalarımız, yabancı ülkelerdeki örneklere taklitçilikle ya da yardım alma kaygısı ile körükörüne bağlanmaktan sakınmalıdırlar. Tutucu geleneklerden uzak kalarak demokratik usul ve uygulamalarla gelişmelidirler.

Türkiye İşçi Partisi, sendikalarımızın, demokratik düzeninin vazgeçilmez unsurları olduğuna ve işçi sınıfımızın bilinçlenmesinde önemli bir rol oynıyacağına inanarak sendikacılığımızın bağımsızlık içinde gelişmesine bütün gücüyle yardım edecektir.

2. Toplu Sözleşme

Toplu sözleşme hakkı işçilere eksiksiz tanınacak, bazı şartlarla kısıtlanmayacaktır.

3. Grev

Türkiye İşçi Partisi, grevi, silâhsız ve saldırısız olmaktan başka şartlarla kısıtlamaz. Grevi gayesinden uzaklaştıracak, soysuzlaştıracak usuller koyan kanun, tüzük ve yönetmelikler yürürlükten kaldırılacaktır.

Grev hâlinde, işyerinin işçilerce elde tutulması, üretim araçlarının, ilkel ya da yardımcı maddelerin, mâmul malların işyerinden çıkarılmasının önlenmesi; işçilerin işyeri çevresinde topluca bulunması ve işyerine yeni işçiler alınmasına engel olunması gibi fiiler, grevin başarı ile yürütülmesi için gerekli olup grevin ayrılmaz unsurlarıdır; kamu düzenine, mülkiyet hakkına, çalışma hürriyetine, genel

ahlâka, millî güvenliğe aykırı olarak görülmez, gösterilmez. Bu sebeple, grevin kanuna uygunluğu, özel kanunlara değil, Anayasa'ya göre tesbit edilir.

Anayasa'mış, lokavtı, sosyal adalet, hukuk devleti ve demokrasi ilkeleri ile bağdaşmayacağından dolayı bir hak olarak tanımamıştır. Anayasa'nın tanımadığı bir hakkın, özel kanunla tanınması mümkün değildir. *Türkiye İşçi Partisi, Anayasa' mızın 3, 10, 34 ve 41 inci maddelerine aykırı olan, kişilerin temel hak ve hürriyetlerini sınırlayan ve sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmayan lokavtı yasaklayacaktır.*

B. SOSYAL GÜVENLİK

Türkiye İşçi Partisi, emekçilere, her bakımdan güvenlik içinde yaşamak; kişiliklerini dolu ve anlamlı yaşama şartları içinde geliştirmek imkânlarının sağlanmasında Devleti yükümlü sayar.

— Türkiye İşçi Partisi, toplumsal güvenliğin temel unsurlarından biri olan sosyal sigortaları (ölüm başta olmak üzere) işsizlik, ihtiyarlık, sakatlık, kaza, hastalık, analık sigortalarını) bütün şekilleriyle kuracak; kurulmuş bulunanların kapsamını plânlı olarak ve hızla geliştirecek, kuruluş ve işleyiş giderlerine devletin katılmasını zorunlu kılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, emeğiyle geçinen bütün sınıf ve tabakaların, özellikle henüz sosyal sigortaların kapsamına girmeyen ırgatlar, küçük topraklı köylüler, zanaatkârlar, küçük esnaf, dar gelirli serbest meslek sahipleri ve yüksek öğrenim gençliğinin sağlık ve sosyal güvenliğini korumak amacı ile gereken tedbirleri alacaktır.

— Türkiye İşçi Partisi, iş ve ücret güvenliğini gerçekleştirecek, «İşçiye uygun iş, işe uygun işçi» prensipini titizlikle uygulayacaktır; çocukları, gençleri, anneleri çalışma şartları bakımından ayrıca koruyacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, yaşı ya da sağlık durumu dolayısiyle çalışamayacak halde olan her yurttaşa geçimini sağlamak için gereken yardımı yapacaktır.

— İlk öğretim çağındaki çocukların çalıştırılması kesinlikle yasaklanacaktır. Bu çağın dışında kalan çocuklar, yarım gün çalışırlarsa, yarım gün meslek öğretimi yapan ve genel kültür veren okullarda eğitileceklerdir.

Doğumdan iki ay önce başlayıp iki ay sonrasına kadar her anneye tam ücretli izin hakkı tanınacaktır. İşçi kadınların altı yaşına kadarki çocukları için kreşler ve çocuk yuvaları açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, ücreti, emeğin niceliği ve niteliğine göre ve çağdaş uygarlığın gerektirdiği insan onuruna yaraşır bir yaşama sağlayacak şekilde tesbit edecektir. Bütün iş kollarında uygulanacak olan genel asgarî ücret, geçim endeksi hareketlerini takip edecek ve geçim seviyesinin altına indirilmeyecektir.

İşe alınmada ve ücret almada cinsiyet, yaş, din, dil, ırk, mezhep, politik inanç ve sabıkalı ayırımı gözetmek yasaklanacaktır.

Eşit işe eşit ücret ödenecektir.

Hafta tatillerinde, millî ve dinî bayram günlerinde, çalıştıkları takdirde, işçilere çift gündelik verilecektir.

Emekçiler, yılda en az dört hafta ücretli dinlenme hakkına sahip olacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, beş gün ve haftada kırk saat çalışma esasını kabul eder.

Eğitimden geçmemiş büyük sayıda işçiyi bir arada bulunduran işyerlerinde meslekî eğitimle beraber genel kültür veren kurslar ve okullar açılacaktır.

Fazla mesaî yapanlar en az yüzde elli zamlı ücret alacaklardır. İşçilerin beş günden fazla üstüste gece çalışması yasaklanacaktır.

İşyerlerinde çalışma ve sağlık şartlarının yerine getirilmesinin denetimine sendikalar da katılacaktır.

İş içinde ve meslekte terfi (çırak, işçi yardımcısı, işçi, usta, ustabaşı) keyfî olmaktan kurtarılacak, kıdem ve sınav gibi kanunî ve objektif ölçülere bağlanacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, köyde, kentte, bütün işyerlerinde fikren veya bedenen çalışanların (tek işçi çalıştırılsa dahi) İş Kanunu kapsamına alınmasını; Anayasa' nın ve kanunların tanıdığı sosyal haklar-

dan eksiksiz yararlanmasını sağlayacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, kamu sektörünün üretim ve idare faaliyetlerinde bütün sorumluluk ve yükü taşıyan memurların sosyal adalet ve sosyal güvenlik içinde, emeklerine, öğretim durumlarına, liyakatlerine ve kıdemlerine uygun bir maaş ve yolluk sistemine kavuşmalarını gerçekleştirecektir.

Memurların toplu sözleşme ve grev haklarından eksiksiz yararlanmalarını önleyen kanun ve kararnameleri, Türkiye İşçi Partisi derhal yürürlükten kaldıracaktır.

Emekli, dul ve yetimlerin aylıkları, insanca yaşamalarını sağlıyacak şekilde günün şartlarına göre yeniden düzenlenecektir.

V. EĞİTİM, KÜLTÜR VE SANAT

A. EĞİTİM

Eğitimin amacı sadece bilgili kişiler değil, aynı zamanda olayları objektif ve akılcı ölçülerle değerlendirebilen kişiler yetiştirmektir. Eğitim ile kişiye görüş bağımsızlığı, sosyal dayanışma anlayışı ve tam bir yurttaş olabilmek için gerekli yetkinlik kazandırılmalıdır.

Türkiye'de bugüne kadar uygulanan eğitim politikası, bir bütün olarak yürütülmeyişi ve plânlı olarak ele alınmayışı yüzünde, amacına ulaşamamıştır.

Eğitim politikası ile ekonomik ve sosyal faaliyetlerin gerektirdiği ihtiyaçlar arasında ilişki kurulmadığından, işgücünün çeşitli görevlere bölünmesinde dengesizlikler ortaya çıkmıştır. Bu dengesizlik, çeşitli eğitim kurumları ve kademeleri arasında de kendisini en yaygın şekilde gös termiştir.

Yeteri kadar öğretim kurumu açılmayışı, öğretmen yetiştirilmesine önem verilmeyişi ve mevcut öğretmenlere de tatmin edici geçim imkânlarının sağlanmayışı yüzünden, öğrenim çağındaki milyonlarca yurttaş, okul imkânlarından yoksun kalmıştır. Okuma imkânını bulabilenlerin, bir kısmı da yetiştirildikleri alan dışında çalışmak zorunda bırakılmakta, bu durum da büyük işgücü israfına sebep olmaktadır.

Toplumun çeşitli sınıf ve tabakaları arasında görülen eşitsizlik, eğitim alanında da kendini göstermektedir. Yoksul halk çocukları orta ve yüksek öğretim imkânlarından yoksun bulunmaktadır. İlk öğretim çağında olanların ancak yüzde 70 i; orta öğrenim çağında olanların ancak yüzde 32 si; yüksek öğrenim çağında olanların ancak yüzde 4 ü öğrenim görmektedir.

Türkiye İşçi Partisi, Türk ulusunun, eğitim ve öğrenimini eksiksiz sağlamak; altı yaşına kadar olanlar dışında öğrenimden geçmemiş tek yurttaş bırakmamak için bütün millî kaynakları kullanacaktır.

Çocuğa büyüğe, köylüye ve kentliye eşit eğitim imkânları sağlamak, çalışanlar için gece okulları, akademiler ve üniversiteler kurmak ve öğrenimi bütün derecelerinde lâik olarak teşkilâtlandırmak amacı ile, bir Halk Eğitim Teşkilâtı kurulacaktır.

Eğitim gören yurttaşlar, sadece kitaptan öğrenmek durumunda bırakılmayıp, bir işbirliği sistemi içinde ve iş üstünde (yapacak) bilgi ve ustalık kazanacaklardır. Böylece yurttaşlar, sosyal dayanışma ruhu içinde, yurt imkânlarını son sınırına kadar geliştirilebilen üretici, aktif insanlar hâline getirileceklerdir. Her derecedeki okullar, imkânlar oranında iş eğitimi esasına göre düzenlenecek, ekonomik birer işletme hâlinde kurulup çalıştırılacaktır. Bütün okullar, toplumun ekonomik ve sosyal hayatı ile bağımlı ve ona uygun bir sistem içinde eğitim faaliyetinde bulunacaklardır. Böylece okullar, aynı zamanda plânlı kalkınmanın halka açıklanıp benimsetilmesi işlerinde de görevli olacaklardır.

Okullar, devletin malî imkânları geliştikçe, büsbütün parasız hâle getirilecektir. Geniş bir burs sistemi uygulanacak, köyde ve kentte, yoksullukları yüzünden harcanıp giden, kabiliyetli halk çocuklarının eğitim imkânlarına kavuşması mutlaka sağlanacaktır. Ayrıca, bu amaçla, parasız yatılı bölge okulları kurulacaktır.

Çalışanları, iş yerlerinde eğitmek için meslekî eğitimle birlikte genel kültür veren dershaneler açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, köyü bütünü ile kalkındırabilecek inançlı elemanları aynı ülkü içinde yetiştirmek amacı ile Köy Enstitülerini yeniden kuracaktır. *Türkiye İşçi Partisi, Köy Enstitülerinin, köyde eğitim meselesini çözmek için, memleket gerçeklerine en uygun ve yüzde yüz millî bir çözüm yolu olduğuna inanır.* Yeniden kurulacak bu Enstitülerde, eskiden olduğu gibi, iş eğitimi, demokratik eğitim, ilkeleri uygulanacak ve bu okulların bölgelerinin meseleleri ile ilgilenen; bunlara çözüm yolları arayan kurumlar olmaları sağlanacaktır.

Köy Enstitülerine öğretmen yetiştirmek amacı ile, ayni ilkelere uygun olarak öğretim yapan, bir Yüksek Köy Enstitüsü kurulacaktır.

Orta öğrenim ile yüksek öğrenimi kapsayan ve bu öğrenimi beş yıla sığdıran Halk Akademileri açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, orta öğretim çağındaki gençlerin teknik ve meslekî eğitim alanlarında yetiştirilmesini sağlamak amacıyla kalkınma çerçevesi içinde, sanayileşme hareketi ile bağlantılı bir teknik öğretim proğramı yürütecektir.

Üniversiteler gerçek bir bilim hürriyetine ve tam bir idarî muhtariyete kavuşturulacak ve genç kabiliyetlerin yetişmesini önleyen her türlü engel kaldırılacaktır. Üniversite öğretim üyelerinin bütün faaliyetlerini bilimsel çalışmalara ayırmaları için gerekli imkânlar sağlanacaktır. Öğrencilerden harç alınmasına son verilecek ve öğrenci yurtlarının öğrenci ihtiyaçlarını her bakımdan karşılayacak hâle getirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Her yurttaşın, başka bir dile muhtaç olmadan araştırma yapabilmesini sağlayacak yabancı bilim, kültür ve sanat, eserleri türkçe'ye çevrilecektir. Bunların yurda girmesi ve satılması serbest olacaktır.

Spor ve Beden Eğitim: Genel Eğitimin temel bir dalı olan Spor ve Beden Eğitimi işlerini, Türkiye İşçi Partisi ciddiyetle ele alacaktır. Spor ve Beden Eğitimi, küçük bir azınlığın uğraştığı ve büyük çoğunluğun sadece seyircisi bulunduğu bir iş olmaktan çıkarılacaktır. Spor ve Beden Eğitimi işleri, memleket gençliğine ve halk kütlelerine beden sağlığı ve yüksek seciye kazandırmak olan asıl amacı göz önünde tutularak yeniden düzenlenecektir. Böylece Spor ve Beden Eğitimi, okulların, üniversitelerin programına ciddî bir disiplin olarak girecek ve halkın, işyerlerinde, köylerde bilfiil sporla ve Beden Eğitimi ile uğraşması için gerekli imkânlar sağlanacaktır.

B. KÜLTÜR VE SANAT

1. Sinema

Türkiye İşçi Partisi, halk kitlelerinin yetişmesi, insanları birbirlerine tanıtıp sevdirmesi, hayatı her yönü ile gözler önüne sererek halk yığınlarını bilince ulaştırması bakımından sinemaya büyük önem vermektedir.

Türk filmciliğinin halk yararına gelişmesini sağlamak amacı ile özellikle aşağıdaki tedbirler alınacaktır:

— Sinema sansürü, geniş halk yığınlarının aydınlığa kavuşmasını önleyen bir engel olmaktan çıkartılacaktır.

— Bir sinema enstitüsü, bir sinema müzesi açılacak, bunların yanında büyük ve tam teçhizatlı bir filim çekim stüdyosu ve lâboratuarı devlet tarafından kurulup işletilecektir.

— Öğretici ve yetiştirici nitelikte kısa metrajlı dokümanter filimlerin geniş ölçüde yapılması devlet tarafından finanse edilecektir.

— Kaliteli, uzun metrajlı filimlerin yapımını kolaylaştırmak üzere devletçe bir «kalite fonu ve ödül sistemi» kurulacak, kaliteli filimlere vergi indirimi uygulanacaktır.

— Yapımcı ile gösterici arasındaki işletmecilik sistemi devletçe düzenlenecektir.

— Ülkemizin her yerinde sabit ekranlı salonlarla, gezici ekranlar devletçe yaptırılacak, işletilecektir.

— Türkiye İşçi Partisi, bütün bunları denetleyip düzenleyecek bir «Millî Sinema Merkezi» kuracaktır.

2. Tiyatro

Türkiye İşçi Partisi, dünya tiyatro sanatı içinde, kendine özgü gerçek kişiliği olan Türk tiyatrosunu geliştirmek amacı ile:

— Büyük bölge tiyatroları kuracak, küçük yerlerde kurulacak olan amatör tiyatroları destekleyecektir.

— Üstün nitelikte eser yazanları ve böyle eserleri oynayan tiyatroları bir ödül sistemi ile teşvik edecektir.

— Yurdun belli başlı bütün merkezlerinde tiyatro okulları açacaktır.

— Sahne sanatını, yurt ölçüsünde, halk kütlelerinin yararlanacağı bir sanat dalı hâline getirecek; ayrıca, çeşitli topluluklarm amatör tiyatro çalışmalarını destekleyecek ve koruyacaktır.

3. Edebiyat

Türkiye İşçi Partisi, halkı uyarmada, toplumun ve kişinin meselelerini yansıtmada etkin bir rol oynıyan edebiyat sanatının, türlü baskı ve müdahalelerden kurtularak özgürce gelişmesi için gerekli ortamı yaratacaktır. Bu amaçla:

— Üstün nitelikte eserler devletçe bastırılacak;

— Yurt ölçüsünde bir dağıtım teşkilâtı kurulacak, eserlerini kendileri bastıran yazarlar da bu dağıtım teşkilâtından yararlanacak, böylece kitapların istisnasız yurdun her köşesine dağıtılması sağlanacak;

— Tercüme faaliyeti, yeniden ve büyük ölçüde devletçe organize edilecek;

— Üstün nitelikte edebiyat eserlerine ödüller verilecek;

— Yazarların eserleri üzerindeki fikir hakları en geniş ölçüde korunacak;

— Yazarlara yurt içinde ve dışında gözlem ve deneylerini artırmaları için devletçe burs sağlanacaktır.

4. Güzel Sanatlar

Güzel sanatların, geniş halk kütleleri ile ilişki kurarak toplumda lâyık olduğu önemi kazanması için gerekli bütün tedbirler alınacaktır. Resimde, heykelde, müzikte, mimarlıkta, opera ve balede, kısacası bütün güzel sanat kollarında batı tekniği ve sanat anlayışı ile işlenmiş kişiliği olan millî bir sanat yaratmak amacındayız.

— Yurdun belli başlı merkezlerinde akademiler, müzeler, galeriler açılacak, gezici sergiler tertiplenecektir.

— Sanatın teşviki ve sanatçıların refahı için devletçe tedbirler alınacaktır.

— Bütün sanat dallarına ait folklor eserlerinin derlenmesi, halka tanıtılması, değerlendirilmesi işleri önemle ele alınacaktır.

— Folklora dayanan millî bale ile klâsik ve modern bale sanatı da teşvik edilecektir.

Türkiye İşçi Partisi, opera ve çok sesli müziği halka tanıtmak ve sevdirmek amacı ile yurt ölçüsünde teşebbüslere girişecek, amatör teşekküllerinin kurulmasını teşvik edecek ve destekliyecektir.

VI. SAĞLIK

Bir ülkenin sağlık durumu, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme derecesine sıkı sıkıya bağlıdır; fakat sağlık durumunun belirli bir biçimde düzeltilmesi de, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeyi etkiler, hızlandırır.

Bugün Türkiye'de sağlık hizmetleri, son derece yetersiz olduğu gibi, vatandaşlar ve bölgeler arasında eşit olarak da dağıtılmamıştır. Şehirlerde yoksul yurttaşlar hastahanelerden yeteri kadar faydalanamamaktadır. Köylerimiz ise sağlık hizmetlerin den tamamiyle yoksundur. Devletin sağlık hizmetlerini yurttaşın ayağına götürememesi, onu üfürükçülerin elinde dertleri ve ıztırapları ile başbaşa bırakmaktadır.

Türkiye'de önemli bir yeri olması gereken koruyucu hekimlik hizmetleri, öbür sağlık hizmetleri kadar da geliştirilmemiştir.

Çocuk hastalıkları, verem ve öteki bulaşıcı hastalıklar ile kalb hastalıkları ülkemizde çok sayıda can kaybına yol açmaktadır. Bazı bölgelerde trahom, cüzzam ve kancalı kurt yaygın durumdadır.

Sağlık hizmetleri saviyesinin belli başlı ölçülerinden biri çocuk ölümleri, öbürü hasta - yatak sayısıdır. Türkiye'de çocuk ölümleri oranı binde 65 dir. Bu oran, batı ülkelerinin yüzyıl önceki durumları ile hemen hemen aynıdır. Bugün batı ülkelerinde çocuk ölümlerinin oranı binde 20 ye kadar düşürülmüştür.

Türkiye'de, askerî hastahaneler dahil, 10 bin kişiye ortalama 21 yatak düşmektedir. 50 ilimizde 10 bin kişiye düşen yatak sayısı, ortalama olarak 10 dan azdır. Bu illerin 15 inde 10 bin kişiye 1 - 5 yatak düşmektedir.

Hekim, diş hekimi, eczacı ve diğer yardımcı sağlık personeli sayısı da Türkiye'nin ihtiyaçlarına göre çok düşüktür. Bu personelin bölgeler arası dağılımı da oransızdır. Koruyucu hekimlik kadroları ise daha da yetersizdir.

Yaşamak kişinin en tabiî haklarından biri olduğuna göre, sağlık hizmetleri devletin en başta gelen görevlerinden biri olmalıdır. Geri kalmış bir ülke durumunda bulunan Türkiye'de sağlık meselesi, ancak devlet eliyle çözülebilir. Halkın sağlığı bir ticaret ve sömürme konusu olmaktan ancak devlet eliyle çıkartılabilir. Sağlık eğitimi, araştırma ve uygulaması, devletçe koordine edilip teşkilâtlandırılacaktır. Sağlık hizmetlerinin en ileri ülkeler seviyesine çıkartılması hedefi, bu hedefi gözeten ve Genel Kalkınma Planı'na uygun olarak hazırlanmış olan bir genel sağlık planı ile gerçekleştirilecektir.

Türkiye İşçi Partisi, iktidara gelince, sağlık hizmetlerinin halka götürülmesi ve geliştirilmesi için aşağıdaki tedbirleri alacaktır:

— *Her şeyden önce mevcut sağlık hizmetlerinin yurt içinde âdil bir şekilde dağıtılması için hekimlik ve eczacılık devletleştirilecektir. Bu amaçla Sağlık Bakanlığı'na bağlı bir Sağlık Planlama Teşkilâtı kurulacaktır.*

— Bütün köyleri kapsayan koordine bir gezici sağlık teşkilâtı kurulacaktır. Önleyici ve tedavi edici sağlık hizmetlerini bir arada yürütecek olan bu teşkilât, büyük merkezlerdeki hasta - yatak sayısı üzerindeki yükü de hafifletecektir.

— Hasta yatak sayısı en kısa zamanda 10 bin kişi için 50 yatak seviyesine çıkartılacaktır.

— Tıp Fakülteleri ve sağlık öğretimi yapan bütün öğretim kurumları, memleket gerçeklerine uygun sayı ve nitelikte eleman yetiştirmelerini sağlayacak biçimde yeniden düzenlenip sağlık planları ile koordine olarak çalıştırılacaktır. Bilimsel araştırmalar için gerekli laboratuarlar ve tesisler kurularak bütün tıp mensuplarının bu tesis ve laboratuarlardan yararlanmaları sağlanacaktır.

— Bütün yurttaşları kapsayan sosyal sigortalar, sağlık planları ile âhenkli biçimde geliştirilecektir.

— Çevre sağlığı şartlarının geliştirilmesi, halkın sağlık konusunda eğitilmesi için bütün yurttaşların sağlık hizmetlerine aktif olarak katılmaları sağlanacaktır.

VII. İMAR VE İSKÂN

Ulusumuzun yerleşme şekilleri ekonomik kalkınma gereklerine ve insanca yaşama koşullarına uygun olmaktan uzaktır. Yurt içinde köylü nüfusunun 35 bin yerleşme noktasına dağılmış olması, kamu hizmetlerinin halkın büyük kısmına ulaşmasını zorlaştırmakta, rasyonel üretim usullerinin tarıma uygulanmasını güçleştirmektedir. Diğer taraftan, köyden şehire nüfus akını sonucunda birkaç büyük şehirin, ekonomik ve kültürel güçleri dışında, anormal bir şekilde büyümesi de, sağlık şartları elverişsiz gecekondu bölgelerinin yayılmasına sebep olmaktadır.

Bugün şehirlerimizde yapı ve yerleşme faaliyetlerini etkileyen arsa ve yapı spekülâsyanu, kamu hizmetlerinden karşılığını ödemeden faydalanmak ve emek karşılığı olmayan büyük kazançlar sağlamak sonucunu doğurmaktadır.

Bu durum:

— Şehirlerde kamu hizmetlerinin dağılışındaki dengeyi ve adalet ölçülerini yık-

makta ve hâkim zümrenin bu hizmetleri kendi çıkarlarına göre yönetmelerini kolaylaştırmakta;

— Sebep olduğu bu dengesizlik şehirdeki sosyal dokuyu bozmakta;

— Şehrin kültürel yönden seviyeli ve dengeli bir biçim kazanmasını engellemektedir.

Gelecekte, sanayileşme hareketinin hız lanışı ile şehirlerin daha büyük bir nüfus akını baskısı altında kalacağı kesin olduğuna göre, durum şimdiki haline bırakıldığı takdirde, şehirdeki insanların yaşayışı daha da zorlaşacak, şehire gelen insanların başlarını sokacak bir konut elde etmesi bahasına göze alacağı fedakârlıklar artacak, şehirlerin çehresi gecekondular ve eski tip, yıkılmaya yüz tutmuş binalarla daha da çirkinleşecektir.

Türkiye İşçi Partisi iktidara geldiği zaman, uygulayacağı yerleşme ve konut politikası ile bir yandan yurttaşların barınma şartlarını iyileştirirken, şehirlerin estetik ve mimarlık kurallarına uygun olarak gelişmesini sağlıyacak, diğer yandan köylerde rasyonel tarım yöntemlerinin uygulanmasını sağlayacak bir yerleşme politikasına yönelecektir. Bu amaçlara varmak üzere:

— Şehirlerin büyümesi, şehir nüfusunun ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde düzenlenecektir. Bir yandan toprak reformu, şehre nüfus akımını hafifletecek, öte yandan da bölge planlamaları ile sanayiin sadece birkaç büyük şehir etrafında aşırı derecede toplanması önlenecektir. Kalkınma, bölge ve şehir planları bu esası gözönünde bulunduracaktır.

— Bugün arsa, mülk ve teşebbüs sahiplerinin belediye hizmetlerinden faydalandıkları ölçüde bu giderlere katılmayışı, belediyeleri arsa konusunda ve diğer konularda görevlerini yapamıyacak malî güçlüklere sürüklemektedir. Belediye hizmetlerinden faydalanan arsa ve mülk sahiplerinin bu hizmetlere katılması sağlanacaktır. Bu suretle artırılan belediye gelirleri, bu idarenin arsa stoku yaparak arsa fiyatlarını düzenleyici tedbirler almasına imkân verecektir.

— Kredi ve harcama politikası lüks konut yapımını sınırlandıracak, konut ve bina vergileri de aynı amaca varacak şekilde ele alınacaktır. Arsalar gerçek değerleri üzerinden vergilendirilecektir.

— Şehir içinde spekülâtif amaçlarla arsaların bina yapılmadan bekletilmeleri vergileme tedbirleri ile önlenecektir.

— Gecekondular, içinde yaşıyanlar sağlık şartları yerinde konutlara yerleştirilmedikçe, asla yıktırılmıyacaktır. Aksine, bu bölgelerin yol, su, taşıt ve kanalizasyon ihtiyaçları geçmiş yılların ihmalleri de giderilecek bir tarzda önemle ele alınacaktır. Bu bölgelerde yapılacak kültür faaliyetleri Devlet ve belediyelerce korunacaktır.

— Şehir içinde sağlık şartlarına uymayan, yıkılmaya yüz tutmuş, şehir mimarisini bozan eski konutlar ve bu konutların yer aldığı semtler de gerek sağlık şartları ve gerekse estetik yönlerden iyileştirilecektir.

— Kira konusu dar gelirli yuttaşları Anayasa hükümleri içinde koruyacak tarzda ele alınacaktır.

Ulaştırma, haberleşme, enerji ve sulama gibi temel yapı tesisleriyle sağlık, kültür, spor ve eğlence tesislerinin inşası bayındırlık işlerinin kapsamına girmektedir. Bu anlayış açısından, bayındırlık işleri, ekonomik kalkınmanın sonucundan çok şartı olan ve kalkınmayı etkileyen ön yatırımlar niteliğindedir. Gerçekten, gerekli temel yapı tesisleri olmadıkça tarım ve sanayi alanında üretimi doğrudan doğruya arttıracak yatırımlar yapılamaz.

Bayındırlık yatırımlarının esas itibariyle inşaat şeklinde olması, makine ve teçhizatın toplam yatırım içinde çok az yer tutması, bu yatırımların çok çeşitli tekniklerle yapılabilmesine imkân vermektedir.

Türkiye İşçi Partisi, bu durumdan yararlanarak, bayındırlık işlerini makinelerden çok, âtıl işgücünü seferber ederek başarmak kararındadır. Bu suretle bayındırlık işleri işsizlik probleminin çözümüne de yardımcı olacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, bayındırlık işleri arasında, köy içme suları ile köy yollarına

ayrı bir önem verir. Köy içme sularının genel sağlık meselesi içindeki önemli yeri açıktır. Köy yolları da, özellikle toprak reformundan sonra, tarım ürünleri fazlasının değerlendirilmesi, köylerin pazara açılması ve endüstrileşme hareketinin zorunlu kıldığı iç pazar genişlemesinin gerçekleşmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca ulusal kalkınmanın bütün nimetleri köylere köy yollarıyla ulaştırılacaktır.

Ulaştırma, ekonomik ve sosyal kalkınmanın temel şartlarından biridir. Yeterli bir ulaştırmadan yoksun memleketler, ne ekonomik, ne de sosyal bakımdan bir bütünlük kuramazlar. Bu sebepten Türkiye İşçi Partisi temel yapı tesisleri arasında ulaştırmaya bir öncelik tanır.

Hâlen, demiryolu ve havayolu ulaştırmasının tamamı ile denizyolu ulaştırmasının büyük bir kısmı devlet eliyle yürütülmekte, karayolu ulaştırması ise, tamamiyle özel sektöre bırakılmış bulunmaktadır. Bu kesimde özel sektör gelişmekte ve bu gelişme ile birlikte aralarında amansız bir rekabet, büyüğün küçüğü ezmesi ve tekele doğru bir gidiş doğmaktadır.

Bu durumu düzeltmek için Türkiye İşçi Partisi, bütün ulaştırma sektörünü kapsıyan tutarlı bir ulaştırma politikası uygulayacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, deniz ve karayolu ulaştırmasında çalışan ve esas itibariyle emeğiyle geçinen küçük müteşebbislere iş emniyeti ve kredi sağlamak suretiyle yardım edecektir. Direksiyon işçileri olan şoförleri de, şimdiye kadar yoksun bırakıldıkları, sanayi işçilerine tanılan haklara ve sosyal güvenliğe kavuşturacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, Anayasa'da yer alan basın, söz, düşünce ve yazı hürriyetlerini, hâkim sınıfların tekelinden kurtararak, emeğiyle yaşıyan yurttaşlara da gerçekten sağlıyacaktır. Emekçi halk kitleleri de, görüşlerini, düşüncelerini açıklamak ve yaymak imkânlarına sahip kılınacaktır.

A. BASIN

Basın hürriyeti, bir yandan Anayasa'ya aykırı kanunlar ve kararlarla kısıtlanırken, basındaki modernleşme hareketinin yarattığı sermaye birikimi de, gazeteleri dizgi, baskı, istihbarat ve dağıtım imkânları bakımından hâkim sınıfların kontrolü altına sokmuştur.

Büyük sermaye çevreleri, pahalı ilânlarını kendi çıkarları açısından dağıtarak, gazeteleri ekonomik baskı altına almışlardır.

— Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince sanayi, ulaştırma, dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık gibi ana hizmetler, devlet eliyle ya da devletin denetimi altında yapılacağından, basın, büyük sermaye çevrelerinin pahalı ilânlarla yarattıkları ekonomik baskıdan geniş ölçüde kurtulacaktır.

— Türkiye İşçi Partisi, temsil kabiliyeti olan halk teşekküllerini de, basın araçları ile donatmayı devletin bir görevi haline getirecektir.

— Gazete, dergi ve kitap gibi yayınların, özel çıkar sahiplerinin müdahale ve baskısı olmadan en kısa zamanda ve en ucuz şekilde, bütün yurttaşlara ulaştırılması için, yönetim ve denetimine, basın iş kolunda çalışan beden ve fikir işçilerinin katılacağı bir dağıtım teşkilâtı kurulacaktır.

— Büyük şehirler dışındaki basının da yayın hayatına devam edebilmesi ve ödevini gerektiği gibi yapması için bütün tedbirler alınacaktır.

— Resmî ilân dağıtımını adaletle yürütmek üzere, basın iş kolunda çalışan beden ve fikir işçilerinin yönetim ve denetimine katılacağı bir ilân kurumu kurulacaktır.

— Türkiye İşçi Partisi, Basın Kanununda, Türk Ceza Kanununda ve diğer mevzuatta yer alan ve basın, söz, düşünce ve yazı hürriyetlerini kısıtlayıcı mahiyette bulunan Anayasa'ya aykırı hükümleri derhal kaldıracaktır.

Türkiye İşçi Partisi, geleneği bakımından memleketçi ve halkçı olan Türk basınının, siyasi ve ekonomik baskıdan kurtulduğu zaman, kendi kendini kontrol ederek, halk yararına ve memleketin yüksek menfaatlerine uygun yayında bulunacağına inanmaktadır.

B. RADYO VE TELEVİZYON

Türkiye İşçi Partisi radyo ve televizyonu önemli bir eğitim, kültür ve haber verme aracı olarak kabul eder; televizyon verici istasyonlarının bir an önce kurulmasını ve bütün yurttaşların ucuz fiyatla, radyo ve televizyon alıcılarına sahip kılınmasını ödev sayar.

XI. TURİZM VE DİNLENME

Yurdumuzun tarih ve coğrafya şartlarının yarattığı turistik zenginliklerinden bütün halkın yararlanabilmesi için turizm bir lüks olmaktan çıkartılarak bir kamu hizmeti durumuna getirilecektir.

Yabancı ülkelerin yükselen gelir seviyelerine paralel olarak gelişen turizmden, ulusal gelirimizin artırılması bakımından geniş ölçüde yararlanılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi bu amaçla aşağıdaki tedbirleri alacaktır:

— Tabii imkânları bakımından çok zengin olan memleketimizde yurttaşların tatillerini değerlendirebilmeleri için «Halk dinlenme tesisleri» kurulacaktır.

— Ucuz geceleme yerleri kurulmasına önem verilecektir.

— Hâtıra eşyası yapımı için zanaatkârlar desteklenecektir.

— Turistlerin yurdumuzda kalmalarını kolaylaştırmak üzere gümrük ve kambiyo işlemleri basitleştirilecek, danışma büroları açılacak, turistlerin gezi ve dinlenmelerini kolaylaştırıcı hizmetler geliştirilecektir.

— Yurdumuzda belli zamanlarda festivaller, sanat hareketleri, kermesler düzenlenerek bir yandan kültürel çalışmalar geliştirilecek, öte yandan yurda çok sayıda turist gelmesi sağlanacaktır.

XII. DIŞ POLİTİKA VE MİLLÎ SAVUNMA

Atatürk'ün ölümüne kadar Türkiye Cumhuriyetinin dış politikası, *Kurtuluş Savaşı Türkiye'sine yaraşır* nitelikte olmuştur. Kurtuluş Savaşı daha önce verdiğimiz savaşlardan hiçbirine benzemez. Bu savaşın hedefi Anayurdu düşman istilâsından kurtarmaktan ibaret değildi. Asıl hedef, halkımızın sömürgeci ve sömürücülerin boyunduruğundan kurtulması, *bağımsız Türkiye'nin kurulmasıydı. «İstiklâlimizi emin bulundurabilmek için heyet-i umumiyemizce, heyet-i milliyemizce bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı heyeti milliyece»* savaşmıştık.

Zaferden sonra onbeş yıl, Türkiye'nin dış politikası ve millî savunma işleri, Kurtuluş Savaşımızın felsefesi ışığında belirlenip uygulandı. Atatürk'ün sağlığında *bağımsız bir dış politika* izledik; *kıskançlıkla istiklâlci, Millî Misakçı, emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı ve* de *barışçıydık.* Bağımsızlığımızı, Cumhuriyetimizi ve Anavatan topraklarını korumak için, iyi yetiştirilmiş, halkın fedakârlığı ile iyi donatılmış, *bağımsız bir millî ordu* meydana getirdik.

Fakat aynı zamanda Türkiye'yi bir «emniyet kuşağı» ile çevrelemeyi de ihmal etmedik. Komşu devletlerle dostluk münasebetleri kurup geliştirmek, Atatürk devri dış politikasının başlıca hedefi olmuştur. Türk - Sovyet dostluk andlaşması, Yunanistan, Romanya, Yugoslavya ve daha sonra Bulgaristan'ın katıldıkları Balkan Paktı; Sadabat Paktı, uzun süre dış politikamızın anaçizgisini belirleyen belgelerdir. Sınırlarımızı dost komşu devletlerin varlığı ile korumak, millî savunma bakımından güçlü bir orduya sahip olmak kadar önemlidir. Çünkü bu «emniyet kuşağı» muhtemel saldırılara karşı ilk savunma hattını teşkil eder.

Barışa içtenlikle bağlıydık. Dünyada sürekli bir barış düzeninin kurulmasını, savaşın milletlerarası anlaşmazlıkların çözümünde başvurulabilecek araçlar arasından çıkarılmasını, sade barışın bir ahlâk değeri taşımasından, bir insanlık ülküsü olmasından ötürü savunmuyorduk; barışı aynı zamanda hızla kalkınıp ilerlememizin vazgeçilmez şartı sayıyorduk. Milletler Cemiyetinin aktif üyelerinden biriydik: Kollektif Güvenliğin en ileri savunucularındandık. Bütün devletlerle tam eşitlik ve karşılıklı saygıya dayanan, dostluk münasebetleri kurup yürüttük. Fakat emperyalist, sömürgeci büyük devletlerle münase-

betlerimizde daima uyanık olduk. Millî bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı kıskançlıkla koruduk.

Yabancı sermayeye, dış yardım ve kredilere güvenmedik. Yabancı sermaye karşısında her zaman gereken uyanıklığı ve titizliği göstermesini bildik. Osmanlı devletinden devralınan ağır dış borçların yükü altındaki Türkiye Cumhuriyeti, dış yardım ve kredi konusunda da son derece ihtiyatlı olmuş, çok zorunlu hallerde başvurduğu dış yardım ve kredilerin, dolaylı yollardan da olsa bağımsızlığını tehlikeye düşürmemesi için her zaman tedbirli davranmıştır.

Atatürk devrinde, Türkiye emperyalizmin, sömürgeciliğin kesinlikle karşısında olmuş; ilk millî kurtuluş savaşını yapmış bir devlet olmanın şerefli sorumluluğunu taşımış; sömürge halklarının, bağımlı milletlerin gözlerini kurtuluş umuduyla çevirdikleri ülke olmuştur.

Fakat zaferden sonra, derebeylik kalıntısı toprak ağalığı, kökü ister istemez dışarda, milletlerarası finans dünyasında olan veya olmaya hazırlanan yerli sermayecilik tohumları zararsız hâle getirilemedi. Yani savaş yıllarının *idareci kadro - halk işbirliği ve dayanışması* sürdürülemediği için ,gerekli **dönüşümler, köklü reformlar** yapılmadı. Türkiye geri kalmış bir toplum olarak hızla kalkınıp ilerlemek zorundaydı. Kalkınma ve ilerleme hamleleri ancak emekten yana bir devletçilikle başarılabilirdi. Oysa ilerleme ve kalkınmanın özel teşebbüsle başarılacağına inanıldı. 1923 de İzmir'de toplanan Millî İktisat Kongresinde özel teşebbüsün devletçe korunması ve desteklenmesi için kararlar alındı. Geri kalmış bir toplumun yirminci yüzyılda özel teşebbüs yoluyla asla kalkınamıyacağı, özel teşebbüse önvermenin, bizi ergeç önce ekonomide, daha sonra politikada bağımlı hâle getireceği düşünülmedi. Bunda bilgisizlik ve tecrübesizlik elbet rol oynamıştır; fakat son bir tahlil ile idareci kadronun genellikle orta sınıflara mensup olması, böyle bir yolun tutulmasında şüphesiz ağır basmıştır. Bu sebeplerle, beliren dünya buhranı sonucunda başvurulan devletçiliğe, özel sektörün zayıflığından ileri gelen, geçici bir tedbir gözüyle bakılmıştır.

Amacı, özel teşebbüsün yapmadığı ve ya yapamadığı işleri üzerine alarak özel teşebbüsü korumak ve geliştirmek olan bu *devletçilik sistemi,* özel teşebbüs çevreleriyle geniş anlamda menfaat beraberliği halinde bulunan bir *yüksek memurlar tabakası* meydana getirmiştir. İhaleler, lisanslar, permiler ve daha nice yollarla korunan toprak ağaları ve yabancıya aracılık eden tüccarlar, müteahhitler, bankacılar, sigortacılar, sanayiciler, servetlerini, nüfuz ve hâkimiyetlerini yavaş yavaş artırmışlardır.

İkinci Dünya Savaşı sona erdiği günlerde, tek parti rejimi, politik, ekonomik ve sosyal türlü zorluklarla karşı karşıya, temelinden sarsılırken, toprak ağaları ve yerli sermaye çevreleri üst perdeden konuşacak kadar güçlenmiş, millî hayatın can damarlarını iyice ellerine geçirmiş bulunuyorlardı. Dünyanın birbirine düşman iki askeri bloka ayrılmış olması ve stratejik durumumuzdan yararlanmak için, Amerika'nın Türkiye'ye yardım ve kredi teklif etmesi zaten kredi peşinde koşan zamanın hükümetini, sermaye çevrelerinin de etkisiyle, bu yardım teklifini derhal kabule ve Türkiye'yi kapitalist devletler blokunun küçük müttefiki olmağa sevk etti.

1947 - 1948 den beri Türkiye dış yardım ve kredi ile yaşayan bir devlet olmuştur. Gittikçe ağırlaşan şartlarla gelen yardım ve krediler, Türkiye'yi her seferinde biraz daha bağımlı hâle getirmiş, bu yardım ve krediler dolayısiyle kârlı iş imkânlarına kavuşan kökü dışarda yerli sermaye çevrelerinin ve toprak ağalarının servetleri, nüfuz ve hâkimiyetleri katmerleşmiştir.

Türkiye bugün bir fâsit daire içindedir: Vazgeçemediği dış yardım ve krediler, Türkiye'yi gittikçe daha bağımlı hâle düşürmekte ve daha bağımlı hâle düştüğü için, Türkiye, yabancıya aracılık e-

den sermaye çevrelerinin de etkisiyle, yeni krediler, yardımlar peşinde koşmaktadır.

Tarihin *ilk millî kurtuluş savaşı*'nı kazanmış olan Türkiye *geri kalmış bir ülke* olmaktan kurtulamamıştır. Bugün artık geri kalmışlığın bütün olumsuz sonuçlarıyla karşı karşıya bulunan Türkiye'mizde hükûmetler, Atatürk devrinin dış politikasını büsbütün bırakarak, *kişiliği olmıyan bağımlı bir dış politika* izlemek durumunda bulunuyorlar. Bağımlı bir dış politika izlenmesi, geri kalmışlığın bir sonucudur. Fakat bağımlı dış politika, geri kalmışlıktan kurtulmamızı önleyen etken bir rol de oynamaktadır. Bağımsız bir dış politikaya dönülmesi bundan dolayı da ayrıca önem taşıyor.

Türkiye İşçi Partisi, dış politikasını ve millî savunma politikasını, bu ibret verici durumu gözönünde tutarak belirler ve uygular. Yurt ve dünya olaylarını Türk işçi sınıfı ve emekçi halkımız açısından değerlendiren ,onların menfaatlerini savunan, hak ve hürriyetleri için mücadele eden Türkiye İşçi Partisi, ***Kurtuluş Savaşı Türkiye'sine yaraşır, kıskançlıkla bağımsız, emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı, Birleşmiş Milletler ilkelerine bağlı, barışçı bir dış politika izler.***

Ölümsüz Atatürk'ün 30 Ağustos 1924 günü Dumlupınar'da yaptığı unutulmaz konuşmadan da esinlenen Türkiye İşçi Partisi, dış politikasının ve millî savunma politkasının esaslarını madde madde açıklamazdan önce, bu konuşmanın bazı parçalarını buraya aktarmanın uyarıcı olacağı inancındadır. Atatürk bu konuşmasında, 30 Ağustos Zaferinin öneminin ileride daha iyi kavranacağına işaret ettikten sonra, milli kurtuluş savaşımızın dünya tarihi bakımından taşıdığı önemi şu sözlerle belirtmektedir:

«Efendiler, Afyonkarahisar - Dumlupınar meydan muharebesi ve onun son safhası olan bu 30 Ağustos muharebesi, Türk tarihinin bir dönüm noktasını teşkil eder. Tarih-i millîmiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. ***Fakat Türk milletinin burada ihraz ettiği zafer kadar netice-i katiyeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, cihan tarihine yeni cereyan vermekte kat'î tesirli bir meydan muharebesi hatırlamıyorum.***»

Atatürk 30 Ağustos'tan yıllarca sonra başlıyacak olan günümüzün zincirleme kurtuluş savaşlarını bu kâhince sözlerle haber verdikten sonra, millî bağımsızlığın ancak güçlü bir ekonomi ile korunabilineceğini hatırlatarak, Türk milletini yeni bir savaşa, ekonomi savaşına şu sözlerle çağırmaktadır:

«Efendiler, milletimiz burada tespit ettiğimiz büyük zaferden daha mühim bir zafer peşindedir. O zaferin idrâki, milletimizin iktisat sahasındaki muvaffakiyetleriyle mümkün olacaktır. Bilirsiniz ki, iktisaden zayıf bir bünye fakr-ü sefaletten kurtulamaz; içtimaî ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de iktisadiyatındaki müktesebat derecesiyle mütenasip olur. ***Hiç bir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel iktisadını düşünmüş olmasın. Memleket ve istiklâl müdafaası için, vücudü lâzım olan bütün kuvvetler ve vasıtalar iktisadiyatın inbisat ve inkişafiyle mükemmel olabilir.***»

Kurtuluş Savaşımız felsefesinin gerçek mirasçısı olan Türkiye İşçi Partisi, dış politikada ve millî savunma politikasında aşağıdaki esasları savunur:

Türkiye İşçi Partisi:

— Millî bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı ve Cumhuriyetimizi kıskançlıkla korur. Bunları bir millî kurtuluş savaşı vererek kazanmış olmanın tam bilinci ile millî bağımsızlığımıza, egemenlik haklarımıza ve Cumhuriyetimize gölge düşürülmesine asla göz yummaz. Bağımsızlığımızdan, egemenlik haklarımızdan en küçük fedakârlığa razı olmaz;

— Sınırları Millî Misakla çizilmiş ve kurtuluş savaşı ile düşman istilâsından kurtarılmış Anavatan toprakları bütünlüğünün korunmasını, en kutsal ödev sayar;

— ***Milletlerarası münasebetlerde tam***

eşitliği şart koşar. Birleşmiş Milletler Anayasası ilkeleri ışığında, bütün devletlerle karşılıklı saygı ve tam eşitlik esasına göre, ekonomik, sosyal, kültürel ve politih alanlarda dostluk münasebetleri kurup geliştirmeyi amaç bilir;

— Bağımsızlığı ve eşitliği bütün milletler ve halklar için *birer temel hak* olarak görür. Varlığının bilincine varmış her millet ve halk için, kendi kaderini bizzat kendisinin tâyin etmesi en tabiî bir haktır. Türkiye'nin bağımsızlığını ve egemenlik haklarını nasıl kıskançlıkla koruyorsa, başka milletlerin bağımsızlığı ve egemenlik hakları karşısında da öylece saygılıdır;

— Sömürge halklarının, bağımlı milletlerin *millî kurtuluş hareketleri*'ni barışçı yoldan bütün gücü ile destekler. İlk kurtuluş savaşını yapmış bir millet olarak Türkiyenin, kurtuluş savaşı yapan milletler ve halklarla dayanışma halinde bulunmasını sadece ahlâkî bakımdan değil, günümüzün şartları içinde politik bakımdan da gerekli görür;

— *Emperyalizme ve sömürgeciliğe kesinlikle karşıdır.* Milletlerin boyunduruk altında tutulmasına, dolaylı da olsa milletlerin iç işlerine karışılmasına karşıdır;

— *Barışçıdır.* Savaşın ancak meşru müdafaa hâlinde haklı olduğuna inanır. Saldırı savaşlarını insanlığa karşı işlenmiş en ağır bir suç sayar. Saldırı savaşı açan devlet adamlarının kişi olarak cezaya çarptırılmalarını ister. Savaşı, milletlerarası anlaşmazlıkların çözümü için normal bir yol olarak kabul etmez; anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümünün zorunlu bir devletler hukuku kuralı haline gelmesi için çalışır;

— Bir dünya savaşı, hele nükleer silâhlarla yapılacak bir dünya savaşı, halkımıza ve bütün insanlığa tarif edilmez acılar getireceği; milyonların bir anda yok olmasına, sakat kalacak milyonların da yavaş yavaş ölmesine, koca kentlerin, ülkelerin, kıt'aların yerle bir olmasına yol açacağı için, üstelik Iürkiye gibi geri kalmış ülkelerin kalkınıp ilerlemeleri, *savaşın kanun dışı edilmesine, gerçek ve sürekli bir barış düzeyinin kurulmasına*, büyük ölçüde bağlı bulunduğundan dünyada *barışın kurulup kökleşmesi* yolunda etkin bir politika yürütür. Herkese inan ve güven verecek milletlerarası bir denet altında, nükleer denemelerin durudurulmasını, nükleer silâh ve bombaların yok edilmesini öngören ve ayrıca klâsik silâhları içine alan *genel silâhsızlanmaya* gidilmesini, barış düzeninin gerçekten kurulabilmesi için şart sayar.;

— *Barışı tehdit eden ve bir nükleer savaş tehlikesi yaratan askerî blokların ve yabancı ülkelerdeki üslerin tasfiyesi için hiç bir gayreti esirgemez.*

Her halde Türkiyenin şimdiden bu amaca yönelmesini ve kişiliği olan bağımsız barışçı bir dış politika izlemesini zorunlu görür.

— Anavatan topraklarının ilk hedef teşkil etmesini veya geçici bir süre için de olsa, topraklarımızın düşman kuvvetlerine bırakılmasını öngören ittifaklara Türkiye İşçi Partisi kesinlikle karşıdır;

— Atom enerjisinin barışçı amaçlarla insanlık yararına kullanılması yolunda aktif bir politika izler; bütün dünya milletlerinin atom enerjisinden barışçı amaçlar için yararlanmalarını sağlayacak her türlü teşebbüsü destekler;

— Dünya ticaretinde miletler arasında ayırım gözetilmesine ve ham madde kaynaklarının tekel altında bulundurulmasına, ham maddeci milletler aleyhinde bir fiyat politikası yürütülüp dayatılmasına karşıdır; kısacası, Türkiye İşçi Partisi, emekçi halkımızın menfaatlerine en uygun düşen ve ayrıca insanlığa hizmetten başka hiçbir amaç gütmeyen, *yüzde yüz millî*, bağımsız ve barışçı bir dış politika savunur.

Türkiye İşçi Partisi, millî savunma konusunda da, tarihimizin gerçeklerini ve günümüzün şartlarını göz önünde tutan bir politika izler.

— Savunma politikamızın amacı, *ba-*

ğımsızlığımızı, millî varlığımızı, Anayurt topraklarının bütünlüğünü ve Cumhuriyetimizi korumak ve savunmaktır.

— Saldırı nereden ve kimden gelirse gelsin, gücü ne olursa olsun, Anayurt toprakları milletin son ferdine kadar, inatla karış karış korunur, savunulur. Millî savunmanın biricik kutsal amacı budur.

— Savunma gücümüz, bu kutsal ödevi en etkin biçimde başarabilecek bir nicelik ve nitelikte bulundurulur. Silâhlı kuvvetlerimiz, halkla en yakın dayanışma ve işbirliği içinde, modern millî kurtuluş savaşı stratejisi ve taktiğine göre donatılıp yetiştirilir.

— Millî savunma işlerimiz, savunma gücümüzü düşürmeden fakat hızlı kalkınma ve ilerleme çabamızı da destekliyecek biçimde yürütülür.

— *Türkiye İşçi Partisi, Milletle omuz omuza savaşan şanlı Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, en modern silâhlarla donatılmış bile olsa anayurdu istilaya teşebbüs edecek saldırgan düşman kuvvetlerini her zaman ezeceğine içtenlikle inanır.*

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi programı

Kuruluş Tarihi : *22.6.1974*
Genel Merkez : *Başmüsahip Sokak, Tan Apt. 10/2 Cağaloğlu, İstanbul.*
Kurucuları : *Ahmet Kaçmaz, Yalçın Yusufoğlu, Aydoğan Gezer, Osman Sercan, Ali Kar, Oya Baydar, Ayhan Çekiç, Mehmet Şahin, Cemal Çelik, Burhan Şahin, Hikmet Karahan, İbrahim Şahin, İsmail Güldal, Hamdi Gülen, Cemal Özden*

GEREKÇE

DURUM

Bu gün yurdumuzda en geniş emekçi çevrelerden, en dar sömürücü mihraklara, egemen güçler sözcülerinden köy kahvelerine kadar en çok sözü edilen konu KALKINMA; daha doğrusu, ülkemizin bir türlü kalkınamamış ve kalkınamıyor olmasıdır. Gerçekten de bugün toplumumuz, derin sosyal ve ekonomik sıkıntılar içindedir. Bu sıkıntıların yükünü ise sadece geniş emekçi kitleler çekmekte; bir avuç sömürücü azınlık ölçüsüz bir vurdumduymazlık ve zenginlik içinde gününü gün etmektedir.

Kapitalist düzenin kaçınılmaz sonuçlarından olan *işsizlik* ve *pahalılık*, yurdumuzda kapitalizm öncesinden kalan sömürü ağının da etkisiyle dayanılmaz haldedir. İşsizlik ve pahalılık kanseri, bir toplumsal felâket halinde gitgide büyümektedir. Bir milyondan fazla emekçimiz ise yurt dışına gitmek üzere sıraya girmiştir. Çalışma çağındaki milyonlarca nüfus işsiz ve yarı işsiz durumda, sefaletin pençesinde kıvranmaktadır. İşçilerimiz hızla yükselen fiyatlar ve bu fiyat artışlarının çok gerisinde kalan ücretlerle geçinmeye çalışmakta, köylü üreticilerimiz topraksızlaşmakta ve şehirlere akın etmektedir. Topraktan kopan emekçilerimizi istihdam edecek kapasitede bir sanayileşme olmadığından, büyük şehirlerde işsiz kalabalıkları oluşmakta, issizler ordusu gitgide

büyümekte, emekçi halkımızın yoksullaşma süreci hızlanmaktadır. Emperyalizme bağımlı ve kapitalizm öncesi sömürü ile de kaynaşmış olan Türkiye kapitalizmi, doğal sonucu olan tekelci fiyat dayatmaları ve aracı kârları ile pahalılığın dayanılmaz şekilde artmasının başlıca sebebidir. Finans kapitalin damgasını vurduğu kapitalizm ile prekapitalizmin kaynaşmasının meydana getirdiği güdük kapitalist düzene geleneksel devlet bürokrasisinin yüklediği mali külfet ve hantallığı da eklersek, günümüz Türkiye'si emeğin değerlendirilemediği; milyonlarca açık ve gizli işsiz emekçinin, ya üretim dışında kaldığı veya son derece verimsiz bir üretim faaliyeti içinde tutulduğu; emekçi kitlelerin hemen hemen hiç bir hizmetin götürülmediği; emekçi halkın yolsuz, susuz ve ışıksız, bilim ve bilgiden uzak kaldığı; taassubun ve yanlış şartlanmaların etkisi altında bırakıldığı, özetle emekçi halkımızın insanca yaşaması için gerekli şartların yaratılmadığı bir toplumdur.

Bu bozuk ekonomik ve sosyal yapının devamında kendi azınlık sınıf ve zümre çıkarlarının teminatını bulan sömürgen güçler, bu sömürüyü sona erdirecek olan halkımızın uyanmasını, bilinçlenmesini, ülke sorunlarına, yani kendi öz davasına sahip çıkmasını önlemeğe çalışmaktadırlar. Hastalıklı yapının yerine, dinamik, devrimci, sapasağlam bir toplumsal düzenin kurulması ancak sömürünün bilincine varmış halkın kendi öz çabası ile gerçekleşecektir. Bunu bilen ve yurdumuzu gerilik ve karanlıklar içinde tutmak isteyen sömürücü çevreler, büyük emekçi çoğunluğu üzerinde her türlü anti-demokratik uygulamayı sürdürmek ve halkımızı kendi öz malı olan demokrasiden uzak tutmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Sömürü düzeninin temelindeki ekonomik alt yapı ve bu temeli ne pahasına olursa olsun sürdürmek üzere kullanılan üst yapı kurumları, bir bütün olarak toplumumuzun geri kalmışlığının nedenidir. Ülkemizdeki milyonlarca emekçi, bu yapı içinde ekonomik ve politik bakımdan ezilmekte ve insanlarımızın, bilinçli, etkin ve ortaklaşa çabalarıyla, toplumun belkemiği büyük halk çoğunluğunun insanca yaşaması için getirecekleri katkılar önlenmektedir. Emekçilerimizin alınterleri, canları, hatta kanlarıyla yarattıkları toplumsal değer, bir avuç iç ve dış sömürücünün kontrolündedir. Böylece bu toplumsal değerin bütünüyle geri dönerek yeniden halkımızın mutluluğu ve refahı için kullanılması önlenmekte, ekonomiye hakim olan güçler tarafından el konulan artı - değer ve artı - ürün, bu azınlığın israfı ve egemenliğinin devamı için heba edilmektedir. Ekonomik büyüme sonucunda, ülkenin toplam üretiminden en büyük payı alan sömürücü çevreler, oran ve miktar bakımdan her geçen yıl daha büyük çıkarlar sağlamakta, böylece gitgide daralan bir azınlığın elinde bübüyük maddi servetler daha büyük oranlarda ve miktarlarda birikirken, çalışan kesimler gittikçe yoksullaşmaktadır. Sömürücü çevrelerin «kalkınma» diye tanıttıkları olgu, gerçekte çalışan çoğunluğun, emekçi halkın, yani tüm toplumun değil, sadece kendilerinin kalkınması, ekonominin bu doğrultuda şartlanması ve çarpıtılmasıdır.

En genel görünümünü çizdiğimiz bu toplumsal yapının yaygınca kullanılan adı «geri kalmışlık»tır. Şu halde, ülkemizin çeşitli sorunlarının düğümlendiği nokta, «kalkınma» sorunudur.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi yurdumuzun, toplumumuzun *gerçek* kalkınmasının öncü örgütü olmayı, ülkemizi en ileri toplumlar düzeyine ulaştırmayı kendi varlığının birinci nedeni ve temel amacı olarak ilân eder.

Partimiz, sosyal gelişmenin odaklaştığı nokta olan «gerçek kalkınma»nın ancak ve sadece bilim yolundan, bilimin rehberliğinde gerçekleşebileceği bilinciyle, dış ve iç sömürü çevrelerin bilim dışı demagojilerini ve tutumlarını etkisizleştirerek, bilimi toplumumuza egemen kılmayı amaçlar.

Kalkınmanın Bilimsel Anlamı

«Kalkınma» olarak yaygınlaşan terimin bilimsel karşılığı *üretici güçlerin gelişme dinamiğinin sağlanması'dır.* Sömü-

rücü egemen çıkar çevreleri, kalkınma kavramını tek başına «iktisadî büyüme» ve «gayri safi millî hasılanın yıldan yıla artması» biçiminde göstererek çarpıtmışlar ve tamamen kendi çıkarlarına hizmet ettirecek bir demagoji haline dönüştürmüşlerdir. Oysa kalkınma üretici güçlerin serpilip gelişmesini sağlamak üzere gerekli toplumsal dönüşümler bütünlüğüdür. Bu gün, sömürünün yeraldığı toplumlarda kitlere «kalkınma» olarak sunulan kavram, üretici güçlerin gelişmesini sağlayan gerçek kalkınma değildir.

Gerçek anlamda kalkınmanın sözkonusu olabilmesi için üretici güçlerin gelişmesini gemleyen, yavaşlatan veya bağımsızlaştıran üretim ilişkilerinin değişmesi, üretici güçlerin gelişim yolunu tıkayan engellerin kaldırılması ve onların bilimsel anlamda hızlı ve atılımlı gelişiminin sağlanması gerekir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi bilimsel kalkınma kavramını şu şekilde özetler:

«Çağımızda bilim açısından kalkınma, üretici, güçlerin gelişmesini önleyen veya yavaşlatan tüm engellerin kaldırılması; en ileri üretim tarzının yerleştirilerek, üretici güçlerin, bilimde öngörülen biçimde gelişiminin sağlanmasıdır. Bu bakımdan, kalkınma ve üretici güçlerin gelişmesi kavramları, birbirlerini tamamlayan - ve toplumların akışında her zaman çakışık gidenayrılmaz bir bütündür. Bir toplumda üretici güçlerin gelişme çizgisini tıkayan engeller, yani bu gelişimi önleyici üretim ilişkileri varsa, o toplum kalkınamıyor demektir. Böylesi engellerin kaldırılarak, üretici güçlerin özgürce gelişiminin sağlanması için gerekli ekonomik ve sosyal tedbir ve uygulamalar bütünlüğü, kalkınma sürecini meydana getirir.»

Bilimsel anlamda kalkınmanın gerçekleşmesi için, toplumun nitel sıçrama geçirmesi, üretim biçiminin nitelik değiştirmesi gereklidir. Üretici güçler ancak bu şekilde çağdaş ve bilimsel anlamda gelişebilir. Yani üretici güçlerin gelişmesi:

Üretici güçlerden teknoloji gelişmesi, en ileri tekniğin en yaygın bir şekilde ve en yetenekli ellerde tüm yurt sathına yayılmasının gerçekleşmesi;

— İnsanın insanı sömürmesinin ortadan kalkması, insana dayalı kollektif aksiyon gücünün işçi sınıfı düşünce ve davranışı doğultusunda dinamizm kazanması, insanın bilinçli, fedakâr ve yaratıcı ortaklaşa faaliyetinin gerçekleşebilmesi, insanın emeği ve ürünü üzerindeki sömürünün kalkması, toplumun bireylerinin gerçek barış, kardeşlik ve özgürlüğe ulaşmalarıyla mümkündür.

Çağımızda Kapitalizm Üretici Güçleri Geliştiremez

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, kapitalizmin artık, evrensel olarak, üretici güçleri geliştiremediği ve geliştiremeyeceği, kapitalist ilişkilerin bu gelişime engel olduğu gerçeğini kendi sosyal ve ekonomik politikası için temel nokta sayar.

Kapitalist üretim ilişkileri, üretici güçlerin gelişimini önlemektedir. Çünkü:

— Kapitalizmin temel çelişkisi olan «üretimin sosyal karakteri» ile «üretim araçlarının kapitalist mülkiyeti» ve ürünlere el koymasının kapitalist özel niteliği arasındaki çelişki alabildiğine derinleşmiştir. Üretimin, aynı işletmede çok sayıda işçinin topluca çalışmalarını zorunlu kılması ve sosyal işbölümünün artmış olması, üretimin ortaklaşa karakterini artırmış ve artırmaktadır. Ortaklaşa üretimin yaygınlaşmasına karşılık, gitgide özel ellerde yoğunlaşan, yani kamu aleyhine gelişen mülkiyet ilişkileri, kapitalist toplumlara damgasını vurmuş ve üretici güçlerin gelişim yolunu tıkamıştır.

— Kendinden öceki üretim biçimlerine göre başlangıçta bir süre ilerici nitelikte olan ve üretici güçlerin gelişimini sağlayan kapitalizm günümüzden çok önce bu niteliğini yitirerek tutuculaşmış, zamanla tekelleşerek kendi temel çelişkisini iyice keskinleştirmiş ve gericileşmiştir.

— Dünya'nın bir bölümündeki tüm ekonomik hayat, üretim ve üleşim, mali imparatorlukların ve bir avuç tekelci parababasının, finans oligarşisinin doğrudan ve dolaylı kontrolüne girmiştir.

kurulmasını engellemeğe çalışır.

— Emperyalistleşen kapitalizm her yerde baskı düzenini sürdürmek, sermayedarlar arasında dar bir zümre olan finans oligarşisinin tahakkümünü sağlamak için, sonuna kadar anti-demokratiktir. Kitlelerin demokratik örgütlenmesine, demokratik hak ve özgürlüklere sonuna kadar karşıdır. Demokrasi mücadelesini bütün gücüyle engelemeğe kararlıdır. Bu yüzden de halk ve demokrasi düşmanıdır.

Binlerce yıllık sömürü toplumunun vardığı kapitalist aşamanın sömürgen güçlerinin, insanoğlunun yozlaştırma, insan yaratıcılığını köreltme çabaları aslında kendi sonlarını geciktirmekten başka bir şey değildir.

Oysa defalarca belirttiğimiz gibi, üretimin sosyal (ortaklaşa) karakterinin bu denli geliştiği çağımızda, bu ortaklaşa karaktere uyan üretim ilişkileri de insanların bireysel değil kolektif aksiyonunu, ortak düşünce ve davranışını gerektirir. Çağımız, insanların üretimde ve üleşimde «tasada ve kıvançta ortak olmasını, tüm toplum hayatında, toplumsal yaşam ve faaliyette güçlü bir birlik ve dayanışma, bilinçli bir kollektif aksiyon içinde bulunmasını öngörmektedir. Bu zorunluluk ise insanın insanı sömürmediği, ezip horlamadığı gerçekten barışçı, demokrat, kardeş bir düzeni gerektirir.

Partimiz kalıcı barış ve demokrasinin, çağdaş insancıllığın, en önemlisi bütün bu üst yapının temeli olan ekonomik kalkınmanın *sosyalizm* ile gerçekleşeceğini bilimsel bir veri ve inanç olarak benimsemiştir.

Toplumumuzun gerçek kalkınmasının, ancak sosyalizme giden yolda üretici güçlerin gelişmesi doğrultusunda bir seri atılımla mümkün olacağını bilimsel bir zorunluluk olarak kabul eden, bu çetin yolda insanlarımızın güçlü birlik ve dayanışmasını sağlayacak olan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) sosyalizmin barıştan ve demokrasiden asla bağımsız görülemeyeceğine, yine bilimsel ve tarihsel bir zorunluk olarak inanır.

ÜLKEMİZİN TOPLUMSAL YAPISI

Toplumumuz, hakim üretim biçimi kapitalizm olan ve kapitalizm ile prekapitalizmin ortak çıkarlar etrafında bütünleşmiş olduğu ve bu sistemin bir bütün olarak *emperyalizme bağımlı* bulunduğu bir sosyo-ekonomik yapıya sahiptir.

Türkiye'de uluslararası finans kapitale (emperyalizme) bağlı yerli finans kapitalistler zümresi (finans oligarşisi), prekapitalist tefeci-bezirgânlık ve derebeyi artıkları ile ittifak ve çıkar birliği halinde, toplumun temel egemen ittifakını meydana getirmektedir.

Emperyalizmin Yurdumuzdaki Hükümranlığı

Toplumumuzu incelerken emperyalizmin ülkemizdeki sömürü ve tahakkümünü ve yerli egemen güçlerle olan ilişkisini doğru tespit etmek gerekir.

Emperyalizm soyut bir dış güç değildir. Emperyalizm ülkemizde NATO, CENTO, AET ve çeşitli karşılıklı antlaşmalarla, askeri üsleri ve gizli açık ajanlarıyla mevcuttur. Ama, onun tahakküm ve nüfuzunun ekonomik temelleri vardır. Her türlü üst yapı bağımlılıkları bu ekonomik temel üzerine kurulmuştur. Şüphesiz, emperyalizmin militarist politikası ve faşizm tertipçiliği, onun evrensel politikasının çok önemli ve somut bir yanıdır. Ama bu faşist - militarist dünya politikası uluslararası sömürü ve dünya egemenliği temeli üzerine inşa edilmiştir. Ülkemizde eğer emperyalizm askeri ve siyasi baskısıyla varsa, bu baskıyı ancak yerli egemen güçlerle ortak çıkarlar güderek koyabilmiş ve koruyabilmiştir. Bu bakımdan emperyalizme bağımlılık ilişkilerinin sona erdirilmesi, ülkemizin bağımsızlığını elde etmesi, yabancı üslerden ve baskılardan kurtulması için, uluslararası finans kapital dediğimiz emperyalist burjuvazinin, yerli finans kapitalle ve diğer gerici sömürücü güçlerle olan bağlarının kesilmesi, sömürgen azınlık tahakkümü yerine çalışan büyük çoğunluğun demokratik iktidarının

geçmesi gerekmektedir. Bu nedenle anti - emperyalist hedefler, yerli sömürü ve bas kıya karşı olan demokratik hedeflerden bağımsız değildir.

Yerli finans kapital, uluslararası finans kapitalle bütünleşmiş ve içiçe geçerek kaynaşmış bir durumdadır. Bu kaynaşım başlıca:

a — Ortak yatırımlar

b — Dış krediler

c — Dış ticaret

d — Emperyalist burjuvaziye verilen, çoğu kez onun dayattığı büyük ihaleler

e — Emperyalizmin amaçlarına ve çalışma tarzına uygun olarak yetiştirilmiş sivil resmi yönetici kadronun ekonomiyi yönetmesi biçiminde somutlanmaktadır.

Emperyalist burjuvaziyle bütünleşmiş yerli finans kapitalin ülke içindeki desteği ve ortağı, prekapitalist - tefeci bezirgânlıktır. Yabancı finans kapitalle kaynaşıp onun uydusu olmuş bir yerli oligarşi içte politik egemenliğini, ticaretini ve kârını tefeci - bezirganlığa yaslanarak sürdürmekte ve sistemin bütünü emperyalizm tarafından kontrol edilmekte ve yönlendirilmektedir.

Böylece, ülkemizdeki antiemparyalist mücadele sürecinin ilk konaklarından biri ve somut hedeflerinden başta geleni emperyalizmle çok sıkı siyasi ve ekonomik ilişkiler içinde bulunan finans kapital, tefeci - bezirgân ortaklığının sömürü ve tahakkümü yerine demokrasi ve bağımsızlığın tesis edilmesidir.

EGEMEN GÜÇLER

Finans Kapital (Tekelci Sermaye)

Ülkemizde büyük üretim araçları, büyük değişim (mübadele) birimleri ve finans kurumları yerli egemen güç olan finans kapitalin (tekelci sermayenin) elindedir. Batı kapitalizmi 1950'ler ve sonrasında tekelcileşmeye başlamış ve önce bankacılık, sanayi, ticaret vb. alanlarında ayrı ayrı tekelcileşen sermaye, zamanla büyük banka, sanayi, ticaret, tarım ve emlak sermayeleri, bankalar, holdingler, anonim şirketler, ya da komandit, limited ortaklıklar biçiminde merkezileşmiş ve finans kapitali meydana getirmiştir. Şu halde yüz yıl önce ayrı ayrı anlamlara gelebilecek *finans kapital* ve *tekelci sermaye* terimi, bugün artık *aynı* kavramı temsil etmektedir.

Finans kapital, bütün modern sermayelerin birbirinden ayrılmaz biçimde girifleşmesi yani tüm büyük kapitallerin sentezidir. Böylece kapitalist sınıf içindeki bir zümre, o sınıfın kudretini ele geçirmiş, dolayısıyla kapitalist egemenliği kendi *tekelinde* toplamıştır.

Bu zümrenin sayıca az olmasına bakıp yanılmamak gerekir, tersine gittikçe merkezileşen sermaye *alabildiğine örgütlüdür.* Sermayenin merkezî yapısı onun örgütlenmesine güç veren ve kolaylaştıran etkenlerden biridir.

Finans oligarşisi adı verilen bu zümre, en büyük banka, sanayi, ticaret, tarım ve emlak kodamanlarından bir kısım büyük bürokratlardan oluşur. Bu oligarşi sadece ekonomiyi değil, aynı zamanda tüm üst yapıyı kontrolü altında tutar. Finans kapitalin alabildiğine örgütlü olmasının nedeni buradadır. Böylece, finans kapital egemenliği, bir sınıf hükümranlığından da öte, bir zümre tahakkümüdür. Ama bu zümreyi, (dış ve iç sömürü ağından bağımsız, dar bir yapıda görmemek gerekir.

Tefeci - Bezirgânlık

Prekapitalist nitelikte bir sınıf olan tefeci - bezirgânlık, özellikle finans oligarşısının Türkiye'de ürettiği veya ithal ettiği ürünlerin yurdumuzun en ücra köşelerine kadar pazarlanmasında önemli bir aracı rolü oynar. Ayrıca kırlarda küçük üreticilerin elinden ucuza mal kapatıp, kapitalist pazarlara gene tatlı aracı kârlarıyla sevkeder. Öte yandan köy emekçisinden şehirdeki küçük esnaf ve zanaatkara kadar yüzbinlerce emekçi ailesi tefeci sömürüsünün pençesi altındadır. Ayrıca, istifçilik, karaborsacılık, spekülatörlük, simsarlık vb. biçimindeki sömürü vurgunlarının bir kısmını da tefeci - bezirgânlar yürütmektedir.

Kısaca, kapitalizmden çok önce varo-

lan ve varlığını devam ettirip kendisini geri kapitalist yapıya uydurarak sanayi mamüllerinden tarımsal ürünlere, besinlere, yakacak ve giyeceğe, emlak alım satımından aşırı yüzdelerle tefeciliğe kadar pek çok kâr kapısı, tefeci bezirgânlığın sömürü alanına girer.

Tefeci bezirgânlığın toprak üzerindeki sömürüsünü, toprak sömürüsü içinde tefeci bezirgânlığın ağırlığını da gözden kaçırmamalıdır. Büyük kapitalist tarım işletmeleri ve belli bölgelerdeki büyük ağa toprakları dışında kalan ve evrensel olarak «zengin köylü» mülkiyeti diye anılan mülkiyet ilişkisi de çoğunlukla tefeci bezirgânlıkla içiçedir. Bu kesim sahip olduğu toprağı ücretli işçi çalıştırarak, kapitalist biçimde işlettiği gibi, çoğu kez toprağını ortakçıya, yarıcıya da verir. Yani prekapitalist sömürüyü de sürdürür.

Feodal Kalıntılar

Toprakta prekapitalist sömürü sadece tefeci-bezirgân sömürüsünden ibaret değildir. Yurdumuzun daha çok Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde aşiret beylerinin, ağaların büyük mülkleri üzerinde feodal üretim ilişkileri de kalıntılar halinde ve giderek çözülerek yaşamaktadır.

Egemen Güçler İttifakının Yapısı

Finans kapital ile tefeci-bezirgân prekapitalist sermaye, el ele vererek sömürü ağını köylere dek yaymışlardır. Kapitalizm ile prekapitalizm kaynaşmasından ortaya çıkan, genel olarak güdük bir kapitalizmin egemen olduğu bu ekonomik yapı, uluslararası kapitalizmin güdümündedir. Bu haliyle yerli egemen sömürücü ittifak emperyalist sömürünün yurdumuzdaki ortağı ve yardımcısıdır.

Emperyalist burjuvaziye bağımlı yerli egemen ittifak, hem halkımız üzerindeki emperyalist boyunduruğun bekçiliğini yapmakta, hem de kendi yaygın sömürü ağıyla halkımızın, emekçilerimizin alınterinden geçinmektedir. Egemen güçler ittifakı aynı zamanda emperyalizmin politik, ideolojik ve stratejik amaçlarının ülkemizdeki uygulayıcısıdır. Halkımız üzerinde özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında emellerini daha bir somutlaştırıp yoğunlaştıran emperyalistler, yerli müttefikleri egemen güçlerle birlikte, çeşitli antlaşmalar, NATO, CENTO gibi ittifakları, maden, petrol, yabancı sermayeyi teşvik kanunları v.b. girişimlerle halkımızı kısvıkrak bağlamışlardır. 1960 sonrasında emperyalist kamp içindeki gelişimlere bağlı olarak ortaya çıkan Ortak Pazarla yerli finans kapitalin yakın ilişkiler kurması dış sömürünün ve bağımlılığın ekonomik zeminin güçlendirmekten başka bir şey getirmemiştir ve getirmeyecektir.

Emperyalizmin ülkemiz üzerindeki politik ve ekonomik nüfuzunun kalkması ve ülkemizin bağımsızlaşması, ancak içteki finans kapital-tefeci-bezirgân egemen ortaklığının ekonomik ve siyasal nüfuzuna «dur» denmesiyle mümkün olacaktır.

Finans Kapital Ve Vahşi Burjuvazi

Ülkemiz burjuvazisi içinde azınlık bir zümreyi temsil eden finans oligarşisi kontrol altında tuttuğu sermayenin sağladığı güçten yararlanarak ekonomik ve siyasal karar mekanizmalarını elinde bulundurmaktadır. Buna karşılık burjuvazinin büyük bir çoğunluğu finans oligarşisi dışında kalmıştır. Finans oligarşisinin gücü ve ülke çapındaki etkinliği bunların gelişip güçlenmesini imkânsızlaştırmaktadır. Bu burjuva kesimi, işçilerin artı-değerine el koyarak kapitalist sömürü sayesinde varlığını sürdürmekle birlikte, tekelci gidişten zarar görmektedir. Bu bakımdan söz konusu burjuva dilimi tekelciliğe karşıdır. (Anti monopolisttir). Kendi aralarında vahşi bir rekabeti sürdüren ve çalıştırdığı işçileri insafsızca sömüren, onların sendikalaşmasına, 8 saatlik işgününe, fazla mesai, toplu sözleşme v.b. gibi en doğal haklarını elde etmesine asla tamammülü olmayan bu burjuva kesimine bu nitelikleri yüzünden «Vahşi» (yaban) adı verilmektedir. Küçük sanayi işletmeleri, çoğu çırçır fabrikaları, küçük müteahhitler, tuğ

la ve un fabrikaları, konfeksiyon-trikotaj, torna-tevsiye v.b. atölyeleri bu dilime girer.

Bu zümrenin finans kapitalle olan çelişkisinin ana öğelerini şöyle sıralayabiliriz.

— Finans kapitalin kendi üretim alanlarına da el atarak nisbeten yüksek teknoloji, pazarlama gücü, rekabeti önleyecek üstün sermayesi ile kendilerini bu üretim alanlarının dışına itmesi;

— Üretimde kullanılan ham ve yarı mamul maddelerin fiyatlarının genellikle tekelci mikraklar tarafından yüksek seviyelerde dayatılması, buna karşılık ürettikleri malların fiyatlarının kendi aralarındaki kıyasıya bir rekabet sonucu düşük seviyede kalması, yani kâr oranının düşmesi;

— En önemlisi, sermayeleri ve örgütlenme seviyeleri güçsüz olduğu için bütün modern sanayinin can damarı demek olan finans kapitalin kesin denetim altındaki kredi mekanizmasından yeterli ölçüde yararlanamamaları:

— Burjuvazinin, finans kapital dışında kalan bu «vahşi» kanadının da sömürücü bir kesin olduğunu unutmamak, finans kapitalle olan çelişkilerine rağmen eninde sonunda tekelcileşmeyi ve tekel kârlarından pay almayı amaçladığını gözden uzak tutmamak gerekir. Vahşi burjuva kesimi, bu gün için kır ve şehir küçük burjuvazisiyle ortak bir program etrafında, anti-monopolist bir politika izlemektedir.

EMEKÇİ SINIFLAR

İşçi Sınıfı

Toplumun en demokratik ve ilerici sosyal kesimi olan işçi sınıfımızın Türkiye'deki nicel varlığı, tarım işçileriyle ve yurt dışındaki işçilerimizle birlikte beşbuçuk milyon civarındadır. Demokrasiyi en fazla benimsemiş; hem kendi arasında demokrasiyi en iyi ve kapsamlı biçimde uygulayan, hem de bu demokrasinin tüm topluma malolmasını arzulayan bir niteliğe sahip olan işçi sınıfı, çağımızda üretimin sosyal karakterine uygun üretim ilişkilerinin kurulmasını sağlayacak ve böylece gerçek kalkınmanın motoru olacak sosyal sınıftır. İşçi sınıfının sonuna kadar ilerici olmasının bilimsel açıklaması, onun, ne demokrasinin en geniş ve gerçek şekliyle yerleşmesinden, ne de sömürünün ortadan kalkmasından kaybedecek bir şeyi olmamasıdır.

Ayrıca işçi sınıfının toplumdaki objektif durumundan doğan kollektif ruhu ve gerçek anlamıyla demokratik niteliği, diğer çalışan kesimler için fedakârlığı ve güçlü birlik, dayanışma özelliği, onun ilericiliğinin toplum hayatındaki önemini göster terir.

Modern toplumun temel unsuru olan tüm sanayi dallarındaki üretimi işçilerin yapmasının yanısıra, büyüklü küçüklü kapitalist tarım işletmelerinde, ormancılıkta, ulaşım ve haberleşmede, aydınlatma ve benzeri hizmetlerde oluşan toplumsal değeri de gene işçiler yaratmaktadır. Mülkiyeti sermayedar sınıfın elinde olan belli başlı üretim araçlarını ve üretim nesnelerini kollektif aksiyonuyla harekete geçirerek üretimin en önemli bölümünü üstlenmiş bulunan işçi sınıfı, ekonominin ve toplumun temel direği, en vazgeçilmez unsurudur.

Ancak boğazı tokluğuna yaşayabilmelerine yeten ücretlere karşılık işgüçlerini kapitalistlere satan işçiler, bir yanda toplumun en önemli maddî zenginliklerini yaratırken, öteyandan ürettikleri toplam değerle toplam ücretler arasındaki muazzam meblağı artı değer olarak kapitalist sınıfa kaptırmak zorunda kalmaktadırlar.

Emekçi Köylüler

Emekçi köylüler diye adlandırabileceğimiz çalışan köylülerimiz, topraktaki üretim ilişkilerine göre çeşitli katlara ayrılırlar.

Yoksul Köylüler : topraksız ve az topraklı köy emekçileridir. *Topraksız köylüler;* kendi toprakları olmadığı için başkalarının topraklarında çalışıp, kapitalizm öncesi üretim ilişkileri içinde toprak sahibine ürün-rant veya para-rant ödeyerek;

Az topraklı köylüler ise, sahip bulundukları topraklar üzerinde basit aile tarımı yaparak geçimlerinin *bir kısmını* topraktan sağlarlar. Bu üretim ancak ihtiyaçlarının bir bölümünü karşıladığı ve geçimlerinin tamamına yetmediği için, iş bulabilirlerse mevsimlik tarım ve inşaat işçisi, seyyar satıcı v.b. olarak çalışırlar. Bu kesim, topraksızlaştığı ve hızla topraktan kopup işçileşmeğe aday olduğu için, işçi sınıfının kırlardaki en yakın ve doğal müttefikidir. Topraktaki küçük mülkiyetin giderek zayıflaması küçük ve orta köylülerin mülksizleşmesi, yoksul köylülerin sayısını günden güne arttırmaktadır.

Emekçi köylülüğün bir başka kesimi olan *küçük köylü* de ülkemiz şartlarında genel olarak yoksul köylülüğe dahildir. İşgücü kiralamıyan, kendi küçük toprağında ailesiyle birlikte üretim yapan küçük köylü, kötü hasat mesvimlerinde tarım işçiliği ve inşaat işçiliği gibi vasıfsız işçilik yapar. Bu kesim de, insafsız tefeci bezirgân sömürüsü ve tarımda kapitalist büyük mülkiyetin gelişmesiyle, giderek ve hızla yoksullaşmaktadır.

İşçi sınıfının doğal yandaşı ve çıkarları tarihsel ve objektif olarak onunla ortak olan yoksul köylü tabakası içindeki küçük köylülerin, sahip oldukları yegâne üretim aracı küçük topraklarının mülkiyetine aşırı tutkunluklarının yolaçtığı işçi sınıfına karşı tedirginlik, ancak işçilerin demokratik tutumu, inandırıcı ve kararlı tavrı ile giderilebilir.

Bir yandan tefeci bezirgânlığın sömürüsü altında olup öte yandan gelişen tarım kapitalizminin etkisiyle hakim sömürü ittifakı ile çelişik halinde olan bu köylü tabakasının gerek toprak mülkiyeti şartlanması gerekse diğer yoğun üstyapı şartlanmaları nedeniyle, ilerici bir tutum göstermesi için bir hayli demokratik ve sabırlı çalışma gereklidir.

Gene kır kesimi içinde *orta köylülük* diyebileceğimiz bir tabaka yeteri kadar toprağa sahip olduğu gibi, özellikle iyi hasat mevsimlerinde, yanında birkaç tarım emekçisi çalıştırmak imkanını da bulur. Bu köylüler toprağa iyice bağlı ve «zenginleşme ümidi» içinde olduklarından küçük burjuva nitelikleri yoksul köylülüğe göre daha belirgindir.

Şehir Küçük Burjuvazisi

Şehir küçük burjuvazisini, küçük esnaf ve zenaatkâr ile öğretmen, memur, işçi olmayan ücretliler, bir kısım serbest meslek sahipleri ve benzeri emekçiler meydana getirir. Bu toplum kesimleri, gelirleri, artan hayat pahalılığını karşılayacak oranda artmadığı için maddi ihtiyaçlarının temininde her geçen gün daha büyük güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Şehir küçük burjuvazisi son derece ağırlaşan hayat şartlarının başlıca sorumlusunun egemen güçler ittifakının sömürü ve tahakkümü olduğunun bilincine vardıkları ölçüde demokrat eğilimler göstermektedirler.

Sömürücü egemen güçler ittifakının parçası olan yüksek bürokratlar ve yüksek gelirli serbest meslek sahipleri dışında, şehir küçük burjuvazisinin önemli bir kesimi, toplumumuzun kalkınma sürecinde, demokratik ilişkiler içinde kendine düşen görevi yerine getirmeye adaydır.

Aydın Küçük Burjuvazi: Küçük burjuvazinin ileriye en dönük ve işçi sınıfına en yakın kesimidir. Şehir küçük burjuvazisinin çeşitli katlarından çağın gerçeklerini ve toplumun hastalıklarını görüp sosyal adalet isteyen ve kendileri de hakim ittifakla çelişki halinde olan bu yurtseven kesim toplumumuzda önemli bir demokratik güçtür. Toplumumuzda etkinliği, niceliğine oranla bir hayli yüksek olan aydın küçük burjuvazi, demokratik bir güç olduğu gibi sınıfının siyasi örgütlenmesinde görev alacak «sosyalist aydınları» da bağrında yetiştirir.

Öğrenci gençlik: Aydın küçük burjuvazinin dinamik kesimi olan öğrenci gençlik çoğunluğuyla emekçi kökenlidir. Yurt sorunlarına eğilen, halkımızın kalkınmasını ve insanca yaşamasını arzu eden bu demokratik kitle sömürüye karşı ve özgürlükten yana olması bakımından egemen güçlerle çelişki halindedir. Öğrenci gençliğin çok büyük bir kısmı, üretim süreci içine girdiğinde emekçi kalmayan devam

edecektir.

Sömürücü güçler ittifakıyla çelişkide olan öğrenci gençlik ayrıca yurt sorunlarına çok yakından ilgi duyan, toplumumuzun kalkınmasını ve halkımızın insanca yaşama koşullarına ulaşmasını gönülden isteyen ve bu uğurda hemen hemen yekvücut denilecek bir biçimde davranan demokratik bir kitle halinde emekçi halkımızın yanındadır. TSİP, öğrenci gençliğiğimizi halkımızın yurtsever ve demokratik temel başlarından biri olarak kabul eder.

ÖZET

Türkiye toplumu, uluslararası finans kapitale bağımlı yerli finans kapital ile tefeci-bezirgânlığın kaynaşımı sonucunda, kapitalist ve prekapitalist yapının bir arada olduğu bir sosyo-ekonomik yapıya sahiptir. Bununla birlikte hakim üretim tarzı kapitalizmdir. Ve kapitalizm toplumumuzdaki ağırlığını diğer sömürü biçimlerine nazaran giderek arttırmaktadır. Devletçilik denilen devlet kapitalizmi ise finans kapitalin beslenip güçlenmesine yardım edegelmiştir. Bu gün karma ekonomi adı verilen yapı, aslında hizmetlerin ve kârsız külfetli yatırımların devlete gördürüldüğü ve ekonomiye emperyalist burjuva güdümündeki finans kapital ile tefeci-bezirgân ortaklığının hakim olduğu bir ekonomik yapıdır.

Emperyalizme bağımlı güdük sanayileşme ve kapitalistleşmenin prekapitalizmle ortaklığının da önemli etkisiyle, *işsizlik* adeta toplumsal bir felaket halinde yaygınlaşmakta; tekellerin fiyat kontrolü, metalar üzerindeki aracı kârları ve tüm sistemin kaçınılmaz enflasyonist ekonomi politikası nedeniyle *pahalılık* dayanılmaz ölçülerde artmaktadır. Böylece, sömürü alabildiğine yoğun bir şekilde sürmekte, çalışanla çalıştıran, sömürenle sömürülen arasındaki uçurum hergün biraz daha derinleşmektedir. Tekelci kapitalizm, üretici güçleri geliştirmediği biryana gerici hüviyetiyle ekonomiyi her geçen gün iflasa götürmektedir.

Emperyalizm yurdumuzda sadece ekonomik ilişkileriyle değil buna bağlı olarak siyasal güdümüyle, ittifakları ve üstleriyle, kültürüyle de mevcuttur. Bu şekilde de yabancı ve yerli egemen güçler anti demokratik tutum ve dayatmalarıyla, uygulamalarıyla, teşvikleriyle faşizmin ya da «otoriter demokrasi» dedikleri örtülü faşizmin baş tertipçileri olarak halkımızın uyanıp bilinçlenmesini, demokrasiye sahip çıkıp örgütlenmesini önlemeye çalışmaktadırlar.

SONUÇ

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, sosyalizme giden yolda ülkemizin emperyalizm ve yerli ortaklarının tahakkümünden kurtularak kalkınması, üretici güçlerin gelişmesi, özgürlük ve demokrasinin sağlam ve kalıcı temeller üzerinde kurulması için toplumun en demokratik, yaratıcı, üretken ve fedâkar sınıfı olan işçi sınıfının tarihi ve demokratik öncülüğünde toplanmış, geniş halk kitlelerinin taşkilatlı ve bilinçli çabalarını zorunlu görür.

Bilimin öngördüğü biçimde işçi sınıfımızın demokratik öncülüğünü toplumun motoru kabul eden partimiz, sadece işçi sınıfının değil, onun yanısıra başta yoksul köylülük olmak üzere bütün emekçi kitlelerimizin, aydınlarımızın ve gençliğimizin ekonomik ve demokratik çıkarlarını savunur, halkımızın teşkilatlanmasına, demokrasinin kökleşip kurumlaşmasına hizmet eder.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tüm emekçi sınıf ve tabakaların sömürüye ve tahakküme karşı, sömürüden kurtulmak ve özgürlüğe kavuşmak üzere bir bayrak altında toplanmaları gereğine inanır ve onları «tasada ve kıvançta» birleştirmeğe, ortak bir DEMOKRATİK İKTİDAR programı etrafında kenetlemeğe öncelikle çalışır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, emperyalizmin ve yerli ortaklarının nüfuzu altındaki anti-demokratik iktidarlar yerine halkın özgürlüğüne ve üstünlüğüne dayanan en demokratik idare mekanizmasına ulaşılacağı, ağır sanayi temeline dayanan ekonomik seferberliğin gerçekleştirileceği böylece gerçek özgürlük ve kalkınmanın sağlanacağı DEMOKRATİK İKTİDAR için anayasa yoluyla mücadele eder.

Partimiz, gerçek bağımsızlığın ancak ve sadece, uluslararası ve yerli anti-demokratik sömürücü güçlere karşı işçi sınıfının bağımsız politikasıyla mümkün olduğunu temel prensip kabul eder.

Toplumdaki tüm üretici güçleri geliştirecek bir kalkınmayı gerçekleştirmek ve her türlü sömürü ve tahakküme son vermek için, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Anayasanın tanıdığı haklardan yararlanarak aşağıdaki programını gerçekleştirmek üzere yılmadan mücadele edecektir. Bu mücadelesinde partimize başta işçi sınıfımız olmak üzere tüm emekçi halkımızın yarım yüzyılı aşan bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi mirasının deney ve ışığı bilimin rehberliğinde yol gösterecektir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) emekçi sınıfları siyasi ve ekonomik kararlarda söz ve yetki sahibi kılmak, azınlık sömürü ve tahakkümüne son vermek için şu atılımları gerçekleştirmeyi amaç bilir:

Ekonominin bütün alanlarını çalışan sınıflar lehine köklü dönüşümlere uğratmak, ulusal zenginlikler üzerinde teşkilatlı emekçi halkın kontrolunu ve toplumsal üretimin, emek ölçü alınarak, emekçi halk lehine adil dağılımını sağlamak, ekonomik kararlarda tüm çalışan sınıfları ve tabakaları söz sahibi yapmak için Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, üretici güçlerin gelişmesini engelleyen üretim ilişkilerini Anayasa doğrultusunda *kamulaştırmalarla* değiştirmeyi ve *merkezi planlama* ile üretici güçlerin serpilip gelişmesini sağlayarak ekonomiyi sağlıklı bir yapıya doğru yönlendirmeyi amaçlar.

A — KAMULAŞTIRMALAR

Sömürü mekanizmasının ve bunun sonuçları olan ekonomik ve siyasal baskının ortadan kalkmasının ve gerçek kalkınma hamlesinin ilk adımı emperyalizmin ve yerli ortaklarının halkımız üzerindeki Anayasa ve mevcut kanunlara da aykırı olan zümre tahakkümünün kalkmasıdır. Kamulaştırmalar bu amaca yönelik olacak, emperyalizmin denetimindeki yabancı sermaye ve finans oligarşisinin kontrolündeki ulusal ekonomimizin kilit taşı olan büyük üretim ve değişim birimleri, finans kurumları ilk adımda kamulaştırılacaktır. Yani:

— Büyük tekelci sanayi ve tarım işletmeleri,

— Dış ticaret,

— Bankacılık ve Sigortacılık,

— Doğal kaynaklar, madenler, petrol, ve diğer enerji kaynakları.

— Sömürücüler tarafından gizli veya açık biçimde gaspedilmiş topraklar, ormanlar ve meralar,

— Tüm sahiller ve şehir toprakları kamulaştırılacaktır.

Kamulaştırmalar, alt yapıda bazı üretim ilişkilerinin değişmesiyle oligarşinin sömürücü azınlık tahakkümünü ortadan kaldırırken, orta ve küçük mülkiyet ekonominin bütün kesimlerinde yaşamaya devam edecek ve KARMA EKONOMİ düzeni içinde «Özel sektör» olarak yerini alacaktır. Özel sektörün verimliliğinin artmasına ve ulusal ekonomiye hizmet eder yönde gelişmesine merkezi plan çerçevesinde çalışılacaktır. Böylece kamu sektörünün büyük ağırlıkta olduğu bir *karma ekonomi* düzeni kurulacaktır.

B — MERKEZİ PLANLAMA

Günümüz Türkiye'sinde, kalkınmayı engelleyen başlıca **aksaklık ve eksiklikler** şunlardır:

— Ekonomimiz, teknolojiden hammaddeye, plan ve projeden üretim araçları üreten makinaya kadar emperyalist mihraklara bağımlıdır. Bu bağımlılığın sonucu olarak, gelişme imkânları da emperyalizmin emir ve kararları ile sınırlı olup üretici güçlerin gelişmesi engellenmektedir.

— Ağır sanayi yeterince kurulamamıştır ve bu düzende kurulamaz. Ağır sanayi öncelik kazanmadıkça, gerçek ve bağımsız bir sanayileşmeden söz edilemez. Ağır sanayi ve üretim araçları üreten sanayi ileri ve bağımsız sanayinin temelidir.

— Bütün ekonomik büyüme propa-

gandalarına ve bunlara destek yapılan istatistiklere rağmen gelişen sadece montaj sanayii ve lüks tüketim maddelerine dönük imalat sanayiidir. Özel sektörün daha kârlı bulduğu ve emperyalizmin istekleri doğrultusundaki bu sanayi zaten dar olan yatırım kaynaklarının heba olmasına yol açmaktadır.

— Emperyalizme bağımlı ve prekapitalizmle kaynaşmış bir kapitalist yapının sonucu olarak fonlar lüks tüketim malları imalâtına ayrılarak israf edilmektedir. Ayrıca oy kaygısı, kişi kayırma, rüşvet v.b. yollarıyla acil gerekliliği olmayan yatırımlara kaynak ayrılmaktadır. Öte yandan laçka işleyen mekanizmanın ve emperyalist nüfuzun etkisiyle devletin yaptığı baraj, santral, yol, büyük inşaat v.b. «enfrastrüktür» yatırımlar yıllarca tamamlanmamakta ve bu sürede fonlar atıl kalmaktadır.

— Güdük ve bağımlı sanayileşmenin, yatırımsızlığın, genel ekonomik hastalıkların kaçınılmaz sonucu olan enflasyon ve pahalılık yıldan yıla artmakta, gerçek bir sosyal afet halini almaktadır.

— Yatırımsızlık ve çarpık sanayileşme işsizliği bir çığ gibi büyütmekte, en değerli varlığımız ve kalkınmanın ilk şartlarından biri olan işgücümüzün önemli bir bölümü yabancı ülkelere ihraç edilen bir meta haline gelmektedir.

— Sanayileşmenin ve kalkınmanın tamamlayıcısı olması gereken *tarım geri, dağınık ve verimsiz* bir yapı göstermekte, *tarım alanından istenen verim sağlanamadığından, tarımdan sanayie kaynak aktarılması mümkün olamamakta yada köylülüğün büyük bir bölümünün aşırı sömürülmesi ve yoksullaşması ile mümkün olabilmektedir.* Tarımın düşük verimi yurt içi tarımsal ürün ihtiyacının karşılanamamasına yol açmaktadır.

Ekonomimizin kalkınma yönünde yeniden düzenlenmesi için bütün alanlarda *kaynak israfına ve keyfi yatırımlara* son verilmesi, üretimin rasyonelleştirilmesi, yatırımların hızlandırılması, lüks tüketimden kısıntı ile ağır sanayie geçilmesi, tarımın gerilikten ve dağınıklıktan kurtarılması şarttır.

Böylece yatırımsızlığın yol açtığı işsizlik önlenecek, sağlanan kaynaklar ağır sanayie kaydırılarak ağır sanayie geçilecek, bağımlı sözde sanayileşmenin yerini gerçek ihtiyaçlara yönelik sanayi alabilecek, yatırımsızlığın, bağımlı kapitalist düzenin ayrılmaz bir parçası olan pahalılık, bir yandan köklü ekonomik atılımlar, öte yandan da ücret ve fiyat dengesinin emekçi yığınlar lehine ayarlanması ile yenilecektir.

Bütün bunlar nasıl gerçekleşebilir?

Bu zorunlu atılımların başarılı şekilde gerçekleşmesi ancak merkezî plan uygulaması ile mümkündür.

Merkezi planlama bütün araçları kullanarak süratli kalkınmanın gerçekleştirilip, ekonomi çarkının emekçi kitleler lehine dönmesi için ekonominin tüm alanlarında üretim ve tüketim hedeflerini ve bu hedeflerin içinde gerçekleşeceği şartları tesbit eder. Merkezi planlama örgütü ekonomik alandaki en üst kuruluş olarak görev yapacaktır. Planın hazırlanması ve uygulanması sırasında, merkezi plan örgütü bölge temsilcilikleri ile ilgili Bakanlıklar emekçi halkın temsilcileri ile sıkı işbirliği halinde çalışacaktır.

Böyle bir örgütün her an karşı karşıya bulunduğu bürokratik engeller ve ağır işleyiş tehlikesini en alt düzeye indirmek için:

1 — Emekçi kitlelerin temsilcilerinin hazırlık ve uygulamalara doğrudan katılmaları,

2 — Sorumluluk yanında geniş yetkilerinde verilmesi, planlamada çalışacak olanların en bilinçli uzmanlar arasından seçilmesi,

3 — Her uygulama için had zaman sınırları konulması yoluna gidilecektir. Halk planın gerçek sahibi kılınacak, giderek uygulama içinde bu durum emekçi yığınlarca da kavranacağından planlama halkın ortak gücü ve eylemiyle bir kalkınma atılımı, ve heyecanına dönüşecektir.

— Böylece yurt içindeki sosyal emek tümüyle seferber edileceği gibi yurt dışına emek ve beyin göçü önlenecek, dışarıdaki kol ve kafa emekçilerimiz için geniş alanlar açılacaktır.

Bölgesel Gelişme Farkları

Ülkemizdeki çeşitli bölgesel gelişme farkları göz önünde bulundurulduğunda en elverişsiz şartlarda yaşayan halk kesimi Doğu Anadolu'da yaşayan yurttaşlarımızdır.

Partimiz Doğu Anadolu'da yaşayan insanlarımızın kalkınmasını, ileri yaşama standardına ulaşmasını, tüm halkımızın kalkınma ve yükselme çabalarının bir parçası olarak görür. Bu kalkınmanın, ancak tüm halkımızın özgürleşmesi ile, demokrasiye sahip çıkıp sömürüden kurtulmasıyla mümkün olacağını savunur. Doğu Anadolu'daki veya geri kalmış diğer bölgelerdeki yurttaşlarımızın kaderinin tüm halkımızın kaderinden ayrı tutulamayacağına inanan partimiz demokratik halk gelişiminin bölgecilik yoluyla bölünmesine ve zaafa uğratılmasına, emekçiler arasına ayrılık sokulmasına karşıdır. Bu bakımdan egemen güçlerin, yurttaşlar arasında bölgesel fark gözetme ve Doğu'yu ihmal ederek bölücülük yapma politikasına karşı mücadele etmek partimizin görevleri arasındadır.

Partimiz ekonomik ve demokratik her türlü seferberliğin, bölge farkı gözetmeden en demokratik tarzda, yani bir avuç azınlığın değil tüm halk çoğunluğunun oylarıyla gerçekleşmesini demokrasinin önde gelen şartlarından biri olarak görür. Partimiz bölgesel gelişme farklarının çözümünü işçi sınıfımızın, yosul köylülerimizin, tüm emekçi yurttaşlarımızın ekonomik ve politik bir bütün olarak özgürleşmesinde arar.

Bölgesel gelişme farklarının getirdiği bölgesel geçinme ve yatırım farklarının başta işçi sınıfımız yoksul köylü üretmenlerinin, memur, esnaf aydın emekçi halkımızın hazırlayıp güdümüne katılacağı bölgesel yatırım ve bölgesel geçim endeksleri ile giderilmesine başlanacak.

Merkezi planlamanın genel çerçevesini çizdiği, kamulaştırmaların zümre tahakkümünü ortadan kaldırarak temel atılımları kolaylaştırdığı bu ekonomi düzeni içinde ekonominin çeşitli sektörlerinde gerçekleştirilecek ilk önemli adımlar şöyle özetlenebilir:

I — SANAYİ

Toplumların kalkınma seviyelerinin en önemli kriterlerinden biri sanayileşme seviyesidir. Kalkınma seviyesi toplam ekonomi içinde sanayinin payına göre tesbit edilir. Sanayi tüm üretim alanları içinde en verimli olanıdır. Teknik üretici gücü en fazla sanayide gelişmiştir ve emek gücünün verimliliği en yüksek seviyeye sanayide ulaşır.

Kalkınmanın bilimsel açıklamasını, üretici güçlerin gelişmesinin sağlanması olarak gören Partimiz, üretici güçlerin en gelişkin ve gelişmeye açık olduğu sanayii, ekonomimizin yeniden kuruluşunun lokomotifi olarak almayı, yine bilimin vazgeçilmez bir icabı sayar. Merkezi planlamanın gerek ve hedeflerine göre yeniden ele alınacak olan sanayimiz, sanayie yapılan yatırımların hızla artması sonucunda, bugün işsiz ve yarı işsiz durumda olan kitlelerin istihdamını mümkün kılarak, hem atıl emek gücünün değerlendirilip, yaratılan toplumsal değerlerin sıçramalı büyümesini sağlayacak, hem de toplumsal hastalıklarımızın en büyüğü olan işsizlik ortadan kalkmış olacaktır.

Bugün pekçok kimse ülkemizin «hızla» sanayileşmekte olduğunu düşünmektedir. Tek başına alındığında doğru gibi görünen böyle bir varsayım gerçekte halkımızı uyutmaktan başka bir amaç gütmemektedir. Bu genel anlamda, günümüzde sanayileşmeyen toplum kalmamıştır. Ülkemizin sanayileşme hızı ise, örneğin komşularımızın sanayileşme hızı ile karşılaştırılırsa hepsinden geri ve acınacak durumda olduğumuz hemen görülür. İkinci olarak, yapılan pekçok araştırma sanayimizin nitel yapısının ne kadar geri olduğunu göstermiştir. Sanayimizde kullanılan teknolojinin büyük bir bölümü çağdışıdır. Üçüncü önemli faktör, sanayimizin bağımlılığıdır. Sanayimizin montajcı yapısı emekçi halkımızın yedisinden yetmişine bildiği bir gerçektir. Sanayimiz ağır sanayie, temel yatırım malları sanayiine yani fabrikalar yapan fabrikalara göre değil,

rek, merkezi plan uyarınca uygulanacaktır.

— Yabancı sermayenin ve yerli ortaklarının kontrolündeki enerji üniteleri ve enerji üretiminde kullanılan doğal kaynaklar kamulaştırılacak, buralardaki üretim de diğer üretim birimlerinde olduğu gibi işçi komitelerinin denetiminde bulunacaktır.

Yeraltı Zenginlikleri

Madenler ve tüm yeraltı zenginlikleri, bir ülkenin gelişmesinde ve sanayileşmesinde önemli rol oynarlar. Ülkemiz petrol ve boraks gibi stratejik önemli madenler de dahil olmak üzere yeraltı zenginlikleri bakımından elverişli bir yapıdadır.

Programımızın kamulaştırmalar bölümünde, öncelikle değinildiği gibi yabancı sermayenin yeraltı kaynaklarımız üzerindeki imtiyazı, kontrolü yada işletmesi, Partimiz iktidara geldiğinde hemen kaldırılacaktır. Ayrıca özel sermayenin mülkiyetindeki yada imtiyazındaki bütün doğal kaynaklar hemen kamulaştırılacak, istihraçta en modern teknolojinin ikamesine gidilecek ve işçi temsilcilerinin üretimi her yönüyle denetlemeleri sağlanacaktır.

Madenlerimizin ve yeraltı kaynaklarımızın dörtte üçü bu gün bile devlet kontrolündedir. Ancak devlet kontrolünde olsa bile, devletçilik bugün için egemen sömürücü güçlerin lehine işlediğinden, TSİP iktidarında devlet elinde bulunan bütün yeraltı kaynaklarının yönetimi ve tekolojisi, merkezi plan gereğince baştan aşağı elden geçirilecek ve gerekli düzeltmeler yapılacaktır.

Sanayinin tüm alanlarında teknoloji üretememekten ve geliştirememekten doğan teknoloji ithali ve teknolojik bağımlılığın önüne kademeli bir şekilde de olsa geçilecektir.

İnşaat

Sanayileşme sürecinde inşaat yatırımları her zaman önemli bir paya sahip olacaktır. Sanayiinin ve sanayileşmenin maddi göstergelerinden biri de ülkenin her yanını kaplayan inşaat faaliyetleridir. Ülke ekonomisinin sağlam temeller üzerinde kurulup işleyebilmesi için, kara ve demir yolları, limanlar, hava alanları, barajlar, sulama tesisleri, santralleri, yüksek gerilim hatları, petrol ve gaz boruları v.b.' den meydana gelen alt yapı yatırımlarının büyük boyutlara varması gerekir. Emekçi halkın sağlıklı bir hayata kavuşabilmesi de lüks konut inşaatının son bulup, sosyal konut probleminin hızla ve planlı bir şekilde çözüme götürülmesiyle mümkündür.

TSİP'nin inşaat politikası, merkezi plandaki bütün sektörlerle organik bir bağ içinde ve hedeflerdeki önceliklere uygun olarak, alt yapı tesisleri, fabrikalar ve sosyal konut inşaatını uyumlulaştırmak olacaktır.

Ulaştırma

Bu gün ülkemizdeki ulaştırma, (nakliye ve haberleşme) işlerinin bir bölümü, iktisadi devlet teşekkülü veya devletin iştirakı olan şirketler halinde devletin kontrolündedir. Bu gibi ulaştırma işletmelerinde, benzeri sanayi birimlerinde öngörülen uygulama şekilleri, plân hedefleri dahilinde aynen uygulanacaktır.

Finans oligarşisinin kontrolündeki ulaştırma kurumları, kamulaştırmayı izleyerek, merkezi plâna göre yeniden düzenlenecek, deniz veya karayolu ulaştırmacılığındaki bu gibi işletmeler her kolda tek bir işletme olarak birleştirilecek, bunların yönetiminde işçi komiteleri denetim yetkisine sahip olacaklardır.

Finans oligarşisinin kontrolü dışındaki özel ulaştırma birimleri çok sayıda, küçük ve dağınık olduklarından, birleşmeleri ve kooperatif işletmeler haline gelerek plân gerekleri içinde çalışmaları teşvik edilecek, şehir karayolu terminallerindeki komisyonculuk sistemi kaldırılarak, mahalli yönetimlerin denetimi sağlanacaktır. TSİP'nin ulaştırma politikası, petrole bağımlı karayolu taşımacılığını geliştirmek için kasıtlı olarak ihmal edilmiş olan demiryolu taşımacılığına gereken önemi vermeyi öngörür. Taşımada esas yük, çok daha rantabl olduğu bilimsel verilerle ka-

nıtlanmış olan elektrik enerjisiyle donatılmış demiryolu nakliyeciliğine verilecektir.

Bugün ülkemizin, ihracat ve ithalatının büyük bir bölümünün yapıldığı deniz taşımacılığında, ülkemiz deniz ticaret filosunun payı çok düşüktür ve gemilerimiz hem nicel hem de nitel bakımdan yetersizdir. TSİP, plân hedefleri dahilinde, kısa sürede deniz yolundan yapılan toplam ithalat ve ihracatımızın en az yarısını, optimal tonaj ve tiplerden oluşmuş bir ulusal ticaret filosu ile yerine getirmeyi, ulaştırma politikasının önde gelen amaçlarından biri saymaktadır.

MALİ KURUMLAR (FİNANS KAYNAKLARI)

Ülkemizde sanayi sermayesi ve banka sermayesi bir bütün olarak kaynaşmış olduğundan, tekelci yapıya son verecek her kamulaştırma işlemi bu sanayi birimlerinin varlığının ve yaşamasının başlıca nedeni olan finans kapitalin, finans kanadının da direnciyle karşılacak ve sanayi kuruluşlarının kamulaştırılması mali kurumların kamulaştırılmasıyla başbaşa gidecektir.

Kamulaştırılacak mali kuruluşlar, başlıca bankalar ve sigorta şirketleridir. TSİP iktidara geçtiğinde bankalar ve sigortalar tümüyle kamulaştırılacak, karmaşık kredi mekanizması basitleştirilecek, merkezi planın öngördüğü az sayıda kamu kuruluşunda toplanacak, emekçilerin tasarruflarını değerlendirecek bir merkezi teşkilat kurulacak, kredi mekanizması merkezi planın gereklerine göre harekete geçirilerek, yönetimini Maliye Bakanlığı yapacaktır.

TİCARET

İster yabancı, ister yerli sermayenin kontrolünde olsun, dış ticaret tümüyle kamulaştırılacak ve TSİP'nin koyduğu esaslar dahilinde devletçe teşkil edilen bir dış ticaret kurumu tarafından ve devletin kontrolü altında yürütülecektir. İhracat ve ithalat mallarının nitelik ve nicelikleri plan hedeflerine uygun olarak tesbit edilecek, fiyatların tesbitinde bağımlılık ilişkileri değil, eşit şartlarla karşılıklı anlaşma ilkesi esas alınacaktır. Tarım ürünleri ihracatında üretici örgütlerin denetimi sağlanacaktır.

İç tiracette devletin doğrudan müdahalesi, taban fiyatlar, teşvik alımları ve krediler yoluyla üretici ile tüketici arasındaki aracının nüfuzu ve giderek varlığı ortadan kalkacak, tüketim ekonomisinin sürdürülmesine yönelik rekâlmcılık gibi gereksiz bir işgücü ve kaynak israfı önlenecek, halkımızın gerçek ihtiyaçlarına cevap veren sağlıklı bir tüketim politikası izlenecektir.

KALKINMANIN FİNANSMANI

TSİP'nin öngördüğü kalkınmanın temel ilkesi olan bağımsızlığın sağlanması için ilk adımda ülkemizdeki yabancı sermayenin ve iştiraklerinin tümü kamulaştırılacaktır. Diğer kamulaştırmalardan sonra eldeki finansman imkânlarına ve plân önceliklerine göre süratle yatırımlara başlanacaktır.

Başlangıçta yatırımın finansmanı için güçlükler doğabilir. Büyük bir ihtimalle devralınan ekonomi çökmüş ve iflas etmiş olacaktır. İlk finansmanlar için kamulaştırılmış merkezi kredi sisteminden yararlanılacaktır. Ayrıca ülkemizi bağımlı kılmayacak, ödemede en fazla kolaylık gösterecek yabancı ülke kredilerinden yararlanılacaktır. Ekonominin temelleri sağlamca kurulup güçlenmeden yabancı sermaye yatırımlarına hiç bir şekilde kapı açılmayacaktır.

İlk finansman kaynaklarından biri de yurtdışında çalışan işçilerimizin gönderecekleri dövizler olacaktır. Bu işyerlerimizin tümüyle yurda dönüş şartları yaratılana kadar —ki bu süre çok kısa olacaktır— yabancı bankalardaki tasarruflarını yurda çekebilmek amacıyla, bir yurdışındaki İşçi Tasarrufları Bankası kurulacak, bu bankada biriken fonlar, yurtdışındaki işçilerimizin yurda döndükleri zaman iş sahibi olmaları ve sosyal güvenliklerinin sağ-

lanması amacıyla, Plân dahilinde gerekli yatırımlara aktarılacaktır.

Güçlük sadece ilk finansmanın sağlanmasında ortaya çıkacaktır. Başlangıçta, işsiz ve gizli işsizlerden oluşan atıl işgücünün seferber edilmesi için gerekli işyerleri yetersiz kalacaktır. Ancak, lüks tüketimin önlenip, bu malları üreten birimlerin yeni üretim alanlarına kaymasıyla ve başlangıçta tam verimlilikle olmasa bile, toplam işgücünün harekete geçirilmesiyle, üretim kısa sürede sıçrama gösterecek, yaratılan toplam değer içinden büyük miktarların yeniden yatırımlara döndürülmesi, ileri teknolojinin kurulması mümkün olacaktır.

Öteyandan büyük ve gereksiz harcamalar getiren pahalı devlet mekanizmasının yerine, lüks harcamaları asgariye inmiş ucuz devlet geçirilecek, devletin ihaleler v.b. yoluyla yeni zenginler yaratması önlenecektir.

Dolaylı vergilerin tümü kaldırılacak, buna karşılık gittikçe artan vergi oranları uygulanacak ve zengin köylüden vergi alınacaktır.

Asgari geçim indirimi yükseltilecek, ücretlilerin vergi yükü hafifletilecek ve servetlerin vergilendirilmesi yoluna gidilecektir.

II — TARIM

Günümüzde tarım sorunu, sanayiden bağımsız ve sanayi çözümü dışında düşünülemez. Tarım, köy ve köylü sorununun gerçek ve nihai çözümü sanayileşmeye bağlıdır.

Bugünkü yapısıyla tarımımız geridir. Tarımsal üretim dağınık ve verimsizdir. Toprak bir yandan küçük bir azınlığın elinde büyük oranlarda tekelleşmişken, öte yandan verimsiz küçük işletmeler yaygındır. Tarımda kapitalist mülkiyet ilişkileri yanında özellikle bazı bölgelerde ağalık kalıntı halinde yaşamaktadır. Bu prekapitalist sömürü, özellikle küçük üreticinin ağırlığını duyduğu tefeci - bezirgân sömürüsüyle de perçinlenmektedir. Düzensiz ve sömürücü güçler lehine işleyen bir kredi politikası, toprak dağılımındaki aşırı adaletsizlik, hızlı mülksüzleşme, yetersiz ve verimsiz küçük işletmelerin yaygınlığı, ileri teknolojinin eksikliği tarıma damgasını vurmuştur. Bütün bu faktörlerin yolaçtığı açık işsizlik, kendisini şehirlere göç veya yabancı ülkelere çalışmaya gitme şeklinde gösterirken, verim düşüklüğü ve yoksulluk da işsizliğin somut belirtisi olmaktadır.

Tarım kesiminde büyük kapitalist işletmelerde çalışan tarım işçileri, ülkemizdeki kapitalist sömürünün en ağırının pençesinde bulunurken, büyük ağa topraklarında çalışan yarıcı, ortakçı, maraba v.b. durumundaki topraksız köylüler ağır bir prekapitalist sömürü altındadırlar. Bunun dışında aztopraklı köylüler ve küçük köylü tefeci - bezirgân sömürüsünü en ağır şekilde sırtlarında duyarken, mevsimlik işçilik yoluyla kapitalist sömürüye de maruz bulunmaktadırlar.

Köylülük sorununun çözümü, bir yandan tarımda verimi arttıracak ileri tarım teknolojisi kullanan büyük işletmelerin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması, öte yandan tarımsal mülkiyetin ve gelirin adil dağılımının sağlanması yönünde olacaktır.

Amaç, tutucu, verimsiz küçük mülkiyeti geliştirmeğe çalışmak değil, bir yandan ekonomik ve siyasi sömürü ve tahakküme son verip kırlarda demokrasinin gelişmesi için gerekli ortamın sağlanması, bir yandan da tarımın toplam veriminin arttırılmasıdır.

Toprak programının bölümleri şunlardır:

— Topraksız ve aztopraklı köylüye toprak dağıtımı.

— Kamulaştırılmış çiftlikler,

— Kooperatifleşme,

— İleri tarım teknolojisi getiren tarım reformu,

— Kredi, destek, teşvik, taban fiyat politikasının ayarlanması,

Tarım programımızın bu maddeleri gerçekleştirildiğinde topraksız köylü toprağa kavuşturulacak ağa baskısından kurtarılmış, az topraklı köylüye geçimine yeterli toprak verilmiş, tarım işçilerinin kamulaştırılan çiftliklerde üretime olduğu ka-

dar yönetime de katılarak en iyi koşullarda çalışmaları sağlanmış, küçük topraklar üzerindeki aile tarımı daha verimli çalışan ileri teknolojili büyük işletmelere özendirilip, kooperatifleşme yaygınlaştırılmış tarımda verim arttırılmış, küçük üretimin kredi, destek, teşvik b.v. politikasıyla tefeci - bezirgân soygunundan ve yoksulluktan kurtulması sağlanmış olacaktır.

Toprak Dağıtımı

Anasaya hükümleri dahilinde gerçekleştirilecek toprak dağıtımı için özel bir bakanlık kurulacak, dağıtım merkezi planın hedefleri doğrultusunda olacaktır. Toprak dağıtım komitelerinde uzmanların yanında mutlaka köylü komiteleri temsilcileri de yeralacaktır.

Toprak dağıtımının amaçları, topraksız veya az topraklı köylüyü toprak sahibi yaparak ekonomik sömürüye ve siyasi tahakküme son vermektir.

Toprak dağıtımına tabi olacak topraklar her bölge ve her ayrı tür tarım için tarım için ayrı ayrı tesbit edilecek tavan sınırı aşan ağa toprakları, hazine toprakları ve her türlü işlenmiyen topraktır.

Topraksız ve az topraklı köylüye dağıtılacak bu toprakların tavan sınırı her bölgede bir çiftçi ailesini geçindirecek toprak olacak ve en elverişsiz topraklarda bile 500 dönümü aşmayacaktır.

Ortakçılık, yarıcılık, ırgatlık, marabalık gibi prekapitalist bağımlılık ilişkilerinin egemen olduğu büyük toprakların dağıtıma tabi tutulmasıyla bu ilişkiler içindeki köylüler ekonomik ve siyasi bakımdan özgürleşeceklerdir.

Toprağın küçük birimler halinde bölünmesinin yolaçacağı verim düşüklüğü ve teknolojik imkânlardan yararlanma güçlüğü hesaba katılarak özel mülk halinde dağıtılan küçük işletme birimlerine üretim kooperatifleri şeklinde teşkilatlanması özendirme tedbirleriyle sağlanacaktır. Dağıtılan toprakların devredilmesi, satılması, ipotek edilmesi, bölünmesi mümkün olmayacak, miras yoluyla bölünmeden intikali kanunlar dahilinde mümkün olabilecektir.

Kamulaştırılmış Çiftlikler

Büyük kapitalist çiftliklerde çalışan tarım işçileri, küçük toprak mülkiyetinden koptukları ve tarım işçiliğini rençberliğe tercih ettikleri için, bu gibi işletmelerin bölünüp dağıtılmasına ve böylece verimsiz ve geri bir tarım işletmeciliğinin canlandırılmasına gerek kalmayacaktır. Bu türden topraklar kamulaştırılacak ve üzerinde çalışan tarım işçilerinin yönetime katılmaları sağlanacaktır. Kamulaştırılan bu işletmeler aynı zamanda yeterli sayıda tarım uzmanının, tarım araç ve gerecinin bulunduğu, çevredeki işletmelere her türlü teknik ve maddi yardım sağlayan birer TARIM GELİŞTİRME MERKEZİ niteliğinde olacaktır. Devlet Üretme Çiftlikleri de aynı statüye girecek ve aynı şekilde yönetilecektir.

Yeteri kadar uzman, planlama görevlisi ve köylü temsilcisinin bulunduğu modern teknolojisiyle teçhiz edilmiş tarım geliştirme merkezleri, aynı zamanda tarımdaki insan potansiyelini teşvik eden, harekete geçiren, küçük üreticiye toplu üretimin verimliliğini ve yararını göstererek kooperatifleşme doğrultusunda özendirici rol oynayan kuruluşlar olacaktır.

Kooperatifleşme

Küçük mülkiyetin sakıncalarını ve yetersizliklerini aşmak için demokratik esaslar içinde kurulmuş kooperatifler teşvik edilecek, küçük üreticilerin bu kooperatiflere kendi arzularıyla girmeleri için özendirici tedbirler alınacaktır. Kooperatifler, bölgede nüfuzlu kişilerin, zengin köylülerin istismar konusu olmamaları, onların etkisi altına girmemeleri için köylü komiteleri tarafından yönetilecektir.

İleri Tarım Teknolojisinin Getirilmesi

En genel çizgileriyle, yukarıdaki esaslar dahilinde gerçekleştirilecek toprak dağıtımının ve kooperatifleşmenin tamamla-

yıcı parçası olan tarım reformu, tarımda üretimi ve verimliliği arttıracak teknolojik gelişmeyi amaçlamaktadır. Tarım ilâçları, tohumluk, suni gübre, teknik araçlar, sulama tesisleri, uzman sağlanması tarıma modern teknolojiyi yaygın biçimde sokacak unsurlardır. Tarım Geliştirme Merkezlerinin mevcut imkân ve teknik donanımları ilk adımda daha da geliştirilecek ve tarımsal üretim, merkezi planın öngördüğü hedefler ve önceliklere göre düzenlenecektir. Tarımda üretimin ve verimin arttırılması sorunu asıl küçük işletmeler ve topraksız köylüye dağıtılan topraklar için söz konusu olacaktır. Bu sorunun çözümünde, her türlü teknik imkâna ve uzmana sahip Tarım Geliştirme Merkezlerinin yardımları önemli rol oynayacaktır.

Kredi, Destek, Teşvik Taban Fiyat Politikası

Tarımda katmerli sömürüyü ortadan kaldırmanın siyasi tahakküm ve ekonomik baskıya, prekapitalist sömürüye son vermenin yollarından biri de kredi politikasının doğru düzenlenmesinden geçmektedir. Devlet kredileri küçük bir sömürücü azınlığın tekelinden kurtarılacak, başta kooperatifler olmak üzere küçük üreticilerin ihtiyaçlarına cevap vermesi sağlanacaktır. Bugün için etkin bir kredi dağılımını ve küçük üreticinin tefecinin pençesinden kurtulmasını sağlamanın tek yolu tefeci bezirgânlık sömürü ağını aşmaktır. Bu işin gerçekleştirilmesinde kredi politikası büyük önem taşımaktadır. Tarım kredilerinin dağılımı kooperatifler ve Köylü Komitelerinin koordine çalışmalarıyla sağlanacaktır.

Kooperatifler dışında kalan bağımsız küçük üreticinin ürününün tarladayken veya taban fiyatlar ilân edilmeden tefeci bezirgânlarca kapatılması ve alivre satışlar hükümetin izleyeceği etkin destekleme alımlarıyla önlenecektir.

Köylünün ürünün değerlendirilmesinde önemli bir yer tutan taban fiyat politikası, küçük köylüyü ve kooperatifçileri korumayı hedefleyen bir yapıya kavuşturulacaktır. Küçük üreticinin pazarladığı ürünlere yüksek taban fiyat verilirken büyük toprak sahiplerinin fazla miktarda ürettikleri, küçük üreticinin pazara çıkaramadığı tarım ürünlerine düşük taban fiyatı uygulanacaktır.

Tarım programının bürokratik engeller aşılarak gerçekleştirilmesi ve halkın kendi kaderinin gerçek hakimi olabilmesi için planlama yetkililerinin, uzmanların memurların yanında köylü komiteleri temsilcileri de mutlaka yeralacaklar ve üretim birimlerinin yönetiminde alınacak kararlarda toprak dağıtımı gibi temel konularda söz sahibi olacaklardır. Tarım kesimindeki dönüşümler pilot bölgelerde değil aynı zamanda her yerde birden başlayacak ve her adım için belli bir süre konacaktır. Tarımsal dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde teşvik unsuru, örnekten yararlandırma bilgi verme, sabırlı çalışma büyük önem taşıyacaktır. Ve her şeyden önce halka onun yaratıcılığına inanılacak kollektif aksiyon gücünün harekete geçmesi için her türlü şart ve imkân sağlanacaktır.

ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ

Özgürlüğün ve demokrasinin hedefi emekçi kitleler teminatı ise örgütlenme ve serbest seçimdir. Siyasi özgürlük ekonomik özgürlükten ayrı tutulamaz. TSİP, emekçi kitlelerin özgürlüğünün ancak demokrasi ile ve demokrasi içinde gerçekleşeceğini, demokratik hak ve özgürlüklerle tamamlanmamış ekonomik atılımların başarıya ulaşamayacağını temel bir ilke olarak benimsemiştir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi ülkemizde demokrasinin temel taşı ve gerçek savunucusu olarak kalacak, demokrasinin gelişmesi, emekçi kitlelere mal olup kökleşmesi, kurumlaşması için mücadele edecektir.

Demokrasi, TSİP programında, ekonominin vazgeçilmez tamamlayıcısı olarak yer alır.

Bir toplumda demokrasinin birbirini tamamlayan iki temel unsuru vardır:

1 — Örgütlenme özgürlüğü

2 — Düşünce, inanç, söz ve yayın öz.

gürlüğü.

Türkiye'de demokrasi ve özgürlüklerin egemen güçlerin tekelinden çıkarılması, en geniş biçimiyle, en geniş emekçi kitlelere yaygınlaştırılması için toplumdaki *bütün* sosyal sınıf ve tabakaların kendi ekonomik ve demokratik çıkarlarını sınırsız ve kısıtsız olarak yaymalarını ve örgütlenebilmelerini demokrasinin temel zorunluğu olarak görmekteyiz. Bu bakımdan TSİP anti - demokratik yasaların ayıklanmasına *ve demokratik bir iktidarın* öngördüğü temel hak ve özgürlüklerin toplumumuza yerleştirilmesine çalışacak ve iktidara geldiği zaman bu demokrasiyi eksiksiz ve yanlışsız olarak kurup uygulayacaktır. İktidar programımız, demokrasiyi kısıtlayan bütün engellerin serbest seçimle seçilecek Büyük Millet Meclisinin ve halk çoğunluğunun oylarıyla ayıklanmasını özgürlüğün birinci adımı olarak görür.

Örgütlenme Özgürlüğü

Demokrasinin kurumlaşıp kökleşmesinin temel şartı halkın örgütlenmesidir. Bu gün eğer bir avuç anti-demokratik sömürücü azınlık ülke içinde egemenliğini kurmuşsa, bunun nedeni bu kesimin alabildiğine örgütlü olması ve emekçi kitleleri örgütsüz bırakmasıdır. Bu yüzden bir avuç azınlık diyerek, bu *örgütlü* gücü küçümsememek gerekir. Bu alabildiğine örgütlü azınlığın karşısında özgürlüğü gerçekleştirmenin teminatı, büyük çoğunluğun alabildiğine örgütlü olmasıdır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi iktidara gelmeden önce ve geldikten sonra halkın sonuna kadar örgütlenmesi için çalışacak, ekonomik ve politik zaferlerimizin ön şartı olarak halkın örgütlenmesini zorunlu görecektir. Bu ön şartın gerçekleşebilmesi için:

— İşçisi, köylüsü, memuru, aydını, öğrencisi ile bütün halk kesimleri ekonomik ve siyasal bakımdan, açık, meşru ve en demokratik örgütler içinde örgütlenebilmeli ve örgütlenmeyi kısıtlayan her türlü anti - demokratik yasa kaldırılmalıdır. Memurların, askerlerin siyasal faaliyet hakkı olmalıdır. Siyasal örgütlenmenin yolunu tıkayan bütün engeller bertaraf edilmelidir.

— İşçilerin sendikalaşma özgürlüğü eksiksiz sağlamalı, bütün engelleyici yasalar ve uygulamalar kaldırılmalı ve sendika özgürlüğü işverenin keyfi tutumuyla sınırlanmamalıdır.

— Sendikal haklara sahip bulunmayan veya bu hakları son yıllarda ellerinden alınan kamu personelinin, memurların, öğretmenlerin, teknik elemanların sendikal hakları tüm kapsamıyla geri verilmelidir. Özel ya da resmi her türlü işyerinde sendikasız eleman çalıştırmak yasaklanmalıdır.

— Öğrencilerin dernek kurma, siyasi partilere üye olma, ve siyasetle uğraşma hakları hiç bir kısıntıya tabi tutulmamalıdır.

— Sendikaların yanısıra dernekler, kooperatifler ve tüm örgütlerin siyasetle uğraşmalarını önleyen yasalar ayıklanmalı ve kaldırılmalıdır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi iktidara geldiğinde yukarıda saydığımız demokratik - siyasal haklardan henüz gerçekleşmemiş olanları, öncelikle gerçekleştirme yoluna gidecektir. Ayrıca ekonomik atılımların gerçekleşmesi, ekonomik işleyişin bürokratik mekanizmalar elinden kurtulması için emekçi kitleler gerek Büyük Millet Meclisi, gerek mahalli meclisler aracılığıyla ve kendi çoğunluk partisi kanalıyla merkezi planı yönlendirip, yönettiği gibi aynı zamanda tüm üretim faaliyetlerinde, en büyük sanayi ünitelerinden en küçük köy işletmelerine kadar bütün ekonomik birimlerde ve bunların yönetiminde bilfiil söz sahibi olacaktır. Şöyle ki:

Fabrikalarda, devletin tayin edeceği görevliler ve yöneticiler tüm işçiler tarafından seçilmiş yönetim kurullarınca denetlenecek, ekonomik ve idari kararlar bu demokratik işleyiş içinde alınacaktır. Böylece merkezi planın yukarıdan aşağıya uygulanan genel yönlendirimi aşağıdan yukarıya işleyen demokratik denetim ile dengelenecektir. Ayrıca işçiler kültürel ve idari bakımdan eğitilerek, sadece kol işçisi olmaktan çıkarılacak ve giderek işlet-

melerin bütünüyle işçilerin yönetimine geçmesi sağlanacaktır.

— Gene emekçi kitleler, üretim ve tüketim kooperatifleri içinde örgütlenecek, ülkedeki tüm kooperatifleri kucaklayacak bir kamu işletmeleri ve kooperatifler konfederasyonu kurulacak, bu konfederasyon tepeden tabana kadar, kademe kademe tümüyle demokratik seçimle oluşturulacak bir yönetim mekanizması ile işleyecektir.

— Kooperatifler halinde örgütlenen küçük toprak mülkiyetinin Kooperatifler Konfederasyonunda üst düzeyde örgütlenmesi teşvik edilecek ve kamu çiftlikleri ve benzeri tarım işletmeleriyle birlikte merkezi planlamaya bağlı olarak çalışması sağlanacaktır.

— Tarım işçileri sendikalarının, sanayi işçileri sendikaları ve örgütleri ile bir üst örgütte bir araya gelmeleri bu üst örgütün kooperatifler konfederasyonu ile kamu işletmelerinin oluşturduğu örgüte bağlanması sağlanacaktır.

Halk Örgütlenmesinin Hızlandırılması

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, iktidara geldiği zaman, tüm halk kesimlerinin son ferdine dek örgütlenebilmesi için bir örgütlenme seferberliği açacaktır. Bu seferberlik içinde bilinçli işçi, köylü aydın ve öğrencilerden oluşan halk gönüllüleri görev alacak ve büyük şehir merkezlerinden en ıssız köylere kadar bir plan dahilinde yayılacaklardır. Halk gönüllüleri örgütü, Millet Meclisi'nin seçeceği bir komite tarafından yönetilecektir. Halk gönüllüleri gittikleri bölgelerde, örgütlenmede danışman ve yardımcı görev almakla kalmayacaklar, üretime bilfiil katılacaklar, ayrıca eğitim ve kültür bölümünde belirtilecek esaslar içinde okuma yazma seferberliğinin ve bilinçlendirme faaliyetinin gönüllü neferleri olacaklardır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, halkımızın demokratik bilincini güçlendirmek, yanlış şartlanmaları kaldırmak, emekçi kitlelerin kollektif aksiyon gücünü yükseltmek, onların topluma bilinçli ve aktif katkılarını sağlamak, demokrasiyi sadece seçimde oy vermekten çıkarıp, bilinçli bir özgürlük haline getirmek ve iktidar üzerinde gerçekten demokratik bir denetim kurulmasını sağlamak için bu örgütlenme seferberliğini zorunlu görmektedir.

Ekonomik kalkınma seferberliği, örgütlenme ve eğitim - kültür seferberliği ile bütünleşebildiği takdirde başarıya ulaşabilecektir.

En küçük ekonomik birimden, en büyük siyasi birime kadar kendi haklarına sahip çıkabilmek, ekonomik ve demokratik ve siyasi taleplerini ilgili yerlere ulaştırabilmek, bu talepler doğrultusunda ağırlık koyabilmek için tüm halkının *tepeden tırnağa* kadar örgütlü olduğu bir toplum, gerçekten özgür bir toplumdur.

Merkezi planın genel idare mekanizmasının, kadroların, hükümetin, bürokratik aygıtın dolaylı ve dolaysız yoldan ortaya çıkarabileceği ağır işleyen devlet mekanizmasını ve bürokratik hantallığı aşmanın yolu, toplumun alabildiğine örgütlenmesinden ve iktidar üzerinde gerçekten söz ve denetim sahibi olabilmesinden geçer. Bu örgütlenmelerin gerçekleşmesiyle demokrasi çok yönlü işleyebilecek ekonominin hızlı ilerlemesi ve demokrasinin yerleşmesi sağlanabilecektir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi bu hedeflere ulaşabilmek için öncelik taşıyan siyasal hakları şöyle özetler:

— Seçme yaşı 18, seçilme yaşı 25 olacak, memur ve askerlere de seçilme hakkı tanınacaktır.

— Senato kaldırılıp, tek meclis sistemi esas alınacaktır.

— Halkın oylarını tam olarak yansıtan bir seçim sistemi getirilecektir.

— Referandum ve plebisit gibi halkoyuna başvurma yöntemleri kullanılacaktır.

— Vilayet ve belediyeler birleştirilerek, bu yöneticilerin hepsinin seçimle işbaşına gelmesi esas alınacaktır.

— Siyasi partilerin örgütlenmeleri kısıtlanmayacak, bucak, ocak örgütleri açılabilecektir.

Düşünce ve İnanç Özgürlüğü

Düşünce ve inanç özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğünün kopmaz bir parçasıdır. Bir toplumda örgütlenme özgürlüğünün gerçekleşebilmesi için:

— Düşünce ve inanç suçu diye bir kavramın bulunmaması, özgürlüğü yokeden ya da sınırlayan tüm engellerin kaldırılması gerekir. Bu bakımdan TSİP iktidara geldiğinde, ceza kanunundaki düşünce ve inanç özgürlüğünü kısıtlayan ve anti-demokratik rejimlerden alındığı herkesçe bilinen 141, 142, 163, 311, 312, 159 ve benzeri maddeleri derhal kaldıracaktır.

TSİP 1961 Anayasasının, referandum yapılmadan değiştirilmesini özgürlüğün ruhuna aykırı görür ve yapacağı tüm Anayasa ve önemli yasa değişikliklerini halkoyuna sunmayı ilke olarak kabul eder.

Halk oylamalarında *tüm* siyasi partilere ve diğer örgütlere geniş söz hakkı verilecek ve böylece kamuoyunun serbestçe oluşması için azami imkânlar yaratılacaktır. Demokrasinin garantilerinden olan halkoylaması, sadece ülke çapındaki konularda değil, çeşitli il, ilçe ya da benzeri yerel sorunlarda da başvurulacak yöntem olacaktır. Böylece halkımızın tamamı, kendi en dar çevrelerinden başlayarak tüm ülkenin kaderini tayin eden mekanizmaya kadar her basamakta söz sahibi olabilecektir. Gerek plebisit ve referandum haklarının bulunması gerekse her kademe ve alanda seçimlerin belirleyici etken olması en geniş demokrasinin yayılmasını sağlayacaktır.

— Yargı organlarının bağımsızlığını kısıtlayıcı maddeler tamamen kaldırılacak, Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Yargıtay, ve Yüksek Hakimler Kurulu başta olmak üzere, üst yargı erki, yürütme erkinden tamamen bağımsızlaştırılarak demokratikleştirilecek, yargıç teminatı tam anlamıyla sağlanacak, ülkenin her kademesindeki adli mekanizmayı temil edenlere toplumdaki şerefli yerleri verilecektir.

— Yargı erkini, yürütmenin etkisinden kurtarmak için, yargı organları da seçimle oluşturulacak, hukukçular arasından seçilen yargıç ve savcıların yanısıra gene halk oyuyla seçilmiş jüri sistemi getirilecektir.

— Yurttaşı mahkeme kapısından kurtarmak amacıyla seyyar mahkemeler kurulacaktır.

— Basın ve yayın üzerinden her türlü baskı derhal kaldırılacak TRT özerkliği sağlanacaktır. Gazetecilerin, küçük yayın evi sahiplerinin, çevirmen ve yazarların bir arada örgütlenme imkânları sağlanacaktır. Yayınevi sahipleri ve gazeteler merkezi olan hedefleri doğrultusunda ve planın öngördüğü biçimde teşvik tedbirlerinden yararlanacaklardır. Devlet kâğıt üzerinden kâr almayacaktır. Gazete ve yayınevlerinin eğitim ve kültür seferberliğine yardımları için imkân yaratılacaktır.

Laiklik

Laiklik din ve mezhep hürriyetlerinin kısıtlanması, dini inançların baskı altında tutulması, egemen çevrelerin aleti olarak kullanılması anlamına gelmez.

Oysa ülkemizde halkın dini inançları çok eskiden beri sömürücü azınlığın emellerine alet edilegelmiştir. Sömürücü azınlık sömürme imkânı bulamayınca, dini inançlar üzerindeki sömürücü ambargosu da kalkacaktır. Egemen güçlerin yaptığı gibi mezheplerden birinin yekdiğerine üstün tutulması, azınlık mezhebine karşı çoğunluk mezhebinin alet edilmesi ve halkımız arasındaki mezhep ayrılıklarının politik ve dolayısıyla ekonomik amaçlarla körüklenmesi, emekçiler arasına nifak sokulması gibi sömürücüye hizmet eden bölücülüğe son verilecektir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi hiç bir din ve mezhep, dil ve ırk farkı gözetmeksizin, tüm yurttaşlarımızın inançlarını ve özgürlüklerini demokrasinin gereği sayar.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, hangi dinden ve mezhepten hangi dil ve ırktan olursa olsun tüm halkımızı yeni toplum kurulmasının gerektirdiği fedakârlıklarda ve yeni toplumun getireceği mutluluklarda ortak görmek için ve amaç birliğine ulaştırmak için mücadele edecektir.

Toplumdaki çeşitli kesimlerin hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesinin yanısıra,

kişilerin hak ve özgürlükleri de teminat altına alınacaktır. Suçu ne olursa olsun, herkes tabii hakimi önünde yargılanacaktır. Ölüm cezası kaldırılacaktır. Bir sanık kendi seçeceği bir avukat olmadan ve bir yargıç bulunmadan hiç bir şekilde, hiç bir kimse tarafından sorguya çekilmeyecektir. Sanığın suçu ne olursa olsun, sorgulamada hiç bir şekilde baskı ve işkence uygulanmayacaktır. Sorgularda baskı yoluna başvuranlar meslekten tardedilecek, bağımsız mahkemelerde sanık olarak yargılanacaklardır. Sorgulamada işkence yapanın suçu subuta erdiği takdirde o kişi hakkında yasalardaki en yüksek ceza uygulanacaktır.

Ceza ve infaz sistemi çağdaş insancıllığın gerektirdiği biçimde islah edilecek, cezaevleri birer yapıcı, yaratıcı ve üretici kültür kurumları haline getirilecek. suçlunun cezalandırılması değil ıslah edilmesi ve topluma kazandırılması esas amaç olarak alınacaktır. Söz konusu suçlular, demokratik rejime karşı komploya kalkışmış açık halk düşmanları bile olsalar, onların toplumdan itilmesine değil tersine kazanılmasına çalışılacaktır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, insanın bilinçli yaratıcı ve devrimci gücünün seferber edilmesini zorunlu görür. Halkın inanmadığı, katılmadığı, bilinçli ve gönüllü çabaların varolmadığı hiç bir toplumun atılım yapmasına, gerçekten kalkınmasına imkân yoktur. Halkın ancak kendi kaderine gerçekten kendisi hükmettiği zaman ve bunun inancına vardığı, demokrasiyi içinde duyduğu zaman, taşıdığı sorumluluğun da bilincine varacaktır. Ve ancak bu şekilde, insanın kollektif aksiyon gücü yaratıcı olarak toplumu etkileyebilecektir.

ANTİ - EMPERYALİST DIŞ POLİTİKA

Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin dış politika ilkesi tam BAĞIMSIZLIKTIR. Bunun için NATO, SENTO, AET ve ben. benzeri anlaşma ve birliklerden çıkmak, ülkemizi yabancı üslerden ve bağımsızlığımıza aykırı karşılıklı anlaşmalardan kurtarmak gerekir. Bugün nice ikili anlaşma Meclis'ten bile geçirilmeden imzalanmış durumdadır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, bu bağımlılıkların kaldırılması için, kuruluşundan itibaren sonuna dek mücadele edecek ve iktidara geldiğinde bağımsızlığı zedeleyici bu türden tüm anlaşmaları sona erdirecektir.

TSİP, emperyalizmin uydusu olmaktan çıkıp bağımsız ülkeler arasına katılmayı savunur. TSİP, emperyalizme karşı verilen bütün bağımsızlık mücadelelerini destekler. İçerdeki sömürü ve tahakküm çevreleri, kendi çıkarlarının devamı için emperyalizmin yurdumuzdaki sultasını sürdürmesine hizmet ettiklerinden ve emperyalizmin dünya stratejisini uyguladıklarından, demokratik mücadelenin her adımında emperyalizmin yoğun baskısını karşısımızda bulacağımızdan şüphe yoktur. Emperyalizm demokratik gelişmelere engel olmak için, pek çok az gelişmiş ülkede *faşist* rejimler ve uygulamalar tezgâhlamaya çalışır. Bu bakımdan emperyalizme karşı mücadele demokrasi için mücadeleden ayrı tutulamaz. Halkımız azınlık egemenliğine ve sümürüsüne dur dediği, bağımsızlığına kavuştuğu zaman da emperyalist ve faşist komplolar sona ermeyecek, aksine daha da artacaktır. TSİP ülkemiz tam bağımsızlığına kavuştuktan sonra da emperyalist mücadelenin bitmeyeceğinin bilincindedir. Bu bakımdan TSİP, iç sömürücü güçlerin uluslararası kapitalizmle olan sıkı bağlarını daima göstermek ve bu tehlikeye karşı halkımızı uyanık tutmakla yükümlüdür. Emperyalizmin ülkemizdeki her türlü oyununu ekonomik ve politik bağını ve baskısını, gizli ve açık örgütleriyle kurduğu sultayı halkımızın en geniş kesimlerinin mutlaka öğrenmesi gerekir.

TSİP, emperyalizmin ülkemizdeki ekonomik, politik ve askeri üstünlüğünün yanısıra, kültür ve eğitim alanındaki faaliyetini ve beyin yıkamasını da önlemek, iktidara geldikten sonra ve gelmeden bu etkilere karşı mücadele etmek görevini yüklenir. TSİP emperyalistler arası çelişkilerden, halkımızın bağımsızlık yolunda yararlanmasını gereklilik kabul eder, ancak emperyalist burjuvazinin bir kısmı-

nı diğerine tercih etmeyi şiddetle reddeder ve bu türden tutumları emperyalizmle uzlaşmacılık sayar.

GENÇLİK

Gençlik, şüphesiz ki öğrenci gençlikle sınırlı değildir. Ancak çalışan gençlik kesimlerin kendi üretim alanlarına göre mensup oldukları sınıf ve tabakanın sorunlarıyla karşı karşıyadırlar. Buna karşılık fiilen üretim içinde olmayan öğrenci gençlik farklı sorunlar ve özellikler taşımaktadır.

Toplumumuzun ve halkımızın temel taşlarından biri olan öğrenci gençlik, dinamik bir demokratik ve antiemperyalist güçtür.

TSİP bu gücün halk hizmetinde daha verimli ve etkili olabilmesi için gençliğin örgütlenmesini önemli demokratik görevleri arasında sayar.

Türkiye Sosyalist İşçi Parti, gençliğin demokratik örgütlenmesi için tüm anti demokratik engellere karşı mücadele edecektir. Halkını seven, yurduna ve yurdunun bağımsızlığına sıkı sıkıya bağlı gençlerimiz, ülke sorunlarına kavramış ve demokrasiye sahip çıkmış bir kitledir. Bu nitelikleri yüzünden sömürücü güçler gençlik düşmanıdırlar ve gençliği halktan koparmak isterler.

TSİP, gençlik üzerindeki her türlü oyunu ve demagojiyi, tüm halk kesimlerinden silmek, halkımızın bu konuda yanıltılmasını önlemek için mücadele edecektir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, gençliğin dinamizmini, atılganlığını ve heyecanını demokratik mücadelenin vazgeçilmez bir unsuru olarak görmektedir. Bu niteliklerinin bir sonucu olarak gençliğimizin zaman zaman izlediği bazı yolların eleştirilmesine tahammülsüzlük göstermesi doğaldır. TSİP, bu durumu objektif bir veri olarak kabul edecek, ama demokratik gençlik gelişimine bilimin egemen olması için vargücüyle çalışacaktır. Gençlik ancak işçi sınıfımızın, yoksul köylülerimizin, diğer emekçi sınıf ve tabakların yanında, bilimin rehberliği altında yürüdüğü sürece ve bu yolda kararlı, bilimli, örgütlü olduğu oranda başarılı ve etkili olabilecektir. TSİP, gençlik kesimine bilimi egemen kılmak istemeyen onun yapıcı heyecanını küçümseyen ve reddeden, ya da gençliği yanlış tutumlara yönelten eğilimlerin karşısındadır. Partimiz gençliğin halkla bütünleşmesini teşvik edecek ve bu yolda öncü olacak bir gençlik politikası izler, egemen güçlerin gençlik üzerindeki tecrit etme oyunlarını bozmayı amaçlar.

Gençliğin en geniş demokratik kitle örgütlenmesinden yararlanmasının yanısıra, gençlik içindeki seçkin ve yetenekli unsurların, halk hizmetinde gönüllü olarak yer almalarını, böylece öğrenci gençliğin emekçi gençliğimizle kaynaşmasını öngörür.

İktidar programımız gençliğe, en geniş örgütlenme özgürlüklerinin yanısıra, demokratik üniversiteyi, özgür eğitimi ve bilim özgürlüğünü zorunlu kılar.

Gençliğimizin yaşama ve eğitim koşullarını yükseltmek, parasız öğrenim ilkesinin yanısıra, öğrencilemizin maddi imkânlarını genişletmek, spor ve dinlenme fırsatlarını geliştirmek programımızın maddeleridir.

Öte yandan, gençliğin halkla tam bütünleşmesini sağlamak için bir plan dahilinde seferber edilmesi gereklidir. TSİP'nin öngördüğü Halk Gönüllüleri Teşkilatı'nın temel unsurunu gençlerimiz oluşturacaklar, fabrikalardan uzak köylere kadar yayılarak hem üretime katılacak hem de halkın örgütlenmesi ve eğitilmesinde etkin rol oynayacaklardır. Özellikle yaz aylarında yapılabilecek bu gibi çalışmalar dışında, öğrenci gençliğin bulundukları şehirde Halk ocaklarında okuma yazma, eğitme, bilinçlendirme çalışmalarına vakitlerinin elverdiği oranda katılmaları sağlanacak, ayrıca gençlik içinden oluşacak tiyatro, sanat, kültür vb. ekipleri aynı eğitim ve kültür seferberliğinin parçaları olacaklardır.

TSİP, özellikle öğrenci gençliğin kitaplara gömülmüş, üretimden kopmuş unsurlar olmalarını önlemek için, çeşitli alanlarda üretime katılmaları fırsatlarını yaratacak, üretime katılan gençlerin öğ-

renci örgütlerinin yanısıra sendikalar, kooperatifler gibi örgütlere katılmaları, emekçilerle örgütsel olarak da aynı çatı altında toplanmaları mümkün olacaktır.

Gençliğimiz, yaratıcı ve fedakâr nitelikleriyle halkımızın ortak aksiyon gücünün gelişmesinde, kalkınma seferberliğinde örgütlü olarak rol oynayacaktır.

SOSYAL HAKLAR

İşçiler ve İş Hayatı

TSİP, çalışma hayatının, çalışanların tüm sosyal ve ekonomik haklarının sağlanarak düzenlenmesini, bütün yurttaşlar için çalışma olanağının yaratılmasını bir görev bilir.

İşgücümüzün yabancılara satılmasını önlemek ve çalışanların ulusal zenginliklerden, çalışmalarına orantılı olarak en yüksek payı almalarını sağlamak, devletin görevidir. Partimiz bu görevi sonuna kadar üstlenecektir.

TSİP, çalışma hayatının çalışanlar lehine yeniden düzenlenmesinde ana sorunları aşağıdaki biçimde öncelikle çözümleyecektir.

— İşçilerin yönetime katılmaları mutlaka sağlanacak, bu katılma bir gösterişten ibaret kalmayıp gerçek söz ve denetim hakkı biçiminde olacak, iş yerlerinde seçilecek komiteler denetleme görevi yapacaklardır.

— Ücret artışlarını gerçek ücrete göre değerlendiren, ücret artışlarının fiyat artışlarının altında kalmasına hiç bir şekilde meydan vermeyen bir ücret sistemi getirilecektir.

— ASGARİ ÜCRET, bir işçi için değil işçi ailesine göre hesaplanacaktır. Asgari ücret her bölgede halkın oyu ile seçilen belediye meclislerinde saptanacaktır. Asgari ücret üzerinden vergi alınmayacaktır.

— İşçiler ve tüm çalışanlar arasında cinsiyet, yaş ve bunun gibi ayrılıklardan doğan ücret farklılıkları, aynı işe aynı ücret şeklinde giderilecektir.

— Tüm çalışanlara ücretli izin ve ücretli eğitim izni sağlanacaktır.

— Çalışanların çalışma koşulları, genel hükümler ötesinde her çalışma kolu için ayrı ayrı saptanacaktır.

— Bütün çalışanların birer makine parçası olarak değil birer insan olarak tüm yeteneklerini geliştirebilmek için işyerlerinde kültürel olanaklar yaratılacak ve bunlardan yararlanmaları sağlanacaktır.

— İşsizlik sigortası derhal kurulacak ve bu sigortadan önce işini kaybetmiş işçiler yararlanacaktır.

— Çalışanların özürce sendikalaşma hakkı, gerek demokrasinin bir gereği gerekse çalışma hayatının verimini ve düzenini artırma açısından sonuna kadar sağlanacaktır.

— Sendika seçmenin ve sendikal özgürlüğün ilk adımlarından biri olan referandum hemen kanunlaştırılacak ve işyerinde yetkili sendikayı işçiler kendileri gizli oyla belirleyeceklerdir.

— İşçilerin çeşitli iş kollarında bölünmelerini amaçlayan 34 işkolu ilkesi kaldırılacak, sendikalaşmaya temel olacak işkolları azaltılacaktır. Sendikaların ve sendikalı işçilerin bölünmesi değil toplanması sağlanacaktır.

— Hiçbir iş yerinde sendikasız işçi çalıştırılmaması için derhal yasa çıkarılacaktır.

— GREV hakkı hiçbir şekilde kısıtlanmayacak, erteleme yetkisi hiçbir organa verilmeyecektir.

— LOKAVT kaldırılacaktır.

— İşçilerimizin genel grev hakkı olacaktır.

— Tarım işçilerinin sanayi ve hizmet işçileri ile her alanda aynı olanak ve haklarda yararlanmaları sağlanacaktır.

— Kamu kuruluşlarında çalışan gerek üretim gerekse hizmet kolundaki işçilerin sendikalaşma ve grev haklarını önleyici bütün yasalar kaldırılacaktır.

— Tarım alanında sendikalaşmanın hızlandırılmasına öncelik verilecektir.

— Emekçilerin sosyal güvenlik kurumları tek bir örgütte birleştirilecek ve bu örgütün yönetim kurullarında çalışan-

ların temsilcileri sendikaların çoğunlukta bulunması sağlanacaktır.

— Yurt dışındaki işçilerimizin dönüşleri için tedbir alınacak, gerek onların ser mayeleri gerekse devlet tarafından kurulacak işyerlerinde çalışmaları sağlanacak tır.

— Sosyal sigortalar kapsamı genişletilecek, işleyişindeki bürokratik engeller kaldırılacak, her çalışanın istisnasız sosyal güvenlik haklarından, emeklilik ve benzeri haklardan yararlanması sağlanacaktır.

— Kamu personelinin temel hakkı olan sendikalaşma hakkı, toplu sözleşme ve grev hakkı derhal sağlanacak, kadro, derece, kademe gibi ölçüler yerine âdil yetenek ve çalışma koşullarına göre kamu personelinin ücretleri toplu sözleşmelerle düzenlenecektir.

— Kamu personelinin denetiminden uzak, milyarlarca lirası âtıl yatırımlara yöneltilen emekli sandığının tek bir sosyal güvenlik kurumu örgütü içinde ve kamu personeli sendikalarının da denetiminde kendi üyelerine yönelik ve merkezi planlama ile saptanacak yatırımlara girmesi sağlanacaktır.

— Kadın ve çocuk işçilerin çalışma şartları her bakımdan kolaylaştırılacaktır.

— Her yıl toplanacak işçi kongreleri merkezi planı denetleyebilecektir.

İşsizlikle Mücadele

— Merkezi plan çerçevesinde alınacak tedbirle ve hızlı sanayileşme ile işsizlik problemi ekonomik olarak çözümlenecektir.

— Bu iktisadi tedbirler süreci içinde, işsiz emekçiler için işsizlik sigortası getirilecek devlet işsiz yurttaşa iş alanı açmaya, iş bulmaya mecbur olacaktır. Devlet henüz iş bulamadığı işsizler için aşevleri ve yerleşme imkânları sağlayacak, fa kat bu kişilerin en kısa zamanda iş sahibi olmalarına çalışılacaktır.

Sağlık

Bugün halkımızın büyük bir çoğunluğu son derece kötü sağlık şartları altında dır. Sömürü ve tahakküm düzeninin bir so nucu olan bu durumun en kısa zamanda düzeltilmesi için:

— Özel hastahaneler devleştirilecek, sağlık kurumları yurdun her köşesini kap sayacak biçimde geliştirilecektir.

— Parasız tedavi göstermelik niteliğinden çıkarılacaktır.

— Hastahaneleri ve sağlık ocaklarını, bulundukları bölgelerdeki işçi, köylü ve diğer emekçi meslek örgütlerinden seçilmiş kurullar denetleyecektir.

— Ülkede işçi, köylü, memur, esnaf ve tüm çalışanlar için Sosyal Güvenlik sigortası, sağlık sigortası ile birlikte getirilecek, sigortasız emekçi kalmayacaktır.

— İşyerlerinde revirler mecburi olacak, işçi semtlerinde sağlık yurtları ve hastahaneler kurulacaktır.

— Köylerin coğrafi dağılımına göre kırlarda çok sayıda sağlık merkezleri açılacak, ayrıca köyle riçin bindirilmiş sağlık ekipleri teşkil edilecektir.

— Başlangıçta köylere birer motorlu araç temini için yurttaşlarımız arasında kampanya açılacak, üretilen motorlu taşıtların belirli kısımı köylere ayrılacak ve kısa zamanda araçsız köy bırakılmayacaktır.

— Çocuk sağlığı için özel özen gösterilecek, devlet eliyle işletilen çocuk yuvaları açılacak, çalışanların çocuklarının ihmal edilmesi önlenecek. Sakat ve düşkünler için yurtlar ve ocaklar açılacak.

Konut Sorunu

Halkımızın en önemli sorunlarından biri olan konut sorunuyla devlet bizzat ilgilenecek, emekçiler için ucuz ve kullanışlı konut yapımı hızla gerçekleştirilecek, gene işçi, köylü, memur ve esnaflar için yapı kooperatifleri teşvik edilecektir.

Kira, ısınma ve aydınlatma giderleri asgari geçim indirimine göre ayarlanacak. Konutlara konacak kira oranları tüketici örgütleri ve kadın temsilcileri tarafından tesbit edilecek, yıllık kira bina maliyetinin 1/30'unu aşamayacaktır.

EĞİTİM, KÜLTÜR VE SPOR

Partimizin eğitim politikası şu esasları içermektedir:

— Ülkemizde okuma yazma bilmeyen yurttaşımız kalmayacak,

— Eğitimin her kademesinde teknolojik gelişime yardımcı olabilecek programlama yapılacak.

— Halkımızın toplum bilimiyle donanması ve tüm emekçilerimizin ülke sorunlarında bilinçli olarak ağırlıklarını duyurabilmelerini sağlayacak eğitim gerçekleştirilecek.

— Kültürün elit bir kesimden çıkarılarak geniş halk yığınlarına maledilmesi sağlanacak.

Bu amaçların gerçekleşmesi için:

— Eğitim ve Kültür seferberliği başlatılacak, Halk Gönüllüleri'nin katılmasıyla ülkemizin her tarafında Halk Ocakları açılacaktır. Ayrıca büyük iş yerlerinde eğitim programları uygulanacaktır.

— Eğitim tamamen parasız olacak ve orta okul mecburiyeti konulacaktır.

— Teknik eğitim ve meslek okulları ülkenin her tarafına yaygınlaştırılacaktır.

— İşçi ve köylülerin öğrenim yapabilecekleri Halk Üniversiteleri ve liseleri kurulacaktır.

— Köy kooperatifleri ve benzeri tarım işletmelerinde sürekli eğitim yapılacaktır.

— Üniversite özerkliği getirilecek, bilimi baskı altında tutan tüm engeller kaldırılarak, benzeri uygulamalara derhal son verilecektir.

— Halkın eğitim gördüğü tüm kurumlar, geniş kültürel imkânlarla donatılacak, ayrıca seyyar sinema ve tiyatro ekipleri, işçi tiyatroları kurulacaktır. Kendi köyüyle bağlantısını henüz kesmemiş işçilerin yıllık izinlerinde köylerine gitmeleri teşvik edilecek, bu konuda köylüleri aydınlatma görevinin genişlemesi için gereken tüm kolaylıklar gösterilecektir.

— Sanatçılar üzerindeki her türlü baskı ve kısıtlama kaldırılacak, kültür ve sanat faaliyetleri devletten destek göreceklerdir.

— Sporun bütün branşlarındaki açık ve gizli profesyonellik kaldırılacak, okullarda, işyerinde, spor teşvik edilecektir. Atletizm, jimnastik, yüzme ve benzeri sporların geliştirilmesine çalışılacaktır.

SONUÇ

— Program üzerindeki ayrıntılar, Partimizin seçim bildirgelerinde ve çeşitli yayınlarında açıklanacaktır. Partimiz, kendi programında yazılı hedefler için kurulduğu günden itibaren mücadele etmeyi yurt görevi bilir.

ilke 10 LiRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ